

B/637.

A KÚRIA ELNÖKE

2014. El. II. A. 4/1. szám

A Kúria elnökének
országgyűlési beszámolója
a Kúria 2013. évi tevékenységéről
a jogegység biztosítása és
az önkormányzati normakontroll körében

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezető.....	3
1.1. A Kúria feladatai	3
1.2. A Kúria 2013. évi szakmai célkitűzései	4
2. A bírósági jogalkalmazás egysége érdekében kifejtett tevékenység a 2013. évben	9
2.1. A Kúria Teljes Ülése	9
2.2. Kollégiumi ülések és szakmai tanácskozások	10
2.2.1. A Büntető Kollégium kollégiumi ülései és szakmai tanácskozásai	10
2.2.2. A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium kollégiumi ülései és szakmai tanácskozásai	11
2.2.3. A Polgári Kollégium kollégiumi ülései és szakmai tanácskozásai	13
2.3. A jogegységi tanácsok tevékenysége	15
2.3.1. A büntető jogegységi tanács tevékenysége	15
2.3.2. A közigazgatási-munkaügyi jogegységi tanács tevékenysége	17
2.3.3. A polgári-gazdasági jogegységi tanács tevékenysége.....	20
2.4. A kollégiumok előtt az adott évben felmerült szakmai problémák és azok megoldása érdekében tett intézkedések.....	23
2.4.1. Büntető Kollégium kollégiumi véleményei	23
2.4.2. Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium kollégiumi véleményei.....	26
2.4.3. A Polgári Kollégium kollégiumi véleményei.....	30
2.5. A joggyakorlat-elemző csoportok tevékenysége.....	30
2.5.1. A büntető joggyakorlat-elemző csoport tevékenysége.....	30
2.5.2. A közigazgatási és a munkaügyi joggyakorlat-elemző csoportok tevékenysége...	31
2.5.3. A Polgári Kollégium joggyakorlat-elemző tevékenysége.....	33
2.6. A Kúria elvi határozatai, elvi döntései	34
3. A Kúria Önkormányzati Tanácsának 2013. évi tevékenysége.....	35
4. A Kúria 2014. évi szakmai célkitűzései	48
Összegzés	52

Mellékletek :

1. sz. melléklet: A Kúria 2013. évi jogegységi határozatai
2. sz. melléklet: A Kúria 2013. évben elfogadott kollégiumi véleményei
3. sz. melléklet: A Kúria által a 2013. évben közzétett elvi bírósági határozatok és elvi bírósági döntések
4. sz. melléklet: A Kúria 2013. évi ügyforgalmi adatai

Tisztelt Országgyűlés!

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 117.§ (1) bekezdésének b) és c) pontjaiban foglaltak szerint a Kúria

- bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében kifejtett tevékenységéről, valamint
- az önkormányzati rendelet más jogszabályba ütközésének és megsemmisítésének, továbbá a helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának vizsgálata során szerzett tapasztalatairól

az alábbi beszámolót nyújtom be:

1. Bevezető

1.1. A Kúria feladatai

Magyarország Alaptörvénye, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.), továbbá a vonatkozó eljárási törvények rendelkezései értelmében a Kúria **elbírálja** a törvényben meghatározott ügyekben a törvényszék, továbbá az ítéletábra határozatai ellen előterjesztett **jogorvoslatokat**, valamint a **felülvizsgálati kérelmeket**, emellett

- a bíróságokra kötelező **jogegységi határozatot** hoz,
- dönt az **önkormányzati rendelet** Alaptörvényen kívüli más, magasabb szintű jogszabályba ütközéséről és **megsemmisítéséről**,
- dönt a helyi **önkormányzat** törvényen alapuló **jogalkotási kötelezettsége elmulasztásának megállapításáról**,
- elbírálja a **népszavazással** kapcsolatos jogorvoslatokat,
- polgári és közigazgatási ügyekben a bírósági határozat ellen irányuló, ún. **valódi alkotmányjogi panasz sikeressége** esetén dönt a követendő eljárásról, azaz a

konkrét jogvitában meghatározza az **alkotmányellenes helyzet megszüntetésének eljárási eszközét,**

- az **elvi bírósági határozatokon** kívül **elvi bírósági döntéseket** is közzétesz, valamint
- **joggyakorlat-elemzést folytat** a jogerősen befejezett ügyekben, ennek keretében feltárja és vizsgálja a bíróságok ítélkezési gyakorlatát (Bsz. 24. § (1) bekezdés)

1.2. A Kúria 2013. évi szakmai célkitűzései

A 2013. évi célok meghatározása során nagyrészt a 2012. évi megfogalmazott célkitűzésekből kellett kiindulni, hiszen ezek között számos hosszú távú, több éven átívelő célkitűzés van.

a) Az egységes és magas színvonalú ítélkezési gyakorlat biztosítása az új jogegységi eszközökben rejlő lehetőségek kiaknázásával

A 2013. évi célok között szerepelt az ítélkezési gyakorlat aktuális kérdéseinek vizsgálata kúriai joggyakorlat-elemző csoportok keretein belül. A társadalom széles körét érintő, illetve a joggyakorlat egysége szempontjából kiemelkedő fontosságú jogalkalmazási problémák feltárása érdekében 2012. december 10-én tanácskozást tartottunk, amelyen a Kúria vezetői mellett több állami szerv (ÁSZ, GVH, PSZÁF) képviselője, a Magyar Ügyvédi Kamara főtitkára és többi jogi kar képviselője is részt vettek, és javaslatot tettek a 2013. évben vizsgálandó kérdésekre. A javaslatokra figyelemmel, a Kúria kollégiumai véleménye alapján **2013. évre az alábbi kilenc vizsgálati tárgykörben állítottam fel joggyakorlat-elemző csoportokat:**

1. „Az Európai Unió jogának alkalmazása: az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének tapasztalatai”
2. „Határozatszerkesztés”
3. „A személyi jövedelemadó megállapítása során alkalmazott ún. becslési eljárással kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata”
4. „Közigazgatási perrendtartás”
5. „Közigazgatási bírságok”

6. „A rendes és rendkívüli felmondások gyakorlata”
7. „A vád törvényessége”
8. „A jogorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlata”
9. „A jogellenesen Magyarországra hozott gyermekek visszavitelével kapcsolatos gyakorlat”

A jogszabály rendelkezése értelmében az elemző csoportok vezetői és tagjai a Kúria bírái. A 2012-es évhez hasonlóan az elemző csoportok munkáját – élve a jogszabály által adott lehetőséggel – idén is **külső szakértők segítették**, akik között egyaránt megtalálhatók az **alsóbb fokú bíróságok bírái, más jogász szakmák képviselői**, valamint **egyetemi oktatók és tudományos kutatók**. A 2013. évi elemző munkát jelentős mértékben megkönnyítették a tavalyi évben szerzett tapasztalatok. A cél ebben az évben is az volt, hogy **a felmerülő elméleti kérdések** minél hamarabb **sok szempontú műhelyvitákban kapjanak egyértelmű megoldást**. Mindez segítheti az ügyek gyors és színvonalas elintézését.

A vizsgált témák kiválasztása során több szempontot is figyelembe vettem. Így például büntető ügyszakban a 2012. évi vizsgálat tárgya a büntetőbíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlata volt – ennek az elemzésnek szerves folytatása volt a 2013. évi, vád törvényességével kapcsolatos vizsgálat, hiszen a hatályon kívül helyezések egyik oka a törvényes vád hiánya.

A polgári eljárásokban érvényesülő hatályon kívül helyezési gyakorlat vizsgálata, illetőleg közigazgatási ügyszakban az önálló közigazgatási perrendtartás létjogosultságát vizsgáló munkacsoport működésétől a Polgári Perrendtartás (Pp.) reformjához vártunk megalapozott szakmai véleményt.

Az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezésével kapcsolatos gyakorlat elemzésétől pedig az uniós jog értelmezése és alkalmazása során a napi ítélkezésben felmerülő problémák tisztázását vártuk.

b) Az egyedi ügyekben folytatott ítélező tevékenység időszerűségének javítása

Stratégiai célként fogalmazódott meg a 2013. évre a felülvizsgálati ügyek elbírálása időszerűségének javítása. A Kúria az igazságszolgáltatás legfelső fórumaként végleges jelleggel dönt az állampolgárok ügyeiben, éppen ezért **a Kúria elé kerülő ügyek ésszerű időn belüli elbírálása kulcsfontosságú az igazságszolgáltatás kiszámítható működése szempontjából.**

Az időszerűség javításával kapcsolatos célkitűzés magában foglalja az éven túli ügyek teljes feldolgozását, illetőleg a befejezések számának növelését. A cél megvalósulását **az alábbi igazgatási intézkedések** szolgálják:

- **írásbeli jelentéstételi kötelezettség** előírása valamennyi szakág részére az éven túli ügyekről (havonta);
- **a tanácselnökök bevonása az ügyek előadásába** (azokban a tanácsokban, ahol több tanácselnök is működik)
- **a Kúriára kirendelt bírák fokozottabb bevonása** az ügyek előadásába.

Figyelemmel a bírói felső korhatárt érintő 2012. évi jogszabályi rendelkezések időközbeni megsemmisítésére, **2013. évben több kúriai bíró szolgálati viszonya helyreállt**, ez ugyancsak elősegítette az időszerűségi mutatók javítását.

Az időszerűség javítása szempontjából elengedhetetlennek tartottuk az ügyviteli fegyelem erősítését. Figyelemmel arra, hogy a bírósági ügyvitel folyamatában kulcsszerepet játszik az ügykezelő iroda, a 2013. évre – a Kúria belső ellenőrének jelentését is figyelembe véve – **a Kúria ügykezelő irodájának ügyviteli vizsgálatát rendeltem el.**

c) A Kúria határozatainak közérthetőbbé tétele

A Kúria 2013. évtől kezdve fokozott figyelmet kívánt fordítani arra, hogy 2013. január 1. napjától „Kúriai Döntések” címmel megjelenő kiadványában minél könnyebben kezelhető, áttekinthetőbb formában jelenjenek meg az iránymutató kúriai határozatok, az érdemi tartalom sérelme nélkül. A cél az volt, hogy **a határozat elvi tartalma, a tulajdonképpeni**

iránymutatás világosan elkülönüljön a határozat többi részétől, és így a közzétételre kerülő kúriai döntések még hatékonyabban szolgálják a bíróságok szakmai orientációját, az ítélkezési gyakorlat egységét.

Ennek érdekében 2012. évben a „Bírósági Határozatok” és az „Ítéltáblai Határozatok” szerkesztősége közös szerkesztőbizottsági ülésen vitatta meg a felsőbírósági határozatok közzétételével, a jó bírói iránymutatással kapcsolatos elképzeléseket.

d) A jogalkotás előkészítésének támogatása

A Kúria 2013-ban is **aktív szerepelt vállalt a jogszabály-tervezetek véleményezésében**. Erre számos területen nyílt lehetőség, így különösen az új polgári eljárásjogi kódexek kidolgozásához, valamint a 2014. március 15. napján hatályba lépő új Polgári Törvénykönyvhöz kapcsolódó végrehajtási jogszabályok kidolgozásához kívántunk segítséget nyújtani javaslatainkkal.

e) Visszatérés a régi Igazságügyi Palotába

A Kúria szakmai és erkölcsi tekintélyének megőrzése elképzelhetetlen történelmi elődeink tisztelete, az általuk megfogalmazott szakmai-etikai értékek követése nélkül. **A hagyománytiszteletnek egyúttal a Kúria külső megjelenésében is meg kell mutatkoznia**, így különösen a legfelső bírói fórumnak otthont adó épületnek kell mind külső, mind belső kialakításában tükröznie az intézmény közel ezer évre visszatekintő múltját és a bírói hatalmi ágban betöltött vezető szerepét. A 2012. évben nyilvánvalóvá vált az a kormányzati szándék, hogy a Kúria idővel visszatérjen a Hauszmann Alajos által tervezett, 1896-ban elkészült és átadott Igazságügyi Palotába, amely ma a Néprajzi Múzeumnak ad otthont.

Figyelemmel arra, hogy a régi Igazságügyi Palotába történő visszatérés hosszú távú, több év alatt megvalósítható célkitűzés, **a Kúria a 2013. évre célként fogalmazta meg az épület bírósági működésre alkalmassá tételéhez szükséges területi, gépészeti, történeti felmérések elvégzését**, ezek alapján pedig a beköltözéssel kapcsolatos ütemterv és költségvetés elkészítését. Az előkészítő munkákra a Kormány 1480/2012. (XI.6.) határozata

értelmében 50 millió Ft fejezeti kezelésű előirányzat átcsoportosítását rendelte el. Figyelemmel arra, hogy fejezeti kezelésű előirányzatról van szó, **az előkészítő munkálatok megszervezése és pénzügyi lebonyolítása az Országos Bírósági Hivatal feladata, ugyanakkor a Kúria – mint érintett intézmény – képviselői folyamatosan jelen vagyunk az épületbejárásokon és a konzultációkon.**

f) Középtávú intézményi stratégia kidolgozása az Államreform Operatív Program keretében

A jogállami igazságszolgáltatás működését évszázadok óta olyan letisztult eszmék vezérik, mint a függetlenség, pártatlanság, kiszámíthatóság és a közösség tagjait megillető jogok védelme. Ezeknek az eszményeknek a magyar bíróságok működése eleget tesz, de **az utóbbi két évtized európai és globális változásai** (Magyarország EU tagsága, a robbanásszerű technikai-informatikai fejlődés, és az ez által indukált társadalmi gazdasági változások, a nyilvánosság új dimenziójának megjelenése, új típusú társadalmi konfliktusok és elvárások felbukkanása stb.) **mára megkövetelik azt, hogy a Kúria egy középtávra tervezett intézményi stratégiát alkosson, amely elősegíti, hogy optimális módon tudja követni ezeket a változásokat.** A Kúria számára is elemi követelmény, hogy felhasználja a fent említett változások pozitív hozadékát, és ezekre is tekintettel szervezze meg működését.

A fentiekre figyelemmel **a 2012. évben az Államreform Operatív Program keretében pályázatot nyújtottunk be a középtávú stratégia elkészítéséhez.** „A Kúria középtávú stratégiájának összeállítása, különös tekintettel a joggyakorlat-elemző tevékenység fejlesztésére” című, ÁROP-1.1.19-2012-2012-0002 jelű pályázatot a Közigazgatási Reform Programok Irányító Hatóságának vezetője támogatásra érdemesnek ítélte, a támogatás mértéke 22 000 000 Ft volt.

A Kúrián 2013. március 20-án tartotta alakuló ülését a 10 fős stratégiai munkacsoport, a pályázatban vállalt intézményi stratégia és esélyegyenlőségi terv elkészítésének határideje 2013. szeptember 30-a volt.

Az esélyegyenlőségi tervet 2013. szeptember 13-án, **a Kúria középtávú intézményi stratégiáját 2013. szeptember 16-án fogadtam el.**

2. A bírósági jogalkalmazás egysége érdekében kifejtett tevékenység a 2013. évben

2.1. A Kúria Teljes Ülése

A Kúria Teljes Ülésének tagjai a kúriai bírák, részvételük a Teljes Ülésen kötelező. A Teljes Ülést a Kúria elnöke hívja össze, a munkatervben előzetesen meghatározott időpontban, évente legalább egy alkalommal. A Teljes Ülés napirendjéről és időpontjáról a bírákat lehetőleg az ülés kitűzött időpontja előtt legkésőbb 15 nappal írásban kell értesíteni. A Teljes Ülés előkészítése a Kúria főtitkárának irányításával a Személyzeti, Munkaügyi és Oktatási Osztály feladata.

A Teljes Ülés állandó meghívottjai az Országos Bírósági Hivatal elnöke és a legfőbb ügyész. A Teljes Ülésre meg kell hívni a Kúriára beosztott és kirendelt bírákat. Az ülésre eseti jelleggel a Kúria elnöke más személyeket is meghívhat. A meghívottakat szavazati jog nem illeti meg.

2013-ban a Kúria három alkalommal tartott teljes ülést: 2013. március 25-én, 2013. június 3-án, valamint 2013. október 24-én.

2013. március 25. napján a Teljes Ülés előtt számoltam be a Kúria 2012. évi tevékenységéről. Ezt követően **első ízben adtam át az újonnan alapított „Amicus Curiae” emlékérmét Prof. Dr. Vékás Lajos úrnak,** az új Polgári Törvénykönyvet megalkotó Kodifikációs Főbizottság elnökének, **valamint Dr. Bánáti János úrnak,** a Magyar Ügyvédi Kamara elnökének. Az emlékérmek átadását követően a Kúria három tanácselnöke tartotta meg tanácselnöki beszámolóját.

2013. június 3. napján, a Teljes Ülésen köszöntöttem a Kúriára visszahelyezett bírókat. Ezt követően a Kúria Nemzetközi Kapcsolatok és Európai Jogi Iroda igazgatója tartotta meg beszámolóját **az Emberi Jogok Európai Bírósága 2012-es évkönyvében szereplő kiemelkedő jogesetekről.** Végül Dr. Jakab András, az MTA TK Jogtudományi Intézetének igazgatója tartott előadást **a jogegységi határozatok természetéről, hatályáról és az Alkotmánybíróság általi felülvizsgálatuk lehetőségéről,** továbbá a jogegységi határozatok és a kollégiumi vélemények viszonyáról.

2013. október 24. napján a Kúria Teljes Ülésének meghívottja volt Dr. Sajó András, az Emberi Jogok Európai Bíróságának bírója, aki „**Strasbourg és a nemzeti felsőbbbíróságok partneri kapcsolata**” címmel tartott előadást. Ezt követően Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó kúriai bíró tájékoztatta a Teljes Ülést a **Kúria stratégiai munkacsoportjának tevékenységéről**. Végül a Kúria négy tanácselnöke tartotta meg tanácselnöki beszámolóját.

Összegzésként elmondható, hogy a Kúria Teljes Ülése – jóllehet jogegységi eszközök kibocsátására nem rendelkezik hatáskörrel – **rendkívül fontos belső szakmai fórum, amely lehetőséget teremt arra, hogy a Kúria különböző jogterületeken ítélező bírái megismerjék egymás munkáját**, szempontokat kapjanak a több jogágot érintő értelmezési kérdések megnyugtató megoldásához. Különös jelentőséggel bírnak e körben **a rendszeresen megtartott tanácselnöki beszámolók**, amelyek elsősorban az azonos típusú ügyeket tárgyaló tanácsok között biztosítanak információcserét, ami által **megelőzhető az esetlegesen divergáló kúriai gyakorlat**. Végül, de nem utolsósorban a meghívott előadóknak köszönhetően **lehetőség nyílik a társszakmák, illetőleg a jogtudomány által felvetett problémák** megismerésére, továbbá a magyar igazságszolgáltatásra nézve is irányadó **nemzetközi bírói fórumok** (Európai Unió Bírósága, Emberi Jogok Európai Bírósága) **joggyakorlatának megismerésére**.

2.2. Kollégiumi ülések és szakmai tanácskozások

2.2.1. A Büntető Kollégium kollégiumi ülései és szakmai tanácskozásai

A Büntető Kollégium 2013-ban (a jogegységi tanácsként eljárást ide nem számítva) **összesen 9 ülést tartott**. Ezek közül több olyan is volt, amelyen szakmai kérdések nem, csak igazgatási vagy személyzeti kérdések szerepeltek. Több kollégiumi ülés foglalkozott **a 15. irányelv helyébe lépő két új jogegységi határozat** szövegével, továbbá **az új Btk. hatályba lépésére figyelemmel szükségessé vált valamennyi**, a Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria által korábban megalkotott anyagi jogi tárgyú **kollégiumi vélemény felülvizsgálata** is, ez szintén több kollégiumi ülést igényelt. A szakmai kérdésekkel foglalkozó kollégiumi üléseken az említetteken kívül a következő témák kerültek szóba:

2013. február 6-án a kollégium megtárgyalta és elfogadta a joggyakorlat-elemző csoport által „**A bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának elemzése**” tárgyában készített jelentését.

2013. május 8-án egyrészt Höltzl Lipót előadást tartott az Emberi Jogok Európai Bíróságának Hagyó v. Magyarország ügyben hozott ítéletéről, másrészt a kollégium megalkotta **a közjogi mentességet élvező személyek magánvádas ügyeinek intézéséről szóló 1/2013. (V. 8.) BK véleményt.**

2013. július 8-án a kollégium megalkotta **a büntetőjogi tárgyú kollégiumi vélemények felülvizsgálatáról szóló 2/2013. (VII. 8.) BK véleményt és az ittas járművezetés bűncselekményének megállapíthatóságáról szóló 3/2013. (VII. 8.) BK véleményt.**

2013. szeptember 4-én dr. Márki Zoltán tanácselnök tájékoztatást adott az **új büntetőeljárás törvény előkészítésére létrehozott munkabizottság** tevékenységéről.

Végül a 2013. december 11-ére összehívott kollégiumi ülés elfogadta **a bűnhalmazatban megvalósuló, személy elleni erőszakos bűncselekmények halmazati büntetésének („három csapás”) értelmezéséről szóló 5/2013. (XII. 11.) BK véleményt.**

Ezen kívül, 2013-ban is két alkalommal, 2013. március 27-28-án és november 20-21-én került megrendezésre a **büntető kollégiumvezetők országos értekezlete**, melyen a Kúria Büntető Kollégiumának bírái teljes létszámban jelen voltak, és 2013. április 15-én egy szakmai konferencia került megrendezésre a Kúrián a büntető ügyszakban 2012-ben elvégzett hatályon kívül helyezési vizsgálatról.

2.2.2. A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium kollégiumi ülései és szakmai tanácskozásai

A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium **2013. évben 6 kollégiumi ülést tartott**, valamint a Munkaügyi Szakág részéről 4 részkollégiumi ülésre került sor. A kollégium a 2013. január 28-i ülésén megtárgyalta és **elfogadta a közigazgatási perek eljárási kérdéseit vizsgáló**

joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményét, illetve meghallgatta a kollégiumvezető beszámolóját a 2012. évi működésről és az Európai Jogi Szaktanácsadó éves beszámolóját.

A kollégium 2013. április 8-i ülésén elfogadta **a sztrájkjog gyakorlásáról szóló 1/2013. (IV.8.) KMK véleményt**, és **a munkaügyi perekben az illetékekre és a munkavállalói költségkedvezményre vonatkozó szabályok alkalmazásáról szóló 2/2013. (IV.8.) KMK véleményt**. Megtárgyalta és **elfogadta a megváltozott munkaképességű személyek társadalombiztosítási ellátásával kapcsolatos joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményét**, valamint **véleményt nyilvánított az ítéletábrák hatásköréről a Pp. XX. Fejezete szerinti közigazgatási perekben**.

A kollégium 2013. június 5. napján tartott ülésén véleményezte a Munkaügyi Szakágba kiírt kúriai bírói álláshelyre benyújtott pályázatot.

A kollégium a 2013. szeptember 23-i ülésén véleményezte a Munkaügyi Szakágba kiírt kúriai bírói álláshelyre benyújtott pályázatot. Az ülésen elfogadta **a közigazgatási perekben érvényesülő felülvizsgálati szabályokról szóló 3/2013. (IX.23.) KMK véleményt**, illetve **a munkaügyi igény érvényesítésének egyes kérdéseiről szóló 4/2013.(IX.23.) KMK véleményt**. A kollégium megtárgyalta és elfogadta az Idegenrendészeti joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményét.

A kollégium 2013. november 18-i ülésén véleményezte a tanácselnöki álláshelyekre benyújtott pályázatokat.

A kollégium 2013. december 5-i ülésén véleményezte az ügyelosztási rendet, valamint elfogadta a 2014. évi munkatervet.

2013. évben a Munkaügyi Szakág 4 alkalommal tartott részkollégiumi ülést:

- 2013. január 16-án a sztrájkjoggal kapcsolatos KMK. vélemény tervezetét tárgyalta meg.
- 2013. április 5-én az illetékekre és a munkavállalói költségkedvezményre vonatkozó szabályok alkalmazásáról szóló KMK. vélemény tervezet volt napirenden.
- 2013. július 8-ai ülés témája a keresetindítási határidővel kapcsolatos KMK. vélemény és a joggyakorlat-elemző csoport összefoglalója

- 2013. október 31-én a részkollégium az Mt. 82-83. §-ával kapcsolatos jogértelmezést tárgyalta meg.

2.2.3. A Polgári Kollégium kollégiumi ülései és szakmai tanácskozásai

2013. évben a Polgári Kollégium – a hagyományoknak megfelelően – **két alkalommal tervezett szakmai kollégiumi ülést.**

A június 17-én megtartott kollégiumi ülésen a Kollégium megvitatta és **elfogadta a jogellenesen Magyarországra hozott gyermekek visszavitelével kapcsolatos eljárások vizsgálatára létrehozott joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleményét,** és meghozta az **egyes kollégiumi vélemények meghaladottá nyilvánításáról szóló 1/2013. (VI. 17.) PK** véleményt.

A másik szakmai kollégiumi ülés 2013. december 16-ára lett kitűzve, ezt azonban el kellett halasztani, mert ugyanezen a napon a Kollégium jogegységi tanácsként eljárva meghozta a 6/2013. PJE határozatot a deviza alapú hitelszerződések érvénytelenségének egyes kérdései tárgyában.

Az említetteken kívül a Kollégium még 7 alkalommal tartott Ülést, amelyeken az új Ptk. egyes részeit vitatta meg, esetenként meghívott előadók bevonásával; 2013. február 18-ai ülésén pedig dr. Jakab András, az MTA TK Jogtudományi Intézetének igazgatója tartott előadást „A bírói jogértelmezés az Alaptörvény tükrében” címmel.

A korábbi évek gyakorlatától eltérően – amikor a Polgári Kollégiumban havi rendszerességgel tartottak Tanácselnöki Értekezletet – 2013-ban kevesebb ülésre került sor, tekintettel arra, hogy **az új Ptk.-ra való felkészülés jegyében havi rendszerességgel tartottak Kollégiumi Üléseket,** amelyen lehetőség volt a vitás jogalkalmazási kérdések megvitatására is. Ennek ellenére a **Tanácselnöki Értekezlet többször is tartott ülést:** szeptemberben a **Pp. felülvizsgálati szabályainak módosítása** (az értékhatár alóli kivételek kibővülése) folytán felmerült problémák megvitatására, decemberben a **6/2013. PJE számú határozat előkészítésére** került sor ebben a keretben.

A Polgári Kollégiumon **2013-ban is eredményesen működött az Elvi Csoport**, amely a kollégium vezetésével együttműködve részt vett a jogegységi kezdeményezések feldolgozásában, a törvényszékek és ítéletábrák kollégiumi anyagainak, valamint a jogszabálytervezetek észrevételezésében, a tanácselnöki értekezletek és kollégiumi ülések vitaanyagainak előkészítésében és előzetes megvitatásában.

Az Elvi Csoport 2013 évi tevékenységéből szükséges kiemelni, hogy **megkezdte a Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria Polgári Kollégiuma anyagi jogi tartalmú iránymutatásainak az új Ptk. hatálybalépésével kapcsolatos felülvizsgálatát**. A munka nagyságrendjét érzékelteti, hogy ez alkalommal **összesen 181 elvi iránymutatás** (37 jogegységi határozat, 1 legfelsőbb bírósági irányelv, 6 legfelsőbb bírósági elvi döntés, 17 kollégiumi vélemény, 107 kollégiumi állásfoglalás és 13 tanácselnöki értekezleti állásfoglalás) **felülvizsgálatára került sor**.

A Polgári Kollégium 2013 évben is aktívan igyekezett segíteni a jogalkotási munkát azzal, hogy a közvetlenül, vagy az OBH-n keresztül részére megküldött **jogszabálytervezetekre észrevételeket tett** (26 véleményezésre megküldött jogszabálytervezetből 22-re tett javaslatot). A Polgári Kollégium vezetőjének kezdeményezésére a Pp. több szabályával (tárgyi keresethalmazatra vonatkozó hatásköri szabályok, tolmács- és fordítási költségek előlegezésére és viselésére vonatkozó szabályok) kapcsolatban javasoltam az OBH Elnökének jogszabály módosítás kezdeményezését.

Igen jelentős volt az elmúlt évek során **az új Polgári Törvénykönyv előkészítésében való kollégiumi részvétel**. A kollégiumból ketten tagjai voltak az előkészítést végző Operatív Bizottságnak, hárman a Kódex egyes részeinek a megszövegezői, míg mások az egyes könyvek előkészítését végző munkabizottságok munkájában vettek részt. A Polgári Kollégium számos alkalommal tett észrevételeket a különböző tervezetekre, az új Ptk. elfogadását követően pedig aktívan részt vett a kapcsolódó jogszabályok tervezeteinek észrevételezésében.

A Polgári Kollégium több tagja **bekapcsolódott az új Polgári perrendtartás kodifikációjának 2013 nyarán megindult munkálataiba**. A Polgári Kollégium tagjai közül többen kaptak felkérést arra, hogy egy-egy téma-, illetve munkabizottságot vezessenek; a

Kollégium tagjai és munkatársai egy kivételével valamennyi témabizottságban, illetve a munkabizottságok többségének munkájában is részt vesznek.

2.3. A jogegységi tanácsok tevékenysége

2.3.1. A büntető jogegységi tanács tevékenysége

Az **1/2013. BJE** határozatban, amelyet a Kúria a legfőbb ügyész indítványa alapján lefolytatott jogegységi eljárás alapján hozott meg, megállapította, hogy amennyiben a vádlott tartózkodási helye a vádemelést követően ismeretlenné válik, és a vele szemben kibocsátott elfogatóparancs nem vezetett eredményre, **az eljárás a terhelt távollétében a Be. XXV. Fejezete szerinti külön eljárás szabályainak alkalmazásával akkor folytatható, ha erre az ügyész a Be. 529. § (2) bekezdése alapján indítványt tesz.** A bíróság ezért a Be. 529. § (4) bekezdésére figyelemmel köteles az eljárást felfüggeszteni, ha az ügyész a Be. 529. § (2) bekezdésében számára meghatározott tizenöt napos határidőben akként nyilatkozik, hogy nem indítványozza az eljárásnak a vádlott távollétében történő folytatását, vagy e határidőt elmulasztva nem nyilatkozik. **Nincs azonban akadálya annak, hogy a felfüggesztést követően az ügyész utóbb indítványt tegyen az eljárás folytatására a vádlott távollétében a Be. XXV. Fejezete szerinti külön eljárás szabályainak alkalmazásával.** Miután az eljárás folytatásának akadálya – az ügyész erre vonatkozó indítványának hiánya – így elhárul, az eljárás felfüggesztésének egyik feltétele, és ezzel a felfüggesztés oka megszűnik. Ezért a bíróságnak – az ügyészi indítvány alapján – a Be. 266. § (5) bekezdésére figyelemmel az eljárást folytatnia kell.

A **2/2013. BJE** határozat a Fővárosi Ítéltábla elnökének indítványára lefolytatott jogegységi eljárás alapján született, és ebben a Kúria azt állapította meg, hogy amennyiben a jogerős határozattal kiszabott **közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. évi május hó 1. napja előtt bekövetkezett, úgy a továbbiakban nincs törvényes lehetőség a büntetés végrehajtására.** Ha azonban a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. május 1. napjáig nem következett be, e büntetések elévülési ideje öt év. A határozat meghozatalára azért volt szükség, mert 2010. május 1-jén megváltozott az 1978. évi IV. törvénynek a kiszabott pénzbüntetés és közérdekű

munka elévülésére vonatkozó szabályozása, és vitássá vált a 2010. május 1-je előtt jogerősen kiszabott ilyen büntetések elévülésének kérdése. (Megjegyzendő azonban, hogy a jogegységi határozatot a Veszprémi Törvényszék bírója az Alkotmánybíróság előtt megtámadta.)

2013. július 1-jén a 34 évig hatályban volt 1978. évi IV. törvényt felváltotta a **Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény**. Ez jó alkalom volt arra, hogy az 1981-ben megalkotott, az **élet és testi épség büntetőjogi védelméről szóló 15. számú irányelv** – irányelvként való – **fenntartását** a Kúria a Bszi. 195. § (3) bekezdése alapján **megszüntesse**. A törvény erre az eljárásra a Kúria teljes kollégiumának jogegységi tanácsként történő eljárását írja elő, így a **Kúria történetében először a Büntető Kollégium alkotott olyan jogegységi határozatot, amelyben a teljes kollégium járt el**. További, az új Bszi. szerinti szabályozásból fakadó érdekesség, hogy a **jogegységi indítvány előterjesztője** – a Kúria Büntető Kollégiumának vezetője – **a jogegységi tanács tagjaként eljárhatott**, mivel a Bszi. szerinti szabályozás alapján az indítványozó is a jogegységi tanács tagja lehet. **A 15. számú irányelv helyett tehát a Kúria két jogegységi határozatot hozott, a 3/2013. BJE határozatot az élet és testi épség büntetőjogi védelméről és a 4/2013. BJE határozatot a jogos védelem kérdéseiről**. A jogos védelemről azért volt indokolt külön jogegységi határozatot hozni, mert az 1978. évi IV. törvény eredeti rendelkezéseihez képest az új Btk. több újdonságot tartalmazott.

Szintén jogegységi eljárás indult – a legfőbb ügyész indítványára – abban, az új Btk. hatályba lépésével kapcsolatos kérdésben, hogy az **új Btk. feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó rendelkezéseit figyelembe kell-e venni akkor, amikor a bíróság a Btk. 2. § (2) bekezdését alkalmazva arról dönt, hogy az elkövetéskori vagy az elbíráláskori büntető törvény az enyhébb**. A kérdés horderejére figyelemmel a Büntető Kollégium vezetője úgy látta helyesnek, ha a Kúria teljes kollégiuma jár el jogegységi tanácsként. Az így megalakított jogegységi tanácsban azonban **egyik álláspont sem kapta meg a Bszi. által megkívánt kétharmados többséget, így a jogegységi eljárást meg kellett szüntetni**.

Ugyanakkor a Büntető Kollégium **e kérdésben megalkotta a 4/2013. (X. 14.) BK véleményt**.

A legfőbb ügyész indítványozta annak a jogegységi eljárásnak a lefolytatását is, amelyben

arról kellett dönteni, hogy azokban az ügyekben, amelyekben a vádat magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte, a Be. 416. § (1) bekezdésének a)-d) pontjaiban megjelölt okokból az ügyész jogosult-e felülvizsgálati indítvány benyújtására. A jogegységi tanács a kérdést az 5/2013. BJE határozatában nemlegesen döntötte el.

A büntető jogegységi tanács 2013. december 4-én a legfőbb ügyész indítványa alapján abban foglalt állást, miszerint az elkövető kizárt a feltételes szabadságra bocsátásból abban az esetben, amikor olyan szándékos bűncselekmény miatt ítélik végrehajtandó szabadságvesztésre, amelyet a korábbi végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletét követően, az e büntetés végrehajtása során engedélyezett feltételes szabadság letelte után követett el, azonban a feltételes szabadságot utóbb – a jelenleg elbírálás alatt álló cselekmény elkövetése után – más ügyben megszüntetik.

2.3.2. A közigazgatási-munkaügyi jogegységi tanács tevékenysége

A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium a jogegység követelményének biztosítása érdekében **2013. évben három önálló jogegységi határozatot hozott.** Ezek közül két esetben a Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium vezetője indítványozta, egy esetben pedig személyesen indítványoztam a jogegységi eljárás lefolytatását. Valamennyi lefolytatott jogegységi eljárásban közös elemként jelentkezett az alsóbb fokú bíróságok eljárásának folyamatos érintettsége, illetve a jogalkalmazási probléma régóta megoldatlan volta.

1/2013. KMJE számú jogegységi határozat

Az adótitok szabályainak alkalmazása a perekben a közigazgatási ítélezés régóta vitatott kérdése volt, és az ítélezési gyakorlat erre nézve eltérő válaszokat adott. Indítványomra a Kúria öttagú közigazgatási jogegységi tanácsa az alábbiakról határozott:

az adótitok a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) XX. fejezete alá tartozó közigazgatási perekben a Pp. 119.§ (2) bekezdés első mondata szerinti **külön törvényben meghatározott titoknak minősül. Perbeli védelmét a célhoz kötöttség elvével összhangban kell ellátni. A közigazgatási perekben a felek részére a bíróság által**

felülvizsgált határozatokban felhasznált adótitok teljes körű megismerését biztosítani kell. Amennyiben ezt nem teszik lehetővé, úgy a meg nem ismerhető adótitok bizonyítékként nem használható fel. A közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata során a bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő jogosult megismerni és értékelni mindazon adótitkot, amelyre feladatának teljesítése végett szüksége van.

Indokolásában arra utalt a jogegységi tanács, hogy **az adótitok felhasználása során a bíróság formálisan az adatvédelmi jogszabályok szempontjából adatkezelőnek minősül.** A bíróság előtt felmerülő adatoknak a felek és más perbeli személyek általi hozzáférését a Pp. szabályozza. Az adótitok ágazati, önálló törvényben szabályozott titok, mely a Pp. 119. § (2) bekezdés alkalmazási körébe tartozik. A jogegységi tanács megállapította azt is, hogy az adótitok perbeli védelmét biztosítani kell, és ezt az adatvédelem körében általánosan érvényesülő célhoz kötöttség elve alapján kell ellátni.

A jogegységi tanács vizsgálta azt a kérdést is, mely a peres felek részéről a közigazgatási eljárásban adótitokra hivatkozással meg nem ismerhető adatok perbeli helyzetére vonatkozott. A jogegységi tanács az Alaptörvény és a személyes adatok védelmére vonatkozó törvényi rendelkezések, illetőleg az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló rendelkezések alapján, arra az álláspontra helyezkedett, hogy a közigazgatási perekben a bíróság által felülvizsgált határozatokban felhasznált adótitok teljes körű megismerését biztosítani kell. Amennyiben ezt nem teszik lehetővé úgy a meg nem ismerhető adótitok bizonyítékként nem használható fel. Ehhez kapcsolódóan a jogegységi határozat kiemelte azt is, hogy a közigazgatási perben kirendelt igazságügyi szakértő jogosult megismerni és értékelni mindazon adótitkot, amelyre feladatainak teljesítése végett szüksége van.

2/2013. KMJE számú jogegységi határozat

A Kúria és az elsőfokú bíróságok ítélkezési gyakorlata a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük előmozdításáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: Kkv. tv.) 12/A. § alkalmazási körében jelentősen eltért azzal együtt, hogy az egyes bírósági szintek ítélkezése a kérdésben egységesnek volt mondható. **A jogszabályhely a kis- és középvállalkozások vonatkozásában megállapított jogsértés esetére a közigazgatási hatósági eljárás általános szabályaitól eltérő, kedvezőbb jogkövetkezményeket tartalmaz.** Az egységes ítélkezési

gyakorlat biztosítása céljából a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának vezetője jogegységi eljárást kezdeményezett, melyben a Kkv. tv. 12/A. § értelmezése alapján **annak eldöntését kérte, hogy ez a rendelkezés milyen tárgyú hatósági ügyekben alkalmazható.** A Kúria hét tagú közigazgatási-munkaügyi jogegységi tanácsa **akként foglalt állást, hogy a Kkv. tv. 12/A. §-a az adó- és vámhatósági eljárás, valamint a felnőttképzési tevékenységet folytató intézmények ellenőrzésére irányuló eljárások kivételével, a kis- és középvállalkozásokat érintő bármely hatósági eljárás során alkalmazandó, amennyiben a megállapított jogszabálysértés következtében emberi élet, testi épség vagy egészség közvetlen veszélye, környezetkárosodás, vagy tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek védelmét célzó jogszabályi rendelkezés megsértése nem következett be.**

A jogegységi tanács megállapította, hogy a Kkv. tv. 12/A. § a kis- és középvállalkozások esetében a hatósági ellenőrzés Ket.-ben írt szabályaihoz képest tartalmaz eltérést. **A törvény alkalmazásának kivételeit a Kkv. tv. 12/A. § maga határozza meg, ebből következően azok ügyek, amelyeket ez a jogszabályhely nem nevesít, nem tartoznak a kivételek közé.** Megjegyezte a jogegységi tanács azt is, hogy a Kkv. tv. alkotmányos célból, a gazdasági verseny elősegítése végett alkalmaz pozitív diszkriminációt a kis- és középvállalkozásokkal szemben, mert tekintettel van sajátos gazdasági működésükre, versenyképességi helyzetükre és piaci tudásukra.

3/2013. KMJE számú jogegységi határozat

Az adójogi jogviták nagy számát eredményezte **az ingó vagyontárgyak értékesítésének adózási következménye, és ezen belül adózási módjának meghatározása.** A 2005-2011 közötti időszakra nézve az adóhatósági ellenőrzések alapján vitatott volt annak megítélése, hogy az ingó vagyontárgyak átruházása után miként alakul a személyi jövedelemadó fizetési kötelezettség. **Két azonos tényállású ügyben a Kúria pénzügyi tanácsai eltérően foglaltak állást, amire tekintettel a Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium vezetője jogegységi eljárást kezdeményezett.** A Kúria öt tagú közigazgatási jogegységi tanácsa határozatában megállapította, hogy a 2011. december 31-ig hatályos adójogi szabályozás szerint **a gazdasági tevékenység keretében folytatott ingó vagyontárgy értékesítés üzletszerű, és utána az adózónak akkor is az Szja. tv. 58. § (8) bekezdésében foglaltak szerint kell – önálló tevékenységből származó jövedelem szabályai szerint - személyi jövedelemadót**

fizetni, ha az áfa alanyaként való bejelentkezést elmulasztotta, és így az áfa levonási joga nem nyílt meg.

A jogegységi tanács döntésének indokolásában hangsúlyozta, hogy az indítványban foglalt kérdések megválaszolása szempontjából kiemelt jelentősége volt annak, hogy **miként ítélt meg az az adózó döntésétől függő körülmény, hogy nem jelentkezett be az áfa hatálya alá, noha az általa folytatott tevékenysége alapján ezt meg kellett volna tennie.** A döntés szerint **nem lehet megalapozott az a jogértelmezés, amelynek értelmében a törvénnyel szembehelyezkedő ügyfél kedvezőbb adójogi helyzetbe kerül, mint a jogkövető.**

A jogegységi tanács értelmezése szerint a rendszeres gazdasági tevékenység objektív voltához kötődik ex lege adófizetési kötelezettség, ugyanakkor a bejelentkezés elmulasztásának értelemszerű következménye, hogy az adólevonási jog nem fogja megilletni, mert az ezt megalapozó dokumentumok (számlák) hiányoznak. A jogegységi tanács nyomatékkal utalt arra is, miszerint alapvető jogállami elvekkel lenne ellentétes, ha a törvényes előírásokat figyelmen kívül vevő jogalany egy adminisztratív kötelezettség megszegésével, az előírt bejelentkezés elmulasztásával a törvényi rendelkezés célját megghiúsítaná.

2.3.3. A polgári-gazdasági jogegységi tanács tevékenysége

2013 évben 7 olyan jogegységi eljárás indítványozása iránti kérelem érkezett a Polgári Kollégiumhoz, amelyek – részletes vizsgálatot követően – nem vezettek jogegységi indítvány benyújtásához. Négy esetben a Polgári Kollégium vezetője, két esetben helyettese indítványozta a jogegységi eljárás lefolytatását.

A Polgári Kollégium öttagú jogegységi tanácsa 5 jogegységi határozatot, a kollégium mint jogegységi tanács pedig 1 jogegységi határozatot hozott. Első alkalommal fordult elő, hogy a kollégiumvezető a Bszi. 34. § (4) bekezdés b) pont szerinti lehetőséggel élve a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében indítványozta a jogegységi eljárás kezdeményezését [l.: 6/2013. PJE határozat].

A fent említett 6 jogegységi határozat az alábbi:

1/2013. számú PJE határozat

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indított **per tárgya a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása. A peres eljárás illetékét ezért a meg nem határozható pertárgyérték alapul vételével kell megállapítani**, tekintet nélkül arra, hogy a felperesnek a keresetlevélben az állított vagyonsökkenés mértékét meg kell jelölnie, és azt a bíróságnak ítéletében összegszerűen meg kell határoznia.

2/2013. számú PJE határozat:

Amennyiben a **végrehajtás során befolyó összeg még a Vht. 164.§ (1) bekezdésében meghatározott végrehajtási költségek teljes összegét sem fedezi, abból elsőként a le nem rótt végrehajtási illetéket és az állam által kifizetett végrehajtási költséget kell kiegyenlíteni.**

A fennmaradó összeget – további privilegizált költség hiányában – a végrehajtási eljárás kezdeményezésével, elrendelésével és foganatosításával kapcsolatban felmerült további költségekre arányosan kell elszámolni.

3/2013. számú PJE határozat:

Fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalt feltételen alapuló választottbíróági kikötés tisztességtelen.

A bíróság e kikötés tisztességtelenségét **hivatalból köteles észlelni**, de annak semmisségét csak akkor állapíthatja meg, ha a fogyasztó - a bíróság felhívására – arra hivatkozik.

4/2013. számú PJE határozat:

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 27.§ (2) bekezdés a) pontja szerinti **„szerződésen alapuló tartozás”** fogalmába mind a szerződésben **az adós által vállalt**, mind a **szerződésből eredő egyéb** - a hitelező által az adóssal a pénzkövetelés megismeréséhez szükséges terjedelemben közölt - **hitelezői igények beletartoznak, ideértve a nem szerződésszerű teljesítésből, illetve a szerződés megszűnéséből eredő pénzköveteléseket is.**

5/2013. számú PJE határozat:

1. A Ptk. 239/A. §-a alapján a **szerződés érvénytelenségének** (részleges érvénytelenségének) **megállapítása iránt indított perben nem kell vizsgálni a Pp. 123. §-ában megfogalmazott feltételek fennállását.**

2.a. A Ptk. 239/A. §-a alapján indult megállapítási perben a **per tárgyának értékét főszabályként** a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó **ellenszolgáltatás értéke alapján kell meghatározni.**

b. Ha a Ptk. 239/A. §-a alapján előterjesztett kereset a **szerződés részleges érvénytelenségének a megállapítására irányul, a per tárgyának értékét meg nem határozhatónak kell tekinteni, kivéve ha a támadott szerződési kikötéshez kapcsolódó érték** a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értékétől **elkülönülten meghatározható.**

3. A Ptk. 239/A. §-a alapján indult megállapítási perben az érvénytelenség jogkövetkezményének az alkalmazása iránt viszontkeresetet akkor lehet előterjeszteni, ha az alperes a szerződés érvénytelenségét nem vitatja, vagyis elismeri a keresetben foglaltakat.

6/2013. számú PJE határozat:

1. A **deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések** (a továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) **devizaszerződések. A felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg (kirovó pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem). E szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintkölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait:** a forint gyengülése az adós fizetési terhének növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezi.

2. A deviza alapú kölcsönszerződés, mint szerződéstípus **önmagában amiatt, hogy a kedvezőbb kamatmérték ellenében az árfolyamkockázat az adósnál jelentkezik, nem ütközik jogszabályba, nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe, nem uzorás szerződés, nem irányul lehetetlen szolgáltatásra és nem színlelt szerződés. A szerződési terheknek a szerződés megkötését követő – előre nem látható – egyoldalú eltolódása az érvénytelenség körében nem értékelhető,** tekintettel arra, hogy az érvénytelenségi oknak a szerződés megkötésekor kell fennállnia.

3. A pénzügyi intézményt a jogszabály alapján terhelő **tájékoztatási kötelezettségnek ki kellett terjednie az árfolyamváltozás lehetőségére, és arra, hogy annak milyen hatása van a törlesztőrészekre. A tájékoztatási kötelezettség nem terjedhetett ki az árfolyamváltozás mértékére.**

4. Ha a bíróság a szerződés érvénytelenségét állapítja meg – a jogkövetkezmények alkalmazására irányuló kereset (vizontkereset) esetén, feltéve, hogy az érvénytelenség oka kiküszöbölhető, vagy utóbb megszűnt – **a bíróságnak elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie.**

5. Ha a bíróság a fogyasztói szerződés valamely rendelkezését érvénytelennek találja, a szerződés azonban az érvénytelen rész nélkül is teljesíthető, az érvénytelennek minősített kikötés nem vált ki joghatást; a szerződés azonban egyebekben változatlan feltételekkel köti a feleket.

6. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy **az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltétel mikor felel meg az átláthatóság követelményének**, a jogegységi tanács a **döntését** az Európai Unió Bírósága előtt, C-26/13. szám alatt folyó **előzetes döntéshozatali eljárásban történő határozathozatalt követően fogja meghozni.**

7. A **bírói szerződésmódosítás** arra szolgáló jogi eszköz, hogy **egy-egy konkrét szerződés esetében orvosolja** a felek tartós jogviszonyában **a szerződéskötés után bekövetkezett körülményváltozások valamelyik fél lényeges jogos érdekét sértő hatását. Nem alkalmas jogi eszköz azonban arra, hogy társadalmi méretű gazdasági változásoknak azonos típusú szerződések nagy tömegét hasonlóan – csak az egyik fél számára hátrányosan – érintő következményeit orvosolja.** Ha ezeket a hátrányos következményeket a jogalkotó bizonyos körben jogszabállyal rendezte, a jogalkotói beavatkozás e körben az egyedi bírói mérlegelést kizárja.

2.4. A kollégiumok előtt az adott évben felmerült szakmai problémák és azok megoldása érdekében tett intézkedések

2.4.1. Büntető Kollégium kollégiumi véleményei

1/2013. (V. 8.) BK vélemény

Magánvádas büntetőügyben önmagában a feljelentés bírósághoz érkezése miatt a feljelentett személy mentelmi jogának felfüggesztése iránt a Be. 552. § (1) bekezdése szerinti intézkedések megtételének nincs helye. Ha a feljelentésből megállapítható, hogy a cselekmény nem bűncselekmény (a cselekmény büntetendőségét, avagy az elkövető büntethetőségét kizáró ok áll fenn), a bűncselekmény gyanúja hiányzik, vagy más, az eljárás megszüntetésére okot adó körülmény esetén az eljárást személyes meghallgatás kitézése és a Be. 552. § (1) bekezdése szerinti intézkedés megtétele nélkül meg kell szüntetni. A pótmagánvád alapján indult bírósági eljárásban is ezek a szempontok irányadóak.

2/2013. (VII. 8.) BK vélemény

Az új Btk. hatályba lépésével szükségessé vált a büntető anyagi jogi tárgyú, valamint a régi Btk. valamely törvényhelyére utaló kollégiumi vélemények felülvizsgálata. A több, mint fél éves munka során a kollégium – jórészt az időközben hatályba lépett ellentétes törvényi szabályozásra, valamint más, szakmai szempontokra is figyelemmel – **15 kollégiumi véleményt nem tartott fenn; 54 kollégiumi véleményt pedig módosított tartalommal tartott fenn. 34 kollégiumi véleményt a felülvizsgálat nem érintett.**

3/2013. (VII. 8.) BK vélemény

Az új Btk. 236. §-ának (1) bekezdése az ittas állapotban történő járművezetést tekinti bűncselekménynek. **Azt, hogy ki az, aki „ittas állapotban” van, a törvény a 240. § (3) bekezdésében levő értelmező rendelkezéssel határozza meg** a következőképpen: „a 236. és a 238. § alkalmazásában ittas állapotban lévő személy az, akinek a szervezetében 0,50 gramm/liter ezrelék véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter ezrelék levegőalkohol-koncentrációnál nagyobb értéket eredményező szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van.” **Értelmezési problémát vet fel az idézett jogszabályi szövegben az „eredményező” szó.** Kérdés, hogy ezt a törvénytörvény milyen értelemben használja. A kollégiumi vélemény szerint **az ittas járművezetés bűncselekménye (Btk. 236. §) - az egyéb feltételek mellett - akkor állapítható meg, ha az elkövető vérében levő véralkohol-, illetve levegőalkohol-koncentráció a vezetéskor meghaladja a törvényben írt mértéket.**¹

¹ A kollégiumi vélemény közzétételét követően a 2013. évi CLXXXVI. törvény 118. § (4) bekezdése ezzel ellentétes szabályozást hozott.

4/2013. (X. 14.) BK vélemény

Mint arról már említés történt, a legfőbb ügyész indítványára a feltételes szabadságra bocsátás kapcsán a Btk. 2. § (2) bekezdésének alkalmazhatósága kérdésében indult **jogegységi eljárás megszüntetésre került.**

Ugyanakkor a Büntető Kollégium – most már kollégiumként és nem jogegységi tanácsként – megalkotta a 4/2013. (X. 14.) BK véleményt, mely szerint határozott tartamú szabadságvesztés esetében **a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének legkorábbi, törvény erejénél fogva kötelező időpontjára vonatkozó rendelkezés** a 2012. évi C. törvény (Btk.) 2. § (1)–(2) bekezdése szerinti **elbírálás fogalmába tartozik. Megváltozása alapot ad – enyhébb elbírálás címén – a módosító törvény alkalmazására.**

5/2013. (XII. 11.) BK vélemény

A Btk. 81. §-ának (4) bekezdése súlyosabban rendeli büntetni azt az elkövetőt, akinek a bűnhalmazatban lévő cselekményei közül legalább három különböző időpontokban elkövetett, befejezett személy elleni erőszakos bűncselekmény. A Btk. 6. §-ának (1) bekezdése szerint bűnhalmazat akkor valósul meg, ha az elkövető egy vagy több cselekménye több bűncselekményt valósít meg, és azokat egy eljárásban bírálják el.

A bűnhalmazatban lévő, legalább három személy elleni erőszakos bűncselekmény különböző időpontokban elkövetett akkor, ha azok egymással anyagi halmazatot alkotnak. Az ilyen, anyagi halmazatot alkotó, legalább három személy elleni erőszakos bűncselekmény miatt a Btk. 81. §-ának (4) bekezdésének rendelkezései kizárólag akkor alkalmazhatók, ha azok befejezett bűncselekmények.

A halmazati büntetésre vonatkozó **súlyosabb rendelkezések nem alkalmazhatók abban az esetben, ha a terhelt cselekményei akár törvényi, akár természetes egységet alkotnak; így kizárt az alkalmazásuk a folytatólágosság egységébe tartozó cselekmények miatt, ahogy akkor is, ha azok több mozzanatú bűncselekményként minősülnek.**

A Btk. 81. §-ának (4) bekezdéséből egyértelműen következik, hogy **a súlyosabb**

jogkövetkezmények alkalmazása kizárt az alaki halmazatban álló bűncselekmények miatt; azaz akkor, ha az elkövető egy cselekménye valósított meg a legalább három személy elleni erőszakos bűncselekményt. Ilyenkor a törvényi feltételként rögzített különböző időpontokban történt elkövetés nem jöhet szóba.

Kizárt a Btk. 81. §-a (4) bekezdésének alkalmazása abban az esetben is, ha egymással részben alaki, részben anyagi halmazatban lévő bűncselekményeket kell elbírálni, ám azok közül nem állapítható meg legalább három, egymással anyagi halmazatot alkotó, befejezett személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetése.

Életfogytig tartó szabadságvesztés a Btk. 41. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel csak azzal az elkövetővel szemben szabható ki, aki az elkövetéskor huszadik életévét betöltötte; ezért a Btk. 81. §-ának (4) bekezdése alapján is **csak akkor kell a három, egymással anyagi halmazatot alkotó személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetőjével szemben életfogytig tartó szabadságvesztést kiszabni, ha mindhárom cselekmény elkövetésekor betöltötte a huszadik életévét.**

2.4.2. Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium kollégiumi véleményei

2013. évben a Közigazgatás-Munkaügyi Kollégium a Bszi. 27. § (1) bekezdése alapján négy kollégiumi véleményt alkotott az egységes jogalkalmazás előmozdítása érdekében. A kollégiumi véleményeket minden esetben az ítélezési gyakorlat nagyobb terjedelmű elemzése, valamint a tervezetek tanácselnöki értekezleten vagy részkollégiumi ülésen történő megvitatása előzte meg.

1/2013. (IV.8.) KMK vélemény

a sztrájkjog gyakorlásának egyes kérdéseiről

A sztrájkjogról szóló 1989. évi VII. törvény módosításai jelentősen érintették az alapjog gyakorlásának feltételeit, és ebből következően a sztrájkjogi vitákban követett bírósági gyakorlatot összefüggő bírósági döntéseket. A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium az

egységes ítélkezési gyakorlat előmozdítása céljából áttekintette a sztrájk gyakorolhatóságával összefüggő vitás jogalkalmazási területeket, és több pontban véleményt nyilvánított a sztrájkjog kérdéseiről. Ennek keretében elsődlegesen azt hangsúlyozta, hogy **a sztrájkjog gyakorolhatósága tekintetében a konkrétan megfogalmazott sztrájkkövetelések alapján lehet dönteni.**

A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium vizsgálta az elégséges szolgáltatás mértékével összefüggő egyes kötelezettségeket. Megállapította, hogy **a még elégséges szolgáltatás mértéke és feltétele megállapítása iránti, és a sztrájk jogszerűségének, illetve jogellenességének megállapítása iránti nem peres eljárás egymástól független, önálló kérelemmel kezdeményezhető.** A kollégiumi vélemény utalt arra is, hogy **az elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről a közigazgatási és munkaügyi bíróság a felek által megtett ajánlatok mérlegelésével,** az egyik fél által tett végső ajánlat elfogadásáról rendelkező határozat meghozatalával **dönthet.** A kollégiumi vélemény ezen pontja útmutatást adott arra nézve, hogy az első fokon eljáró bíróságnak milyen módon kell eljárnia a még elégséges szolgáltatásra vonatkozó jogvita keretében, és az eljárás során milyen típusú és tartalmú döntés hozható.

A kollégium a véleményében foglalkozott az alapvető szolgáltatások helyzetével és arra az álláspontra helyezkedett, hogy **a kizárólag alapvető szolgáltatásnak minősülő tevékenység végzésére új munkavállaló határozott idejű felvétele nem eredményezheti a sztrájkjog csorbítását.**

A kollégiumi vélemény meghatározta továbbá azt is, hogy **olyan sztrájkkövetelések esetében amelyeknél a munkáltató közvetlenül nem határozható meg,** a nemperes eljárásban **kérelmezői, illetve kérelmezetti oldalon ki vehet részt.**

2/2013. (IV.8.) KMK vélemény

a munkaügyi perekben az illetékre és a munkavállalói költségkedvezményre vonatkozó szabályok alkalmazásáról

A munkaügyi perekre vonatkozó költség szabályok változására tekintettel szükséges volt a kedvezőbb rendelkezéseket lehetővé tevő előírások elemzése, és alkalmazási körük egyértelmű megfogalmazása. Ebből a célból a Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium

áttekintette a munkavállalókat megillető költségkezdvezményre és illetékalapra vonatkozó rendelkezéseket. A kollégiumi vélemény az alábbi megállapításokat rögzítette:

- A munkavállalói költségkezdvezményt a **2012. július 1-jét követően indult munkaügyi perekben** kell **távolléti díj** alapján megállapítani.
- A 2008. január 1. - 2009. december 31. között indult **még folyamatban lévő perekben a munkavállalói költségkezdvezmény a perindításkor hatályos rendelkezések szerint és kérelemre engedélyezhető** a keresetlevél előterjesztésére visszamenőleges hatállyal első fokon továbbá a fellebbezési és felülvizsgálati eljárásban is.
- A 2010. január 1-jétől indult perekben a **munkavállalói költségkezdvezményt** a jogosultságot megalapozó **feltételek megléte esetén** a bíróság a per egész tartama alatt **hivatalból engedélyezi**.
- Az illeték alapja és mértéke a munkaügyi perben is a peres eljárás egyes különálló szakaszaiban külön vizsgálendő [1/2012. KMPJE].
- A munkavállaló az őt megillető illetékmentesség folytán a munkaügyi perben is a perszakaszonként megállapított illetékalap után külön- külön számított (első-, másodfokú és felülvizsgálati) eljárási illeték megfizetése alól mentesül.

3/2013. (IX.23.) KMK vélemény

a közigazgatási perekben érvényesülő felülvizsgálati szabályokról

A Pp. felülvizsgálati eljárásra vonatkozó szabályainak 2012. CXVII. törvénnyel történő módosítása szükségessé tette a módosítás óta eltelt időben követett joggyakorlat tapasztalatainak elemzését. Ennek eredményeként a kollégium a közigazgatási perekre nézve értelmezte a felülvizsgálat egyes új szabályait.

A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium véleményében arra az álláspontra helyezkedett, hogy a Pp. 340/A. § (2) bekezdés a) pontja szerint **az adóhatósági határozatban az adózó terhére megállapított fizetési kötelezettség összege határozza meg a közigazgatási perben a felülvizsgálati eljárás lehetőségét**. A fizetési kötelezettség összegénél figyelembe kell venni a törvény szerinti jogkövetkezményeket, így az adóügyekben a késedelmi pótlék, valamint az adóbírság és a mulasztási bírság összegét is. Az adózó javára mutató, az adóhatóságot terhelő fizetési kötelezettség esetében a Pp. 340/A. § (2) bekezdés a) pontja szerinti korlátozás nem érvényesül.

A kollégium a kisajátítási tárgyú perekben arra utalt, hogy **az ügyfél részére a hatósági határozatban megállapított kártalanítás összege dönti el a felülvizsgálati eljárás lehetőségét**, a kártalanítási összeg későbbi törvényes kamata a felülvizsgálati eljárás lehetőségét nem alapozza meg.

A kollégiumi vélemény állást foglalt a felülvizsgálati eljárás egyik általános szabályának a közigazgatási perekben történő érvényesüléséről is. Ennek értelmében azt hangsúlyozta, hogy a közigazgatási perekben a Pp. 271. § (1) bekezdés d) pontjának a kizárólag az ítélet indokolása ellen irányuló felülvizsgálati kérelmet tiltó szabálya eltérő módon érvényesül. A közigazgatási perekben a Pp. 271. § (1) bekezdés d) pontja feltételeit **perben hozott ítélet rendelkező része és indokolás együttes vizsgálatával lehet megállapítani**, illetve nem minősül csupán a jogerős ítélet indokolása ellen benyújtott felülvizsgálati kérelemnek az olyan felülvizsgálati kérelem, amely a jogerős ítélet indokolásának az ügy érdemére is kiható megváltoztatására irányul.

4/2013. (IX.23.) KMK vélemény

a munkajogi igény érvényesítésének egyes kérdéseiről

Az új Mt. hatályba lépésére tekintettel a Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium véleményt alkotott egyes munkajogi szabályok értelmezéséről. E körben kiemelte, hogy **a munkaviszony jogellenes megszüntetése miatt előterjesztett kereset általában nem tartalmazhat megállapítás irányú kérelmet**. A keresetlevelet a munkaviszony megszüntetésének jogellenességével kapcsolatban, valamely igény érvényesítése iránt az erre vonatkozó jognyilatkozat közlésétől, illetve a munkaviszony közös megegyezéssel történő megszüntetésre irányuló megállapodás megtámadása eredménytelenségének megállapításától számított 30 napon belül kell előterjeszteni.

A kollégium értelmezte az új Mt. 280. § (2) bekezdésének követelményét is, megállapítva, hogy **a fizetési felszólítás a munkáltató számára kivételes szabállyal biztosított lehetőség, amellyel a munkáltató akkor is élhet, ha a munkavállaló – jogellenesnek minősített – a munkaviszony megszüntetésével összefüggésben keletkezett a törvényben korlátozott mértékű anyagi igényét kívánja érvényesíteni**.

A Kollégium véleményében kiemelte a kollégium véleményében, hogy **a munkavállaló magatartása akkor minősül a munkaviszony megszüntetésének, amikor a munkáltató az eset összes körülménye alapján az új Mt. 6. § (2) bekezdését alkalmazva megállapítja a munkaviszony felszámolása napját.**

Ez a jogszabályi értelmezés irányadó a kollégium véleménye szerint a munkáltatónak a munkaviszonyt megszüntető magatartása, és az annak időpontja meghatározására is. Rögzítette továbbá a kollégium véleményében, hogy a munkaviszony közös megegyezéssel történő megszüntetésére vonatkozó megállapodás megtámadása esetén a keresetindítási határidő betartását a megtámadási határidő valamennyi feltételének vizsgálatával kell megállapítani. Emellett a munkáltató írásbeli kioktatási kötelezettsége az egyoldalú jognyilatkozata megtételekor az általános elévülési időnél rövidebb, a bíróság előtti igényérvényesíthetőség határidejére vonatkozóan áll fenn.

2.4.3. A Polgári Kollégium kollégiumi véleményei

1/2013. (VI.17.) PK vélemény rendelkező része

1. A Kúria Polgári Kollégiuma a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának az anyanyelv, regionális vagy kisebbségi nyelv használatának biztosításával összefüggő tolmács- és fordítási költség előlegezéséről és viseléséről szóló 3/2006. (XI.27.) PK véleményt nem tartja fenn.

2. A Kúria Polgári Kollégiuma a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010. (VI.28.) PK véleménye 3.b. pontját és az ahhoz kapcsolódó indokolást nem tartja fenn.

2.5. A joggyakorlat-elemző csoportok tevékenysége

2.5.1. A büntető joggyakorlat-elemző csoport tevékenysége

2013. január 17-én a Bszi. 29. § (1) bekezdése alapján a büntető ítélkezési gyakorlat körében 2013. évre „**A vád törvényessége**” vizsgálati tárgykört határoztam meg. A joggyakorlat-

elemző csoport vezetőjének dr. Márki Zoltán megbízott kúriai tanácselnököt, (kúriai bíró) tagjának dr. Mészár Róza kúriai tanácselnököt, dr. Katona Sándor kúriai tanácselnököt és dr. Soós László kúriai bírót jelöltem ki; a joggyakorlat-elemző csoport munkájába részvételre felkértem dr. Erdei Árpád professor emeritust, az Alkotmánybíróság volt elnökhelyettesét, dr. Hack Péter egyetemi docent és dr. Bencze Mátyás egyetemi docent; továbbá dr. Kelemenné dr. Rácz Katalint, az Egri Törvényszék, dr. Mesterházy Istvánt, a Zalaegerszegi Törvényszék büntető kollégiumának vezetőjét, dr. Pócza Róbertet, a PKKB bíróját, dr. Belovics Ervint, a legfőbb ügyész helyettesét, valamint dr. Galli István ügyvédet.

A joggyakorlat-elemző csoport 2013. április 29-én tartott ülést, ahol a feladatok kiosztása megtörtént. A feladatok elvégzését követően a joggyakorlat-elemző csoport vezetője a joggyakorlat-elemzés november 30-ig elkészült anyagait a csoport tagjainak eljuttatta azzal, hogy 2013. december 15-ig tegyenek javaslatot a hátralévő teendőkről.

Az összefoglaló véleményt a Büntető Kollégium a 2014. április 14-i ülésén elfogadta.

2.5.2. A közigazgatási és a munkaügyi joggyakorlat-elemző csoportok tevékenysége

A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium a Kúria joggyakorlat-elemző tevékenységéből 2013. évben jelentős szerepet vállalt. A Közigazgatási Szakágban három, a Munkaügyi Szakágban két joggyakorlat-elemző csoport működött, illetőleg a Közigazgatási Szakág bírái közreműködtek a Kúria egészét érintő joggyakorlat-elemző csoport munkájában is. A Kúria elnökének döntése alapján 2013-ban joggyakorlat-elemző csoport vizsgálta a közigazgatási perjog szabályait, elsősorban abból a célból, hogy **megfelelő szakmai elemző anyag álljon rendelkezésre az önálló közigazgatási perrendtartás szabályainak megalkotásához**. A joggyakorlat-elemző csoport vizsgálta a közigazgatási perek mintegy két évtizedes eljárási gyakorlatát, és annak elemzése alapján részletes összefoglaló **véleményt fogalmazott meg az önálló közigazgatási perrendtartás szükségességéről, ennek szabályozási alapelveiről, irányairól, a szükséges új pertípusokról, és eljárási szabályokról**. A joggyakorlat-elemző csoport véleménye részletes szabályozási koncepcióként is minősülhet, az elkészült vélemény alapján a joggyakorlat-elemző munka immár a részletes szabályokra vonatkozó javaslattétel irányába folytatódhat. A csoport összefoglaló véleményét a Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium 2014. januárjában egyhangúlag elfogadta.

2013. évben elrendeltem a személyi jövedelemadóval összefüggő perek gyakorlatának, ezen belül is a **becslési eljáráshoz kapcsolódó ítélkezési gyakorlat** vizsgálatát. A joggyakorlat-elemző csoport **azokat az ügyeket vizsgálta, amelyekben az adóhatóság által az adóigazgatási eljárásban alkalmazott becslési eljárás eredménye és módszere volt a vitás.** Az ilyen típusú jogviták a közigazgatási bíráskodás 1991 évi újraindulását követően folyamatosan jelen vannak, és mind az adózók, mind az adóhatóság szempontjából lényeges annak elemzése, hogy a bírói eljárás keretei között e sajátos adó-megállapítási mód milyen keretek között vizsgálható, és annak milyen bizonyítási és perjogi következményei vannak.

2013. évben joggyakorlat-elemző csoport alakult **a közigazgatási bírságokkal összefüggő ítélkezési gyakorlat** vizsgálatára. A közigazgatási anyagi jogban rendkívül elterjedt bírságok alkalmazásának módja és összege a közigazgatási bíráskodás egyik állandóan jelen lévő kérdése. A hatóságok által a konkrét ügyekben alkalmazott bírságok megállapításának módja és azok bírói értékelése sok esetben komoly viták forrása, így szükséges volt annak részletes vizsgálata, hogy a közigazgatási perekben a bírák miként értelmezik a közigazgatási bírságok megállapításának módját, és melyek az ítélkezés jellemző tendenciái.

2012. évben a **menekültügyi ítélkezés** helyzetét joggyakorlat-elemző csoport vizsgálta, összefoglaló jelentését a Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium 2013. év elején fogadta el. Ez a csoport működését tovább folytatta 2013. évben az **idegenrendészeti ítélkezési gyakorlat** elemzésével. Ez a munka komplex, több jogágot érint, mivel a csoport tevékenysége érinti az idegenrendészeti őrizet kérdéskörét is. A csoport célja elsősorban annak elemzése, hogy az egyes idegenrendészeti jogintézményeket a bírák milyen módon értelmezik, illetve az egyes nemzetközi jogi előírások miként jelennek meg a bírói gyakorlatban. Az idegenrendészeti joggyakorlat-elemző csoport **javaslatokat fogalmazott meg az idegenrendészeti ügyek tárgyalásával kapcsolatos igazgatási, szakmai és képzési feladatok körében,** valamint jogalkotási kezdeményezés tárgyában is a harmadik országbeli állampolgárok beutazása és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény 46. § (3) bekezdés vonatkozásában.

A munkaügyi szakág joggyakorlat-elemző csoportja vizsgálta az új Mt. hatályba lépésének hatását a munkajogi joggyakorlatra, ezen belül kiemelten elemezte a keresetindítási határidővel kapcsolatos ítélkezési gyakorlatot. A munkacsoport legfontosabb megállapításait a kollégium 4/2013.(IV.23.) KMK számú véleménye tartalmazza.

2013. harmadik negyedévében alakult az a joggyakorlat-elemző munkacsoport, amely a **felmondásokkal kapcsolatos joggyakorlatot** vizsgálja, neves elméleti és gyakorlati szakemberek bevonásával. A vizsgálat folyamatban van, a felmondások gyakorlatának elemzése során a munkacsoport értékelési körébe kívánja vonni a bírói gyakorlat vizsgálatán keresztül a munkáltatói jogalkalmazást is, annak változását az új Mt.-vel kapcsolatban, különösen a munkajog hangsúlyozottabbá vált alapelvei érvényesülése szempontjából. **Kiemelt cél a korábbi Mt. idején született kollégiumi állásfoglalások, jogegységi határozatok, elvi határozatok érdemi felülvizsgálata** ezzel összefüggésben.

2.5.3. A Polgári Kollégium joggyakorlat-elemző tevékenysége

2013. évben elrendeltem a jogellenesen **Magyarországra hozott gyermekek visszavitelével kapcsolatos eljárások** vizsgálatát. A joggyakorlat-elemző csoport által elkészített összefoglaló jelentést a 2013. június 17-ei ülésén megtárgyalta és elfogadta.

2013. évben joggyakorlat-elemző csoport alakult **a perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának vizsgálatára**. A joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló jelentését a 2014. február 3-ai ülésén megtárgyalta és elfogadta.

A határozatszerkesztéssel kapcsolatos kérdéseket vizsgáló és az előzetes döntéshozatali eljárással kapcsolatos kérdéseket vizsgáló joggyakorlat elemző csoportok által készített összefoglaló véleményeket a Kúria Büntető Kollégiuma, Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma és Polgári Kollégiuma együttes ülésén 2014. január 27-én megvitatta és elfogadta.

A joggyakorlat-elemző csoportok által készített összefoglaló vélemények a Kúria honlapján közzétételre kerültek.

2.6. A Kúria elvi határozatai, elvi döntései

Az elvi bírósági határozatok és az elvi bírósági döntések kiválasztására és közzétételére **a Kúrián büntető, polgári, gazdasági, munkaügyi és közigazgatási szakágú elvi közzétételi tanács működik**. Az elvi közzétételi tanács az elnökből és további 4 tagból áll.

Ha a Kúria ítélkező tanácsa valamely, **a társadalom széles körét érintő vagy a közérdek szempontjából kiemelkedő jelentőségű ügyben elvi kérdésekre is kiterjedő határozatot hozott**, a tanács elnöke a határozat írásba foglalását követően haladéktalanul köteles arról az érintett szakág szerint illetékes kollégiumvezetőt tájékoztatni. **A kollégiumvezető a határozatot az elvi közzétételi tanács elé terjeszti**, amely indokolt esetben dönt annak elvi bírósági határozatként történő közzétételéről.

Ha valamely alsóbb fokú bíróság a fenti szempontoknak megfelelő határozatot hozott, és jogegységi eljárás lefolytatásának vagy elvi bírósági határozat közzétételének feltételei nem állnak fenn, a határozatot a Kúria érintett szakág szerint illetékes elvi közzétételi tanácsa elé terjeszti, amely **dönt az elvi bírósági döntésként történő közzétételéről**.

Az alsóbb fokú bíróságok elvi jelentőségű döntéseinek megismeréséhez elengedhetetlen a Kúria és az alsóbb szintű bíróságok közötti intenzív kapcsolattartás. A bíróságok közötti kapcsolattartást a Bszi. részletesen szabályozza. Ha a bíróság elnöke, az ítélőtábla vagy a törvényszék kollégiumvezetője, illetve a közigazgatási és munkaügyi regionális kollégium kollégiumvezetője arról szerzett tudomást, hogy a vezetése vagy a felügyelete alatt álló, illetve a közigazgatási és munkaügyi regionális kollégiumhoz tartozó bíróságon elvi jelentőségű döntés született, **köteles erről a magasabb szintű bíróság elnökét** - a határozatok és a szükséghez képest az egyéb iratok felterjesztésével - **tájékoztatni**. Ha a jogalkalmazás egysége érdekében szükséges, az ítélőtábla és a törvényszék kollégiumának kollégiumvezetője a Kúria elnökének vagy kollégiumvezetőjének elvi bírósági döntés közzétételére tesz javaslatot.

A Kúria Büntető Elvi Közzétételi Tanácsa 2013-ban a Kúriai Döntések című folyóiratban a 24 elvi határozatot és 1 elvi döntést tett közzé.

A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium Közigazgatási Szakága 50 elvi határozatot és 1 elvi bírósági döntést tett közzé. A Munkaügyi Szakág részéről 17 elvi határozat, és 4 elvi bírósági döntés közzétételére került sor.

A Kúria Polgári Kollégiumának Polgári Szakága 2013-ban 10 polgári szakágú elvi határozatot, 8 polgári szakágú elvi döntést tett közzé. A Gazdasági Szakág részéről 5 elvi határozat és 6 elvi döntés került közzétételre.

A fenti számok azt igazolják, hogy **az elvi közzétételi tanácsok valamennyi szakágban aktív tevékenységet folytatnak a jogegység biztosítása érdekében**, a közzétett határozatok lényegében a szakágak teljes ítélkezési területét érintik. Valamennyi szakágról elmondható az is, hogy eltérő döntések esetében az illetékes elvi közzétételi tanács által meghatározott elvi tartalmú határozat a jogegység biztosítását megfelelően szolgálja, a határozat közzétételét követően mind az érintettek, mind az alsóbb fokú bíróságok számára nyilvánvalóvá válik az adott kérdésben irányadó kúriai álláspont.

A Kúria által a 2013. évben kiválasztott és közzétett elvi bírósági határozatok és elvi bírósági döntések összefoglalóit a 3. sz. melléklet tartalmazza.

3. A Kúria Önkormányzati Tanácsának 2013. évi tevékenysége

2013-ban a Kúriára 76 normakontroll indítvány érkezett. Az Önkormányzati Tanács 54 döntést hozott, amelyből 29 törvényellenességet megállapító (megsemmisítő és/vagy alkalmazási tilalmat kimondó) döntés, 3 helyi önkormányzat törvényalkotói feladatának elmulasztását megállapító határozat, 2 határozat született rendeletpótlás tárgyában (amikor a Kúria felhatalmazta a kormányhivatal vezetőjét jogalkotásra) 8 határozat az indítványt elutasította, 12 esetben pedig az Önkormányzati Tanács eljárást megszüntető, vagy érdemi vizsgálat nélkül elutasító végzést hozott. A végzések számottevő hányadában (is) megoldódott a törvényességi probléma: a kormányhivatali kezdeményezés láttán az érintett önkormányzat módosította rendeletét.

Az 54 elbírált ügy 34 kormányhivatali indítványra, 16 bírói kezdeményezésre, 2 pedig az alapvető jogok biztosa indítványára született. Két esetben indítványozási joggal nem rendelkező magánszemély kérelmét utasította el érdemi vizsgálat nélkül az Önkormányzati Tanács. Az összes ügyhöz képest **a bírói kezdeményezések száma is határozott növekedést mutat:** a 2012-évi 3 elbírált kezdeményezéshez képest 2013-ban 16 ügyben döntött a Kúria bírói kezdeményezés tárgyában.

A 2013-ban meghozott 54 döntés közül **a legtöbb határozat a településrendezés** (helyi építési szabályzat és szabályozási terv) **tárgyában született**, ez 9 határozatot jelent. Ezt követik a **helyi adórendeletek** és **hulladékgazdálkodási-köztisztasági rendeletek** 8-8 határozattal. **Szociális ellátás** tárgyában 5 határozatot hozott az Önkormányzati Tanács. 3-3-3-3 határozat született **lakcím-nyilvántartási, parkolási, vagyongazdálkodási** és **zárszámadási** rendeletek tárgyában, míg 2-2-2 határozat az **anyakönyvi igazgatást, a helyi költségvetést, a lakás-és helyiséggazdálkodást** érintette. 1-1-1-1 határozat a **közterület-használattal, a szervezeti-és működési szabályzattal, a szmogriadó-terv rendelettel, és önkormányzati taxi rendelettel** kapcsolatos. 2 érdemi vizsgálat nélküli ügy nem besorolható.

Az Önkormányzati Tanács ítélkezésének eljárási kérdései

A Bszi. 53. §-a lehetővé teszi, hogy az Önkormányzati Tanács a normakontroll eljárás során **személyes meghallgatást tartson.** A Köf.5.055/2013/9. számú határozat alapjául szolgáló ügyben **az Önkormányzati Tanács élt ezzel a lehetőséggel,** és – helyi építési szabályzat megalkotása során a véleményeztetési eljárás nem a törvényeknek megfelelő lefolytatása tárgyában – megfelelő szakértelemmel rendelkező személy meghallgatásáról döntött. A személyes meghallgatás során módja nyílt az eljárást kezdeményező kormányhivatalnak és az érintett önkormányzatnak is, hogy kifejtse az ügyben álláspontját. Ezáltal a Kúria **megpróbálta a normakontroll eljárást a peres eljáráshoz közelíteni, a közvetlenség elvét érvényesíteni a normakontroll eljárásokban.**

Az Önkormányzati Tanács az érintett önkormányzat kiegyensúlyozott, felelős gazdálkodásának védelmében indokoltnak látta az önkormányzatokért felelős, valamint a költségvetésért felelős miniszter megkeresését is (Köf.5044/2013. számú határozat). A Bszi.

53. § (4) bekezdésében foglaltak alapján állami támogatást érintő ügyben – nyilatkozattételre hívta fel az érintett minisztereket.

Az alkalmazandó jog meghatározása

Az Önkormányzati Tanács eljárásában fölmerült, hogy van-e lehetőség érdemi eljárásra bírói kezdeményezés esetén, ha a bíró alkotmányossági, törvényességi kezdeményezése olyan időben válik szükségessé, amikor az alkalmazandó jog – vagy annak viszonyítási jogszabályi alapja – már nincs hatályban. A Bszi. 2012. évi CCXI. törvény 76. § (8) bekezdésével történt módosítása **lehetővé teszi, hogy az Önkormányzati Tanács bírói kezdeményezés esetén hatályon kívül helyezett önkormányzati rendeletet is vizsgáljon** [Bszi. 51. § (1) bekezdés d) pontja]. Ugyanakkor a Bszi. nem szól arról, hogy mi a viszonyítási alap akkor, ha már az egykor hatályban volt magasabb jogszabály sincs hatályban.

A Kúria a Köf.5043/2012/3. számú határozatában rögzítette: „Az indítványozó bírói tanács csak abban az esetben tud eleget tenni alkotmányos kötelezettségének, **ha arra kap választ, hogy a perben alkalmazandó és a perbe vitt jogokat keletkeztető önkormányzati rendelet hatályossága idején megfelelt-e a hatályos jogrendnek.**” Az Önkormányzati Tanács így bírói kezdeményezés keretében **vizsgálja az önkormányzati rendeletet akkor is, ha az önkormányzati rendelet, illetve a viszonyításul szolgáló magasabb jogszabály már nincs hatályban, de a perben ezt a jogszabályi idődimenziót kell figyelembe venni.** Ilyenkor a jogkövetkezmény a törvényellenesség megállapításán túl az adott ügyben és a bíróságok előtt folyamatban lévő ügyekben való alkalmazási tilalom elrendelése.

Az Önkormányzati Tanács eljárásának felfüggesztése

A Kúria eljárása során a 2013-as évben felmerült, hogy **a Kúria normakontroll tanácsa fordulhat-e – az előtte lévő önkormányzati rendelet törvényességi vizsgálatára irányuló eljárás felfüggesztése mellett az Alkotmánybírósághoz utólagos normakontrollt vagy az Európai Unió Bíróságához előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezve.**

Az Alkotmánybírósághoz fordulás kérdése azért involvál értelmezési kérdést, mert erről a Bszi. nem rendelkezik, a Bszi.-nek a Pp. alkalmazhatóságára vonatkozó 46. §-a pedig nem szól a Pp. 155/B. §-ának az Önkormányzati Tanács eljárásában való irányadó voltáról. A Kúria Önkormányzati Tanácsa azonban a Köf.5053/2013. számú ügyben az Alaptörvény 24.

cikk (2) bekezdés b) pontját és az Abtv. bírói kezdeményezésre vonatkozó rendelkezéseit értelmezve arra a következtetésre jutott, hogy **mint minden bírónak, így az önkormányzati normakontrollt végző bírói tanácsnak is szuverén döntése, hogy megkérdőjelezze az alkalmazandó (itt az önkormányzati renDELETEH képest magasabb jogszabály) alkotmányosságát**, azaz élhet bírói kezdeményezéssel az Önkormányzati Tanács az Alkotmánybíróság előtt.

A Köf.5019/2013/8. számú ügyben vetődött fel, hogy **fordulhat-e az Önkormányzati Tanács az Európai Unió Bíróságához előzetes döntéshozatalért** a tekintetben, hogy az **európai uniós jog fényében hogyan kell értelmezni azt a törvényt, amelybe – az indítványozó állítása szerint – az önkormányzati rendelet ütközik**. E probléma tárgyában döntés nem született. Az Önkormányzati Tanács szerint egy esetleges előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését megelőzően tanulmányozni kell, hogy az Európai Unióban a normakontrollt (is) ellátó bíróságok miként viszonyulnak az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezéséhez.

Önkormányzati rendeletbe foglalt egyedi döntés vizsgálata

Az Önkormányzati Tanács Köf.5047/2013. számú határozata szerint az Alaptörvény által létrehozott feladatmegosztás új rendszerében a Kúria – a normakontroll keretében – az önkormányzati rendeletek törvényességi vizsgálatát végzi, önálló törvényértelmezés keretében. **A Kúria normakontroll eljárása során – szemben az Alkotmánybíróság ez irányú korábbi gyakorlatával – fennállónak tekinti hatáskörét a normába foglalt egyedi döntések törvényességi vizsgálatára is**. Az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontjába foglalt hatáskör, azaz az önkormányzati rendeletek törvényességi vizsgálata – az Önkormányzati Tanács értelmezésében – kiterjed az önkormányzati rendeletbe és azok mellékleteibe foglalt valamennyi rendelkezés vizsgálatára, függetlenül attól, hogy azok normatív vagy – tartalmában – egyedi döntést tartalmaznak. **Ha nem így lenne, akkor a törvényességi vizsgálat – és egyben mindenfajta bírói felülvizsgálat – alól kikerülnének a rendeletbe foglalt egyedi döntések**. Mindez – azon túl, hogy jogorvoslati problémákat is felvet – az önkormányzati működés törvényességi vizsgálatával kapcsolatos bírósági feladatoktól is idegen lenne.

A szabályozás célszerűségének kérdései

A Köf. 5056/2013/3. határozat szerint az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés c) pontjában és a Bszi. 24. § (1) bekezdés f) pontjában foglalt törvényességi vizsgálat során az önkormányzati rendeletek törvénnyel ellentétes tartalma esetén van lehetősége a rendelet (vagy a rendelet valamely rendelkezése) megsemmisítésre. **A Kúria Önkormányzati Tanácsának nincs alaptörvényi vagy törvényi felhatalmazása az önkormányzati rendeleti szabályozás célszerűségének vizsgálatára**, nincs lehetősége arra, hogy a szabályozás ésszerűségét, hatékonyságát mérlegelve vonja le a megsemmisítés jogkövetkezményét. Ilyen lehetősége azért nincs, **mert ezzel átvinné az önkormányzati rendeletek megalkotására felhatalmazott helyi önkormányzatok feladatát és felelősségét.**

A határozat arra is rámutatott, hogy amikor a központi jogszabályok a helyi jogalkotást érintően elveket fogalmaznak meg (pl. a költséghatékony hulladékgazdálkodási közszolgáltatás biztosításának elve), ezen elvek érvényesítésére az önkormányzatok kötelesek. Az önkormányzati rendelet megsemmisítésére azonban csak akkor van lehetőség, ha a rendelet vagy annak valamely rendelkezése nyilvánvalóan és fogalmilag szemben áll a törvényekben foglalt elvekkel, az önkormányzati szabályozással az elvek nem valósíthatók meg. Abban az esetben viszont, **ha az önkormányzati rendeleti szabályozással az a probléma merül fel, hogy az nem szolgálja hatékonyan a törvényi elvek megvalósulását**, vagy az elvek más módon is megvalósíthatóak, mint amit az önkormányzat választott, **a törvényellenség – pusztán ezen az alapon – nem állapítható meg.** Az önkormányzatok szabályozási autonómiájába tartozik – a törvényi kereteken belül – a törvényi célok megvalósítása. Ha közvetlen törvénysértés nem állapítható meg, akkor az önkormányzat által választott mérlegeléssel szemben legfeljebb az önkormányzatnak a választópolgárok felé fennálló politikai felelőssége áll fenn.

A kormányhivatali kezdeményezés határideje

A Bszi. 51. § (1) bekezdés b) pontja szerint az Önkormányzati Tanács az indítványt elutasítja, ha azt a fővárosi és megyei kormányhivatal a helyi önkormányzatokról szóló törvényben előírt határidőn túl nyújtja be. A Köf.5048/2013. számú végzés ezzel is összefüggésben rámutatott, hogy amennyiben a kormányhivatal által az önkormányzati rendelet módosítására, hatályon kívül helyezésére megadott határidő eredménytelenül telik el, úgy a norma-felülvizsgálati határidő – a Mötv. 136. § (2) bekezdésben meghatározott 15 nap – a lejáratot

követő naptól, ellenkező esetben a helyi önkormányzat válaszának kézbesítését követő naptól számít. **Az eljárás megindítására nyitva álló határidő karakterét tekintve eljárási jellegű, számítására a Pp. 103. §-a az irányadó.** A Kúria e végzésben az Mötv. 136. § (2) bekezdését arra az esetre vonatkoztatta, amikor a kormányhivatal a megadott határidőn túl nyújtotta be normakontroll-indítványát a Kúriára.

A Köf.5055/2013/9. számú határozat értelmében a Mötv. a kormányhivatalnak viszonylag széles mozgásteret biztosít a törvénysértés megszüntetése érdekében. A jogi szabályozás célja a törvényellenesség mihamarabbi kiküszöbölése. **A kormányhivatal a Mötv. 132. § (2) bekezdése alapján élhet ismételt törvényességi felhívással, ha úgy mérlegeli, hogy ez a leghatékonyabb eszköz.**

A megismételt törvényességi felhívás mellett szól, hogy amennyiben a kormányhivatal valamilyen okból nem kezdeményezi tizenöt napon belül a Kúria eljárását, úgy **alkotmányos és törvényes érdek indokolja, hogy a kormányhivatal ne essen el végérvényesen a normakontroll-indítvány benyújtásának lehetőségétől.** Az önkormányzati rendelet törvényességéhez közérdek – az objektív jogrend védelme – fűződik, és figyelembe kell venni azt is, hogy a Kúria eljárását önkormányzati rendelet vizsgálatára nem kezdeményezheti bárki.

A Kúria a Köf.5055/2013/9. számú határozatában elvi érveléssel mutatott rá arra, hogy a Mötv. rendelkezéseiből is következően **a kormányhivatal ismételt törvényességi felhívást bocsáthat ki önkormányzati rendelet törvényellenességének megszüntetésére, ha a korábbi felhívás nem vezetett eredményre, s e felhívást követően a kormányhivatal határidőben nem kezdeményezte a Kúria normakontroll eljárását.** Ilyenkor az önkormányzati rendelet vizsgálatára irányuló eljárás kezdeményezése a Mötv. 134. § (2) bekezdése és 136. § (2) bekezdése alapján az ismételt felhívást követően újra megnyílik.

Képviselési jogosultság a Kúria előtti eljárásban

A Köf.5023/2013.számú határozat alapjául szolgáló ügyben a település polgármestere nyújtott be nyilatkozatot. A Kúria a polgármester nyilatkozatát a Bszi 52. §-a szerinti állásfoglalásként, eljárásban joghatás kiváltására alkalmas nyilatkozatként nem tudta értékelni, ezért azt a határozat meghozatalakor figyelmen kívül hagyta. A Bszi. 48. § (2) bekezdése értelmében „[a]z önkormányzati tanács előtti eljárásban a jogi képviselő – a (2a) bekezdésben meghatározott kivétellel – kötelező. Jogi képviselőnek kell tekinteni a helyi

önkormányzat képviselőjében eljáró ügyvédet, vagy ügyvédi irodát, (...) valamint a helyi önkormányzat jogi szakvizsgával rendelkező jegyzőjét és jogi szakvizsgával rendelkező alkalmazottját. Az ügyvéd vagy ügyvédi iroda részéről ügyvédjelölt nem járhat el jogi képviselőként”. A Bszi. rendelkezései szerint tehát **a polgármester a Kúria előtti normakontroll eljárásban az önkormányzatot nem képviselheti.**

A megsemmisítés hatálya

A Köf.5047/2013. számú határozatban az Önkormányzati Tanács rámutatott: a Bszi. 56. § (3) bekezdése értelmében **az Önkormányzati Tanács a főszabályként meghatározott ex nunc megsemmisítéshez képest eltérően is meghatározhatja az önkormányzati rendelet vagy annak rendelkezése hatályvesztését**, ha azt a jogbiztonság vagy a rendelet hatálya alá tartozó jogalanyok különösen fontos érdeke indokolja. Így az Önkormányzati Tanácsnak lehetősége van az önkormányzati rendelet jövőre nézve történő megsemmisítésére is. A pro futuro megsemmisítéssel az Önkormányzati Tanács akkor él, ha az azonnali hatályú megsemmisítés joghézagot (vagy más módon jogbizonytalanságot) eredményez.

Amikor visszamenőleges hatályú ugyan, de nem a rendelet kihirdetése napjára visszamenő hatályú a megsemmisítés, annak tipikus formája amikor a települési önkormányzatok jogalkotói hatásköre időközben megszűnik, viszont az önkormányzati rendelet továbbra is hatályban maradt. A Köf.5012/2013/4. számú, valamint a Köf.5015/2013/4. számú ügyekben a települési önkormányzatok jogalkotói hatásköre megszűnte napjára visszaható hatállyal semmisítette meg az Önkormányzat Tanács a rendeleteket.

A felkészülési idő követelménye önkormányzati rendeletalkotásnál

A jogszabály (önkormányzati rendelet) alkalmazásához szükséges **felkészülési idő követelménye a kúriai normakontroll eljárások körében is hasonló tartalmat jelent, mint korábban az alkotmánybírósági eljárásban**: az önkormányzati norma akkor teljesíti a Jat. 2. § (3) bekezdése szerinti kritériumot, amennyiben **a címzetteknek kellő idő áll rendelkezésükre ahhoz, hogy – jogkövetőként – magatartásukat a normához igazítsák.** A kellő időtartam meghatározását sok egyéb szempont mellett gazdaságpolitikai, szervezési, adott esetben műszaki szempontok is befolyásolhatják, ezért **csak a kirívóan sérelmes esetekben dönthet úgy a Kúria, hogy az önkormányzati jogalkotó a Jat. rendelkezéseibe**

ütközően döntött rendelete hatályba lépéséről. A kifejtettek szerint a felkészülési idő törvényességének vizsgálata nem jelentheti annak az időtartamnak a vizsgálatát, amely az egyébként törvényesen kivetett adó elkerüléséhez lehet szükséges (Lásd pl. a Köf.5038/2013/3. számú határozatot).

Módosító önkormányzati rendelet átmeneti rendelkezései

Mind a központi, mind a helyi jogalkotás elmúlt időszakában a dereguláció bevett módszerévé vált az, hogy **a jogalkotó a záró rendelkezések között nem csak a módosító jogszabály hatályba lépéséről, hanem egyúttal a módosító jogszabály hatályon kívül helyezéséről is dönt.** E technika háttérében az a jogalkotói megfontolás húzódik meg, hogy **a módosító jogszabály rendelkezései beépülnek a módosított jogszabályba és a beépülést követően hatályban tartásuk szükségtelenül terheli a jogrendet.**

A Köf. 5040/2013/4. számú határozat kimondta, hogy a jogrendből kivont norma főszabályként nem érvényesül. Ezért a módosító jogszabály azon rendelkezései, amelyek nem épülnek be a módosított jogszabályba, hatályon kívül helyezésüket követően nem fejtik ki hatásukat. Amennyiben tehát a módosító önkormányzati rendelet átmeneti rendelkezései nem jelennek meg a módosított rendeletben, úgy azok a hatályon kívül helyezést követően nem fejtik ki hatásukat, azaz nem érvényesíthetőek.

Jogszabály hatályon kívül helyezése a Jat. 12. § (1) és (2) bekezdése alapján

A Jat. 12. § (1) bekezdése értelmében a módosító rendelkezés és hatályon kívül helyező rendelkezés a hatálybalépéssel, vagy ha a módosító, illetve a hatályon kívül helyező rendelkezés a módosítást, illetve hatályon kívül helyezést meghatározott időponthoz vagy jövőbeli feltételhez köti, ennek az időpontnak vagy jövőbeli feltételnek a bekövetkezésével végrehajtottá válik. A Jat. 13. § (1) bekezdése értelmében **a felhatalmazó rendelkezés hatályon kívül helyezése esetén** - kivéve, ha egyidejűleg a tárgykör szabályozására azonos tartalommal új felhatalmazó rendelkezést alkottak - **a hatályon kívül helyezésről rendelkező jogszabályban intézkedni kell a végrehajtási jogszabály hatályon kívül helyezéséről vagy a végrehajtási jogszabály azon rendelkezésének a hatályon kívül helyezéséről, amely a felhatalmazás végrehajtására irányul.**

A Kúria Önkormányzati Tanácsa több ügyben, így a Köf.5012/2013/4. és a Köf. 5015/2013/6. számú ügyekben kimondta, hogy a Jat. fenti rendelkezéseinek egybevetéséből következően a felhatalmazás jogosultjának változása esetén **lehetőség van olyan jogalkotásra, amelynek értelmében a régi felhatalmazás alapján született jogszabály addig marad hatályban, amíg a felhatalmazás új jogosultja meg nem alkotja az adott tárgyban a rendelet. Erről azonban a jogszabálynak rendelkeznie kell, ki kell nyilvánítania a hatályvesztés ezen módját.**

Felhatalmazás hiánya, kereteinek túllépése

Jelenleg az Alaptörvény 32. cikk (2) bekezdése tartalmazza azt a – korábban az önkormányzati törvényben szereplő – szabályt, amely szerint feladatkörében eljárva a helyi önkormányzat törvény által nem szabályozott helyi társadalmi viszonyok rendezésére, illetve törvényben kapott felhatalmazás alapján önkormányzati rendeletet alkot. **Így az önkormányzatnak eredeti és származékos jogalkotói hatásköre van. Az Önkormányzati Tanács több ízben találkozott olyan problémával (pl. laccímbejelentés helyi szabályozása a Köf.5030/2013/4-es és a Köf.5039/2013/4.-es ügyekben), amikor az önkormányzatnak egyáltalán nem volt jogalkotó hatásköre a tárgykör szabályozására (törvény, Korm. rendelet illetve miniszteri rendelet részletesen szabályozza az adott kérdést). Ilyenkor a jogkövetkezmény a rendelet kihirdetésre visszaható hatályú megsemmisítése (lásd az összefoglaló II/6. pontját).**

Az Önkormányzati Tanács a Köf.5057/2013/8.-es szám ügyben rámutatott, hogy az önkormányzatok anyagi jogforrásként eredeti, illetve származékos jogkörben eljárva alkotnak rendeletet. Utóbbi esetben a normát végrehajtó cézzal fogadja el a képviselő-testület. **Az önkormányzat normatív végrehajtó aktusának illeszkednie kell a jogrend egészéhez, azaz nem lehet ellentétes az Alaptörvénnyel és a T) cikk (2) bekezdése szerinti jogszabályokkal, így más önkormányzati rendeletekkel sem.**

Helyi adók szabályozása

A Kúria gyakorlatában több alkalommal is szembesült az adó mértékét támadó indítványokkal. Az indítványok részben az önkormányzati rendelet hátrányosan megkülönböztető jellegére (Köf.5001/2013., a továbbiakban: az ecseri-ügy), részben a vagyoni adó konfiskáló jellegére (Köf.5081/2012., a továbbiakban: zalaszentiváni-ügy),

részben pedig arra alapoztak, hogy az önkormányzat nem volt figyelemmel a Helyi adó tv. 6. § c) pontja szerinti kritériumok mindegyikére a rendeletének elfogadásakor .

Részben alkotmánybírósági esetjogra hivatkozva az Önkormányzati Tanács megállapította, hogy **a vagyoadó kivetésekor mértékadó szempont az arányos, illetve a teherbíró képességhez igazodó közteherviselés.** A vagyoni típusú adók esetében az adófizetési kötelezettség a tulajdonolt vagyontömegre tekintettel áll fenn, mértéke ahhoz igazodik. Ebből a Kúria három következtetést vont le gyakorlatában: **a vagyontömeghez igazodó adómérték adja a helyi adók esetében az egyenlőségi szabályt, az adózó teherbíró képessége a vagyontömeghez viszonyított, emellett konfiskáló az az adómérték, amely belátható időn belül felemészti magát az adóztatott vagyont.**

Az ügyben a Kúria külön is kitért az adózó teherbíró képességének vizsgálatára. A hivatkozott eljárásban előterjesztett önkormányzati védekezést elutasítva a Kúria egyértelművé tette, hogy a Helyi adó tv. 6. § c) pontjának a tételes adómérték arányosítását szolgáló, az adóalany teherbíró képességére utaló fordulata nem az adóalany gazdasági fizetőkészségével és képességével áll összefüggésben. Ezzel szemben megállapította, hogy „nem akkor teljesítőképes az adózó, ha fizetőképes, hanem akkor, ha a vagyoadó mértéke nem oldódik el az adótárgy értékétől”.

Az adómértékek törvényessége tárgyában – szintén bírói kezdeményezések alapján eljárva – több határozat is született az elmúlt időszakban. Ezek két megállapítást tartalmaztak: a törvényi keretek között vizsgált **tételes adómérték törvényesnek bizonyult akkor, amikor az egyéb szempontok helyes jogalkotói értékelése mellett a telekadó mértéke abszolút értelemben sem volt eltúlzottnak mondható** (az ecseri-ügyben a tételes adó 10 Ft/nm évi mértéket tett ki). E mellett **kúriai normakontroll eljárásban, amelynek tárgya jogi norma jogi normával történő összevetése, nem jöhet számításba annak a körülménynek az értékelése, hogy a konkrét egyedi esetben az alapper felperese,** egyenként nem nagy, de számszerűen **több helyrajzi szám alatti telek tulajdonosa,** amely értelemszerűen befolyással van adófizetési kötelezettségének összegszerűségére. (az ecseri-ügy).

Házasságkötéshez, bejegyzett élettársi kapcsolathoz tartozó önkormányzati szabályozás

A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi XXIX. törvény 7. § (7) bekezdése iktatta az anyakönyvekről, a házasságkötési eljárásról és a

névviselésről szóló 1982. évi 17. tvr. (a továbbiakban: At.). rendelkezései közé a hivatali helyiség, a házasságkötés és a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének helyszíne címet. E módosítás eredményeként **a hivatali helyiségen kívüli, valamint a hivatali munkaidőn kívül történő házasságkötéshez és az ilyen módon történő bejegyzett élettársi kapcsolat létesítéshez az önkormányzati szabályozása elengedhetetlen.** Meg kell határozni az At. 42/A. § (4) bekezdés a) pontjából eredő többlétszolgáltatás szabályait, és az At. 42/A. § (4) bekezdés b) pontjából következően ezen többlétszolgáltatásokért az önkormányzat, illetve az anyakönyvvezető részére fizetendő díj mértékét.

A Kúria 2013-ban meghozott Köm.5084/2012/3-es számú határozatában rámutatott, hogy **az önkormányzati szabályozás hiányában a házasságkötés valamint a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésének ezen módjai akadályba ütköznek.** A szabályozási kötelezettséget támasztja alá, hogy az At. 15/A. § (6a) bekezdése értelmében az anyakönyvvezető kizárólag akkor működik közre, ha a többlétszolgáltatás ellentételezéseként megállapított díjat megfizették. Az At. 42/A. § (4) bekezdése a díj mértékének meghatározását önkormányzati szabályozási körbe utalta. Ennek hiányában a hivatalos helyiségen és a munkaidőn kívüli házasságkötésre vagy a bejegyzett élettársi kapcsolat létesítésére jogszerűen nincs mód. Ezért az önkormányzati rendeleti szabályozás a felhatalmazó rendelkezésekből kényszerítően következik.

Mozgáskorlátozottak esélyegyenlősége

A Kúria a Köf. 5011/2013/6.-es számú határozatában megállapította, hogy az Alaptörvény, az esélyegyenlőségi törvény és a fogyatékosági törvény előírásaiból is az következik, hogy a mozgáskorlátozott személyeket esélyük növelése érdekében előnyben kell részesíteni. A pozitív diszkrimináció eszköze a mozgáskorlátozott személy díjmentes parkolásának lehetősége, amely a közúti közlekedés szabályairól szóló 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes rendelet 41. § (3) bekezdésén és 51/A. §-án alapul. A mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványát a Korm. rend. szabályozza. A Korm. rend. 3. számú melléklete határozza meg a mozgásában korlátozott személy igazolványának adattartalmát.

Az ügyben (is) felmerült **diszkrimináció tilalom érvényesülésének egyik,** az Alkotmánybíróság által korábban feltárt **követelménye, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie,** azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának

szempontjait meghatározni. E követelményt szem előtt tartva alappal merülhet fel, hogy **nincs** – az esélyegyenlőségi törvény 7. § (2) bekezdésében foglalt – **ésszerű indoka annak a Fővárosi Közgyűlési rendeletben található szabályozásnak, hogy míg parkolójegy esetén a várakozási díj és a pótdíj alóli mentesítéssel járó utólagos bemutatásnak helye van** (mintegy kedvezmény-szabály), **addig a mozgáskorlátozott igazolvány nem megfelelő elhelyezése esetén** (figyelembe véve az igazolvány kétoldali adattartalmát is) **ilyen lehetőség nincs**. A mozgáskorlátozottak vonatkozásában a kedvezmény-szabály hiánya az Alaptörvényben és a fenti törvényekben meghatározott előnyben részesítés ellen hat.

Magánszférát érintő önkormányzati szabályozás

A Köf. 5008/2013/6-es számú határozat olyan önkormányzati rendeletet bírált el, amely a szociális ellátás feltételeként otthoni gazdálkodást (burgonya és zöldségtermelést) írt elő. A határozat rámutatott, hogy **a rászorultságon alapuló szociális ellátások körében a jog demokratikus társadalomban betöltött funkcióján túlmutat az egyének személyiségfejlődésének befolyásolására törekvés, a jog egyént nevelő szerepe.**

A Kúria úgy ítélte meg, hogy az elmúlt időszakban a kibontakozó, majd pedig általánossá váló gazdasági, pénzügyi válság, a rendelkezésre álló egyre szűkülő források, a költségvetések teherbíró képessége a szociális jogokhoz való viszonyban azt eredményezték, hogy az ideális alapjogi/alanyi jogi megközelítésnél erőteljesebbé vált a társadalmi igazságosság igényének érvényesítése. **A szociális jogban a korábbiakban az ellátások megszerzésének feltételeként ismert együttműködési kötelezettség a javak előállításában való részvétel, illetve az öngondoskodás kategóriáival egészült ki.** Ezt jeleníti meg az Alaptörvény O) cikke, amikor kimondja, hogy „[m]indenki felelős önmagáért...”.

A Kúria gyakorlata a szociális tárgyú önkormányzati jogalkotás felülvizsgálata kapcsán egyértelmű: **önkormányzati rendeletben nem lehet a szociális segély feltételévé tenni a magánszféra körébe tartozó magatartásokat** (pl. tisztálkodás). A magánszférához való jogot, az ahhoz tartozó magánéletet, a családi életet, az otthont, a fizikai és erkölcsi integritást védi az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (Emberi Jogok Európai Egyezménye) 8. cikke, a hozzá tartozó nemzetközi bírói gyakorlattal, valamint védi az Alkotmánybíróság gyakorlata is (Köf.5051/2012/6., MK. 2012. 137. szám).

Szintén a magánszféra tárgykört érintette a Köf.5008/2013. számú határozat, amelyben a vizsgált önkormányzati rendelet a törvényi felhatalmazáson túlterjeszkedve a szociális

ellátások igénybe vételét a tulajdon meghatározott célú hasznosításához kötötte. Az Önkormányzati Tanács határozatában kifejtette, hogy „[a] 2011. évi CVI. törvény a feltételekhez kötött segélyezés elve mentén módosította a szociális igazgatásról és ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Sztv.) egyes rendelkezéseit. A módosítások több ponton érintették az aktív korúak ellátórendszerét. A feltételekhez kötött segélyezés elvét érvényesítő módosítás a szociális ellátások feltételrendszerében az érintett magánéletére, életvitelére vonatkozóan fogalmaz meg folyamatos elvárásokat (Sztv. 33. §). Az elvárások nem teljesítése a szociális ellátás megszerzését kizárja, illetve a megszerzett ellátás elvesztéséhez vezet (Sztv. 34. § 36. §, 37/B. §.).

A Kúria megállapította, hogy „[a]z Ör. magatartási szabályai a kerthasznosítás konkrét módját, a hasznosítandó terület négyzetméterben megadott méretét, a hasznosítás mikéntjét, a termelendő konyhakerti növények konkrét megjelölésével bezárólag határozzák meg. E szabályok **eldöntik a segélyezett – és családja – helyett, hogy a kert mekkora hányadát, hogyan, az elvégzendő munkálatok milyen sorrendje mellett és milyen növényzet beültetésével hasznosíthatja.** Az Ör. támadott rendelkezései **túlmutatnak** a helyi közösség által észlelhető, **a lakókörnyezettel szemben a rendezettség külsődleges elvárásainak kritériumain.**

Helyi építési szabályzat és szabályozási terv

Az alkalmazandó jog problémája kapcsán már felmerült hogy a helyi építési szabályzat és szabályozási terv megalkotásához vezető eljárás szabályainak megsértése esetén a megalkotáskor hatályos magasabb jogszabályhoz mérten kell az önkormányzati rendeleteket elbírálni. Ezek az eljárási szabályok jellemzően az építésügyi törvény által kötelezően előírt véleményeztetési, egyeztetési kötelezettségek köré csoportosultak. Következetes és szigorú az Önkormányzati Tanács gyakorlata a tekintetben, hogy **az önkormányzati rendelet törvényellenességéhez vezet, ha a törvényi szabályok sérülnek a rendeletalkotás során.** Így a Köf.5013/2013/7. számú ügyben **az önkormányzati rendelet azért került megsemmisítésre, mert a megalkotása során nem kérték ki a főépítész véleményét,** a Köf.5055/2013/9. számú ügyben pedig azért, mert a jogszabály szerinti államigazgatási szervek véleményének kötelező kikérése elmaradt.

Alkotmánybíróság által korábban megsemmisített rendeleti szabályozás újraalkotása

Az Önkormányzati Tanács gyakorlatában **két esetben is előfordult, hogy az érintett önkormányzat az Alkotmánybíróság által korábban törvénysértőnek ítélt önkormányzati szabályozást egy új rendeletben visszahozta.** Ebben az esetben – azon túlmenően, hogy a törvénysértést immár a Kúria újból megállapította – a jogállam súlyos sérelméről is szó van, hiszen az ügyek mögött az alkotmánybírósági döntések végrehajtásának megtagadása áll, a megtagadást közhatalmi szerv követi el.

A Köf. 5075/2012/4.-es számú ügyben az érintett önkormányzat a 90/2009. (IX. 24.) AB határozatában megsemmisített azon lakásrendeleti szabályozást hozta vissza, amely szerint a lakásbérleti szerződés megkötésének feltétele, hogy a pályázat nyertese a határozott idejű bérleti szerződés feltételeinek nem teljesítése esetére közjegyzői okiratban vállalja a kiürítési kötelezettségét.

A Köf.5069/2013-es számú ügyben a 35/2006. (VII. 13.) AB határozat által megsemmisített csatornafejlesztés címén kivetett közcélú érdekelttségi hozzájárulást előíró rendelet tartalmát szabályozta újra ugyan úgy az érintett önkormányzat.

4. A Kúria 2014. évi szakmai célkitűzései

a) A joggyakorlat-elemzés folytatása

A 2014. évben folytatjuk az ítélkezési gyakorlat aktuális kérdéseinek vizsgálatát a kúriai joggyakorlat-elemző csoportok keretein belül. A társadalom széles körét érintő, illetve a joggyakorlat egysége szempontjából kiemelkedő fontosságú jogalkalmazási problémák feltárása érdekében a 2014. év elején tanácskozást tartottunk, amelyen a Kúria vezetői mellett több állami szerv (Magyar Nemzeti Bank, Állami Számvevőszék, Gazdasági Versenyhivatal) képviselője, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke és több jogi kar képviselője is részt vettek, és javaslatot tettek a 2014. évben vizsgálandó kérdésekre. E javaslatokat is figyelembe véve, a Kúria kollégiumai véleménye alapján **2014. évre az alábbi nyolc vizsgálati tárgykörben állítottam fel joggyakorlat-elemző csoportokat:**

1. A védő a bírósági eljárásban

2. A szakértői bizonyítás vizsgálata
3. Az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága kölcsönszerződéseknél
4. A párhuzamosan megindított szerződés érvénytelenségének megállapítása és a végrehajtás megszüntetése (korlátozása) iránti perek anyagi - és eljárásjogi kérdései
5. Közigazgatási perjog
6. A kisajátítási perek gyakorlata
7. A Kormánytisztviselői Döntőbizottság határozatainak bírósági felülvizsgálata
8. Határozatszerkesztés

b) A Kúriai Döntések megújítása

Magyarország legfőbb bírói fórumának hivatalos lapja, a korábban „Bírósági Határozatok” (BH), 2013. január 1. napjától pedig „**Kúriai Döntések**” címmel megjelenő kiadvány **2014 tavaszától megújult külsővel, valamint rendszeresen frissülő online tartalommal várja olvasóit.** A havonta változó címlap a kép megjelenéssel is hangsúlyozza azt a változatosságot, amely a tartalmat jellemzi.

c) Szervezetfejlesztési célkitűzések

A Kúria részt vesz az ÁROP 1.2.18/A pályázaton, amelynek célja szervezetfejlesztési (immateriális) eredmények megvalósítása az alábbi öt beavatkozási területen:

- teljesítménymenedzsment
- folyamatoptimalizálás
- tudásmegosztás
- minőségirányítás
- változáskezelés

A Kúria szervezetfejlesztési szakmai koncepciójának alapját a már elfogadott középtávú intézményi stratégia képezi, így a fenti beavatkozási területek szerint csoportosított fejlesztési céljaink között **több olyan célkitűzés is található, amelyek közvetlenül erősítik a Kúria átlátható működését.** Ezek egyike a kúriai **ügykezelő iroda ügyfél-elégedettségi**

kérdőívének kidolgozása, figyelemmel arra, hogy a Kúriához jogorvoslati kérelemmel, egyéb beadvánnyal forduló állampolgárok elsősorban az ügykezelő irodán keresztül szerzik meg benyomásukat a legfőbb bírói szerv átlátható működéséről. A Kúriához forduló állampolgároktól objektív visszajelzés várható az ügyintézés minőségét illetően; e visszajelzések alapján pedig javítható az irodai munka átláthatósága. Integritást erősítő fejlesztési célkitűzés **a CAF 2013 modellen alapuló szervezeti önértékelés végrehajtása**, amelynek eredményeként az egyes szervezeti egységek képet kapnak arról, hogy a tevékenységüket más szervezeti egységek, illetve az ott dolgozók hogyan minősítik.

Figyelemmel arra, hogy a fenti ÁROP projekt elsődleges célja a közigazgatás működésének hatékonyabbá tétele, a bíróságok számára a Szervezetfejlesztési Programban való részvétel csak később, 2013 novemberében nyílt meg. **A Kúria pályázatát a bíráló bizottság támogatásra érdemesnek találta**: mindösszesen 26 919 351 forint összegű támogatást nyertünk el.

c) Gyakornoki rendszer kiépítése

A Kúria gyakornoki programjának célja **olyan intézményesített kapcsolatrendszer kialakítása a legfőbb bírói szerv, valamint az állam-és jogtudományi doktori iskolák között, amely elősegíti az elmélet és a gyakorlat szoros, gyümölcsöző együttműködését.**

A doktori iskolák hallgatói közül kikerülő gyakornokok a Kúria ítélkező tanácsai mellett fognak működni; a beosztást az érintett gyakornok kutatási témája határozza meg. A doktorandusz hallgatók a bírák munkáját segíthetik azáltal, hogy a tanácsra kiosztott ügyekben felmerülő és a hallgató doktori témájához kapcsolódó jogkérdésekben kutatást végeznek, tudományos szakvéleményt adnak. A gyakornokok tudományos kutatás céljából – elnöki engedéllyel – hozzáférést kapnak a kúriai határozatok adatbázisához, illetve a bírákkal történő konzultációra is lehetőség nyílik. Az együttműködés lényeges elemét képezi a doktori iskolák és a Kúria közötti folyamatos konzultáció annak érdekében, hogy a doktori iskolák az ítélkezés szempontjából lényeges, élő jogértelmezési problémákat ajánljanak doktori témákként.

Egy-egy turnusban előreláthatólag 10 doktorandusz hallgató fog működni a Kúrián, a résztvevők kiválasztására pályázat útján kerül sor. A gyakornoki rendszerben eltölthető

időtartam egyénileg változhat a kutatási témától függően. A gyakornoki rendszer nem igazságügyi alkalmazotti jogviszony keretében valósul meg, annak **célja a fent kifejtettek szerint a tudásmegosztás, a kölcsönös előnyök biztosítása**. Ezen túlmenően a gyakornoki program célja a főtanácsadói rendszer kialakításához szükséges szakemberek megtalálása.

Az első, teszt jellegű gyakornoki programra jelentkezett doktorandusz hallgatók megkezdték működésüket a Kúria ítélkező tanácsai mellett. Az első hónapok tapasztalatai alapján felmérhetőek lesznek a doktoranduszok foglalkoztatásának feltételei, a doktori iskolákkal való együttműködés szervezeti-működési keretei. Mindezek alapján 2014. április 30. napjáig sor kerülhet az együttműködési megállapodás megkötésére a doktori iskolákkal.

d) Főtanácsadói rendszer kiépítése

A Kúria intézményi stratégiájának szerves részét képezi egy olyan igazságügyi alkalmazotti struktúra kialakítása, amely alkalmas arra, hogy a bírák munkáját a leghatékonyabb módon segítse. A célkitűzés az, hogy a **megfelelő létszámú és a szükséges kompetenciával rendelkező igazságügyi alkalmazottak közreműködésével a bírák munkaterhe csökkenjen**, a munkavégzésük során az érdemi feladatokra tudjanak összpontosítani. Célkitűzés továbbá az is, hogy az egyes munkaköröket az annak ellátásához feltétlenül szükséges végzettséggel rendelkező személy lássa el.

A fenti cél eléréséhez részben szükséges a jelenlegi igazságügyi alkalmazotti struktúra átalakítása, pl.: a titkárként foglalkoztatott igazságügyi alkalmazottak létszámának a csökkentése, ugyanakkor a főtanácsadói rendszer kiépítése érdekében **szükséges új igazságügyi alkalmazotti jogviszonyok létesítése kiemelkedő elméleti jogi jártassággal és nyelvtudással rendelkező szakemberekkel**.

A főtanácsadói rendszer csíráiban már most is működik: ítélkezési szakáganként (büntető, közigazgatási, munkaügyi, polgári, gazdasági) egy-egy tanácsadó dolgozik a Kúrián. A célkitűzés az, hogy minden ítélkező tanács munkáját egy-egy főtanácsadó segítse, ami összesen 19 főtanácsadói státusz létesítését jelenti. A főtanácsadók foglalkoztatására igazságügyi alkalmazotti jogviszonyban, teljes munkaidőben vagy részmunkaidőben kerül sor. Feladatuk egyrészt az érdemi döntés-előkészítés, ami a színvonalas és időszerű ítélkezési

tevékenységet erősíti, másrészt az ítélkező tanácsok közötti kapcsolattartás, információ-megosztás.

Összegzés

Az előzőekben részletesen bemutatott, a bíróságok jogalkalmazása egységének, valamint az önkormányzati rendeletalkotás törvényességének biztosítása érdekében kifejtett tevékenység alapján meggyőződésem, hogy **a Kúria** – az ország legfőbb bírói szerveként – **a 2013. évben eleget tett Magyarország Alaptörvényéből, valamint a bírósági szervezeti törvényből fakadó követelményeknek.** Megfelelően élt azokkal a lehetőségekkel is, amelyeket a jogalkotó a Kúria számára a jogegység hatékonyabb megvalósítása érdekében biztosított.

A fentiekre figyelemmel kérem a tisztelt Országgyűlést, hogy beszámolómat elfogadni szíveskedjenek.

Budapest, 2013. június 27.

Dr. Darák Péter

1. sz. melléklet

A KÚRIA 2013. ÉVI JOGEGYSÉGI HATÁROZATAI

TARTALOM

1. Büntető jogegységi határozatok	2
1/2013. számú BJE határozat:	2
2/2013. számú BJE határozat	7
3/2013. számú BJE határozat	16
4/2013. számú BJE határozat	29
5/2013. számú BJE határozat	36
6/2013. számú BJE határozat:	48
2. Közigazgatási-munkaügyi jogegységi határozatok	55
1/2013. számú KMJE határozat.....	55
2/2013. számú KMJE határozat.....	64
3/2013. számú KMJE határozat.....	71
3. Polgári jogegységi határozatok	79
1/2013. számú PJE határozat.....	79
2/2013. számú PJE határozat.....	83
3/2013. számú PJE határozat.....	87
4/2013. számú PJE határozat.....	90
5/2013. számú PJE határozat.....	93
6/2013. számú PJE határozat.....	99

1. Büntető jogegységi határozatok

1/2013. számú BJE határozat:

A Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa a legfőbb ügyész által indítványozott jogegységi eljárásban Budapesten, a 2013. év február hó 11. napján megtartott ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

Amennyiben a vádlott tartózkodási helye a vádemelést követően ismeretlenné válik, és a vele szemben kibocsátott elfogatóparancs nem vezetett eredményre, az eljárás a terhelt távollétében a Be. XXV. Fejezete szerinti külön eljárás szabályainak alkalmazásával akkor folytatható, ha erre az ügyész a Be. 529. § (2) bekezdése alapján indítványt tesz.

A bíróság a Be. 529. § (4) bekezdésére figyelemmel köteles az eljárást felfüggeszteni, ha az ügyész a Be. 529. § (2) bekezdésében számára meghatározott tizenöt napos határidőben akként nyilatkozik, hogy nem indítványozza az eljárásnak a vádlott távollétében történő folytatását, vagy e határidőt elmulasztva nem nyilatkozik.

A felfüggesztés oka ilyenkor – a Be. 266. § (1) bekezdés a) pontjára és a 188. § (1) bekezdés a) pontjára is figyelemmel – az, hogy az ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szemben távollétében az eljárás ügyészi indítvány hiányában nem folytatható.

Nincs azonban akadálya annak, hogy a felfüggesztést követően az ügyész utóbb indítványt tegyen az eljárás folytatására a vádlott távollétében a Be. XXV. Fejezete szerinti külön eljárás szabályainak alkalmazásával.

Miután az eljárás folytatásának akadálya – az ügyész erre vonatkozó indítványának hiánya – így elhárul, az eljárás felfüggesztésének egyik feltétele, és ezzel a felfüggesztés oka megszűnik. Ezért a bíróságnak – az ügyészi indítvány alapján - a Be. 266. § (5) bekezdésére figyelemmel az eljárást folytatnia kell.

I n d o k o l á s

I.

A legfőbb ügyész a 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 33. § (1) bekezdésének c) pontja szerinti felhatalmazás alapján eljárva jogegységi eljárást kezdeményezett az 1998. évi XIX. törvény (Be.) - a távollévő terhelttel szemben folyó eljárást szabályozó - XXV. Fejezetén belül az 529. § (2) bekezdésének értelmezése kapcsán.

Indítványában arra hivatkozott, hogy e törvényi rendelkezés alkalmazásában az ítélkezési gyakorlat megosztott.

A legfőbb ügyész által az indítványban ennek igazolására felhívott bírósági határozatok a következők:

1. A Székesfehérvári Városi Bíróságon a terheltek ellen lopás büntette miatt indult büntetőeljárás 6.B.407/2012. szám alatt. Az eljárás során a II. r. terhelt ismeretlen helyre távozott, ezért a bíróság vele szemben elfogatóparancsot bocsátott ki. Miután az elfogatóparancs nem vezetett eredményre, erről az ügyészt tájékoztatta.

A tájékoztatást követően az ügyész akként nyilatkozott, hogy a tárgyalásnak a vádlott távollétében történő megtartására nem tesz indítványt.

Erre tekintettel a bíróság az eljárást 2011. május 31. napján kelt határozatával felfüggesztette.

A felfüggesztést követően – 2012. április 12. napján - az ügyész a Be. 529. § (2) bekezdésére utalva indítványt tett a tárgyalásnak a II. r. vádlott távollétében történő megtartására.

Az ügyészi indítványt a városi bíróság – az ügy új számra iktatását követően – a 2012. április 25. napján kelt 6.B.407/2012/2. számú végzésével elutasította.

Határozatának indokolásában kifejtette, hogy a bíróságnak a Be. 529. § (2) bekezdésén alapuló felhívására az ügyész már nyilatkozott, és a bíróság ugyanezen törvényhely (4) bekezdésére figyelemmel e nyilatkozat alapján függesztette fel az eljárást. Miután pedig a Be. 266. § (5) bekezdése szerint a felfüggesztett eljárás folytatásának akkor van helye, ha a felfüggesztés oka megszűnt, és az adott ügyben ez nem állapítható meg, a korábbival ellentétes ügyészi indítvány alapján az eljárás folytatására nincs lehetőség.

A Székesfehérvári Törvényszék az ügyész által bejelentett fellebbezés alapján eljárva ezt a végzést a 2012. június 19. napján kelt Bkf.246/2012/2. számú határozatával helybenhagyta.

Végzésének indokolása szerint ugyan az ügyész a korábbi nyilatkozatához nincs kötve, azonban olyan körülmény, amely az ügyész számára ne lett volna ismert a korábbi nyilatkozatának megtételekor, nem merült fel, azaz az adott ügyben a felfüggesztésre okot adó körülmények nem változtak; az eljárás folytatásának az azt megalapozó új körülmény hiányában pedig nincs helye.

A legfőbb ügyész utalt arra is, hogy a Székesfehérvári Törvényszék másodfokon eljárva további két ügyben foglalt el ezzel azonos álláspontot; ugyanezen indokok alapján hagyta helyben Bkf.245/2012/2. számú végzésével a Székesfehérvári Városi Bíróság 7.B.1218/2009/44. számú, illetve Bkf.366/2012/2. számú végzésével a Dunaújvárosi Városi Bíróság 1.B.322/2011/23. számú – az ügyésznek az eljárás folytatására irányuló indítványát elutasító – határozatát.

2. A Pesti Központi Kerületi Bíróság előtt lopás vétsége miatt indult büntetőeljárás során a vádlott ismeretlen helyre távozott, ezért a bíróság vele szemben elfogatóparancsot bocsátott ki. Miután annak eredménytelenségéről a bíróság tájékoztatta, az ügyész úgy nyilatkozott, hogy nem indítványozza a tárgyalás vádlott távollétében történő megtartását. Ezért a bíróság a 2010. november 4. napján kelt 12.B.25.450/2010/12. számú végzésével az eljárást felfüggesztette.

Az ügyész 2012. április 24. napján az eljárás folytatására és a tárgyalásnak a vádlott távollétében történő megtartására tett indítványt, ezt azonban a bíróság a 2012. június 26. napján kelt 12.B.25.450/2010/6. számú végzésével elutasította.

Határozatának indokolása szerint a Be. 529. § (2) bekezdése alapján akkor, ha az ismeretlen helyre távozó vádlottal szemben kibocsátott elfogatóparancs nem vezetett eredményre, az ügyésznek a bíróság erről szóló tájékoztatásától számítottan tizenöt nap áll rendelkezésére ahhoz, hogy nyilatkozzon: indítványozza-e a tárgyalásnak a vádlott távollétében történő megtartását; e határidőn túl az ügyésznek nincs törvényes lehetősége az ilyen indítvány megtételére.

Emellett utalt arra is, hogy a felfüggesztés tartama alatt olyan új adat, amely az ügyet előbbre vihetné, nem merült fel, a korábbiakhoz képest így nincs olyan változás, ami indokolttá tenné az eljárás folytatását a terhelt távollétében.

A Fővárosi Törvényszék az ügyészi fellebbezés alapján eljárva felülbírált a kerületi bíróság határozatát, és azt megváltoztatva a 2012. szeptember 12. napján kelt 23.Bkf.11.521/2012/2. számú végzésével az első fokon eljáró bíróságot a külön eljárás feltételeinek ismételt vizsgálatára utasította.

Végzésének indokolásában kifejtette, hogy az ügyész számára a Be. 529. § (2) bekezdése szerinti nyilatkozat megtételére nyitva álló tizenöt napos határidő nem jogvesztő; és miután a törvény az ügyész számára biztosítja a jogot ahhoz, hogy indítványozza az eljárás külön eljárási szabályok szerinti folytatását, és ezzel az áttérést az ezen szabályok szerinti eljárásra az ügyész döntésétől teszi függővé, az ügyésznek az eljárás felfüggesztését követően is bármikor joga van - indokolás nélkül – újabb, a korábbtól eltérő indítványt tenni.

A legfőbb ügyész indítványában további két, a Fővárosi Törvényszék által hozott, azonos álláspontot képviselő határozatra is utalt:

- a Fővárosi Törvényszék a 2012. június 27. napján kelt 22.Bkf.9509/2012/2. számú végzésével hatályon kívül helyezte a Pesti Központi Kerületi Bíróság 29.B.25.454/2010/18. számú, az ügyészi indítványt elkésztés okából elutasító határozatát;

- a 2012. szeptember 10. napján kelt 27.Bkf.11.312/2012/2. számú végzésével ugyancsak hatályon kívül helyezte a Pesti Központi Kerületi Bíróság 22.B.24.014/2010/21. számú, hasonló határozatát.

- - -

A legfőbb ügyész indítványában kifejtett álláspontja a következő:

A Be. idézett rendelkezése szerint az ügyésznek csak abban a kérdésben kell állást foglalnia, hogy indokoltnak tartja-e a tárgyalás terhelt távollétében történő megtartását, és amennyiben igen, erre vonatkozóan kell indítványt tennie.

Az indítvány megtételére nyitva álló határidő elmulasztásához a törvény nem fűz jogvesztő következményt.

Miután az ügyészi indítványra előírt törvényi határidő nem jogvesztő, utóbb az ügyész – az elévülési időn belül – bármikor indítványozhatja a tárgyalás vádlott távollétében történő megtartását akkor is, ha korábbi álláspontja ezzel ellentétes volt és a körülményekben nem következett be változás.

Ezért - a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontjára hivatkozva - az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi eljárás lefolytatására és ezzel egyező tartalmú jogegységi határozat meghozatalára tett indítványt.

II.

A Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárás lefolytatásának van helye, ha elvi kérdésben az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatalára van szükség.

A törvény 33. § (1) bekezdésnek c) pontja szerint pedig a jogegységi eljárást le kell folytatni, ha azt a legfőbb ügyész indítványozza.

Miután a legfőbb ügyész indítványát a jogegységi tanács ülésén is fenntartotta, az eljárást a Kúria - a Be. 439. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a Bszi. 34–41. §-ai alapján eljárva – lefolytatta, és a jogegységi határozat meghozatalát az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében szükségesnek találta.

III.

Az indítvány által érintett törvényi rendelkezések a következők:

A Be. XXV. Fejezete tartalmazza azokat a külön eljárási szabályokat, amelyek a távollévő terhelttel szembeni eljárásra vonatkoznak.

A Be. 528. § (1) bekezdésére figyelemmel a bíróság az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben az erre irányuló ügyészi indítványra jár el.

A Be. 529. § (1) bekezdése szerint akkor, ha a vádlott tartózkodási helye a vádemelést követően válik ismeretlenné, és megalapozottan feltehető, hogy a vádlott megszökött vagy elrejtőzött, a bíróság a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekmény miatt indult eljárásban az eljárás felfüggesztése nélkül elfogatóparancsot bocsát ki.

Amennyiben az elfogatóparancs tizenöt napon belül nem vezetett eredményre, a (2) bekezdésnek megfelelően eljárva a bíróság erről tájékoztatja az ügyészt, aki abban az esetben, ha indokoltnak tartja a tárgyalás vádlott távollétében történő megtartását, illetve folytatását, a tájékoztatástól számított tizenöt napon belül erre indítványt tesz.

Ugyanezen törvényhely (4) bekezdése szerint akkor, ha az ügyész nem tesz indítványt arra, hogy a tárgyalást a vádlott távollétében folytassák, a tanács elnöke az eljárást felfüggeszti.

Az eljárás felfüggesztésére a tárgyalás előkészítése során a Be. 266. §-a szerinti rendelkezések az irányadók; a Be. 307. § (1) bekezdésére tekintettel a tárgyalás megkezdése után is helye van ugyanezen szabályok alapján az eljárás felfüggesztésének.

A Be. 266. § (1) bekezdés a) pontja alapján az eljárás felfüggesztésének van helye a 188. § (1) bekezdés a) pontjában írt okból; ez utóbbi rendelkezés szerint pedig a terhelt ismeretlen helyen tartózkodása felfüggesztési ok, feltéve, hogy az eljárás a távollétében nem folytatható.

A Be. 266. § (5) bekezdése szerint a felfüggesztett eljárást folytatni kell, ha az eljárás felfüggesztésének oka megszűnt.

IV.

A Kúria álláspontja e szabályok helyes értelmezése kapcsán a következő:

A Be. XXV. Fejezetében szabályozott, a távollévő terhelttel szembeni külön eljárásra vonatkozó rendelkezések között a Be. 528. § (1) bekezdése egyértelműen rögzíti: a bíróság az ismeretlen helyen tartózkodó vádlottal szemben az erre irányuló ügyészi indítványra jár el.

E rendelkezésnek megfelelően a bíróság az erre vonatkozó ügyészi indítvány alapján köteles a külön eljárást lefolytatni, ennek hiányában azonban nem járhat el az ismeretlen helyen tartózkodó vádlott távollétében.

Ezzel összhangban állnak a Be. 529. § rendelkezései is, amelyek csupán arra az esetre tartalmazznak külön szabályokat, ha a vádlott tartózkodási helye nem a vádemelés előtt, hanem azt követően válik ismeretlenné.

A Be. 529. § (2) bekezdése szerint az elfogatóparancs eredménytelensége esetén az ügyész a bíróság erről szóló tájékoztatásától számított tizenöt nap alatt tesz indítványt a tárgyalás vádlott távollétében történő megtartására, illetve folytatására; a (4) bekezdés alapján pedig a bíróság köteles az eljárást felfüggeszteni, ha az ügyész nem tesz indítványt a tárgyalás vádlott távollétében történő folytatására.

Ebből következően az ügyészt csak akkor kötelezi a törvény indítványtételre, ha az az eljárásnak a vádlott távollétében történő folytatására irányul. Így az eljárást fel kell függeszteni akkor is, ha az ügyész arra tesz indítványt, hogy a bíróság ne alkalmazza a külön eljárás szabályait a terhelttel szemben, és akkor is, ha az ügyész a számára meghatározott tizenöt napos határidőn belül nem nyilatkozik.

Ezek a rendelkezések azonban – függetlenül attól, hogy az eljárás felfüggesztésére azért került sor, mert az ügyész úgy nyilatkozott, hogy nem indítványozza az eljárás vádlott távollétében történő folytatását, vagy azért, mert egyáltalán nem nyilatkozott - nem állítanak korlátot az ügyész számára abban, hogy utóbb indítványt tegyen az eljárás vádlott távollétében történő folytatására.

A vádemelés után a Be. 266. § (1) bekezdés a) pontja szerint a bíróság az eljárást felfüggeszti a 188. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott okból; ez utóbbi rendelkezés szerint abban az esetben, ha a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, akkor van helye az eljárás felfüggesztésének, ha az eljárás a távollétében nem folytatható.

Azaz a felfüggesztésnek azon túl, hogy a terhelt ismeretlen helyen tartózkodik, további feltétele, hogy az eljárás a távollétében ne legyen folytatható; így akkor, ha az eljárás terhelt távollétében történő folytatásához a külön eljárási szabályok szerinti feltételek adottak, az eljárást a terhelt távollétében is folytatni kell.

Ebből következően akkor, ha az eljárás felfüggesztésére a Be. 529. § (4) bekezdésére figyelemmel azért került sor, mert az ismeretlen helyen tartózkodó terhelttel szemben az elfogatóparancs eredménytelen volt, és az ügyész nem tett indítványt az eljárásnak a terhelt

távollétében történő folytatására, az ügyész utólagos indítványa megteremti az eljárás folytatásának hiányzó törvényi feltételét.

Ennek megfelelően a felfüggesztés oka megszűnik.

Ezért a Be. 266. § (5) bekezdésére figyelemmel a bíróságnak ezen indítvány alapján az eljárást folytatnia kell.

Az ügyész ilyen utólagos indítványát ugyanúgy nem köteles indokolni, mint a Be. 529. § (2) bekezdése alapján előterjesztettet.

Az előbbiekben kifejtettek nem jelentik azt, hogy a bíróság a későbbiekben a Be. 266. §-ában megjelölt egyéb okból nem függesztheti fel ismét az eljárást.

Amennyiben azonban az ismételt felfüggesztésre azért kerülne sor, mert az utóbb ismertté vált adatok szerint a terhelt huzamosabb ideig külföldön - ismert helyen – tartózkodik, figyelemmel kell lenni a Be. 266. § (4) bekezdésében írtakra és az 532. § szerinti külön eljárási szabályokra.

A fentiekre figyelemmel a Kúria az ítélkezési gyakorlat egységessége érdekében – a Bszi. 37. § (1) bekezdése szerinti ülésen eljárva – jogegységi döntést hozott, a rendelkező rész szerint határozva.

A jogegységi határozatot a Bszi. 42. § (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2013. február 11.

Dr. Kónya István s.k. a jogegységi tanács elnöke,
Dr. Mészár Róza s.k. előadó bíró,
Dr. Katona Sándor s.k. bíró,
Dr. Márki Zoltán s.k. bíró,
Dr. Csere Katalin s.k. bíró a jogegységi tanács tagjai

A kiadmány hitelül:
bírósági tisztviselő
N-né TH

2/2013. számú BJE határozat

A Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa a Fővárosi Ítéltábla elnökének jogegységi határozat meghozatalára irányuló indítványára Budapesten, a 2013. június 24. napján megtartott ülésen meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t :

Amennyiben a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. évi május hó 1. napja előtt bekövetkezett, úgy a továbbiakban nincs törvényes lehetőség a büntetés végrehajtására.

Ha azonban a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. május 1. napjáig nem következett be, e büntetések elévülési ideje öt év.

I n d o k o l á s

I.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 33. § (1) bekezdésének a) pontjában biztosított jogkörében a Bsz. 32. § (1) bekezdésének a) pontja alapján a Fővárosi Ítéltábla elnöke 2013.El.II.JE/B.2/1. számon - az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében - jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta.

Indítványában arra hivatkozott, hogy a Fővárosi Ítéltábla illetékességi területén lévő bíróságok, miként az országban ítélkező számos bíróság, eltérően értelmezik a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatósága elévülését szabályozó törvényi rendelkezéseket.

Ennek okát abban jelölte meg, hogy a Btk. 2010. május 1. napját megelőzően – 1993. május 15. napjától - hatályban volt 67. § (1) bekezdés e) pontja alapján a közérdekű munka, illetve a pénzbüntetés három év elteltével elévült.

Az 1978. évi IV. törvény 67. §-ának a 2010. évi LXXX. törvény 22. §-ával módosított, 2010. május 1. napjától hatályos - a büntetés elévülését szabályozó - (2) bekezdése értelmében a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatósága öt év elteltével évül el.

E jogszabályváltozás eltérő értelmezése folytán egyes bíróságok döntéseiben – amennyiben a közérdekű munkát vagy pénzbüntetést kiszabó határozat 2010. május 1. napját megelőzően emelkedett jogerőre – az elévülési idő három év; míg más bírósági határozatokban öt év.

Az ítéltábla elnöke indítványozta, hogy a vitás elvi kérdésben a Kúria olyan jogértelmezést adjon, amely szerint a 2010. május 1. napja előtt jogerőre emelkedett határozatokban kiszabott közérdekű munka és pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülési ideje az új törvény hatályba lépésével nem hosszabbodik meg öt évre, csak akkor, ha a három éves elévülési idő félbeszakad, nyugszik vagy ismét elkezdődik. Ez utóbbi esetekben már az új, öt éves elévülési idő érvényesül.

Az indítványozó az eltérő álláspontok szemléltetésére a következő bírósági határozatokra hivatkozott:

1. A Pesti Központi Kerületi Bíróság a terheltet a 24.B.V.28565/2008/26. számú, 2009. február 20. napján kelt és 2009. március 25. napján jogerős végzésével lopás büntette miatt ötven nap közérdekű munkára ítélte. Az elítélt - bíróság által ismert - címéről a pártfogó felügyelői szolgálat meghallgatásra szóló felhívása „nem kereste” jelzéssel érkezett vissza. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának közlése szerint az elítélt más ügyben jogerősen kiszabott szabadságvesztést töltött, amelyből feltételes kedvezményrel 2010. március 16. napján szabadult, a büntetését 2010. június 28. napján töltötte ki.

Az elítélt ezt követően sem tett eleget a meghallgatáson történő megjelenésre felhívásnak, végül ismét előzetes letartóztatásba került. Ezért a Fejér Megyei Igazságügyi Hivatal indítványozta, hogy a bíróság állapítsa meg az elítélttel szemben kiszabott közérdekű munka végrehajthatóságának elévülését.

A bíróság a 2012. július 16. napján meghozott és 2012. augusztus 15. napján jogerőre emelkedett 24.B.V.28565/2008/36. számú végzésével megállapította, hogy az elítélttel szemben az utolsó érdemi intézkedés - az első pártfogó felügyelői felhívás kiadása - 2009. április 28. napján történt, ezért a közérdekű munka végrehajthatósága három év elteltével, 2012. április 27. napjával megszűnt.

2. A Veszprémi Városi Bíróság garázdaság vétsége miatt a terheltet a 2008. február 25. napján jogerőre emelkedett 12.B.1468/2007/13. számú ítéletében húsz nap közérdekű munka büntetésre ítélete.

A Székesfehérvári Törvényszék Bv. Csoportja a közérdekű munka végrehajthatósága elévülésének megállapítását kérte a bíróságtól, mivel az elítélt részére a Kmv.71/2008/6. számú munkahely kijelölését tartalmazó végzést kézbesíteni nem lehetett, az ismeretlen helyre távozott elítélt a büntetés végrehajtása alól kivonta magát, a felkutatására tett intézkedések pedig nem vezettek eredményre. Ezt követően a Fejér Megyei Főügyészség BV.3315/2008/3. számon, 2009. január 16. napján indítványozta a húsz nap közérdekű munkából le nem töltött tizenhét nap szabadságvesztésre történő átváltoztatását. A büntetés-végrehajtási bíró 2009. szeptember 21. napján az eljárás felfüggesztése mellett elfogatóparancsot bocsátott ki, azonban az elévülési időn belül ez nem vezetett eredményre.

A Veszprémi Városi Bíróság a 2012. szeptember 28. napján meghozott és 2012. október 29-én jogerőre emelkedett 12.B.1468/2007/15-I. számú végzésével megállapította, hogy a Btk. 67. § (1) bekezdés e) pontja szerinti három év elteltére figyelemmel a húsz nap közérdekű munka végrehajthatósága elévült.

3. A Füzesabonyi Városi Bíróság 2.Bk.101/1012/2. számú, a másodfokon eljáró Egri Törvényszék Bkf.7/2013/2. számú helybenhagyó végzése folytán 2013. január 10. napján jogerős végzésében az elítélttel szemben a Füzesabonyi Városi Bíróság 2.B.74/2008/23. számú, 2009. május 25. napján jogerős ítéletével kiszabott huszonöt nap közérdekű munka végrehajthatóságának 2012.július 1. napjával történt elévülését állapította meg.

Az első fokon eljáró bíróság álláspontjával szemben a másodfokon eljáró törvényszék – az ügyészi állásponttal egyezően – arra figyelemmel, hogy a közérdekű munka ki nem töltése az elítéltnél nem róható fel, maga is úgy ítélte meg, hogy az elévülés szempontjából a Btk. 2. §-a irreleváns. Az 1/2011. Büntető jogegységi határozat indokolási részének 1. pontjában foglaltakra tekintettel úgy foglalt állást, hogy a közérdekű munka végrehajthatóságának elévülésére a Btk.-nak a cselekmény elbírálásakor hatályos szabályait kell alkalmazni; nem foghat helyt az az álláspont, amely szerint akkor, ha a közérdekű munka végrehajthatóságának elévülése 2010. május 1. napja előtt nem következett be, úgy az elévülési idő automatikusan öt évre módosul.

4. Ugyanígy a Btk. bűncselekmény elkövetésekor hatályos rendelkezéseinek alkalmazhatóságára hivatkozott a Székesfehérvári Városi Bíróság a 2012. december 27. napján jogerős 1.B.1079/2012/2. számú végzésében, amikor az elítélttel szemben a Székesfehérvári Városi Bíróság 1.B.200/2009/5. számú, 2009. június 15. napján jogerőre

emelkedett ítéletével ittas járművezetés vétsége miatt kiszabott harmincöt nap közérdekű munka végrehajthatóságának elévülését 2012. szeptember 28. napjával megállapította. A pártfogó felügyelői szolgálat meghallgatásán, 2009. szeptember 28. napján az elítélt jelen volt, a lakóhelyén kívül a büntetés letöltését nem vállalta. A közérdekű munka letöltésére alkalmas munkahely hiányáról a pártfogó több esetben tájékoztatta a büntetés-végrehajtási bírót. A 2009. szeptember 28-án tartott meghallgatás az elévülést félbeszakította, ezt követően a büntetés végrehajtása iránt tett érdemi intézkedés nem történt. A félbeszakítás napjával az elévülés ismét elkezdődik, ezért a közérdekű munka büntetés végrehajthatósága három év elteltével elévült.

A Székesfehérvári Városi Bíróság más tanácsai szerint a 2010. május 1. napja előtt jogerőre emelkedett ítéletben kiszabott közérdekű munka végrehajthatóságának elévülése tekintetében is a jelenleg hatályos öt éves elévülési időt kell figyelembe venni.

5. A Székesfehérvári Városi Bíróság a 2012. szeptember 11. napján jogerőre emelkedett 8.B.779/2012/2. számú végzésében – a Székesfehérvári Városi Bíróság 8.B.678/2009/2. számú, 2009. június 12-én jogerős ítéletével - az elítélttel szemben kiszabott ötven nap közérdekű munka végrehajthatósága megszűnésének megállapítására irányuló kérelmet elutasította.

Az indokolás szerint a közérdekű munka elvégzését az elítélt 2009. július 14. napján történt első meghallgatásakor vállalta, nyilatkozott arról is, hogy ennek egészségi akadálya sincs. Mivel a pártfogónak nem sikerült a közérdekű munka letöltésére munkahelyet találnia, az elévülés, mint végrehajtást kizáró ok megállapítása iránt terjesztett elő kérelmet. A bíróság a büntetés végrehajthatóságának elévülését azért nem látta megállapíthatónak, mert álláspontja szerint a 2010. május 1. napja előtt jogerőre emelkedett ítélettel kiszabott büntetésre – annak ellenére, hogy a 2009. június 3-án történt elkövetés idején hatályban volt törvényi rendelkezés szerint a közérdekű munka végrehajthatóságának elévülési ideje három év volt – a Btké. 6. § (1) bekezdésére figyelemmel a jelenleg hatályos öt éves elévülési időt kell alkalmazni.

Mindemellett a Székesfehérvári Városi Bíróság bírái más – a jogegységi indítványban 5. és 6. pont alatt hivatkozott esetekben nem hoztak jogorvoslattal támadható végzést a büntetés végrehajthatóságának elévülése tárgyában, hanem - 2012. október 16-án keltezve 12.B.1055/2012/2. szám alatt, illetve a 2012. október 25-én keltezve 6.B.1080/2012/2. szám alatt - átiratban tájékoztatták a Fejér Megyei Kormányhivatal Igazságügyi Szolgálatának Pártfogó Felügyelői Osztályát arról, hogy az elévülés még nem állapítható meg.

Mindkét esetben a Btké. 6. § (1) és (2) bekezdésében foglaltakra hivatkoztak, miszerint a Btk. hatálybalépése előtt jogerősen kiszabott büntetésre is alkalmazni kell a Btk.-nak a büntetés elévülésére vonatkozó (67. §, 68. §) rendelkezéseit. Az elévülés kezdő napjától az öt éves elévülési idő még nem telt el, ezért a közérdekű munka végrehajthatóságának elévülése sem állapítható meg.

Az ismertetett határozatok egy részében tehát az az álláspont került kifejtésre, hogy a 2010. május 1. napja előtt jogerőre emelkedett közérdekű munka és pénzbüntetés tekintetében az új elévülési időre vonatkozó rendelkezés hatályba lépésével az elévülési idő nem hosszabbodik meg, kivéve azt az esetet, amikor a három éves elévülési idő félbeszakad vagy nyugszik, vagy ismét elkezdődik. Ebben az esetben már az új, öt éves elévülési időtartam érvényesül.

Másik részében úgy foglaltak állást, hogy az öt éves elévülési időt a 2010. május 1. napja előtt jogerőre emelkedett ítéletekben kiszabott büntetésekre is alkalmazni kell.

Az indítványozó a mellékelt határozatokban felhívott, a Btk. 2. §-ában vagy a Btké. 6. §-ának (1) bekezdésében foglalt törvényi rendelkezések egyiket sem tartotta megfelelőnek a kérdés eldöntéséhez.

Álláspontja szerint a Btk. 2. §-a a büntetés kiszabásakor – és nem a büntetés elévülésének megállapításakor – irányadó, míg a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1979. évi 5. törvényerejű rendelet (Btké.) a Btk. hatálybalépése előtt kiszabott büntetéseket és elrendelt intézkedéseket tekintve tartalmaz átmeneti rendelkezést.

A végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés és a pénzbüntetés elévülésére vonatkozóan jogértelmezést adó 4/2006. BJE - bár rögzíti, hogy a pénzbüntetés elévülésének kezdő időpontja a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napja – az elévülési idő előzőekben felvetett alkalmazásának kérdésével nem foglalkozott.

A szabadságvesztésre átváltoztatott pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülésével összefüggésben meghozott 5/2008. BJE határozat szerint akkor, ha az ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követő három éven belül megtörtént a pénzbüntetés átváltoztatása, az átváltoztatástól számított három év elteltével a pénzbüntetés „helyébe lépő” fogházbüntetés akkor is elévül, ha a letöltésére egy másik ügyben kiszabott szabadságvesztés foganatba vétele miatt nem kerülhetett sor.

A Legfelsőbb Bíróság korábbi jogegységi határozatait, továbbá alkotmánybírósági határozatokat vizsgálva az indítványozó részletesen kifejtette, hogy a „nullum crimen sine lege” és a „nulla poena sine lege” alkotmányos alapelveknek számos jogszabály adja meg jogszerű tartalmát. Ilyen szabály a Btk.-ban megadott bűncselekmény-fogalom, a büntetés és a büntetési rendszer törvényes fogalmi. Ezért az elévülési szabályok is csak úgy módosíthatók, ha azok az alkotmányos büntetőjogi felelősség alapintézményével összhangban maradnak. A jogbiztonság az államtól és elsősorban a jogalkotótól azt várja, hogy a jog egésze, egyes részterületei és egyes szabályai is világosak, egyértelműek, hatásukat tekintve kiszámíthatóak és a norma címzettjei számára is előre láthatóak legyenek. A kiszámíthatóság és előreláthatóság elvéből a büntetőjogban közvetlenül is levezethető a visszamenőleges hatály tilalma, de különösen az ex post facto jogi rendezés, valamint az analógia alkalmazási tilalma. A büntetőjog elévülési szabályai a törvényes büntetőjogi felelősségre vonást biztosítják azáltal, hogy időbeli korlátok közé szorítják az állami büntetőhatalom gyakorlását. A büntetőhatalom gyakorlására rendelt hatóságok mulasztása vagy a kézre kerítés eredménytelensége, mint kockázat az államot terheli, ha az elévülés bekövetkezett, a büntethetőség kizárása alanyi jogként illeti meg az elkövetőt [11/1992.(III.5.) AB határozat, valamint az erre is hivatkozó 2/1994. (I.14.), 32/2008. (III.12.), 56/2010. (V.5.) AB határozatok].

Ez utóbbit vizsgálva utalt rá, hogy a bűncselekmények büntethetőségének elévülésére – beleértve az elévülés félbeszakítását és nyugvását is – az elkövetéskor hatályos törvényt kell alkalmazni, kivéve, ha az elévülés időszakában az elkövetőre nézve kedvezőbb szabályok léptek hatályba (III./2.3.).

Végül a 22/2012. (V.11.) AB határozatra hivatkozással kifejtette, hogy az Alaptörvény hatályba lépése előtt alkotott alkotmánybíróági határozatoknak az alkalmazási feltételeit rögzítő III.3/1. pontjára figyelemmel az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezéseinek tartalmi egyezősége esetén nem a korábbi alkotmánybíróági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni.

A legfőbb ügyész a jogegységi indítványra a Bszi. 36. §-ának (2) bekezdése alapján BF.751/2013/1. sz. alatt tett írásbeli nyilatkozatában kifejtette, hogy a 2010. május 1. napja előtt jogerősen kiszabott közérdekű munka és pénzbüntetés elévülési idejével kapcsolatban kialakult ellentétes gyakorlatra tekintettel maga is szükségesnek tartja jogegységi határozat hozatalát. A jogegységi indítványban felvetett elvi kérdésre ugyanis a 2012. évi C. törvény, az új Btk. hatályba lépése sem nyújt megoldást, az ítélkezési gyakorlat egységének biztosítása a 2013. július 1. napját követő időszakra nézve is indokolt.

Csatlakozott a jogegységi indítvány azon okfejtéséhez, hogy a kérdés megítélésében az ellentétes döntéseket hozó bíróságok által felhívott Btk. 2. §-a, valamint a Btké. 6. §-ának (1) bekezdése nem lehet irányadó. A büntetés végrehajtásának elévülése már a büntetőjogi felelősség megállapítását követő kérdés, ezért a jogerősen kiszabott büntetés elévülésének vizsgálatakor a bűncselekmény elbírálására irányadó anyagi jogszabályok nem bírnak relevanciával. A Btké. 6. §-ának (1) bekezdése pedig kizárólag az 1978. évi IV. törvény hatálybalépése előtt jogerősen kiszabott büntetések elévülésére tartalmaz rendelkezést.

Az 1978. évi IV. törvényt (Btk.) módosító 2009. évi LXXX. törvény (Btk. novella) átmeneti rendelkezéseinek hiánya felvethet alkotmányossági aggályokat, azonban ennek vizsgálata az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik. Ugyanakkor az indítványban felhívott 11/1992. (III.5.) AB határozat, valamint az erre hivatkozó későbbi alkotmánybíróági határozatokkal összefüggésben azt az álláspontot fejtette ki, hogy azok nem a büntetés, hanem a büntethetőség elévülésének kérdésével foglalkoznak, ezért a jogegységi indítvány tárgyát képező elvi kérdés eldöntése szempontjából nem bírnak jelentőséggel.

Ezért arra tett indítványt, hogy a Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa határozzon akként, hogy akkor, ha a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajtásának elévülése 2010. május 1. napjáig nem következett be, az elévülés kereteit az elévülés vizsgálatának időpontjában hatályban lévő jogszabály határozza meg, tehát e büntetések elévülési ideje 2010. május 1. napjától öt évre módosul; nincs azonban törvényes lehetőség a büntetés végrehajtására, ha a jogerősen kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés elévülése 2010. május 1. napja előtt bekövetkezett.

II.

A Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárás lefolytatásának van helye, ha elvi kérdésben az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatalára van szükség. A jogegységi eljárást le kell folytatni, ha azt az ítélőtábla elnöke vagy a legfőbb ügyész indítványozza [Bszi. 33. § (1) bekezdés a) és c) pontja].

Az ítélőtábla elnöke, illetve a legfőbb ügyész indítványát a jogegységi tanács ülésén is fenntartotta.

A jogegységi eljárást az teszi szükségessé, hogy a Btk. az elévülési idő módosítása kapcsán nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely egyértelművé tenné a jogalkalmazó számára, hogy a

2010. május 1. napját megelőzően jogerőre emelkedett határozatokban kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése tekintetében a jogszabály változását megelőző, vagy a jogszabályváltozás folytán hatályba lépett újabb rendelkezést kell alkalmazni.

A büntető törvény időbeli hatályát szabályozó rendelkezés - a Btk. 2. §-a - a bűncselekmény elbírálására vonatkozik; a bűncselekmény elbírálásának ideje a jogerős ügydöntő határozat meghozatalának időpontja.

Ettől elkülönülő, független kérdés, hogy az elbírálás eredményeként kiszabott közérdekű munka és pénzbüntetés végrehajthatósága elévülése szempontjából az elévülés vizsgálatának időpontjában hatályban lévő, de az elítélre nézve hátrányosabb jogszabály, vagy a korábbi rendelkezés határozza-e meg az elévülés kereteit.

Erre figyelemmel a jogegységi tanács az ítéletábrá elnökének és a legfőbb ügyésznek a jogegységi eljárás lefolytatására irányuló indítványát alaposnak találta, mivel annak jogszabályi feltétele, az egységes ítélkezési gyakorlat biztosításának szükségessége fennáll [Bsz. 32. §-a (1) bekezdésének a) pontja]. Ezért a Kúria az eljárást - a Be. 439. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a Bsz. 34-41. §-ai alapján eljárva – lefolytatta.

III.

Az indítvány által érintett törvényi rendelkezések a következők:

Az 1978. évi IV. törvény (Btk.) 2010. május 1. napját megelőzően hatályos, a büntetés elévüléséről szóló rendelkezései szerint a közérdekű munka vagy pénzbüntetés három év elteltével évül el [67. § (1) bekezdés e) pontja]. A főbüntetés elévülésének határideje a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napján, ha pedig a büntetés végrehajtását felfüggesztik, a próbaidő leteltének napján kezdődik [68. § (1) bekezdés].

Az elévülést félbeszakítja az elítélt ellen a büntetés végrehajtása végett tett intézkedés, a félbeszakítás napjával az elévülés határideje ismét elkezdődik [Btk. 68. § (4) bekezdés].

A Btk. 67. § rendelkezéseit a 2009. évi LXXX. törvény 22. §-a 2010. május 1. napjával kezdődő hatállyal módosította oly módon, hogy a közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatósága öt év elteltével évül el.

A novella 22. §-ához fűzött indokolás szerint nem az állami büntetőigény érvényesíthetőségének szélesítése, hanem a szükséges koherencia megteremtése érdekében emelte fel a közérdekű munka és a pénzbüntetés három éves elévülési idejét öt évre, ami összhangban van a szabadságvesztés legrövidebb, valamint az eltöltő jellegű szankciók elévülési idejével.

A közérdekű munka végrehajthatóságának elévülését félbeszakítja, ha az elítélten szemben szabadságvesztést vagy előzetes letartóztatást vesznek foganatba. Ezeknek a körülményeknek a megszűnéséig az elévülés nyugszik.

Az 1975. évi 5. törvényerejű rendelet (Btké.) a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkező 6. §-ának (1) bekezdése szerint a Btk.-nak a büntetés elévülésére vonatkozó rendelkezéseit (67-68.§) a hatálybalépése előtt

jogerősen kiszabott büntetésre is alkalmazni kell. A Btk. hatálybalépése előtt, a korábbi jogszabály alapján bekövetkezett elévülés hatálya érintetlen marad [Btké. 6. § (2) bekezdés].

Az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (Bv.tvr.) sem a 2010. május 1. napja előtt, sem az azt követően jogerősen kiszabott közérdekű munka és pénzbüntetés elévülési idejével kapcsolatban – a Btk.-ban meglévő szabályozás miatt értelemszerűen - nem tartalmaz rendelkezést.

[A közérdekű munka és a pénzbüntetés végrehajthatósága a 2012. évi CCXXIII. törvény 58. §-ával megállapított, és 2013. július 1. napjától hatályos 1979. évi 11. törvényerejű rendelet (Bv.tvr.) 18. §-ának (2) bekezdése szerint öt év elteltével évül el. Az elévülés határideje a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napjával kezdődik. Az elévülést félbeszakítja az elítélt ellen a büntetés végrehajtása érdekében tett minden olyan hatósági intézkedés, amelyet a büntetés végrehajtásának előbbre vitele érdekében foganatosítottak. A félbeszakítás napjával az elévülés ismét elkezdődik.]

Büntetés (és intézkedés) csak a bíróság jogerős határozata alapján, jogszabályban meghatározott módon hajtható végre [Bv.tvr. 1. § (1) bekezdés].

A Kúria álláspontja e jogszabályok helyes értelmezését illetően a következő:

A büntetés végrehajtását kizárja az elévülés, amelynek kezdő napja a büntetést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napja. A cselekmény jogerős elbírálását, a büntetőjogi felelősség kérdésének jogerős lezárását követően a Btk. 2. §-ának alkalmazására már nem kerülhet sor.

A büntetés célját a büntetésnek az elkövetéstől számított legrövidebb időn belül történő kiszabása és annak lehetőség szerinti haladéktalan végrehajtása együttesen szolgálja. A büntetés végrehajtásának valamely okból történő elmaradása a büntetés végrehajthatóságának meghatározott idő elmúlásával való kizárása mellett szól, hogy ez esetben a büntetés már nem alkalmas a büntetés céljának elérésére, egyben az elkövető személyének társadalomra veszélyessége is csökken.

Az elévülést minden olyan hatósági intézkedés félbeszakítja, amelyet a büntetés végrehajtásának előbbre vitele érdekében foganatosítottak. Ilyen intézkedés az elítélttel szemben az első munkahely kijelölése érdekében kitűzött pártfogó felügyelői meghallgatásra szóló felhívás kiadása, a közérdekű munka végrehajtása során a terheltnek a pártfogó felügyelő által a munkahely kijelölése előtt tartott meghallgatása [4/2008. BJE határozat], továbbá a végrehajtás érdekében az ismeretlen helyen tartózkodó elítélt felkutatása céljából a lakcímfigyelés, a körözés elrendelése, az elfogatóparancs kibocsátása, a közérdekű munka szabadságvesztésre történő átváltoztatása.

A pénzbüntetésnek – vagy meg nem fizetett részének – szabadságvesztésre (fiatalkorú elítélttel szemben a pénzbüntetés behajthatatlansága esetén, amennyiben a közérdekű munkára átváltoztatást a törvény lehetővé teszi közérdekű munkára, ennek kizártsága esetén szabadságvesztésre) történő átváltoztatása a végrehajthatóság elévülését félbeszakítja. A félbeszakítás napjával az elévülés ismét elkezdődik.

[Az 1979. évi 11. törvényerejű rendelet 2013. július 1. napjától hatályos 60. § (9) bekezdése szerint a közérdekű munka végrehajthatóságának elévülését félbeszakítja az is, ha az elítélttel

szemben – az elévülési idő alatt – más ügyben kiszabott szabadságvesztést hajtanak végre vagy előzetes letartóztatást vesznek foganatba. Ezeknek a körülményeknek a megszűnéséig az elévülés nyugszik; a 67/B. § d) pontja szerint a közérdekű munka, illetve annak hátralevő része nem hajtható végre, ha az ítélet jogerőre emelkedése után az elítélt öt évet vagy ezt meghaladó időt töltött szabadságvesztésben vagy előzetes letartóztatásban.]

A 2010. május 1. napját megelőzően jogerőre emelkedett határozattal kiszabott közérdekű munka és pénzbüntetés elévülésével kapcsolatban a 2009. évi LXXX. törvény nem tartalmaz átmeneti rendelkezést, ezért az elévülés vizsgálatának időpontjában hatályban lévő jogszabály határozza meg az elévülés kereteit.

Az 1979. évi 5. törvényerejű rendelet a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról rendelkező 6. § (1) bekezdése értelmében a Btk.-nak a büntetés elévülésére vonatkozó rendelkezéseit (67-68. §) a hatálybalépése előtt jogerősen kiszabott büntetésre is alkalmazni kell.

Ez a rendelkezés nem csupán az 1978. évi IV. törvény hatályba lépésekor, azaz 1979. július 1. napja előtt kiszabott büntetésekre irányadó; a Btk. hatályba lépésére vonatkozó szabályok abban az esetben is irányadók, ha a hatálybalépést követően bármikor sor kerül a Btk. újabb módosítására, és a jogalkotó a módosítás kapcsán az eddigiektől eltérő hatályba léptető rendelkezés meghozatalát nem tartja szükségesnek.

Ebből következően az 1978. évi IV. törvény (Btk.) elévülésre vonatkozó - megváltozott - szabályai az irányadók, mivel a jogalkotó a módosítás kapcsán ettől eltérő rendelkezés meghozatalát nem tartotta szükségesnek.

Így a Btk. 67. § (2) bekezdésének megváltozott rendelkezésének hatályba lépése előtt, azaz 2010. május 1. napja előtt a korábbi jogszabály alapján bekövetkezett elévülés hatálya - figyelemmel a Btké. 6. §-ának (2) bekezdésére - érintetlen marad, és amennyiben a jogerős határozattal kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés végrehajthatóságának elévülése 2010. május 1. napja előtt bekövetkezett, a továbbiakban nincs törvényes lehetőség a büntetés végrehajtására.

Akkor azonban, ha a 2010. május 1. napja előtt jogerőre emelkedett határozatban kiszabott közérdekű munka vagy pénzbüntetés elévülése 2010. május 1. napját követően következne csak be, e büntetések végrehajthatóságának elévülési ideje öt év.

A Kúria jogegységi tanácsa a fenti indokokra tekintettel - a Bszi. 37.§-a (1) bekezdése szerinti ülésen eljárva - a felmerült vitás kérdésekben az egységes joggyakorlat biztosítása érdekében a rendelkező rész szerinti iránymutatást adta, és a határozatot a Bszi. 42.§-ának (1) bekezdése alapján a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2013. június 24.

Dr. Kónya István s.k. a jogegységi tanács elnöke,
Dr. Csere Katalin s.k. előadó bíró,
Dr. Belegi József s.k. bíró,
Dr. Mészár Róza s.k. bíró,
Dr. Molnár Gábor Miklós s.k. bíró a jogegységi tanács tagjai

A kiadmány hitelélül:

tanácsjegyző
N-né dr. TH

3/2013. számú BJE határozat

A Kúria Büntető Kollégiuma, mint Büntető Jogegységi Tanács a Kúria Büntető Kollégiumának vezetője által indítványozott jogegységi eljárásban Budapesten, a 2013. év július hó 8. napján tartott ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A Legfelsőbb Bíróságnak az élet és testi épség büntetőjogi védelméről szóló 15. számú Irányelve irányelvkénti fenntartását megszünteti – a 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 195. §-ának (3) bekezdése alapján - azzal, hogy e jogegységi határozat a 15. számú Irányelv I. és II. részének helyébe lép.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Büntető Kollégiumának vezetője a 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 33. §-a (1) bekezdésének a) pontjában írt jogkörével élve a Bsz. 32. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta. Álláspontja szerint ugyanis a Legfelsőbb Bíróság 15. számú, az élet és testi épség büntetőjogi védelméről szóló Irányelve – alapvetően a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 2013. év július hó 1. napján történt hatályba lépésére tekintettel – újjáalkotásra szorul.

A legfőbb ügyész maga is szükségesnek tartotta, hogy a Kúria a 15. számú Irányelv I. és II. részének helyébe lépő jogegységi határozatot hozzon.

A Bsz. 195. §-ának (3) bekezdésére figyelemmel, a Bsz. 34. §-a (4) bekezdésének b) pontja alapján a Kúria büntető jogegységi tanácsaként eljáró Büntető Kollégium egyetértett az indítvánnyal abban, hogy az élet elleni bűncselekmények jogi minősítési és elhatárolási kérdéseinek egységes megoldása érdekében jogegységi eljárás lefolytatása és - a 15. számú Irányelv irányelvkénti fenntartásának megszüntetésével egyidejűleg - jogegységi határozat hozatala szükséges.

A Legfelsőbb Bíróság 15. számú – az élet és testi épség büntetőjogi védelméről szóló, 1981. november 23-án meghozott és az élet védelmét fokozottabban biztosító 4. számú Irányelvet felváltó – Irányelve több évtizeden keresztül hasznosan szolgálta az ítélkezési gyakorlat egységének kialakítását. Az Irányelvben rögzített iránymutatások túlnyomó része ma is helytálló ugyan, az időközben bekövetkezett jogszabályi változások – főként a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatályba lépése - azonban indokoltá tették az irányelv alábbiakban részletezett korszerűsítését.

I. Az emberölés elhatárolása az élet és testi épség elleni egyéb bűncselekményektől

Magyarország Alaptörvényének II. cikke alapvetésként rögzíti, hogy mindenkinek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. Ekként tehát az emberi élet kiemelt - alkotmányos, s erre épülő büntetőjogi védelmet élvező – érték.

Az élet elvételét eredményező bűncselekmények körében kiemelkedő veszélyességű a szándékos emberölés, amelynek közvetlen tárgya: az emberi élet.

Az emberölés bűncselekménye aktív magatartással (tevéssel) és mulasztással egyaránt megvalósítható. Aktív tevékenység az is, ha az elkövető – a halálos eredményt kívánva vagy abba belenyugodva - olyan helyzetbe hozza a sértettet, amelyben a halál szükségszerű bekövetkezésének elmaradása már csak a pusztá véletlenül múlik.

Mulasztással elkövetett emberölésről van szó viszont egyfelől akkor, amikor a halálhoz vezető ok-okozati folyamat az elkövető magatartásától függetlenül indult ugyan meg, s az elkövető ezt fel is ismerte, de bekövetkezésének megakadályozását – bár arra kifejezett jogszabályi (családjogi, munkajogi, kötelmi jogi) vagy az elkövető és a sértett között fennálló kapcsolatra tekintettel erkölcsi alapon nyugvó kötelezettsége állt fenn és a súlyos következmény elhárítására reális lehetősége is lett volna – szándékosan, a halál beálltát kívánva vagy aziránt közömbösséget tanúsítva, elmulasztotta. Ugyanígy mulasztással megvalósított emberölés az is, amikor az elkövető mulasztása indítja el azt az okfolyamatot, amely a sértett egészségi állapotának fokozatos romlását, végül a halálát eredményezi, feltéve természetesen, hogy az elkövető ezt az előre felismert következményt kívánta vagy abba belenyugodott.

1. A gyakorlatban az emberölés büntetének kísérlete és az életveszélyt okozó testi sértés büntetének; a halálos eredmény bekövetkezése esetén pedig a szándékos emberölés és a halált okozó testi sértés büntetének elhatárolása okoz nehézséget. Minthogy az említett bűncselekmények mindegyike szándékos elkövetési magatartással valósul meg, elhatárolásuk az elkövetőnek a cselekmény véghezvitele időpontjában fennálló konkrét tudattartalma alapján történhet. Az emberölés, illetőleg ennek kísérlete esetén az elkövető tudata átfogja a sértett halála bekövetkezésének lehetőségét, és ezt kívánja, vagy ebbe belenyugszik. Ezzel szemben az életveszélyt okozó testi sértés, valamint a halált okozó testi sértés esetében az elkövető szándéka csupán testi sérülés előidézésére irányul. Az életveszélyt okozó testi sértésnél a szándék kiterjedhet az eredményre, de lehetséges e vonatkozásban a gondatlanság is, a halált okozó testi sértés esetén viszont az eredmény tekintetében csak gondatlanság állhat fenn. Ez utóbbi bűncselekmény kapcsán az elkövető tudatában – a tőle elvárható figyelem, körültekintés elmulasztása miatt - fel sem merül a halálos eredmény bekövetkezésének a lehetősége, vagy ha igen, azt nem kívánja, nem nyugszik bele abba, hanem könnyelműen bízik az elmaradásában. Az elkövetés időpontjában fennálló tudati állapot tisztázásánál, így annak megítélésénél, hogy az elkövető szándéka ölésre avagy testi sértésre, illetőleg egészségsértésre irányult-e: jelentős mértékben a külvilágban megnyilvánult és ennél fogva megismerhető tények elemzésének van jelentősége.

2. Az emberölésre, illetőleg a testi sértésre irányuló szándék megállapításánál az elkövetéskori tudattartalomra a tárgyi (objektív) és az alanyi (szubjektív) tényezőkből lehet következtetni.

Ezeknek az alábbi - példálódzó jellegű - felsorolása segítséget ad az elkövetéskori szándék jellegének a helyes megítéléséhez.

A) A tárgyi tényezők körében:

a) A cselekmény elkövetéséhez használt eszköz mindig gondos értékelést igényel. Az emberölésnek vannak ugyan ún. tipikus eszközei (kés, fejsze, lőfegyver, mérge stb.), ám azok egymagukban még nem alapozzák meg az ölési szándékra vonatkozó következtetést, az eszközt ugyanis minden esetben össze kell vetni az elkövetés egyéb körülményeivel.

Az olyan különösen veszélyes eszközök, mint például a lőfegyver, hosszú nyelű balta, nagy pengehosszúságú kés, jelentős adag mérge stb., megfelelő irányítottsággal, erővel, illetve mennyiségben történő alkalmazásuk esetén - jellegüknél fogva - általában az emberölésre irányuló szándékra engednek következtetni. Ilyenkor is vizsgálni kell azonban, hogy nincsenek-e olyan tényezők, amelyek az emberölésre irányuló szándékot kizárják.

b) Az elkövetés körülményeiből és módjából általában megalapozott következtetés vonható az elkövető szándékára. Különösen az elkövetésnél tanúsított erő kifejtés, annak mértéke, egyszeri véghezvitele vagy többszöri megismétlése, folyamatossága, elhúzódó jellege jön figyelembe. A szúrás, ütés, vágás, dőfés esetében jelentősége van az irányítottságnak és annak is, hogy az elkövető hogyan tartotta az eszközt a használat időpontjában. A nem irányított, ismétlés nélkül leadott, kapkodva, vaktában, hadonászva végrehajtott ütés, szúrás, vágás stb. önmagában rendszerint a testi sértés okozására irányuló szándékra utal. Az egyéb objektív és szubjektív körülmények azonban az élet kioltására irányuló elkövetői szándék megállapítását is eredményezhetik. Értelemszerűen ugyanezek a szempontok veendő tekintetbe a lőfegyverrel leadott lövés esetén is. Az életfontosságú szervekre célzottság szinte kivétel nélkül tüdőn emberölési szándékra utal, amíg a passzív alany felé vaktában leadott lövés az adott elkövetési körülmények között – pl. a tettes és a passzív alany között nagyobb távolság a tettes és/vagy a passzív alany lövés leadáskori mozgása – testi sértést sértő szándékra utalhat.

c) A sérülés helye és jellege is következtetési alap lehet az elkövető szándékára. Az emberi testnek vannak olyan részei (pl. a fej, szív-, has- és mellüreg, nyaki területek stb.), amelyek önmagukban életfontosságú szervek, vagy ilyeneket tartalmaznak. Az ezeket ért sérülések általában a sértett azonnali vagy rövid idő alatt bekövetkező, esetleg csak műtéti úton elhárítható halálához vezethetnek. Ezt figyelembe véve, a sérülés helyéből - az erőbehatással összefüggésben - rendszerint következtetést lehet levonni arra nézve, hogy az elkövető ölésre avagy testi sértésre irányuló szándékkal cselekedett-e. Az elkövetési magatartás eredménye, vagyis az, hogy a sértett milyen sérülést szenvedett, szintén következtetési alap lehet, de egymagában nem igazít el az emberölés kísérlete és az életveszélyt okozó testi sértés, illetőleg az emberölés és a halált okozó testi sértés elhatárolása kérdésében.

d) Az elkövető kijelentéseinek ugyancsak jelentőségük lehet az elkövetéskor fennállott szándék megállapításánál.

Ezek azonban gyakran az elkövetést megelőző veszekedés, verekedés során - vagyis indulati állapotban - hangzanak el. Ezért körültekintő értékelésre van szükség, hogy a szándékra utaló kijelentések komolyak-e, azoknak megfelelt-e a tanúsított magatartás.

e) Az elkövetéskor fennállott ölési, illetőleg testi sértési szándékra következtetési alap lehet az elkövetőnek a cselekmény elkövetése utáni magatartása és az is, hogy az eseményeket követően milyen kijelentéseket tett.

Rendszerint az élet kioltására irányuló szándék fennállására utal, ha az elkövető a sértett előreláthatólag bekövetkező halálával szemben közömbösséget tanúsít. Abból a körülményből azonban, hogy az elkövető a sértettet segítségnyújtás nélkül hagyta, egymagában még nem

lehet az ölési szándékra következtetni. A véghezvitel után a cselekmény nyomainak, eszközeinek, bizonyítékainak stb. eltüntetésére, az eredmény elhárítására irányuló törekvés szintén támpontként szolgálhat az elkövető tudattartalmának és a szándék jellegének a megállapításánál.

B) Az alanyi tényezők körében:

a) A szándék kialakulása során szerepet játszanak az elkövető személyi tulajdonságai, ezért a személyiségvizsgálat a szándék megismerése szempontjából is fontos. Mindenkor az elkövetéskori (aktuális) személyiség jön figyelembe. A tudattartalom kialakulását befolyásoló külső körülményekből következtetni lehet az elkövetéskori személyiségre is, vagyis ezek a bizonyító tények egyben a szubjektív tényezők közrehatásának a bizonyítására is szolgálhatnak.

b) A cselekményt kiváltó indítók (motívum) felderítésének és vizsgálatának kiemelkedő jelentősége van a tárgyalt bűncselekmény-kategória esetében. Amikor az akaratelhatározás és az elkövetés között alig van időköz (hirtelen kialakult szándék), előfordul, hogy hiányzik a halálos eredmény bekövetkezésének előrelátása. Ebből a szempontból jelentősége lehet a tevékenység indító okának is, nevezetesen, hogy a véghezvitel támadás, védekezés vagy elhárítás céljából történt-e. Az egyenes szándékkal elkövetett ölési cselekmények esetében csaknem kizárt, hogy az elkövetőt valamilyen külső vagy belső - rendszerint felismerhető - tényező ne motiválta volna. Ezzel kapcsolatban elsődlegesen az elkövető és a sértett közötti viszony feltárásának van jelentősége.

Az indítók ismerete segítséget nyújthat az eshetőleges szándékkal elkövetett emberölés kísérletének a testi sértéstől való elhatárolásához. Az elkövetéskori konkrét tudattartalomra vonható következtetés a legkülönbözőbb indítóokokból, amilyenek pl.: az ellenséges, haragos érzület, a féltékenység, az indulat, a félelem, a szégyenérzet, az elkeseredettség stb. Mindenkor lényeges az indítók és a konkrét elkövetési cselekmény közötti kapcsolat tisztázása és bizonyítása. Másfelől azonban a szándékra utaló szubjektív körülményeknek vagy más, korábban fennállott konkrét indítóoknak a hiánya még nem zárja ki az emberölésre irányuló eshetőleges szándék megállapítását.

c) Az elkövetéskori tudattartalom megállapításához szorosan kapcsolódhat a cselekmény véghezvitelét megelőző pszichikus folyamat feltárása; ez a folyamat a külvilágban megvalósult jelenségekből ismerhető meg. Ebben a vonatkozásban különösen nagy szerepe lehet az emberölés, illetőleg a testi sértés egyes minősített esetei törvényi tényállásához tartozó elemeknek.

d) Végül annak eldöntésénél, hogy az elkövető szándéka ölésre avagy testi sértésre irányult-e, jelentőséghez jut az elkövetőnek a sértetthez fűződő kapcsolata, rokoni viszonya, érzelmi kötődése és az egyéb alanyi mozzanatok is.

3. Az alanyi és tárgyi körülmények feltárása és elemzése, valamint összhatásukban, kölcsönös összefüggésükben való sokoldalú mérlegelése során, az elkövetés konkrét körülményei között vizsgálni kell egyfelől az elkövető, másfelől a sértett életkorát, egészségi és fizikai állapotát is. Ezeknek nemcsak az emberölés, illetőleg a testi sértés megállapítása, hanem az említett bűncselekmény minősített eseteinek a megítélése szempontjából is jelentősége lehet. Így az az elkövetési magatartás, amely az erős testi felépítésű sértett esetében legfeljebb testi sértés megállapítását eredményezheti, kisgyermek, törődött, idős ember vagy magatehetetlen sértett esetében megalapozhatja pl.: a cselekménynek emberölés kísérleteként való értékelését.

4. A jogirodalom és az ítélkezési gyakorlat a törvényi tényállásban foglalt eredmény fajtája szerint különbséget tesz egyrészt a jogtárgyat sértő, másrészt az ezt veszélyeztető bűncselekmények között.

A Btk. 164. §-a (8) bekezdésének I. fordulatóban meghatározott életveszélyt okozó testi sértés nem „tisztá” veszélyeztetési bűncselekmény, mert az elkövetési magatartás csak az érintett egyik jogtárgyat - az emberi életet – veszélyezteti, a másik jogtárgyat - a testi épséget - viszont ténylegesen sérti.

Az életveszély fogalmilag a halál bekövetkezésének a reális lehetőségét jelenti, de nem azonosítható a halál szükségszerű beállásának a lehetőségével. Az előbbiről akkor van szó, ha a testi sértés folytán megindult az az okfolyamat, amely a halál bekövetkezéséhez vezethet, de rendszerint fennáll az életveszély megszüntetésére, illetőleg a halál elhárítására alkalmas beavatkozás lehetősége is. A hírközlés, a közlekedési hálózat, az egészségügyi ellátás és szolgálat, valamint az orvostudomány jelenlegi fejlettségére tekintettel ma már többnyire nem a „véletlenül” múlik az életveszély tényleges elhárítása. Mindez a társadalmi tudatban is általánosan ismert.

A sérülés életveszélyes volta szakkérdés, amelyet orvosszakértő igénybevételével kell megállapítani. Az orvosszakértő nyilatkozik abban a kérdésben is, hogy az életveszély az adott esetben közvetlen vagy közvetett volt-e. Ennek azért van jelentősége, mert az életveszélyt okozó testi sértés felrovása többnyire akkor indokolt, ha a testi sértés közvetett életveszélyt idézett elő (ami azonban nem jelenti, hogy az életveszély közvetlen jellege szükségszerűen az emberölés bűntettének kísérletét alapozná meg). Életveszélyt okozó testi sértés megállapításának van helye, ha a testi sértésre irányuló magatartást tanúsító elkövető szándéka az életveszélyre is kiterjed, mert ennek bekövetkezését kívánja vagy ebbe belenyugodva cselekszik. Jóllehet az életveszély, mint eredmény tekintetében az egyenes szándék elméletileg nem zárható ki, a gyakorlatban az életveszélyes eredményt érintő szándék eventuais formában jelentkezik. Ilyen szándék hiányában akkor kell ezt a bűncselekményt megállapítani, ha a beállott életveszélyes következmény tekintetében az elkövetőt gondatlanság terheli (Btk. 9. §). Ha az életveszélyre is kiterjedő szándék megállapítható, ez az eredmény azonban elmarad (tehát még közvetett életveszély sem következett be), az életveszélyt okozó testi sértés kísérletének megállapítására kerülhet sor.

A gondatlanságból elkövetett – életveszélyt okozó – testi sértés vétsége csupán a bűnösséget érintően tér el a büntetési alakzattól. Az elkövető ugyanis testi épséget sértő szándék nélkül cselekszik, s magatartásának lehetséges – testi épség vagy egészség megsértését eredményező – következményeit a tőle elvárható figyelem, körültekintés elmulasztása miatt nem látja előre, vagy előre látja ugyan, de könnyelműen bízik az eredmény elmaradásában.

Abban az esetben viszont, amikor az elkövető a halálos eredmény bekövetkezését kívánja, vagy abba belenyugodva cselekszik, vagyis ha nem az élet veszélyeztetésére, hanem a halálos eredmény létrehozására irányul a szándék: emberölés, illetőleg kísérlete megállapításának van helye akkor is, ha magatartásának folyományaként akár semmiféle sérülés nem jött létre vagy éppen életveszélyes sérülés keletkezett. Amikor az elkövető szándéka testi sértés okozására irányul, ugyanakkor tudata az életveszély bekövetkezésének a lehetőségét is átfogja, és e következményt kívánva vagy ebbe belenyugodva cselekszik, de - az életet veszélyeztető szándékán túlmenően - a sértett halála is bekövetkezett: nem emberölés, hanem halált okozó testi sértés megállapításának van helye, feltéve, hogy az eredmény tekintetében gondatlan bűnösség áll fenn.

5. Halált okozó testi sértés valósul meg; ha az elkövető szándékos cselekménye testi sértés előidézésére irányul, de a magatartással okozati összefüggésben a sértett halála is bekövetkezik, viszont az elkövetőt a halálos eredmény tekintetében csak gondatlanság terheli. Amennyiben az elkövetőt nem vezeti testi épséget sértő szándék, de a magatartás okozatos következménye a passzív alany halála: csak a gondatlanságból elkövetett emberölés megállapítása jöhet szóba, feltéve, hogy az elkövetési magatartást a gondatlanság ismérve jellemzi.

A halált okozó testi sértés elkövetési magatartása szempontjából közömbös, hogy az elkövető a testi sértés alapesetére, minősített esetére vagy éppen életveszély okozására irányuló szándékkal valósítja-e meg a cselekményt. Az elkövetési magatartás és a bekövetkezett halál között az okozati összefüggés akkor állapítható meg, ha a testi sértési cselekmény indította el vagy mozdította elő azt az okfolyamatot, amely a halál bekövetkezéséhez vezetett. Végül a halálos eredmény viszonylatában a bűnösség a gondatlanság bármely formájában fennállhat. E bűncselekmény ún. vegyes bűnösségi alakzatára tekintettel a kísérlet kizárt, miként az életveszélyt okozó testi sértésnek sincs kísérlete abban az esetben, ha testbántalmazásra irányuló szándékos magatartáshoz csupán gondatlan eredmény kapcsolódna.

6. Az emberölés enyhébben minősülő – privilegizált - esete: az erős felindulásban elkövetett emberölés.

a) Az indulat hatása alatt elkövetés egymagában még nem alapozza meg az emberölés privilegizált alakzatát. Az erős felindulásban elkövetett emberölés megállapításához az indulat olyan - fiziológiai eredetű - magas foka szükséges, amelynek következtében az elkövető belső egyensúlya megbomlik, tudata elhomályosul és ennek folytán a megfontolás szokásos mértékének megtartása lehetetlenné válik. Ha viszont az indulat kóros alapon fejlődött ki, akkor a Btk. 17. §-ában foglaltak szerint kell eljárni. A törvényi előfeltételek megléte esetén azonban a kóros elmeállapot folytán korlátozott beszámítási képességű elkövető ölési cselekménye is minősülhet erős felindulásban elkövetettnek, és ez esetben a Btk. 17. § (2) bekezdése is alkalmazható.

Az erős felindulás fennállta és foka nem elmeorvos-szakértői, hanem a bíróság által eldöntendő tény és jogkérdés, amelyet az elkövető konkrét pszichikai tulajdonságai alapján kell megítélni.

A felindulást kiváltó ok megítélése nem szűkíthető le a cselekmény elkövetését közvetlenül megelőző eseményekre, hanem a történések egész folyamatát, az eset összes körülményeit kölcsönhatásukban és folyamatosságukban kell vizsgálat alá vonni. Az erős felindulást kiváltó külső okok közül az egyik leggyakoribb a sértett magatartása, amely az elkövető felháborodását, haragját idézi elő vagy benne félelmet okoz. Önmagában azonban nem alapozza meg az erős felindulásban elkövetett emberölés megállapítását pl.: az elkeseredettség, a bánat, a szomorúság, a magárahagyatottság érzete, a sértődöttség, a pusztán személyi ellenszenv vagy kizárólagosan az idegfeszült állapot, és ugyancsak nincs alap ennek megállapítására, ha az elkövető a sértett fellépésére maga szolgáltatott okot.

b) Az erős felindulásnak méltányolható okból való származása akkor állapítható meg, ha az bizonyos fokig igazolható és erkölcsileg menthető. A méltányolható ok megítélésénél jelentősége van az elkövető és a sértett között fennálló viszonyoknak, érzelmi kapcsolatnak. Ezzel összefüggésben kell vizsgálni, hogy az elkövetést kiváltó ok súlyossága, valamint az arra reagáló magatartás objektíve is arányban áll-e. Így a jelentéktelen sérelmet követő túlméretezett indulatkitörés - méltányolható ok hiányában - nem alapozza meg az erős felindulásban elkövetett emberölés megállapítását. Ettől eltér azonban az az eset, amikor a hosszan tartó, folyamatos gyötreléből, megaláztatásból egy viszonylag kisebb jelentőségű sérelem hatására tör ki a fékezhetetlen indulat. Szükséges továbbá, hogy az ölési cselekmény az erős felindulás állapotában menjen végbe,

valamint hogy a cselekmény elkövetésére irányuló akaratelhatározást nyomban kövesse a kivitelezés, vagyis az emberölésre irányuló szándék kifejlődése és a cselekmény között viszonylag rövidebb idő teljen el.

c) Ha az elkövető méltányolható okból keletkezett erős felindulásban életveszélyt okozó testi sértést valósít meg, életveszélyt okozó testi sértés megállapításának van helye. Az erkölcsileg menthető okból származó indulat hatása alatti elkövetést pedig a büntetés kiszabása során kell értékelni.

Amennyiben az elkövető a jogos védelmi helyzet megszűnését követően, de még a jogtalan támadás által kiváltott nagy fokú felindultságában hajtja végre az ölési cselekményét, magatartása erős felindulásban elkövetett emberölés büntettként értékelhető.

7. A gondatlanságból elkövetett emberölés esetén a gondatlanság két alakzata (tudatos gondatlanság - hanyagság) elhatárolásának a bűnösség fokának helyes megítélésénél, következésképpen a differenciált büntetés kiszabásánál van jelentősége. A gondosság kifejtésére vonatkozó kötelesség objektív mértékhez igazodik, amelyet írott szabályok, szakmai szokások tartalmaznak vagy amely a mindennapi életben kialakult gyakorlatban jelenik meg. Ezzel szemben a gondosság kötelességének betartására való képesség mértékét mindenkor az elkövető személyes tulajdonságainak, körülményeinek a figyelembe vételével kell megítélni. Adott esetben az elvárhatóság hiánya akadályát képezheti a bűnösség megállapításának, egyébként pedig - mint a bűnösség fokát befolyásoló tényező - a büntetés kiszabására lehet kihatással.

II. Az emberölés minősített esetei

A szándékos emberölés minősített esetei az élet ellen irányuló cselekmények legsúlyosabb változatait foglalják magukban. A minősített esetek törvényi meghatározása a bűncselekmény tárgyára, az elkövetési módra, az elkövető személyét jellemző körülményekre, vagy a passzív alany sajátosságára tekintettel, valamint az alanyi oldalon jelentkező motívumok és célzat alapján történt meg. Az előre kitervelten és az aljas célból elkövetett emberölés kivételével az emberölés valamennyi minősített esete véghezvihető eshetőleges szándékkal is.

1. Az emberölés előre kitervelten történő elkövetése feltételezi, hogy az elkövető az ölési cselekmény véghezvitelének helyét, idejét és módját átgondolja, a végrehajtást akadályozó vagy segítő tényezőket felmérje és a lényeges előkészületi, elkövetési és az elkövetés utáni mozzanatok figyelembe vegye.

Az előre kiterveltséget a tervszerű és céltudatos magatartás jellemzi. Ez az ölési cselekmény részleteinek átgondolását, viszonylag hosszabb időn át történő fontolgatását, a cselekmény elkövetési szakaszainak megfelelő mozzanatok mérlegelését jelenti. Nem feltétel azonban az említett tényezők együttes fennállása.

Az ölésre irányuló céltudatos törekvés az egyenes szándék meglétét tételezi fel. Az előre kitervelten elkövetés megállapítása kizárt, ha az elkövető ölési szándéka eshetőleges. Nem zárja ki viszont ezt a minősítést a vagylagos terv vagy végrehajtási mód kialakítása, amint az sem, ha az ölési cselekmény végrehajtása nem a tervnek megfelelően megy végbe. Nem szükséges az, hogy az elkövető valamennyi lehetőséget pontosan számításba vegyen és teljes bizonyossággal, határozottsággal alakítsa ki a véghezvitel tervét. A tervszerűség megállapítható már akkor is, ha tudatilag döntő vonásaiban gondolja át, alakítja ki a végrehajtási módot.

Az előre kiterveltségnek nélkülözhetetlen feltétele a cselekmény elkövetésére indító és az ez ellen szóló motívumoknak az elkövető tudatában lejátszódó küzdelme, a céltudatos és

tervszerű elkövetés mérlegelése, megfontolása. Mindezekhez bizonyos idő szükséges. Az emberölésre irányuló szándék kialakulásának és fejlődésének feltárása ezért a súlyosabb minősítés megállapításának fontos része. Általában nem lehet szó előre kitervelt elkövetésről, ha az elhatározást rövid időn belül követi a véghezvitel megkezdése. Nem zárja ki az előre kiterveltség megállapítását, ha az elkövető beszámítási képességében korlátozott, kóros elmeállapotú, és az sem, ha a cselekményt a leleplezés biztos tudatában követi el. A véghezvitel módjából és/vagy az elkövetést követően tanúsított magatartásból visszamenőleg is következtetés vonható az előre kiterveltségre.

2. Az emberölés akkor minősül nyereségvágyból elkövetettnek, ha közvetlen anyagi előny megszerzésére irányul. A közvetett anyagi előny elérése érdekében végrehajtott ölés aljas indokból vagy célból elkövettként értékelhető. Közömbös, hogy az elkövető által elérni kívánt vagy ténylegesen megszerzett vagyoni előny életszükséglet, káros szenvedély vagy erkölcsileg meg nem alapozott igény kielégítését szolgálja. A nyereségvágyból elkövetett emberölés esetén az elkövetés indoka és a célzat összefonódik. A nyereségvágy a célzatot és az indítóokat is magában foglalja. Így ez a cselekmény eshetőleg szándékkal is megvalósítható. Befejezettségéhez elegendő az ilyen indítók megléte és a sértett halálának bekövetkezése, de nem feltétel, hogy az elkövető az anyagi előnyt, a vagyoni hasznot ténylegesen megszerezze. Nyereségvágyból elkövettként minősül az anyagi ellenszolgáltatás fejében elkövetett ölési cselekmény, továbbá a rablási célzattal megvalósított emberölés, ideértve a megszerzett vagyon megtartása érdekében elkövetést is. A nyereségvágyból elkövetett emberölés nem összetett bűncselekmény, ennél fogva a társtetteséget kizárólag a dologelvételben való közreműködés nem alapozza meg. E minősített eset társtettese ugyanis csak az lehet, aki magában az ölésben társtettesként részt vesz.

3. Az aljas indokból vagy célból elkövetett emberölésen az erkölcsileg elvetendő motívumból fakadó, valamint ilyen célból megvalósított cselekményeket kell érteni. Az indok és cél szerinti megkülönböztetés a szándék fajtája szempontjából lényeges; az aljas indokból elkövetés - éppen úgy, mint a nyereségvágyból történő elkövetés - eshetőleg szándékkal is megvalósítható, a célzatos elkövetésnek azonban az egyenes szándék az előfeltétele. Amennyiben az aljas cél megállapítható, az magában foglalja az indok aljasságát is, ennél fogva a minősítés kapcsán csupán az előbbi körülményre kell hivatkozni. Ha a nemi erkölcs elleni bűncselekmény végrehajtása érdekében alkalmazott erőszakhoz ölési szándék is társul vagy az ölési cselekmény elkövetésének egyik motívuma a nemi élet szabadsága elleni erőszakos bűncselekmény végrehajtása, a súlyosabb minősítésű emberölés állapítható meg. Úgyszintén akkor is, ha az elkövető az ölési cselekményt nemi vágy kielégítésének fokozása érdekében követi el. Az aljas indokból (célból) elkövetett ölési cselekmény megállapítása szempontjából a bosszú megítélése attól függ, hogy milyen ok váltja ki az elkövetőben a keletkezett indulatot, mivel ennek a jellege és mibenléte a súlyosabb minősítés feltétele. Önmagában az a körülmény, hogy az elkövető önkényesen maga vesz elégtételt a rajta esett sérelem miatt, vagy haragos viszonyból, szerelmi kapcsolatból eredő indulat, pl.: féltékenység hatása alatt cselekszik, még nem szolgálhat alapul az aljas indokból való elkövetés megállapítására.

Ha viszont az elkövető más bűncselekmény megvalósítása avagy már véghezvitt más bűncselekmény leplezése, nyomainak eltüntetése vagy a felelősségre vonás elkerülése végett követi el az ölési cselekményt, a minősített emberölés megállapítása megalapozott lehet.

Ugyanez a helyzet, amikor az ilyen magatartás harmadik személy bűncselekményének a leplezését célozza. Ezért ilyenkor is a c) pont alatti minősített eset, s nem - az emberölés alapesetével halmazatban - a bűnpártolás büntette rovándó fel.

4. A különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés megállapításánál elsősorban emberienségi, valamint erkölcsi szempontok a meghatározók. A különös kegyetlenség fogalma alá az átlagost lényegesen meghaladó szenvedéssel járó (amilyen például a tűzhalál, az élve eltemetés stb.), rendkívüli embertelenséggel, brutalitással, gátlástalanul, az emberi méltóság mély megalázásával vagy az elkövető emberi mivoltából kivetkőzve véghezvitt ölési cselekmények vonhatók. Annak, hogy a sértett eszméletlensége folytán ténylegesen elviselt-e fájdalomérzést, nincs jelentősége, miként nincs különösebb jelentősége az elkövetés eszközének sem. Így megállapítható a súlyosabb minősítés akkor is, ha az elkövető az ölési cselekményekhez általában használatos, ún. tipikus eszköz igénybevétele nélkül, pusztá kézzel, agyonveréssel, rúgással vagy taposással valósítja meg a cselekményt.

Az eszköz nélkül – lábbal, pusztá kézzel – testszerte történő, elhúzódo bántalmazás esetén azonban először abban a kérdésben kell állást foglalni, hogy az elkövető ölésre vagy testi sértésre irányuló szándékkal cselekedett-e. Amennyiben az ölésre irányuló szándék megállapítható, a sértettnek okozott sérülések nagyobb száma, súlya és jellege alapján - különösen, ha az aktív elkövetői tevőlegesség több halálhoz vezető folyamatot is megindított - általában következtetés vonható az elkövetés embertelenségére is. Ilyenkor – mivel a vizsgálódás szempontjai eltérőek – a kétszeres értékelés tilalmának megsértéséről nincs szó. Az elkövető tudatának az elkövetés idején át kell fognia a végrehajtás különös kegyetlenségét. Az elkövető ezzel kapcsolatos tudattartalmára a sérülések számából, a bántalmazás hosszantartó, elhúzódo voltából, a sértett látható szenvedéséből, illetőleg a sértettnek a végrehajtás ideje alatt tanúsított magatartásából vonható következtetés. A különös kegyetlenséggel elkövetés felróhatósága mulasztásos emberölés esetén sem kizárt.

Az elkövetőnek a sértett megölése után tanúsított magatartása, pl.: a holttest feldarabolása, elásása vagy elégetése, kívül esik az elkövetésen és általában a cselekmény felfedezésének a megghiúsítását célozza; ezért önmagában az ilyen magatartás nem valósítja meg a különös kegyetlenséggel elkövetést.

5. Fokozott büntetőjogi védelem illeti meg a hivatalos személyt [Btk. 459. § (1) bek. 11. pont] és a külföldi hivatalos személyt [Btk. 459. § (1) bek. 13. pont] a hivatalos eljárása alatt, illetve emiatt ért élet elleni támadás esetén, ugyanígy a közfeladatot ellátó személyt [Btk. 459. § (1) bek. 12. pont] is, a sérelmére a feladata ellátása során, továbbá a hivatalos, a külföldi hivatalos avagy a közfeladatot ellátó személy támogatására vagy védelmére kelt személyt a sérelmére megvalósított ölési cselekmény kapcsán. Az elkövetésre indító motívumnak a jogi minősítés szempontjából nincs jelentősége. Akkor azonban, ha a hivatalos személy sértettet a hivatalos eljárása során tett intézkedése miatt, de a hivatali minőségének megszűnése után, vagy a közfeladatot ellátó személyt a feladatának ellátását követően, emiatt, illetve a támogatásukra, védelmükre kelt személyt utóbb e tevékenysége miatt éri az élet elleni támadás, az aljas indokból (célből) elkövetett emberölés állapítandó meg.

6. A több ember sérelmére elkövetett emberölés törvényi egység [összefoglalt bűncselekmény]. Megállapításának akkor van helye, ha az elkövető akár egyetlen akarat-elhatározásból fakadóan, egyidőben, illetőleg egymást követően, akár különböző

időpontokban és eltérő akarat-elhatározásból hajtja végre vagy kísérel meg több ember megölését. Nem előfeltétele tehát a törvényi egységbe foglalásnak az akarat-elhatározás egységessége és az időbeli közelség sem, de a felelősségrevonásnak egy eljárásban kell megtörténnie. Ez azt jelenti, hogy az emberölés büntettét megvalósító cselekményeknek egymással quasi halmazati viszonyban kell állniuk (következésképpen az emberölés büntettét elbíráló ügydöntő határozat jogerőre emelkedését követően véghezvitt emberölés már nem foglalható törvényi egységbe), s az egy eljárásban történő felelősségrevonás feltétele fennáll akkor is, ha perújítási tárgyalás eredményeként kerül sor a több ember sérelmére elkövetett emberölés megállapítására.

A Btk. 160. §-a (2) bekezdésének f) pontja alá tartozó összefoglalt bűncselekmény megállapítására csak tettesi (társtettesi) magatartással megvalósult részcselekmények (emberölések) esetén kerülhet sor. A részesség járulékos jellegéből következik, hogy több ember sérelmére elkövetett emberölés büntette, mint alapcselekmény megállapíthatóságának hiányában, az ehhez kapcsolódó részesség sem állapítható meg. Amennyiben tehát nincs olyan elkövető, akinek a terhére legalább két sértett megölése, vagy egy ember befejezett megölése és egy személy ölésének megkísérlése tettesként (közvetett tettesként, társtettesként) megállapítható volna, több ember sérelmére véghezvitt emberölés büntetéhez (kísérletéhez) kapcsolódó részesi cselekményről akkor sem lehet szó, ha a több különállóan végrehajtott emberöléshez ugyanaz az elkövető nyújtott bűnsegédi támogatást vagy a több ember megölésére ugyanaz az elkövető bujtott fel. A bűncselekmény befejezettségéhez legalább két ember halálának a bekövetkezése szükséges, így – feltéve, hogy a szándék több személy életének kioltására irányul - egy sértett halála és egy további kísérleti szakban rekedt ölési cselekmény esetén a több ember sérelmére elkövetett emberölés büntetének kísérlete állapítandó meg akkor is, ha az egyik ölési cselekmény egyébként – adott esetben önmagában minősített emberölést megvalósítva - befejeződött. (Értelemszerűen több ember sérelmére elkövetett emberölés büntetének kísérletéről van szó akkor is, amikor a két vagy több sértett ellen megkísérelt ölési cselekmény során halálos eredmény egyáltalán nem következett be.) A minősített eset csak a Btk. 160. §-a szerinti bűncselekmény vonatkozásában alkalmazható. Ha tehát a két sértett sérelmére megvalósított ölési cselekmény egyikét erős felindulásban követték el, a több emberen elkövetett emberölés megállapításának nincs helye.

7. A több ember életét veszélyeztetve elkövetett emberölés megállapításának akkor van helye, ha az elkövető szándéka meghatározott személy (vagy személyek) életének kioltására irányul, de a cselekményt úgy hajtja végre, hogy ezáltal a célszemélyeken kívül mások élete is – reális - veszélybe kerül. A befejezett és/vagy megkísérelt emberöléshez kapcsolódó több ember életének veszélyeztetése körében a minősítéshez legalább kettő vagy ezt meghaladó létszámú személyre nézve kell a veszélynek fennállnia. A veszély pedig az elkövetési cselekménnyel szükségszerű összefüggésben álló, még létre nem jött olyan helyzet vagy esemény, amelynek bekövetkezésével reálisan számolni kell, s amelynek bekövetkezése közvetlenül, avagy a testi épség vagy egészség jelentős sérelmén keresztül a fenyegetett személyek életének elvesztésével jár.

Az emberölésnek egyrészt több emberen, másrészt több ember életét veszélyeztetve elkövetése tehát nem zárja ki egymást; vagyis a több ember sérelmére elkövetett emberölés mellett adott esetben a több ember életét veszélyeztetve elkövetés is megállapítható.

8. A különös visszaeső fogalmát a Btk. 459. §-a (1) bekezdése 31/a) pontja határozza meg, arról pedig, hogy az emberöléssel kapcsolatos különös visszaesés szempontjából melyek a hasonló jellegű bűncselekmények, a Btk. 160. §-ának (6) bekezdése ad taxatív felsorolást.

Az egyazon törvényszakaszban szereplő szándékos bűncselekmények viszont a különös visszaesést tekintve „ugyanolyanok”, következésképpen különös visszaesőként elkövetett az emberölés – a Btk. 459. §-ának (1) bekezdése 31. pontjában a visszaesésre megállapított feltételek esetén -, ha az elkövetőt korábban emberölés előkészületének büntette [Btk. 160. § (3) bekezdés] miatt ítélték végrehajtandó szabadságvesztésre.

A Btk. 459. §-ának (1) bekezdése 31. pontjában a visszaesésre megállapított feltételek esetén különös visszaeső az emberölés előkészületének büntetettét megvalósító elkövető is, ha a bíróság megelőzően a Btk. 160. §-ának (1) vagy (2) bekezdésébe ütköző emberölés miatt ítélte végrehajtandó szabadságvesztésre, ám ebben az esetben a Btk. 160. § (2) bekezdésének h) pontja szerinti minősített eset megállapításának nincs helye, tekintve, hogy az emberölés minősített esetei a legalább kísérleti szakba lépett emberölési cselekményre vonatkoznak.

Az emberölés büntetettét érintően a különös visszaesés alanyi jellegű, személyhez tapadó minősítő körülmény, amely kizárólag annak az elkövetőnek a cselekményét minősíti súlyosabban, akinél ez a tényező megállapítható. Közömbös tehát, hogy az egyik elkövetőnek a másik elkövető különös visszaesői minőségéről az elkövetéskor volt-e tudomása. Ehhez képest a társtettesek vagy a tettes és részes ölési cselekményének jogi minősítése ebből a szempontból eltérő lehet.

9. A tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett emberölésnél a minősítés szempontjából kizárólag a sértett életkorának van jelentősége, közömbös tehát, hogy védekezésre képes volt-e vagy sem. E minősített eset alá tartozik az újszülött megölése, nevezetesen az, amikor a szülő nő gyermekét a szülés alatt vagy közvetlenül a szülés után szándékosan megöli. Mindazonáltal az újszülöttnak a szülés tartama alatt vagy közvetlenül azt követően az anya általi megölése kapcsán – igazságügyi orvos- és pszichológus szakértő bevonásával – tisztázni szükséges, hogy az a különleges állapot, amely az újszülött világra hozatalával jár, befolyásolta-e, (s ha igen milyen mértékben) az elkövetőt a cselekményében. Ennek ugyanis a büntetés kiszabásánál jelentősége lehet, miként annak is, hogy a szülő nőt milyen ok vezette az ölésre. Így házasságon kívül szülő nő esetében figyelembe kell venni, hogy a magára hagyatottság érzése, a szűkebb környezet rosszallásától való félelem olyan motiváló tényező, amely számottevő enyhítő hatást jelenthet. Az a körülmény, hogy az elkövető titkolja a terhességét, nem tesz előkészületeket a szülésre, s nem vesz igénybe orvosi ellátást, gondozást sem, önmagában még nem alapozza meg a cselekmény előre kiterveltkénti minősítését.

10. A (2) bekezdés j) pontja szempontjából védekezésre képtelennek kell tekinteni azt is, aki helyzeténél vagy állapotánál fogva ideiglenesen vagy véglegesen nem képes ellenállás kifejtésére [Btk. 459. § (1) bek. 29. pont]. E minősítő körülmény akkor róható fel, ha a sértett védekezésre képtelensége az elkövetőtől függetlenül állt elő, vagy azt az elkövető az ölési szándék kialakulását megelőzően – az ölési cselekménytől függetlenül - idézte elő.

A (2) bekezdés i) és j) pontjában meghatározott minősítő körülményeket tekintve leszögezhető, hogy a tizennegyedik életévét be nem töltött passzív alany önmagában az életkora folytán nem tekinthető védekezésre képtelen személynek. Ebből viszont az is

következik, hogy az emberölés i) és j) pont szerinti (kétszeres) minősülése nem kizárt, erre akkor kerülhet sor, ha a cselekmény tizennegyedik életévét meg nem haladott életkorú személy sértettje helyzeténél vagy állapotától függetlenül ideiglenesen vagy véglegesen nem képes ellenállás kifejtésére. A törvényhozó ugyanis a tizennegyedik életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetést nem hozza közvetlen összefüggésbe a passzív alany védekezési képességével.

11. Az elhárításra korlátozottan képes személy sérelmére megvalósított emberölés csak akkor képez súlyosabban minősülő esetet, ha a korlátozottság a sértett idős korából vagy fogyatékoságából fakad. Amennyiben a sértett idős koránál vagy fogyatékoságánál fogva egyáltalán nem képes a bűncselekmény elhárítására, azaz védekezésre képtelen, a Btk. 160. § (2) bekezdésének j) pontja alatti minősítő körülmény állapítandó meg. Ehhez képest az emberölés a (2) bekezdés j) és k) pontja szerint együttesen nem minősülhet. Annak megítélése, hogy a sértett elhárításra korlátozottan volt-e képes egyrészt a sértett életkorának a mentális és fizikai állapotával összefüggésében kell jelentőséget tulajdonítani, másrészt a támadás jellegének és a kialakult erőviszonyoknak az egybevetését igényli.

III. Az emberölés és az öngyilkosságban közreműködés elhatárolása

Az öngyilkosság a magyar büntetőjog szerint nem bűncselekmény. A törvény azonban – a 160. § (5) bekezdése szerinti emberölés, illetőleg a 162. §-ban írt öngyilkosságban közreműködés című tényállásaiban - büntetni rendeli az öngyilkossághoz kapcsolódó (rábíró, azt elősegítő) magatartásokat.

1. Az emberölés Btk. 160. §-ának (5) bekezdése az öngyilkosságban közreműködéshez [Btk. 162. §] képest speciális törvényi tényállás, amely az emberölés alapesete szerint [160. § (1) bek.] rendeli büntetni azt, aki tizennegyedik életévét be nem töltött vagy akaratnyilvánításra képtelen személyt arra bírja rá, hogy maga váljon meg az életétől, ha az öngyilkosságot elkövetik.

A törvényi tényállás eredmény-bűncselekmény. Befejezettségéhez az szükséges, hogy az öngyilkosság végrehajtása folytán a passzív alany halála bekövetkezzék. Amennyiben tehát a passzív alany az öngyilkosság fogalmi ismérveit kimerítő magatartást megkezdi, de nem fejezi be, avagy befejezi, de a halál (az önkéntes elállás, illetőleg az önkéntes eredményelhárítás kivételével) bármely okból nem következik be, e bűncselekmény kísérletét kell megállapítani.

2. A Btk. 160. § (5) bekezdésének rendszertani elhelyezkedéséből és a 160. § (1) bekezdése szerinti büntetendőségéből, továbbá abból, hogy a cselekmény passzív alanya azonos a Btk. 160. (2) bekezdésének j) pontjában meghatározott egyik lehetséges passzív alannal, az következik, hogy ezt a cselekményt a Btk. 160. §-ának (2) bekezdésében felsorolt körülmények nem minősítik súlyosabban.

3. A Btk. 160. §-ának (1) bekezdésében és az (5) bekezdésében meghatározott bűncselekmények a különös visszaesés szempontjából ugyanolyan bűncselekmények. Ebből, és az előbbieken írtakból az következik, hogy azzal szemben, akit korábban emberölés vagy a Btk. 160. § (6) bekezdése szerinti hasonló jellegű bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték és a Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pontjában meghatározott időtartam alatt a Btk. 160. § (5) bekezdése szerinti bűncselekményt elköveti – a Btk. 160. § (1) bekezdésében meghatározott büntetési tételkeretből kiindulva – mint különös

visszaesővel szemben a Btk. 89. §-a alapján kell a büntetést kiszabni. Ellenben annak a személynek, aki a Btk. 160. §-ának (5) bekezdésében meghatározott bűncselekmény miatt végrehajtandó szabadságvesztésére ítéletét követően a Btk. 459. § (1) bekezdés 31. pontjában meghatározott időtartam alatt a Btk. 160. § (1) bekezdése szerinti [vagy értelemszerűen a 160. § (2) bekezdés a-g) illetve i-k) pontjai szerint minősülő] emberölést követ el, ez utóbbi cselekménye a Btk. 160. § (2) bekezdésének h) pontja szerint mint különös visszaesőként (is) elkövetett emberölésnek minősül.

4. A Btk. 162. §-ában meghatározott öngyilkosságban közreműködés törvényi tényállása kétféle elkövetési magatartást rendel büntetni: az öngyilkosságra rábírást és az öngyilkosság elkövetéséhez segítségnyújtást. Mindkét elkövetési magatartás kifejtése esetén a bűncselekmény már akkor befejezett, ha az öngyilkosságot megkísérlik, azaz akkor is, ha az öngyilkosság fogalmi ismérveit kimerítő magatartás nem eredményezi a halál bekövetkezését. A „bevégeztség” – a halál beállta – a törvényi tényállás teljességéhez nem feltétlenül szükséges.

a) Az öngyilkosságra rábírás fogalmilag az öngyilkosság elkövetésére „felbujtás” [azért sui generis alakzat, mert az öngyilkosság nem büntetendő]. Ezért a rábíró magatartás megállapításához a felbujtás ismérvei az irányadók.
b) Eltérő azonban az öngyilkosságra rábíró magatartás jogi értékelése (minősítése) a passzív alanytól és az elkövető életkorától függően. A Btk. 162. § (1) bekezdésében meghatározott alapeset elkövetője bárki lehet, passzív alanya (az öngyilkos) általában bármilyen tizennyolcadik életévét betöltött akaratnyilvánításra (legalább korlátozottan) képes személy. Ugyanígy felel a tizennyolcadik életévét be nem töltött elkövető is, aki akaratnyilvánításra (legalább korlátozottan) képes tizennegyedik életévét betöltött, de tizennyolcadik életévét be nem töltött passzív alanyt bír rá az öngyilkosságra.

Ha az elkövető a tizennyolcadik életévét már betöltötte és az általa öngyilkosságra rábírt akaratnyilvánításra (legalább korlátozottan) képes passzív alany a tizennegyedik életévét betöltötte, de tizennyolcadik életévét még nem, a Btk. 162. §-ának (2) bekezdése szerinti minősített eset valósul meg.

Amennyiben a cselekmény passzív alanya (az öngyilkos) a tizennegyedik életévét sem töltötte be, vagy betöltötte ugyan, de akaratnyilvánításra képtelen, függetlenül az elkövető életkorától nem a 162. §-ban meghatározott bűncselekmény, hanem az emberölés 160. § (5) bekezdése szerinti alakzata valósul meg. Befejezettségére az 1. pont alatt írtak az irányadók.

c) Az öngyilkosságban közreműködés másik elkövetési magatartása, a más öngyilkosságához segítségnyújtás, az elkövető részéről fogalmilag a bűnsegéllyel azonosítható magatartást feltételez. Ehhez képest a segítségnyújtás lehet fizikai vagy pszichikai, történhet az öngyilkosság megkezdése előtt és az önpusztító magatartás folyamatában egyaránt, az előbbi esetben azonban nem lehet a pszichikai ráhatás öngyilkossági akaratot kialakító, hanem a már kialakult ilyen elhatározást erősítő, támogató. A segítség pedig nem nyilvánulhat meg az öngyilkosság fogalmi ismérveit kimerítő magatartás részleges, részbeni kifejtésében, mert ez a cselekvőség emberölés.

A segítségnyújtással elkövetett öngyilkosságban közreműködést illetően a 4/b) pontban kifejtett, a passzív alanyra és az alanyra (elkövetőre) vonatkozó elhatárolási elvek azzal az eltéréssel irányadók, hogy nemcsak 14. életévét betöltött és 18. életévét be nem töltött személy öngyilkosságában, hanem a 14. életévét be nem töltött személy öngyilkosságában való ilyen közreműködéssel is a Btk. 162. §-ának (2) bekezdésében megállapított minősített eset valósul meg, minthogy a Btk. 160. § (5) bekezdésében írt törvényi tényállás elkövetési magatartása között az öngyilkossághoz segítségnyújtás nem szerepel.

Akaratnyilvánításra képtelen passzív alany esetén, minthogy az ilyen személy általában az öngyilkosságra vonatkozó akaratelhatározásra sem képes, segítségnyújtással a 162. § szerinti bűncselekmény fogalmilag nem valósulhat meg. Ilyenkor a tárgyi értelemben öngyilkosságot kimerítő tevékenység „segítése” tulajdonképpen öngyilkosságra rábírás, ami a 160. § (5) bekezdésében meghatározott emberölés megállapítására ad alapot.

.....

A Bszi. 37. §-a (1) bekezdése szerinti ülésen a Kúria által meghozott e jogegységi határozat elsősorban az élet elleni bűncselekmények törvényi tényállásait értelmezi, elvi tartalmú megállapításai azonban a testi épséget és egészséget sértő bűncselekmények elbírálásánál is figyelembe vehetők.

A jogegységi határozatot a jogegységi tanács a Bszi. 42. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi azzal, hogy az a Legfelsőbb Bíróság 15. számú Irányelve I. és II. részének helyébe lép.

Budapest, 2013. július 8.

Dr. Darák Péter s.k. a jogegységi tanács elnöke,
Dr. Akác József s.k. előadó bíró,
Dr. Belegi József s.k. bíró,
Dr. Czine Ágnes s.k. bíró,
Dr. Csák Zsolt s.k. bíró,
Dr. Csere Katalin s.k. bíró,
Dr. Feleky István s.k. bíró,
Dr. Ficsór Gabriella s.k. bíró,
Dr. Katona Sándor s.k. bíró,
Dr. Kiss Sándor s.k. bíró,
Dr. Kónya István s.k. bíró,
Dr. Krecsik Eldoróda s.k. bíró,
Dr. Krémer László s.k. bíró,
Dr. Márki Zoltán s.k. bíró,
Dr. Mészár Róza s.k. bíró,
Dr. Molnár Gábor Miklós s.k. bíró,
Dr. Soós László s.k. bíró,
Dr. Szabó Péter s.k. bíró,
Dr. Székely Ákos s.k. bíró,
Dr. Széplaki László s.k. bíró,
Dr. Varga Zoltán s.k. bíró,
Dr. Vaskuti András s.k. bíró a jogegységi tanács tagjai

4/2013. számú BJE határozat

A Kúria Büntető Kollégiuma, mint Büntető Jogegységi Tanács a Kúria Büntető Kollégiumának vezetője által indítványozott jogegységi eljárásban Budapesten, a 2013. év július hó 8. napján tartott ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A Legfelsőbb Bíróságnak az élet és testi épség büntetőjogi védelméről szóló 15. számú Irányelvének III. részének helyébe az alábbi jogegységi határozat lép.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Büntető Kollégiumának vezetője a 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 33. §-a (1) bekezdésének a) pontjában írt jogkörével élve a Bsz. 32. §-a (1) bekezdésének a) pontja alapján a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta. Álláspontja szerint ugyanis a Legfelsőbb Bíróság 15. számú, az élet és testi épség büntetőjogi védelméről szóló Irányelvének a jogos védelem kérdéseit tárgyaló III. része – alapvetően a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 2013. év július hó 1. napján történt hatályba lépésére tekintettel – újjáalkotásra szorul.

A legfőbb ügyész maga is szükségesnek tartotta, hogy a Kúria a 15. számú Irányelv III. részének helyébe lépő jogegységi határozatot hozzon.

Az élet és a testi épség védelméről szóló 15. számú Irányelv irányelvkénti fenntartását a Kúria Büntető Kollégiuma a 3/2013. BJE számú jogegységi határozatával megszüntette.

A Bsz. 195. §-ának (3) bekezdésére figyelemmel, a Bsz. 34. §-a (4) bekezdésének b) pontja alapján a Kúria büntető jogegységi tanácsaként eljáró Büntető Kollégium egyetértett az indítvánnyal abban, hogy a jogos védelem feltételeinek egységes értelmezése és alkalmazása érdekében jogegységi eljárás lefolytatása és - a 15. számú Irányelv irányelvkénti fenntartásának megszüntetését követően - jogegységi határozat hozatala szükséges.

A Legfelsőbb Bíróság 15. számú – az élet és testi épség büntetőjogi védelméről szóló, 1981. november 23-án meghozott és az élet védelmét fokozottabban biztosító 4. számú Irányelvet felváltó – Irányelve több évtizeden keresztül hasznosan szolgálta az ítélkezési gyakorlat egységének kialakítását. Az időközben bekövetkezett jogszabályi változások – főként a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatályba lépése - azonban indokoltá tették az irányelv alábbiakban részletezett korszerűsítését.

A jogos védelem kérdései

Magyarország Alaptörvényének V. Cikke kimondja, hogy „Mindenkinek joga van törvényben meghatározottak szerint a személye, illetve a tulajdona ellen intézett, vagy az ezeket közvetlenül fenyegető jogtalan támadás elhárításához.” A jogtalan támadással szembeni védekezés alkotmányos alapjogként történő deklarálása a Büntető törvénykönyv Általános Részében szabályozott jogintézményt, mint különösen védett értéket emelte ki, olyan

felhatalmazást adva az ország polgárainak, amely a jogtalansággal szembeni ellenállást többé nem kivételes lehetőségnek, hanem mindenkit megillető természetes alapjognak ismeri el. E nagy jelentőségű jogalkotási megoldásnak következménye a 2012. évi C. törvény jogos védelmet szabályozó §-ainak (21-22. §), a jogos védelmet minden eddiginél szélesebb körben megengedő kodifikálása. A 15. sz. Irányelv III. részének megalkotása óta eltelt több mint három évtized törvényi változásai, a bírói gyakorlat ehhez igazodó alakulása, és elsősorban a jogos védelem említett rang- és felfogásbeli megváltozása szükségessé teszi a jogos védelem tárgyában folytatott létező ítélkezési gyakorlat továbbfejlesztését. Ez azt jelenti, hogy a 2012. évi C. törvény 2013. július 1-jén történő hatálybalépésétől kezdve a kódex 21. és 22. §-ainak alkalmazása során az ítélkezés alapozhat mindarra a korábbi évtizedekben kimunkált, és továbbra is fenntartható, elvi-dogmatikai alapokon nyugvó, a valóság szülte élethelyzetek elbírálásának tapasztalatai által megérlelt gyakorlatra, amely az új Btk. szabályozásában is felhasználható. Ugyanakkor a 2012. évi C. törvény, Alaptörvényből levezethető, megváltozott jogalkotói felfogásának következtében a törvény szövegébe épített új rendelkezések más tartalma indokolja, hogy a bírói gyakorlat a jogértelmezés és alkalmazás során szem előtt tartsa a következőket:

1.

Btk. 22. § (1) bekezdés

A védekezést támadás előzi meg. Az elhárítás válasz a támadásra. A védekezés azért jogos, mert a támadás jogtalan. A jogosan védekező a jogot védi a jogtalansággal szemben. Korábbi – ám máig igaz – magyarázat szerint erőt alkalmaz az erőszak ellen. A támadás olyan tevékenység, amely megvalósítja valamely bűncselekmény (szabálysértés) törvényi tényállásának ismérveit. A támadás objektív ismerve annak jogtalansága. A jogtalan támadás elhárításának kockázatát, következményeit a támadónak kell viselnie.

Amennyiben az aktív magatartással megvalósuló támadás jogellenes állapotot eredményez, annak fenntartása érdekében a támadó által tanúsított passzív magatartás is jogtalan támadásnak minősül (BH 1997.512.). A támadásnak „intézettnek”, vagy „közvetlenül fenyegetőnek” kell lennie. Intézettnak a támadás akkor, ha az elkövető valamely, a Különös Részben büntetni rendelt bűncselekmény (szabálysértés) törvényi tényállásának megvalósítását megkezdte. Közvetlenül fenyegető a támadás akkor, ha a támadás megkezdésétől azonnal vagy igen rövid időn belül reálisan tartani lehet. A jogos védelmi helyzet mindaddig fennáll, ameddig a megtámadott okkal tarthat a támadás megkezdésétől vagy annak folytatásától.

A 22. § (1) bekezdése szerinti jogtalan támadás irányulhat személy ellen, javak ellen, a közérdek ellen.

A jogtalan támadás általában erőszakos, az elhárító cselekmény pedig mindig kényszerű. Amennyiben a jogtalan támadás ténye megállapítható, úgy az elhárítás szükségessége nem vitatható. Az elhárítás szükségességének a mértéke azonban - a 22. § (3) bekezdése szerint - túlléphető.

Ha van jogtalan támadás, akkor annak az elhárítása szükséges. Az elhárító cselekmény is tevékenység, aktív szembeszegülés a támadással. A szükségesség azt jelenti, hogy a védekezőnek a jogtalan támadás elhárításához enyhébb védekezési mód nem állt

rendelkezésére, mint amelyet alkalmazott. Ha volt más – enyhébb – mód az elhárításra, de annak megválasztásában a támadás okozta ijedtség vagy menthető felindulás a védekezőt meggátolta, akkor a cselekmény büntetendő, de a védekező nem büntethető a túllépés miatt. A védekező cselekmény jogszerűségének egyetlen kritériuma a szükségesség.

A 15. Irányelv III. részének 4. pontjában az arányossággal kapcsolatban kifejtettek a továbbiakban nem alkalmazhatók. Meghaladottá vált ugyanis annak vizsgálata, hogy „az elhárító magatartás nem idézett-e elő aránytalanul nagyobb sérelmet, mint amelyet a jogtalan támadás okozott volna”. Ennek az elvárásnak törvényi alapja korábban is hiányzott, a hatályos szabályozás pedig tudatosan mellőzte az arányosság fogalmának megjelenítését. Az előzőekben kifejtettekből következik, hogy a meg nem jelenített fogalom a szükségesség kritériumából vezethető le, s csak azon belül bír jelentőséggel.

A jogos védelem túllépéséért [2012. évi C. törvény 22. § (3) bek.] a védekező csak akkor felel, ha a jogtalan támadás belőle ijedtséget vagy indulatot nem váltott ki, s az enyhébb – ám célravezető – elhárítási módot tudatosan tette félre, amikor a súlyosabb kimenetelűt választotta, mert ezáltal a jogos védelmet a megtorlás eszközeként alkalmazta, amelyre ez a jogintézmény nem ad felhatalmazást. Mindazonáltal a támadó és védekező cselekményének lehetséges eredményét egymáshoz viszonyítottan továbbra is vizsgálni kell, mert csak ezáltal érvényesülhet a 22. § (3) bekezdés tartalma, amely az elhárítás szükséges mértékének túllépésével továbbra is számol, s ha az ijedtségből vagy menthető felindulásból történik, úgy a büntethetőséget kizárja.

Az új törvény a jogos védelmet, a büntethetőséget kizáró vagy korlátozó okok között objektív büntethetőségi akadályként kezeli, amikor a jogos védelem során megvalósított cselekményt „nem büntetendőnek” tekinti. Tehát az a cselekmény, amelyet a védekező a jogtalan támadás elhárítása érdekében kifejt, - s az megvalósíthatja a Különös Rész valamely törvényi tényállását – nélkülözi a társadalomra veszélyességet, s ezáltal bűncselekményt nem valósít meg.

A bűncselekmény hiánya olyan büntetőeljárás akadály, amelynek hivatalból történő észlelése nemcsak a már megindított büntetőeljárás megszüntetését, vagy bírósági szakban, felmentő ítélet hozatalát kell eredményezze, de elejét veheti annak is, hogy a jogosan védekező egyáltalán büntetőeljárás hatálya alá kerüljön.

A 22. § (1) bekezdése szerinti jogos védelem korlátai: verbális cselekményekkel szemben nem vehető igénybe, megtorlasként nem alkalmazható, kölcsönös kihívás elfogadása mindkét fél számára a jogtalanság állapotát hozza létre, támadás kiprovokálása megfosztja a védekezőt az elhárítás jogszerűségétől, javak elleni, közvetlen erőszakkal nem járó cselekmény elhárítása a támadó életének kioltását általában nem eredményezheti. A 22. § (3) bekezdése szerinti túllépés azonban nem zárható ki.

A jogtalan támadás vagy azzal való fenyegetés értékelése a jogalkalmazón (ügyész, bíró) múlik, és ennek eredményeképpen juthat arra a megállapításra, hogy az intézett vagy fenyegető magatartás – akár a támadó személyének vétőképtelenségére, akár a magatartás súlytalanságára figyelemmel – nem indokolta az elhárító cselekményt, mert az nem volt szükséges, tehát a szükségesség hiányzott.

Ebben az esetben a jogalkalmazói értékítélet végkövetkeztetése a jogos védelem hiányát állapíthatja meg (pld.: kerekesszékre kényszerült, súlyosan mozgáskorlátozott egyén ütést szándékoló, ám azt végrehajtani komolyan nem képes mozdulata; hároméves gyermek általi tettlegesség).

2.

A 2012. évi C. törvény korábbi kódexben előzménnyel nem rendelkező szabályozása az ún. szituációs jogos védelmi helyzet bevezetése, tartalmilag új, és a taxatív felsorolt eseteihez megdönthetetlen vélelmet társított. A 22. § (2) bekezdésében felsorolt esetekben ugyanis a jogtalan támadást úgy kell tekinteni, mintha az a védekező életének kioltására is irányult volna. Ez kétségtelenül azt jelenti, hogy a második bekezdés a)–c) pontjaiban megkívánt feltételek megvalósulása esetén további mérlegelés szükségtelen, és a védekező cselekménye már megvalósulásakor nem büntetendő, mert nélkülözi a társadalomra veszélyességet, éppúgy, mint a 22. § (1) bekezdése alapján az elhárító cselekmény kifejtője esetében. Éppen a 22. § (1) bekezdésének rendelkezésével azonos szóhasználatból következik, hogy a jogos védelemnek e kiemelt és megdönthetetlen vélelemmel összekapcsolt esetei is kivétel nélkül feltételezik a jogtalan támadás megvalósulását. E fogalommal kapcsolatban mindazt vizsgálni kell, amely a 22. § (1) bekezdése során sem mellőzhető. A jogtalan támadás rendszerinti erőszakossága és az elhárítás kényszerűsége ezekben az esetekben is előfeltétele a védekezés jogszerűségének. A törvény azonban ezekben az esetekben a jogtalan támadást – azok számbavehetetlen sokfélesége közül – leszűkíti a személy elleni támadásra, lakásba történő jogtalan behatolásra, illetve lakáshoz tartozó bekerített helyre fegyveresen történő jogtalan behatolásra, ha ezek az esetek alpontokban megjelölt időszakban vagy módon valósulnak meg.

Az e törvényi feltételek mellett megvalósuló – mindig aktív magatartással elkövetett – jogtalan támadások esetén a támadó konkrét szándékának további vizsgálata szükségtelen.

A 22. § (2) bekezdésében modellezett esetekben a jogalkotó az erőszakos bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépés biztosítására a jogos védelmi helyzetet kiszélesítette, és a támadás irányultságára, idejére, módjára, körülményeire tekintettel törvényi vélelmet állított fel arra, miszerint az a)–c) pontokban megkívánt feltételek mellett a támadást a védekező élete ellen irányultnak is kell tekinteni. A jogalkotó a jogellenes cselekmények sértettjeinek helyzetét figyelembe véve értékelte azt, hogy a jogtalanul megtámadottak a támadóhoz képest többszörös hátrányban vannak, mert a támadó dönti el a támadás célját, helyét, idejét, módját. A védekezőt mindez felkészületlenül éri, és ezért az esetek többségében kiszolgáltatott helyzetben van. Ellenszegülésének sikere is kétséges, sőt olykor kimenetele csupán a véletlenül, szerencsén múlik. Különösen igaz ez azokban az esetekben, amikor a jogtalan támadás éjjel, felfegyverkezve, fegyveresen vagy létszámfölényben levő támadók által történik.

A személy elleni jogsértő magatartásokkal szemben a védekezés korlátlanlansága is ebből a megfontolásból lett törvény által elismervé, olyan elkövetési mód vagy napszak mellett, ahol a jogtalan támadás elhárítása, az annak érdekében kifejtendő aktív ellenszegülés eleve esélytelenebb, kockázatosabb.

A 22. § (2) bekezdésében említett elkövetési idő alatti vagy elkövetési módok megvalósításával kifejtett jogtalan személy elleni támadást – arra való tekintet nélkül, hogy az ténylegesen milyen sérelem okozására irányult – úgy kell tekinteni, hogy az a megtámadott

élete ellen is irányult, tehát a védekező a jogtalan támadó életét védelmi cselekményével kioltathatja. A jogalkotó az élet kioltására irányuló támadás törvényi védelmével a védett jogtárgyak egyenértékűségét hozta be, és a bírói gyakorlat által kimunkált azt az elvet emelte törvényi rangra, mely szerint az élet ellen irányuló támadás elhárításakor a védekezés – eredményre tekintet nélkül – korlátlan.

A 22. § (2) bekezdésének a) és b) pontjaiban szabályozott esetei a hozzájuk tartozó alpontokkal konjunktívák, vagyis az a), illetve b) pont a hozzátartozó valamelyik alponttal együtt külön-külön alkot együttes feltételt. Ezek bármelyikének megvalósulása megalapozza a védekezés teljes szabadságát, amely azt jelenti, hogy ha a támadás jogtalansága megállapítható, úgy az elhárítás szükséges, a túllépés fogalmilag kizárt, ezért nem is vizsgálható. A 22. § (2) bekezdésének c) pontja pedig a lakáshoz tartozó bekerített helyre fegyveresen történő jogtalan behatolás esetével egészíti ki az előző két esetkört, s a c) pontban megkívántak megvalósulása önállóan alapozza meg a törvényi védelmet.

A 22. § (2) bekezdés b) pontja szerinti lakásba történő jogtalan behatolás, maga a jogtalan támadás, mely azonban kizárólag aktív magatartással valósítható meg. Nem alapozza meg ezt a jogos védelmi helyzetet, ha a lakásba jogszerűen bejutó személy utóbb a lakást felszólítás ellenére nem hajlandó elhagyni. A fegyveresen, illetve felfegyverkezve történő elkövetés értelmező rendelkezéseit a 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdésének 5. és 6. pontjai tartalmazzák, amelyek megegyeznek az 1978. évi IV. tv. 137. §-ának 4. a), b) pontjaiban adott meghatározásokkal, ezért alkalmazásuk nem okozhat gondot, mert folytatható a létező ítélkezési gyakorlat. Az éjjel fogalmára sem az új, sem a korábbi Btk. nem ad meghatározást, azonban a magánlaksértés ítélkezési gyakorlata ennek a napszaknak az értelmezését kialakította, országosan egységesen kezeli, és nincs olyan ok, amely miatt attól eltérni kellene, tehát az a jogos védelem új rendelkezéseinél is változatlanul irányadó. A lakás, illetve a lakáshoz tartozó bekerített hely fogalmára ugyanez a megállapítás vonatkozik.

A 22. § (2) bekezdésének b) és c) pontjaiban szabályozott esetek nem személy elleni támadásról szólnak, hanem a lakásba történő jogtalan behatolást, vagy a lakáshoz tartozó bekerített helyre fegyveresen történő jogtalan behatolást minősítik jogtalan támadásnak, a b) ponthoz kapcsolt alpontok valamelyikének együttes megvalósulásakor, illetőleg a c) pontban megkívántak teljesülésekor. Nyilvánvaló azonban, hogy a jogellenes magatartások e bármelyikének csak úgy van – a szóban levő törvényhely alkalmazhatósága szempontjából – értelme, ha a külön nevesített és jogtalan támadásnak minősített magatartások bármelyikének hatókörében olyan véltlen személy tartózkodik, aki védekezni kényszerül, és a támadást el kell hárítania. A 22. § (2) bekezdése ugyanis félreérthetetlenül védekezőről rendelkezik.

A b) és c) pontokban modellezett helyzetek tehát logikailag kapcsolódnak az a) ponthoz, mert a lakásba, illetőleg a lakáshoz tartozó bekerített helyre jogtalan behatolás közvetlen veszélyt jelent az elhárító cselekmény kifejtőjére. Ez igaz akkor is, ha az elhárító cselekmény nem önvédelem, hanem más javainak az oltalma érdekében valósul meg.

A 2012. évi C. törvény általános indokolásából megismerhető jogalkotói akarat világos célkitűzése „a súlyos, erőszakos bűncselekmények elleni hatékonyabb fellépés biztosítására, a jogos védelmi helyzet kiszélesítésére”. A jogalkotó tehát a jogos védelmet tágítani, nem pedig szűkíteni kívánta. A 22. § (2) bekezdésének törvényi vélelemmel megerősített esetei ezért

nem rontják le a korábbi ítélkezési gyakorlat által kimunkált és követett azon elvet, mely szerint – a védett jogtárgyak egyenrangúságára figyelemmel – az élet elleni támadással szemben a védekezés szükséges mértéke nem léphető túl. Ennek hangsúlyozása azért fontos, mert a 22. § (2) bekezdésében megkívántak nélkül is a 22. § (1) bekezdése szerinti szabályozás alapján megállapított jogos védelem sem zárja ki annak lehetőségét, hogy az élet elleni támadást a védekező a támadó életének kioltásával hárítsa el.

3.

A 2012. évi C. törvény 21. §-a szerinti jogos védelem:

Az ún. megelőző jogos védelem kodifikálása a 2009. évi LXXX. tv. 5. §-a által történt meg, és 2009. augusztus 9-től hatályos. Az új Kódex tartalmilag az 1978. IV. tv. 29/A. §-a szerinti szabályozást vette át, nem lényeges szövegeltéréssel. A 22. § rendelkezéseihez képest az érdemel kiemelés, hogy a közérdek védelmében nem vehető igénybe, és jövőbeni ki nem számítható támadás elhárítása érdekében alkalmazható. Túllépése fogalmilag azért kizárt, mert ha a testi épség sérelménél súlyosabb (élet kioltásával járó) következménnyel jár, úgy a védekező emberölés miatt lesz felelőségre vonható, s őt a 21. § szerinti jogos védelem nem fogja megilletni.

A megelőző jogos védelemnek nincs kialakult ítélkezési gyakorlata. A jogos védelem büntető ítélkezésbeni tapasztalataira, és az annak gyakorlatából felhasználható jogértelmezésekre figyelemmel megjegyzést érdemel, hogy ha a „telepített” védelmi eszköz – a bekövetkező jogtalan támadást érzékelve - akkor lép működésbe, amikor a védelmi eszköz telepítője maga is jelen van, akkor az aktualizálódott elhárító cselekményt nem a 21. §, hanem a 22. § (1) vagy (2) bekezdése szerint indokolt megítélni.

4.

A jogos védelem körében kifejtett cselekmény értékelése megelőzi az erős felindulásban elkövetett emberölés [2012. évi C. törvény 161. §] miatti felelősség megállapítását. Ha a jogos védelmi helyzetben cselekvő a jogos védelmi helyzet megszűnése után, de a jogtalan támadás miatt kialakult menthető felindulásában követi el a cselekményt, vagyis időbelileg lépi túl a jogos védelem körét, a cselekmény a 161. § szerint minősülhet. Az időbeli túllépés lehetősége a 22. § (2) bekezdése szerinti szituációs jogos védelem eseteivel kapcsolatban sem zárható ki.

5.

Ha az elkövető a valóságos helyzet téves felismerése folytán abban a tudatban cselekszik, hogy ellene jogtalan támadást intéztek, vagy ilyennel közvetlenül fenyegették (vélt jogos védelem), a tévedésre vonatkozó rendelkezéseket [2012. C. tv. 20. §] kell alkalmazni.

E jogegységi határozat a Legfelsőbb Bíróság 15.számú Irányelve III. részének helyébe lép.

..-.-.-.-.

A Bszi. 37. §-a (1) bekezdése szerinti ülésen a Kúria által meghozott e jogegységi határozatot a jogegységi tanács a Bszi. 42. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a

központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi azzal, hogy az a Legfelsőbb Bíróság 15. számú Irányelve III. részének helyébe lép.

Budapest, 2013. július 8.

Dr. Darák Péter s.k. a jogegységi tanács elnöke,
Dr. Molnár Gábor Miklós s.k. előadó bíró,
Dr. Akác Zsolt s.k. bíró,
Dr. Belegi József s.k. bíró,
Dr. Cziné Ágnes s.k. bíró,
Dr. Csák Zsolt s.k. bíró,
Dr. Csere Katalin s.k. bíró,
Dr. Feleky István s.k. bíró,
Dr. Ficsór Gabriella s.k. bíró,
Dr. Katona Sándor s.k. bíró,
Dr. Kiss Sándor s.k. bíró,
Dr. Kónya István s.k. bíró,
Dr. Krecsik Eldoróda s.k. bíró,
Dr. Krémer László s.k. bíró,
Dr. Márki Zoltán s.k. bíró,
Dr. Mészár Róza s.k. bíró,
Dr. Soós László s.k. bíró,
Dr. Szabó Péter s.k. bíró,
Dr. Székely Ákos s.k. bíró,
Dr. Széplaki László s.k. bíró,
Dr. Varga Zoltán s.k. bíró,
Dr. Vaskuti András s.k. bíró a jogegységi tanács tagjai

A kiadmány hitelül:

tanácsjegyző
N-né dr. TH

5/2013. számú BJE határozat

A Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa a legfőbb ügyész által indítványozott jogegységi eljárásban Budapesten, a 2013. év november hó 13. napján megtartott ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 417. §-ának (1) bekezdése alapján azokban az ügyekben, amelyekben a vádat magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte, a Be. 416. § (1) bekezdésének a)-d) pontjaiban megjelölt okokból az ügyész nem jogosult felülvizsgálati indítvány benyújtására.

I n d o k o l á s

I.

A legfőbb ügyész a 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 33. §-a (1) bekezdésének c) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta annak kimondása érdekében, hogy az ügyésznek a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 416. §-a (1) bekezdésének a)-d) pontjaiban megjelölt okokból joga van felülvizsgálati indítványt benyújtani a magánvád, illetve pótmagánvád alapján lefolytatott eljárásokban.

Indítványában arra hivatkozott, hogy e törvényi rendelkezés alkalmazásában az ítélkezési gyakorlat megosztott.

Ennek igazolására a következő bírósági határozatokra hivatkozott:

1. A Miskolci Városi Bíróság a 19.B.2637/2007/5. számú ítéletében a terheltet bűnösnek mondta ki aljas indokból elkövetett rágalmozás vétségében, és ezért egy évre próbára bocsátotta.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Főügyészség a Be. 416. § (1) bekezdés c) pontjára, illetve a Be. 373. § (1) bekezdés I. c) és II. d) pontjára alapozva nyújtott be felülvizsgálati indítványt a terhelt javára. Abban azt sérelmezte, hogy miután a terhelt az elkövetés időpontjában a tizennyolcadik életévét még nem töltötte be, vele szemben a Be. 449. § (2) bekezdésére figyelemmel csak közvádra lett volna helye büntetőeljárásnak. Miután azonban a bíróság magánvádas eljárás keretében folytatta le az eljárást, álláspontja szerint törvényes vád hiányában járt el. Ezzel összefüggésben további, feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértést is vétett, amikor a tárgyalást olyan személyek - így ügyész és védő - távollétében tartotta meg, akiknek részvétele azon a törvény értelmében kötelező volt.

A Legfelsőbb Bíróság az indítvány alapján a felülvizsgálati eljárást lefolytatta, és megállapította, hogy a terhelt 1985. december 8. napján született, így az adott bűncselekmény - irányadó tényállás szerinti - elkövetése időpontjában (2002. május 29. napján) tizennyolcadik életévét még nem töltötte be; azaz a Btk. 107. § (1) bekezdése alapján fiatakorú volt.

Miután a Be. 449. § (2) bekezdése szerint fiatakorúval szemben büntetőeljárásnak csak közvádra van helye, és a magánvádra üldözendő - így az alapügy tárgyát képező - bűncselekmény miatt is az ügyész jár el, a vád nem jogosulttól származott, ennél fogva nem volt törvényes.

Ezért a Legfelsőbb Bíróság a Bfv.III.216/2008/6. számú, 2008. július 8. napján kelt határozatával a Miskolci Városi Bíróság ítéletét - a 416. § (1) bekezdés c) pontjában, illetve a 373. § (1) bekezdése I. c) pontjában megjelölt okból, a Be. 428. § (2) bekezdése alapján - hatályon kívül helyezte és a büntetőeljárást megszüntette.

2. A Pest Megyei Bíróság a 16.B.42/2008/24. számú ítéletével a társtettesként elkövetett jogellenes fogvatartás büntette és a társtettesként elkövetett bántalmazás hivatalos eljárásban büntette miatt halmazati büntetésül az I. és II. rendű terhelteket pénzbüntetésre ítélte.

Az eljárásban a vádat pótmagánvádló képviselte.

A másodfokú bíróságként eljáró Fővárosi Ítéltábla 3.Bf.158/2010/11. számú ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatva mindkét terhelt büntetését hat-hat hónapi börtönbüntetésre súlyosította azzal, hogy annak végrehajtását az I. rendű terhelt esetében két évi próbaidőre felfüggesztette, míg a II. rendű terheltet egy évi közügyektől eltiltásra is ítélte, egyben elrendelte a vele szemben korábban kiszabott és próbaidőre felfüggesztett börtönbüntetések végrehajtását.

A másodfokú határozattal szemben a II. rendű terhelt javára védője a Be. 416. § (1) bekezdés a) és b) pontjaira hivatkozással, a Legfőbb Ügyészség pedig mindkét terhelt javára a Be. 416. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozással nyújtott be felülvizsgálati indítványt.

A Kúria a védő, valamint a Legfőbb Ügyészség indítványa alapján a felülvizsgálati eljárást lefolytatva megállapította, hogy a terheltek terhére a pótmagánvádló jogi képviselője ugyan fellebbezést nyújtott be a kiszabott büntetések súlyosítása végett, erre azonban nem volt törvényes lehetősége, miután a pótmagánvád alapján indult ügyben a Be. 324. § (1) bekezdés c) pontja szerint fellebbezésre kizárólag a pótmagánvádló jogosult.

Törvényt sértett ezért az elsőfokú bíróság, amikor a tárgyaláson személyesen jelenlévő pótmagánvádló mellett nyilatkozattételre hívta fel a pótmagánvádló jogi képviselőjét is. Ezentúl - miután az elsőfokú bíróság ítélete ellen a pótmagánvádló a fellebbezés bejelentésére igénybe vett határidőn belül sem szóban, sem írásban nem élt fellebbezéssel - az elsőfokú bíróságnak a jogi képviselő által benyújtott perorvoslati nyilatkozatot - észelve, hogy az nem a pótmagánvádló perorvoslati nyilatkozatának közvetítése -, mint nem jogosulttól származót, a Be. 341. § (1) bekezdésének megfelelően kötelezően el kellett volna utasítania.

A Be. 359. § (1) bekezdésében foglaltak ellenére a Fővárosi Ítéltábla elmulasztotta a fellebbezés elutasítását, ehelyett nyilvános ülésén nyilatkozattételre hívta fel a pótmagánvádlót, aki csatlakozott a jogi képviselő által benyújtott fellebbezéshez, azt mintegy magáénak elismerve kérte az ítélet megváltoztatását. Erre azonban törvényes lehetőség nem volt, ugyanis a jogi képviselő önálló perorvoslati nyilatkozata „ex tunc” semmis, következésképpen fogalmilag kizárt, hogy azt a pótmagánvádló - a személyében fenntartott perorvoslati határidő letelte után - saját perorvoslati nyilatkozataként elismerje.

A Kúria utalt a BKv 90. számú kollégiumi vélemény III/7. pontjában kifejtettekre is, amely szerint a pótmagánvádló jogi képviselőjének nincs önálló fellebbezési joga a pótmagánvádas eljárásban; a jogi képviselő arra jogosult, hogy a pótmagánvádlót megillető jogorvoslati nyilatkozatokat és indítványokat előterjessze akkor, ha a pótmagánvádló nincs jelen.

Emellett hivatkozott a BKv 4/2007. számú kollégiumi véleményre, amely szerint a pótmagánvád érvényesítésével együttjáró jogok a pótmagánvádlót illetik meg, ezért akkor, ha a pótmagánvádló jelen van a tárgyaláson, és a képviselőjétől eltérő indítványt tesz, a pótmagánvádló indítványa az irányadó.

Erre figyelemmel megállapította, hogy a terheltek terhére bejelentett fellebbezési nyilatkozat hiányában - a Be. 354. § (1) bekezdése szerinti súlyosítási tilalom megsértése miatt - a büntetések súlyosítása törvénysértő, és a 2012. május 15. napján meghozott Bfv.III.1309/2011/9. számú végzésével a megtámadott másodfokú határozatot a Be. 399. § (2) bekezdés b) pontja szerinti okból mindkét terhelt tekintetében hatályon kívül helyezte és a Fővárosi Ítéltáblát új másodfokú eljárás lefolytatására utasította.

3. A Budapesti IV. és XV. Kerületi Bíróság a magánvádló magánindítványa alapján eljárva 8.B.XV.1403/2010/14. számú ítéletében a terheltet bűnösnek mondta ki rágalalmazás vétségében [Btk. 179. § (1) bek.], és ezért harminc óra – fizikai munkakörben végzendő – közérdekű munkára ítélte.

A bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a fővárosi főügyész a terhelt terhére a Be. 416. § (1) bekezdés b) pontja alapján felülvizsgálati indítványt terjesztett elő. Indokai szerint a Btk. - az elkövetéskor és az elbíráláskor is hatályos - 49. § (4) bekezdése alapján a közérdekű munka legkisebb mértéke negyvenkét óra volt, így a kiszabott büntetés büntető anyagi jogszabályt sért.

A Legfőbb Ügyészség a felülvizsgálati indítványt – indokaival egyetértve, azt kiegészítve – fenntartotta és a megtámadott határozat megváltoztatását, a terhelt cselekményének nagy nyilvánosság előtt elkövetett rágalalmazás vétségekénti minősítését és a közérdekű munka törvényes mértékben történő kiszabását indítványozta.

A Kúria a 2012. november 27. napján kelt Bfv.III.695/2012/5. számú határozatában kifejtette: a felülvizsgálati indítványnak alanyi feltétele, hogy a felülvizsgálati indítványt az arra jogosult az őt a Be. 417. § (1) bekezdése alapján megillető körben és irányban terjessze elő. Az ügyész azonban e rendelkezés alapján a magánvádas ügyben felülvizsgálati indítvány benyújtására nem jogosult, ha a vád képviselőt nem vette át, és a vádat a magánvádló képviselte; így az adott ügyben hiányzik a felülvizsgálat alanyi feltétele.

A Legfelsőbb Bíróság utalt BJE 3/2010. (XI. 8.) számú jogegységi határozatának indokolására, amely szerint a vádirat benyújtásával az ügyész ügyféli pozícióba kerül, és a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok (felülvizsgálati indítvány, perújítási indítvány) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság „az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból fakad ugyanúgy, mint a pótmagánvádló és a magánvádló esetében”.

Kifejtette, hogy a felülvizsgálati indítvány (mint rendkívüli jogorvoslat) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság is az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból – nem pedig az ügyészt a Be. 28. § (7) bekezdés zárómondata alapján megillető jogosultságból – fakad. A Be. 28. § (7) bekezdése zárómondatának rendeltetése az, hogy az ügyész számára biztosítsa a bírói döntést megelőző indítványtételi jogot. Ennek azonban értelemszerű feltétele, hogy az adott eljárásban az ügyész egyébként fellépjen. A Be. 28. § (7) bekezdése ugyanis nem alapja, hanem járuléka az ügyész büntetőeljárásban való részvételének.

Hivatkozott arra is, hogy a Be. kifejezetten rendelkezik arról, amikor az ügyész nem az alapeljárásban betöltött ügyféli pozíciója folytán, hanem egyéb okból jogosult felülvizsgálati indítvány benyújtására [Be. 417. § (2) bek.]. A legfőbb ügyész pedig a bíróság törvénysértő és jogerős határozata ellen a Kúriánál a törvényesség érdekében jogorvoslatot jelenthet be, amennyiben a jogerős határozat más jogorvoslattal nem támadható [Be. 431. §, 433. §].

Miután az alapügyben az ügyész a vádat nem vette át, azt mindvégig a magánvádló képviselte, és így a felülvizsgálati indítvány nem jogosulttól származott, a Kúria a 2012. november 27. napján kelt Bfv.III.695/2012/5. számú végzésével a rágalalmazás vétsége miatt folyamatban volt büntetőügyben a fővárosi főügyész által benyújtott felülvizsgálati indítványt a Be. 421. § (2) bekezdése alapján elutasította.

..-.-..

A legfőbb ügyész indítványban kifejtett álláspontja a következő:

A Be. 417. § (1) bekezdésének I. a) pontja szerint a terhelt terhére felülvizsgálati indítványt nyújthat be az ügyész, az I. b) pont szerint pedig a felmentés, valamint az eljárás megszüntetése esetén a magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló; a II. a) pont alapján pedig az ügyész a terhelt javára is benyújthat felülvizsgálati indítványt.

A magánvádló és a pótmagánvádló fellebbezést is csak a terhelt felmentése vagy az eljárás megszüntetése miatt és csak a terhére nyújthat be.

A törvény rögzíti a felülvizsgálati indítvány magánvádló és pótmagánvádló által történő benyújtásának korlátait, mind a felülvizsgálat irányára, mind a felülvizsgálati okokra vonatkozóan. Az ügyész indítványtételi jogait azonban nem korlátozza, a rendkívüli jogorvoslati jogot a Be. XVIII. Fejezete általános jelleggel biztosítja, és azzal mind a terhelt terhére, mind a terhelt javára élhet. Nincs korlátozva a felülvizsgálati okok köre és annak iránya sem.

A Be. magánvadás eljárást szabályozó XXIII. Fejezete csak a perújítási indítvány előterjesztésével kapcsolatban tartalmaz speciális rendelkezéseket, a felülvizsgálati eljárásra az általánostól eltérő szabályokat nem állapít meg, ilyen a pótmagánvád alapján folyó eljárásra vonatkozó szabályok között sincs.

Emellett a 416. § (1) bekezdés e) és g) pontjában meghatározott felülvizsgálati ok alapján az ügyésznek nem csupán joga, hanem kötelessége is a felülvizsgálati eljárás kezdeményezése; ez irányadó akkor is, ha az eljárás magánvád vagy pótmagánvád alapján folyt.

Mindezekből azt a következtetést vonta le, hogy az ügyésznek a felülvizsgálati eljárásra vonatkozó indítványtételi joga korlátlan és ezért megengedett a magánvád és a pótmagánvád alapján lefolytatott eljárások kapcsán is.

Az ítélezési gyakorlat egységének biztosítása érdekében ennek az elvi álláspontnak jogegységi határozatban kimondását indítványozta.

II.

A Bszi. 32. § (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárás lefolytatásának van helye, ha elvi kérdésben az egységes ítélezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatalára van szükség.

A törvény 33. § (1) bekezdésnek c) pontja szerint pedig a jogegységi eljárást le kell folytatni, ha azt a legfőbb ügyész indítványozza.

Miután a legfőbb ügyész indítványát a jogegységi tanács ülésén is fenntartotta, az eljárást a Kúria - a Be. 439. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel a Bszi. 34-41. §-ai alapján – lefolytatta.

III.

Az indítvány által érintett törvényi rendelkezések a következők:

- A Be. XVIII. Fejezete szabályozza a felülvizsgálat, mint rendkívüli jogorvoslati eljárás szabályait.

A 416. § (1) bekezdése meghatározza azokat az okokat, amelyek a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen a felülvizsgálatot megalapozzák, és a (4) bekezdés azokat, amelyek az ilyen okok mellett is kizárják azt.

A 417. § (1) bekezdése szerint felülvizsgálati indítvány benyújtására jogosult

I. a terhelt terhére:

a) az ügyész,

b) a felmentés vagy az eljárás megszüntetése esetén a magánvádló, illetőleg a pótmagánvádló,

II. a terhelt javára:

a) az ügyész,

b) a terhelt,

c) a védő, kivéve, ha ezt a terhelt megtiltotta,

d) a fiatakorú törvényes képviselője,

e) kényszergyógykezelés elrendelése ellen – a terhelt hozzájárulása nélkül is – a nagykorú terhelt törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,

f) a terhelt halála után egyenesági rokona, testvére, házastársa vagy élettársa, illetve amennyiben a terhelt halála óta több, mint ötven év telt el, oldalági rokona.

A törvényhely (2) bekezdése szerint a 416. § (1) bekezdés e) és g) pontjában meghatározott esetben a legfőbb ügyész hivatalból köteles a felülvizsgálati indítványt benyújtani.

A felülvizsgálati eljárásban a 419. § (1) bekezdése szerint a harmadfokú bírósági eljárás (XV. Fejezet) rendelkezéseit kell alkalmazni, ha a felülvizsgálatról szóló XVIII. Fejezet nem tartalmaz eltérő rendelkezést; a harmadfokú eljárásról szóló XV. Fejezetben a 385. § szerint a harmadfokú eljárásban a fejezetben foglalt eltérésekkel a másodfokú eljárásról szóló XIV. Fejezet rendelkezéseit kell értelemszerűen alkalmazni; a másodfokú eljárásról szóló XIV. Fejezet 345. §-a szerint a másodfokú eljárásban a fejezetben foglalt eltérésekkel a törvény XI-XIII. (a bírósági eljárás általános szabályairól, a tárgyalás előkészítéséről és az elsőfokú bírósági eljárásról szóló) Fejezetében megállapított rendelkezéseket kell alkalmazni.

A Be.-nek az ügyészre, a magánvádlóra és a pótmagánvádlóra vonatkozó – az indítvány elbírálása szempontjából lényeges – rendelkezései a következők:

28. § (1) Az ügyész a közvádló. Az ügyész kötelessége, hogy mind a terheltet terhelő és mentő, mind a büntetőjogi felelősséget súlyosító és enyhítő körülményeket az eljárás minden szakaszában figyelembe vegye.

(7) Az ügyész az e törvényben meghatározott feltételek esetén vádat emel, és a bíróság előtt - a magánvád és a pótmagánvád esetét kivéve - a vádat képviseli, vagy dönt a közvetítői eljárásra utalásról, a vádemelés elhalasztásáról, illetőleg részbeni mellőzéséről. Az ügyész a vádat elejtheti vagy módosíthatja. Az ügyész az ügy iratait a bírósági eljárásban megtekintheti, és indítványtételi jog illeti meg az ügyben felmerült minden olyan kérdésben, amelyben a bíróság dönt.

52. § (1) Ha e törvény másképp nem rendelkezik, könnyű testi sértés, magántitok megsértése, levéltitok megsértése, rágalmazás, becsületsértés és kegyeletsértés esetén a vádat mint magánvádló a sértett képviseli, feltéve, hogy az elkövető magánindítványra büntethető.

53. § (1) A sértett az e törvényben meghatározott esetekben pótmagánvádlóként léphet fel, ha

- a) az ügyész vagy a nyomozó hatóság a feljelentést elutasította, vagy a nyomozást megszüntette,
- b) az ügyész a vádemelést részben mellőzte,
- c) az ügyész a vádat elejtette,
- d) az ügyész a nyomozás eredményeként közvadra üldözendő bűncselekményt nem állapított meg, ezért nem emelt vádat, illetőleg a vád képviselőjét - magánvádas eljárásban elrendelt nyomozás eredményeként - nem vette át,
- e) az ügyész a tárgyaláson a vádat azért ejtette el, mert megítélése szerint a bűncselekmény nem közvadra üldözendő.

229. § (1) Ha az ügyész vagy a felettes ügyész a sértettnek a feljelentést elutasító vagy a nyomozást megszüntető határozat elleni panaszát elutasította, és a 199. § (2) bekezdése alapján pótmagánvádnak van helye - feltéve, hogy a pótmagánvád emelését a 199. § (3) bekezdése nem zárja ki -, továbbá ha az ügyész a vádemelést részben mellőzte, a sértett a panaszt elutasító határozat közlésétől számított hatvan napon belül pótmagánvádlóként léphet fel.

236. § A pótmagánvádló a bírósági eljárásban - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az ügyész jogait gyakorolja, ideértve a vádlott személyi szabadságának elvonásával vagy korlátozásával járó kényszerintézkedés elrendelésének indítványozását. A vádlott szülői felügyeleti jogának megszüntetését a pótmagánvádló nem indítványozhatja.

324. § (1) Az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésre jogosult

- a) a vádlott,
- b) az ügyész,
- c) a pótmagánvádló,
- d) a védő, a vádlott hozzájárulása nélkül is,
- e) a vádlott örököse, a polgári jogi igénynek helyt adó rendelkezés ellen,
- f) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a vádlott hozzájárulása nélkül is - a nagykorú vádlott törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,
- g) a magánfél, a polgári jogi igényt érdemben elbíráló rendelkezés ellen,
- h) az, akivel szemben az ítélet rendelkezést tartalmaz, a reá vonatkozó rendelkezés ellen.

(2) Az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

367/A. § (1) A másodfokú bíróság ügydöntő határozata ellen fellebbezésre jogosult a harmadfokú bírósághoz

- a) a vádlott,
- b) az ügyész,
- c) a pótmagánvádló,
- d) a védő, a vádlott hozzájárulása nélkül is,
- e) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a vádlott hozzájárulása nélkül is - a nagykorú vádlott törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa.

(2) Az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

409. § (1) A terhelt terhére perújítási indítványt terjeszthet elő

- a) az ügyész,
- b) a pótmagánvádló, a felmentett vádlott bűnösségének megállapítása érdekében.

(2) A terhelt javára perújítási indítványt terjeszthet elő

- a) az ügyész,
- b) a terhelt,
- c) a védő, kivéve ha a terhelt ezt megtiltotta,
- d) a fiataikorú terhelt törvényes képviselője,
- e) a kényszergyógykezelés elrendelése ellen - a terhelt hozzájárulása nélkül is - a terhelt törvényes képviselője, házastársa vagy élettársa,
- f) a terhelt halála után egyenesági rokona, testvére, házastársa vagy élettársa, illetve amennyiben a terhelt halála óta több, mint ötven év telt el, oldalági rokona.

494. § (2) A magánvádlót a sértett jogain kívül a vád képviseletével járó jogok illetik meg.

496. § Az ügyész az ügy iratait a magánvádas eljárásban is megtekintheti, és a tárgyaláson jelen lehet. Az ügyész a vád képviseletét a magánvádlótól az eljárás bármely szakaszában átveheti, ez esetben a magánvádlót a sértett jogai illetik meg. Ha az ügyész a vád képviseletétől utóbb eláll, a vádat ismét a magánvádló képviseli. Az ügyész részére az ítéletet akkor kell kézbesíteni, ha a vád képviseletét átvette.

512. § (1) Az elsőfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést.

513. § (1) A másodfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést.

515. § (1) A magánvádló csak akkor terjeszthet elő perújítási indítványt, ha a terheltet felmentették, vagy az eljárást megszüntették.

- Magyarország Alaptörvénye az ügyészségről a következőket tartalmazza:

29. cikk (1) A legfőbb ügyész és az ügyészség független, az igazságszolgáltatás közreműködőjeként mint közvádló az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője. Az ügyészség üldözi a bűncselekményeket, fellép más jogsértő cselekményekkel és mulasztásokkal szemben, valamint elősegíti a jogellenes cselekmények megelőzését.

(2) A legfőbb ügyész és az ügyészség

- a) törvényben meghatározottak szerint jogokat gyakorol a nyomozással összefüggésben;
- b) képviseli a közvédelmet a bírósági eljárásban;
- c) felügyeletet gyakorol a büntetés-végrehajtás törvényessége felett;
- d) a közérdek védelmezőjeként az Alaptörvény vagy törvény által meghatározott további feladat- és hatásköröket gyakorol.

Egyéb jogosítványt az ügyész számára nem, csupán a legfőbb ügyésznek határoz meg. Így a 24. cikk biztosítja számára a jogot, hogy kezdeményezze: az Alkotmánybíróság vizsgálja felül a jogszabályoknak az Alaptörvénnyel való összhangját; kezdeményezze az Alkotmánybíróságnál az Alaptörvénynek, illetve az Alaptörvény módosításának a felülvizsgálatát a megalkotására és kihirdetésére vonatkozó, az Alaptörvényben foglalt eljárási követelmények tekintetében a kihirdetéstől számított harminc napon belül.

- Az ügyészségekről szóló 2011. évi CLXIII. törvény a III. Fejezetnek a büntetőbíróságok előtti ügyészi tevékenységről szóló 2. részében a következőképp rendelkezik:

21. § (1) Az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, egyúttal közreműködik abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek.

(2) E feladat megvalósítása érdekében az ügyész

- a) a büntetőügyekben a tárgyaláson képviseli a vádat, a váddal rendelkezhet;
- b) a bíróság döntése előtt az ügyben felmerülő minden kérdésben indítványt tehet;
- c) gyakorolja a büntetőeljárás törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat.

- Az Alkotmánybíróság több határozatában foglalkozott a pótmagánvád kérdéseivel.

A 72/B/2004. számú határozatában a 9/1992. (I. 30.) számú határozatára visszautalva megerősítette: az anyagi igazság érvényesülésére az Alkotmány éppúgy nem biztosít alanyi jogot, ahogyan arra sem, hogy egyetlen bírósági ítélet se legyen törvénytörő, a jogbiztonság követelményét a jogerő hozza összhangba; az alkotmányosan biztosított jogorvoslati lehetőségek mellett beálló jogerő tiszteletben tartása a jogrend egészének biztonságát szolgálja. A jogorvoslat Alkotmányban garantált joga a rendes jogorvoslatra vonatkozik, ezért a pótmagánvádló korlátozott joga a felülvizsgálathoz nem ellentétes az Alkotmánnyal. „Valamennyi pótmagánvádlóra érvényes, hogy a büntetőjogi felelősség jogerős megállapításakor az elítélt terhére irányuló felülvizsgálati igényével szemben a törvényalkotó az ügy végleges lezárását és a jogerős bírósági döntés végrehajtását biztosító jogerőnek adott elsőbbséget, és valamennyi pótmagánvádlónak adott még egy esélyt, ha a bíróság a vádlottat nem büntette meg.” (3.1.,3.2,3.3,3.4.)

A 3112/2013. számú határozatában ugyancsak azt fejtette ki, hogy akkor, ha az ügyész a büntetőeljárást a törvényben meghatározott okok valamelyikére tekintettel megszünteti, vagy a már megindult bírósági eljárásban a vádat elejti, akkor az állam büntetőigénye az adott cselekmény, illetve személy tekintetében megszűnik; a pótmagánvádló fellépése esetén nincs állami büntetőigény, arról ugyanis az államot képviselő ügyész lemondott (ezzel azonos tartamú a 3113/2012., 3153/2013. számú határozat).

- A Kúria több jogegységi határozatában és testületi döntésében érintette a magánvád, illetve pótmagánvád kérdéseit. Ezek közül az értelmezendő rendelkezéssel hozható összefüggésbe a BJE 3/2010. számú jogegységi döntés. Abban leszögezte: a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok - a perújítási és a felülvizsgálati indítvány – előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság az alapeljárásban betöltött ügyféli pozíciójából fakad, ugyanúgy, ahogy a pótmagánvádló és a magánvádló esetében.

IV.

A Kúria álláspontja e szabályok értelmezése kapcsán a következő:

Az ügyész jogosítványaira vonatkozóan az Alaptörvény, az ügyészségi törvény és a Be. szabályait, valamint a hivatkozott alkotmánybírósági határozatokban és jogegységi döntésben kifejtetteket kell egybevetni.

Az Alaptörvény előzőekben idézett 29. cikkének (1) bekezdése és a (2) bekezdésének b) pontja szerint az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként mint közvádló az állam büntetőigényének kizárólagos érvényesítője, és ő képviseli a közvádat a bírósági eljárásban.

Az ügyészségről szóló törvény 21. § (1) bekezdése szerint az ügyész az igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesíti az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, egyúttal közreműködik abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek. A (2) bekezdésben felsorolt jogosítványai – amelyek szerint az ügyész a büntetőügyekben a tárgyaláson képviseli a vádat, a váddal rendelkezhet; a bíróság döntése előtt az ügyben felmerülő minden kérdésben indítványt tehet; gyakorolja a büntetőeljárás törvényben számára biztosított jogorvoslati jogokat - az ügyészt az (1) bekezdésben megjelölt feladat biztosítása érdekében illetik meg; ez a feladat pedig az, hogy igazságszolgáltatás közreműködőjeként érvényesítse az állam büntetőigényét a büntetőbíróságok előtt, és ennek során közreműködjön abban, hogy a bíróságok határozatai megfeleljenek az Alaptörvénynek és a törvényeknek.

Azaz az ügyész jogosítványai az Alaptörvény és az ügyészségi törvény szerint is abból fakadnak, hogy ő érvényesíti az állam büntetőjogi igényét a bíróságok előtt. Ennek megfelelően az ügyész a büntető igazságszolgáltatás közreműködőjeként a bíróság előtt mint a vád képviselője jár el.

A Be. 28. § – a III. pontban idézett – (7) bekezdésének utolsó mondata szerint az ügyész a bíróság előtti eljárásban az iratokat megtekintheti, és indítványtételi jog illeti meg az ügyben felmerült minden olyan kérdésben, amelyben a bíróság dönt.

Az ügyésznek a (7) bekezdés által biztosított jogosítványait az (1) bekezdés - amely szerint az ügyész a közvádló – keletkezteti; ennek megfelelően az indítványtételi jogosultsága a Be. szerint is a közvádlói funkciójából ered.

Ezt támasztja alá a rendelkezés szövegét meghatározó 2002. évi I. törvényhez fűzött indokolás is, amely szerint a 28. § (7) bekezdése az ügyésznek a vádemeléssel, valamint a bíróság előtti vádképviseléssel kapcsolatos jogait sorolja fel, mintegy összefoglalva a Be. más rendelkezéseiből kiolvasható, az ügyészt megillető jogokat.

Ezzel összhangban fejtette ki az Alkotmánybíróság 3112/2013. számú, valamint a 3113/2013., 3153/2013. számú határozataiban, hogy akkor, ha az ügyész a büntetőeljárást a törvényben meghatározott okok valamelyikére tekintettel megszünteti, vagy a már megindult bírósági eljárásban a vádat elejti, az állam büntetőigénye az adott cselekmény, illetve személy tekintetében megszűnik; a pótmagánvádló fellépése esetén nincs állami büntetőigény, arról ugyanis az államot képviselő ügyész lemondott.

A BJE 3/2010. számú jogegységi döntés szerint pedig a jogerős ügydöntő határozat ellen a terhelt terhére szóló rendkívüli jogorvoslati indítványok (felülvizsgálati indítvány, perújítási indítvány) előterjesztésére vonatkozó ügyészi jogosultság az alapeljárásban betöltött ügyféli pozícióból fakad ugyanúgy, mint a pótmagánvádló és a magánvádló esetében.

Azaz az igazságszolgáltatásban az ügyész a büntetőbíróságok előtt mint az eljárás résztvevője az állam büntetőigényét érvényesíti, és a Be. szerinti valamennyi jogosítványa – így az indítványtételi joga is - a bíróság előtti eljárásban „ügyfélként” illeti meg.

Akkor azonban, ha az egyébként a közvád alapján folytatandó eljárásokban az állam büntetőigénye megszűnik – akár azért, mert az ügyész a büntetőeljárást a törvényben meghatározott okok valamelyikére tekintettel megszüntette, akár azért, mert a már megindult

bírósági eljárásban a vádat elejtette –, az ügyészt ügyfélként már nem illetik meg az olyan jogosítványok, amelyek vádlói feladatainak ellátásával járnak együtt.

Ezt erősíti a Be. 236. §-a; eszerint a pótmagánvádló a bírósági eljárásban - ha e törvény másképp nem rendelkezik - az ügyész jogait gyakorolja.

Ugyanez irányadó a magánvádas ügyekben.

Kétségtelen, hogy a Be. 496. § szerint az ügyész az ügy iratait a magánvádas eljárásban is megtekintheti, és a tárgyaláson jelen lehet, valamint a vád képviselőt a magánvádlótól az eljárás bármely szakaszában átveheti. Ezen időponttól kezdődően azonban ő jár el vádlóként, és az ehhez kapcsoló jogokat is ő gyakorolja; ez esetben a magánvádlót a sértett jogai illetik meg.

Amennyiben azonban az ügyész nem vette át a vád képviselőt, illetve attól utóbb elállt, nem illetik meg a vádlói funkcióból eredő jogok, és a 494. § (2) bekezdése szerint a magánvád alapján folyó ügyekben a magánvádlót a sértett jogain kívül a vád képviselővel járó jogok is megilletik.

E rendelkezésekből következően a vádló a pótmagánvádló alapján folyó eljárásban a pótmagánvádló, a magánvádló alapján folyó ügyekben a magánvádló, és őket illetik meg a vádlói jogosítványok, így a jogorvoslati jog és a Be. 28. § (7) bekezdése szerinti indítványtételi jog is.

A rendes jogorvoslati jogra vonatkozó szabályok közül a 324. § (1) bekezdése az ügyészt és a pótmagánvádlót egyaránt mint az elsőfokú bíróság ítélete ellen fellebbezésre jogosultat jelöli meg, ahogy a 367/A. § (1) bekezdése is mint a másodfokú határozat ellen fellebbezésre jogosultakat.

Mindkét törvényhely (2) bekezdése tartalmazza azt, hogy az ügyész a vádlott terhére és javára is, a pótmagánvádló kizárólag a vádlott terhére fellebbezhet.

A magánvádló alapján folyó külön eljárás szabályai hasonlóképp rendelkeznek; az 512. § (1) bekezdése szerint az elsőfokú bíróság határozata ellen a magánvádló a vádlott terhére jelenthet be fellebbezést, ahogy az 513. § (1) bekezdése szerint a másodfokú határozat ellen is.

Egyik idézett törvényhely sem rendelkezik arról külön, hogy a pótmagánvádló, illetve magánvádló alapján folyó eljárásban az ügyészt nem illeti meg a fellebbezés joga; ennek ellenére – miután a jogorvoslati jog a vádlóhoz kötődik - fel sem merül, hogy párhuzamosan fellebbezési jog illetné meg az ügyészt is, és így a vád képviselőt a pótmagánvádló és az ügyész együtt látná el, ahogy a magánvádló és az ügyész esetében sem. A vádlói funkció tehát nem halmozódik.

A felülvizsgálati eljárás kezdeményezése sem csupán indítványozási, hanem rendkívüli jogorvoslati jog.

Miként az alapeljárásban, úgy a perújítási és a felülvizsgálati eljárásban is a vádlói szerephez kötődnek az ügyészt, illetve a pótmagánvádlót, valamint a magánvádlót megillető jogorvoslati jogosultságok. Az ügyészt a rendkívüli jogorvoslat indítványozásának joga – a

legfőbb ügyészt a Be. XIX. Fejezete által biztosított törvényesség érdekében gyakorolható jogorvoslati jogosultságának kivételével – azokban az ügyekben illeti meg, ahol ügyész képviselte a vádat. Azokban az ügyekben, ahol a vádat a pótmagánvádló képviselte, a pótmagánvádlót, amelyekben pedig vádlóként a magánvádló járt el, a magánvádlót illetik meg.

Abból, hogy a törvény nem tartalmaz az ügyészre kifejezetten tiltó rendelkezést a perújítási és a felülvizsgálati eljárás szabályai között, éppúgy, mint a rendes jogorvoslatra vonatkozó szabályok között sem, nem következik, hogy az ügyészt a pótmagánvádló és a magánvádló mellett is megilleti a felülvizsgálat indítványozásának jogosultsága.

A vádlóhoz kötődő jogok azokban az ügyekben, amelyekben a vádat a pótmagánvádló, illetve a magánvádló képviseli, főszabályként a pótmagánvádlót, illetve magánvádlót illetik meg. Ezért ha a törvény feljogosítani kívánja az ügyészt az ilyen ügyekben is a felülvizsgálat kezdeményezésére, akkor nem ezt tiltó, hanem ezt megengedő rendelkezést indokolt adnia.

Mindezekre figyelemmel a 417. § (1) bekezdésének logikai értelmezése szerint akkor, ha a vádat magánvádló vagy pótmagánvádló képviselte, a 416. § (1) bekezdés a)-d) pontjaiban megjelölt felülvizsgálati okokra tekintettel az ügyész nem nyújthat be felülvizsgálati indítványt.

Ezt támasztják alá a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának szabályai is; így a 422. § (1)-(2) bekezdése szerint akkor, ha a vádat az ügyész képviselte, a felülvizsgálati indítványt nyilatkozattételre a Legfőbb Ügyészségnek kell megküldeni, a magánvádas és a pótmagánvád alapján folytatott eljárásban pedig a magánvádlónak, illetve a pótmagánvádlónak; a 425. § (1) bekezdése szerint a legfőbb ügyész vagy képviselője jelenléte a felülvizsgálati eljárásban a nyilvános ülésen akkor kötelező, ha a vádat az ügyész képviselte.

Ennek nem mond ellent az sem, hogy a pótmagánvádló, illetve a magánvádló joga a felülvizsgálati indítvány előterjesztésére korlátozott.

Ahogy az Alkotmánybíróság a 9/1992. (I. 30.) számú, valamint a 72/B/2004. számú határozatában kifejtette: a jogorvoslat garantált joga a rendes jogorvoslatra vonatkozik, a pótmagánvádló korlátozott jogával a törvényalkotó az ügy végleges lezárását és a jogerős bírósági döntés végrehajtását biztosító jogerőnek adott elsőbbséget.

Az előbbieken kifejtettek azonban nem vonatkoznak a Be. 416. § (1) bekezdés e) és g) pontja alapján indítható felülvizsgálati eljárásokra, miután ezekben az esetekben a 417. § (2) bekezdése nevesítve kötelezi a legfőbb ügyészt a felülvizsgálati indítvány benyújtására.

Úgyszintén nem befolyásolják a legfőbb ügyésznek a Be. XIX. Fejezetében biztosított jogorvoslati jogosultságát a törvényesség érdekében.

Mindez összhangban áll a Be. 236. §-ának azon rendelkezésével is, amely szerint az ügyész jogait a pótmagánvádló akkor gyakorolja, ha a törvény másképp nem rendelkezik; ezekben az esetekben annak ellenére, hogy az alapeljárás pótmagánvád alapján folyt, a hivatkozott – eltérő - rendelkezés alapján gyakorol rendkívüli jogorvoslati jogot a legfőbb ügyész.

..-.-..

A fentiekre figyelemmel a Kúria az ítélkezési gyakorlat egységessége érdekében a jogegységi eljárást lefolytatta és a Bszi. 27. §-ának (1) bekezdése szerint megtartott ülésen, a Bszi. 40. §-ának (1) bekezdése alapján a rendelkező rész szerinti jogegységi határozatot hozta meg.

A jogegységi határozatot a Bszi. 42. § (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2013. november 13.

Dr. Kónya István a jogegységi tanács elnöke
Dr. Mészár Róza előadó bíró
Dr. Akácz József bíró
Dr. Csere Katalin bíró
Dr. Katona Sándor bíró a jogegységi tanács tagjai

6/2013. számú BJE határozat:

A Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa a legfőbb ügyész által indítványozott jogegységi eljárásban Budapesten, a 2013. év december hó 4. napján megtartott ülésen meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélt e büntetéséből nem bocsátható feltételes szabadságra, amennyiben az újabb bűncselekményét a korábbi, határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletét követően, e büntetés végrehajtása során engedélyezett feltételes szabadság letelte után követte el, azonban a feltételes szabadságot utóbb más ügyben megszüntették.

I n d o k o l á s

I.

A bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 33. § (1) bekezdésének c) pontjában biztosított jogkörében a Bszi. 32. § (1) bekezdése a) pontjának második fordulata alapján a legfőbb ügyész BF.2071/2013/1. számon - az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében - jogegységi eljárás lefolytatását és jogegységi határozat meghozatalát indítványozta.

A jogegységi indítvány szerint az ítélkezési gyakorlat megosztott abban a kérdésben, hogy az elkövető kizárt-e a feltételes szabadságra bocsátásból, ha olyan szándékos bűncselekmény miatt ítélik szabadságvesztésre, amelyet a korábbi végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletét követően, az e büntetés végrehajtása során engedélyezett feltételes szabadság letelte után követett el, azonban a feltételes szabadságot utóbb – a jelenleg elbírálás alatt álló cselekmény elkövetése után - más ügyben megszüntették.

Az indítványozó az eltérő álláspontok szemléltetésére a következő bírósági határozatokra hivatkozott:

1. A Békéscsabai Városi Bíróság 1.B.397/2010/22. számú, 2011. február 22. napján kihirdetett és aznap jogerőre emelkedett ítéletével a terheltet a 2010. április 13. és 2010. július 8. napja között elkövetett vagyon elleni bűncselekmények miatt, mint többszörös visszaesőt 8 hónap börtönbüntetésre és 3 év közügyektől eltiltásra ítélte azzal, hogy feltételes szabadságra nem bocsátható.

Ezt megelőzően a terheltet az Orosházi Városi Bíróság 1.Beü.76/2007/2. számú, 2007. május 31. napján jogerős összbüntetési ítéletével kiszabott 10 hónap börtönbüntetésből 2008. július 7. napján feltételes szabadságra bocsátották, és az 2009. július 6. napján járt volna le. A terheltet azonban a feltételes szabadság tartama alatt, a 2008. szeptemberében elkövetett lopás büntette és más bűncselekmény miatt a Makói Városi Bíróság a 4.B.550/2009/13. számú, 2010. szeptember 13. napján jogerős ítéletével 6 hónap fogházbüntetésre és 2 év közügyektől eltiltásra ítélte, megszüntetve az Orosházi Városi Bíróság 1.Beü.76/2007/2. számú összbüntetési ítéletével kiszabott börtönbüntetésből engedélyezett feltételes szabadságot.

A Békéscsabai Városi Ügyészség a Be. 557. §-ának (1) bekezdése alapján indítványozta a Békéscsabai Városi Bíróság 1.B.397/2010/22. számú ítéletének a terheltet a feltételes szabadságból kizáró rendelkezése megváltoztatását akként, hogy az elítélt a börtönbüntetés 3/4 részének letöltése után bocsátható feltételes szabadságra. A Békéscsabai Városi Bíróság 1.Bk.189/2011/5. számú, 2012. március 30. napján kelt végzésével az ügyészi indítványt elutasította. Álláspontja szerint az alapítélet helytállóan zárta ki a feltételes szabadság kedvezményéből a terheltet. Kifejtette, hogy a 2010. április, június és július hónapjaiban elkövetett bűncselekmények idején még valóban nem született jogerős döntés a korábbi feltételes szabadság megszüntetéséről, hiszen arról csak 2010. szeptember 13-án hozott a Makói Városi Bíróság jogerős döntést. Az ekkor beállt joghatás miatt azonban visszamenőlegesen, a 2010. április, június és július hónapjára is kiterjedő hatállyal azt kell megállapítani, hogy ekkor még nem fejeződött be az Orosházi Városi Bíróság 1.Beü.76/2007/2. számú összbüntetési ítéletével kiszabott szabadságvesztés végrehajtása. A szabadságvesztés végrehajtását akkor fejezik be, ha a kiszabott büntetést teljes egészében, az utolsó napig végrehajtották. Ebből a szempontból érdektelen, hogy hány részletben hajtják végre a büntetést, és hogy az egyes részletek között volt-e szabadláb az elítélt. Az 1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) 48. §-ának (2) bekezdése értelmében csak a feltételes szabadság megszüntetésének végleges elmaradása esetén lehet a kiszabott büntetést a hátralévő rész utolsó napjával kitöltöttnek tekinteni. Az ügyészi fellebbezés alapján eljáró Gyulai Törvényszék a 4.Bkf.195/2012/2. számú, 2012. június 21. napján hozott végzésével az elsőfokú bíróság határozatát megváltoztatva megállapította, hogy az elítélt a Békéscsabai Városi Bíróság 1.B.397/2010/22. számú ítéletével kiszabott 8 hónap börtönbüntetésből annak 3/4 része kitöltése után feltételes szabadságra bocsátható. Ennek okaként arra hivatkozott, hogy a korábbi Btk. 47. §-a (4) bekezdésének a) pontját a bírói gyakorlat úgy értelmezi, hogy a szabadságvesztés végrehajtásának befejezése előtt követi el a bűncselekményt az, aki a végrehajtandó szabadságvesztés jogerős kiszabása után, de még a szabadságvesztés megkezdése előtt követi el a szándékos bűncselekményt; aki a szándékos bűncselekményt a szabadságvesztés tényleges végrehajtása; vagy a feltételes szabadság tartama alatt valósítja meg. Minthogy pedig a 2010. április, június és július hónapjaiban a szabadon lévő terhelt a büntetés-végrehajtási intézet tájékoztatása szerint nem rendelkezett végrehajtásra váró ítélettel és nem állt feltételes szabadság hatálya alatt, a feltételes szabadság később történő megszüntetése

nem zárja ki az ezen időszakban elkövetett cselekmények miatt kiszabott szabadságvesztésből történő feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét.

2. A Kecskeméti Városi Bíróság 4.Fk.2042/2005/24. számú, 2007. január 24. napján jogerős ítéletével a terheltet a 2004 novemberében és decemberében elkövetett lopás büntette és más bűncselekmények miatt, mint többszörös visszaesőt 1 évi börtönre és 3 évi közügyektől eltiltásra ítélte, egyúttal megállapította, hogy feltételes szabadságra nem bocsátható. Korábban a terhelt a Kiskőrösi Városi Bíróság 4.B.116/2003/5. számú összbüntetési ítéletével megállapított 2 év 7 hónap fegyházbüntetésből 2003. május 21. napján feltételes kedvezményrel szabadult, annak tartama 2004. május 20. napján telt le. A részben e feltételes szabadság alatt - 2003 decemberében - részben 2004 júliusában elkövetett bűncselekmények miatt a terheltet a Kiskőrösi Városi Bíróság 8.B.443/2004/5. számú, 2005. október 4. napján jogerős ítéletével 4 hónapi börtönbüntetésre ítélte, a feltételes szabadságból kizárta, egyben megszüntette a fenti összbüntetési ítéletből engedélyezett feltételes szabadságot.

A Kecskeméti Városi Bíróság 4.Fk.2042/2005/24-I. számú, 2011. szeptember 8. napján különleges eljárásban hozott végzésével megállapította, hogy a Kecskeméti Városi Bíróság 4.Fk.2042/2005/24. számú ítéletével kiszabott 1 évi börtönbüntetésből a terhelt feltételes szabadságra bocsátható. Végzését azzal indokolta, hogy az ezen ítélettel elbírált bűncselekmény elkövetésekor a terhelt nem állt feltételes szabadság hatálya alatt, nem volt végrehajtásra váró ítélete sem, mert csak 2005. október 4. napján emelkedett jogerőre a Kiskőrösi Városi Bíróság 8.B.443/2004/5. számú ítélete, amely megszüntette a korábban alkalmazott feltételes szabadságot. Az ügyészi fellebbezés alapján eljáró Bács-Kiskun Megyei Bíróság a 3.Bkf.539/2011/2. számú, 2011. október 28. napján kelt végzésével az elsőfokú határozatot megváltoztatta és mellőzte annak megállapítását, hogy a terhelt feltételes szabadságra bocsátható. Indokai szerint objektív tény volt, hogy a terheltnek a 2004 novemberében és decemberében elkövetett cselekményei idején a korábbi – a feltételes szabadsággal érintett - büntetését nem hajtották még teljes egészében végre, a Kiskőrösi Városi Bíróság 4.B.116/2003/5. számú összbüntetési ítéletével megállapított 2 év 7 hónap fegyházbüntetést – az abból engedélyezett feltételes szabadság más ügyben történő megszüntetése miatt – csak 2005. november 29. napján töltötte ki a terhelt.

A jogegységi indítvány szerint a Békéscsabai Városi Bíróság 1.Bk.189/2011/5. számú, valamint a Bács-Kiskun Megyei Bíróság 3.Bkf.539/2011/2. számú végzéseiben kifejtett álláspont a helyes.

Azzal kapcsolatban, hogy a terhelt a szándékos bűncselekményt a korábbi végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletét követően, azonban végrehajtásának befejezése előtt követi el, a büntető anyagi jogszabályok nem tesznek különbséget aszerint, hogy e végrehajtandó szabadságvesztésből a terheltet korábban feltételes szabadságra bocsátották-e. E körben valójában nincs jelentősége annak, hogy a szabadságvesztést hány részletben hajtják végre, az egyes részek között – akár a szabadságvesztés félbeszakítása, engedély nélküli távollét, vagy az utóbb megszüntetett feltételes szabadság miatt – a terhelt volt-e szabadon. Kétségtelen, hogy a feltételes szabadság megszüntetése folytán a büntetés hátralévő részének végrehajtása alatt elkövetett újabb szándékos bűncselekmény miatt kiszabott szabadságvesztésből a terhelt a korábbi Btk. 47. § (4) bekezdésének a) pontjában, valamint a 2012. évi C. törvény (Btk.) 38. § (4) bekezdés d) pontjában meghatározott okból feltételes szabadságra nem bocsátható. A feltételes szabadságból történő kizárás szempontjából nem lehet ettől eltérő megítélése a

feltételes szabadság letelte után, de még a feltételes szabadság megszüntetése előtt elkövetett cselekménynek sem.

A feltételes szabadság megszüntetése esetén a szabadságvesztés hátralévő részének letöltésével lesz a büntetés végrehajtása befejezett, amely azonban ténykérdés. Amennyiben tehát a terhelt a korábbi végrehajtandó szabadságvesztésből engedélyezett feltételes szabadság letelte után követi el az újabb szándékos bűncselekményét, ám tényszerűen megállapítható, hogy az újabb bűncselekmény elkövetése után a korábbi végrehajtandó szabadságvesztés hátralévő része az abból engedélyezett feltételes szabadság megszüntetése folytán még végrehajtásra vár, úgy a feltételes kedvezményből történő kizárás kötelező.

Ha pedig a feltételes szabadság megszüntetésének ténye az újabb bűncselekmény elbírálása idején még nem volt ismert, úgy a bíróságnak a Be. 557. §-ának (1) bekezdése szerinti különleges eljárásban kell határoznia a terheltnek a feltételes szabadságból történő kizárása felől.

II.

Az eldöntendő elvi kérdés az, hogy az újabb szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélt e büntetéséből bocsátható-e feltételes szabadságra, vagy sem; amennyiben az újabb cselekményét korábbi, határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletét követően, e büntetés végrehajtása során engedélyezett feltételes szabadság letelte után követte el, azonban a feltételes szabadságot utóbb más ügyben megszüntették.

Kétségtelen, hogy a jogegységi indítványban megjelölt jogkérdést a bíróságok eltérően értelmezik, ezért az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében a Bszi. 32. § (1) bekezdése a) pontjának második fordulata szerinti okból jogegységi határozat meghozatala szükséges.

A Kúria ezért a jogegységi indítvány érdemi elbírálása végett a Bszi. 38. §-a szerint ülést tartott, amelyen a legfőbb ügyész képviselője a jogegységi indítványt fenntartva az abban foglaltakkal egyező tartalommal szólalt fel.

III.

Az indítvány előterjesztőjének az elbírálandó elvi kérdés eldöntésére tett javaslata az alábbiak szerint alapos:

A 2013. július 1. napjától hatályos Btk. 38. § (4) bekezdés d) pontja szerint nem bocsátható feltételes szabadságra, akit olyan szándékos bűncselekmény miatt ítélték szabadságvesztésre, amelyet korábbi, határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítélete után, a végrehajtás befejezése vagy a végrehajthatóság megszűnése előtt követett el.

Egységes a joggyakorlat abban, hogy a Btk. 40. § (1) bekezdésében foglaltakra is figyelemmel a fenti szabály alapján az újabb büntetéséből nem bocsátható feltételes szabadságra, aki az újabb szándékos bűncselekményét a korábbi végrehajtandó szabadságvesztés jogerős kiszabása után, de még a végrehajtásának megkezdése előtt; a tényleges végrehajtása alatt; valamint a feltételes szabadságvesztés tartama alatt valósítja meg.

A jogegységi indítványban foglaltak alapján eldöntendő elvi kérdés az, hogy kizárt-e a terhelt a feltételes szabadság kedvezményéből, ha a szándékos bűncselekményt a feltételes szabadság letelte után követi el, azonban a feltételes szabadságot utóbb más ügyben megszüntetik, a még le nem töltött büntetésrészt végrehajtják; ezáltal e büntetés végrehajtása az újabb bűncselekmény elkövetése után is folytatódik, majd fejeződik be.

A fentiek kapcsán az alábbi tények és adatok (időpontok) bírnak jelentőséggel:

Az újabb eljárás alapjául szándékos bűncselekmény (Btk. 7. §) szolgál, amely miatt a terheltet szabadságvesztésre (Btk. 34. §) ítélik. Ezen újabb bűncselekmény elkövetési ideje a korábbi, határozott ideig tartó végrehajtandó szabadságvesztésre ítélet utáni. Elítélésen a Be. 588. § szerinti jogerős és végrehajtható elítélést kell érteni.

A fenti kezdő időponthoz képest a záró időpont lehet e szabadságvesztés végrehajtásának befejezése, vagy végrehajthatóságának megszűnése.

A szabadságvesztés végrehajtása befejeződik, amikor a terhelt a szabadságvesztést teljes egészében kitöltötte, és annak utolsó napján öt a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII.12.) IM rendelet (Bv. szabályzat) 201. § (1) bekezdés a) pontja szerint szabadon bocsátották. Az ezt követően megvalósított újabb bűncselekmény a Btk. 38. § (4) bekezdés d) pontja szerinti kizáró okot értelemszerűen nem eredményezhet.

Megszűnik a szabadságvesztés végrehajthatósága annak elévülésével, a büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr. (Bv.tvr.) 18. § (1) bekezdése szerint legkevesebb öt év elteltével. Az elévülés határideje a Bv.tvr. 18/A. § (1) bekezdése alapján a szabadságvesztést kiszabó határozat jogerőre emelkedésének napjával kezdődik; azt félbeszakítja a terhelt ellen a büntetés végrehajtása végett tett intézkedés, a félbeszakítás napjával az elévülés ismét elkezdődik. Az elévülési időn túl elkövetett újabb bűncselekmény esetében ugyancsak nincs helye a feltételes szabadságból kizáró rendelkezésnek.

Amennyiben a terheltet a Btk. 38. §-a szerint feltételes szabadságra bocsátják és annak esedékessége napján vele szemben még a szabadságvesztés végrehajtása végett intézkedést foganatosítanak, az elévülés ezáltal félbeszakad és e nappal ismét elkezdődik [Bv.tvr. 18/A. § (4) bekezdése].

Ilyen esetben ezért a legalább öt éves elévülési idő a feltételes szabadságra bocsátás napjával újra elkezdődik. Ez utóbbi tartam alatt a bíróság bármikor rendelkezhet a szabadságvesztés végrehajtásának tárgyában. Ennek során a feltételes szabadságot a Btk. 40. § (1) bekezdés b) pontja alapján az újabb, a feltételes szabadság tartama alatt elkövetett bűncselekmény miatt megszünteti.

Ennek pedig az lesz a következménye, hogy a feltételes szabadságra bocsátással érintett szabadságvesztés végrehajtása mindaddig nem tekinthető befejezettnek, amíg fennáll a lehetősége a feltételes szabadság megszüntetésének; amennyiben ugyanis erre utóbb sor kerül, úgy a büntetés végrehajtása folytatódik, és csupán a tényleges teljes kitöltéssel zárul le. Amennyiben az újabb szándékos bűncselekmény elkövetésére a tényleges teljes kitöltést megelőzően került sor, az elítélt a Btk. 38. § (4) bekezdés d) pontja alapján az újabb büntetéséből feltételes szabadságra nem bocsátható. Ide sorolható a jogegységi indítvánnyal

érintett esetkör is, amikor a terhelt az újabb bűncselekményét a feltételes szabadság leteltét követően valósította meg.

Kétségtelen, hogy a Btk. 39. § (1) bekezdés első mondatában és (2) bekezdésben írtak alapján a szabadságvesztést - ha végrehajtását nem rendelték el – a feltételes szabadság letelte után a hátralévő rész utolsó napjával kell kitöltöttnek tekinteni. Figyelemmel azonban arra, hogy a jogszabályhely feltételt fogalmaz meg; s mindaddig, amíg fennáll annak lehetősége, hogy a szabadságvesztés hátralévő részének végrehajtását elrendeljék – tehát az elévülési időn belül –, addig azt kitöltöttnek, a végrehajtását befejezettnek tekinteni nem lehet.

A bíróság mindig a rendelkezésére álló bizonyítékok - adatok, tények - alapján hozza meg döntését.

Ténykérdés az újabb szándékos bűncselekmény elkövetési ideje. Ugyanígy ténykérdések a korábbi elítélés és a kiszabott szabadságvesztés végrehajtásával kapcsolatosan azok, hogy a terhelt a büntetését folyamatosan vagy megszakításokkal miként töltötte, annak végrehajtása meddig tartott és ténylegesen mikor fejeződött be. E tények összevetésének eredményeként pedig egyértelműen állást lehet foglalnia a bíróságnak abban a kérdésben, hogy a terhelt az újabb büntetéséből bocsátható-e feltételes szabadságra, avagy sem.

Amennyiben a terhelt az újabb szándékos bűncselekményt a korábbi végrehajtandó szabadságvesztés jogerős kiszabása után, de még a végrehajtásának megkezdése előtt, avagy annak foganatba vételét követően a feltételes szabadságra bocsátásáig, illetőleg a feltételes szabadság tartama alatt valósítja meg, úgy - és ebben egységes a joggyakorlat - a Btk. 38. § (4) bekezdés d) pontja alapján a feltételes szabadságra bocsátásból kizárt; függetlenül attól, hogy a Btk. 40. § (1) bekezdésében foglalt megszüntető rendelkezést az újabb cselekmény tárgyában eljáró, avagy másik bíróság hozta.

Nincs elvi alapja annak, hogy ettől eltérő álláspont érvényesüljön a jogegységi indítvánnyal érintett körben.

Ezért, ha a korábbi szabadságvesztésből engedélyezett feltételes szabadság tartamának leteltét követően elkövetett bűncselekmény miatt a szabadságvesztést kiszabó bíróság tudomást szerez arról, hogy más ügyben a feltételes szabadságot már megszüntették, és ezáltal a büntetés végrehajtása csak utóbb, az újabb elkövetési időt követően fejeződik be; úgy a Btk. 38. § (4) bekezdés d) pontjára hivatkozással a terheltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből ki kell zárnia.

Nyilvánvalóan nincs helye ilyen kizáró rendelkezésnek abban az esetben, ha erre vonatkozó adat nem merült fel. Amennyiben azonban más ügyben a feltételes szabadság mégis megszüntetésre került korábban - vagy kerül utóbb -, és erre tekintettel az általa elbírált cselekmény a korábbi végrehajtandó szabadságvesztésre ítéletet követően, de végrehajtásának befejezése előtt elkövetett, a bíróságnak a Be. 557. § (1) bekezdése szerinti különleges eljárást lefolytatva a Btk. 38. § (4) bekezdés d) pontjára figyelemmel a terheltet a feltételes szabadságból ki kell zárnia.

Ez a jogértelmezés a terhelt alapvető jogait nem sérti, mert ő volt az, akit a korábbi szabadságvesztésből feltételes szabadságra bocsátottak, és aki ennek tartama alatt, majd ezt

követően is újabb szándékos bűncselekményt valósított meg, ekként a feltételes szabadság megszüntetésével, illetve az újabb ügyben az abból történő kizárással számolnia kellett.

A 2013. július 1-jét megelőzően hatályban volt 1978. évi IV. törvény (korábbi Btk.) 47. § (4) bekezdés a) pontjában, a 48. § (4) bekezdésében és 67. § (1) bekezdésének d) pontjában tartalmát tekintve a fentiekkel egyező szabályozást adott; így a jogegységi határozatban foglaltak iránymutatásul szolgálnak mindazokban az esetekben is, amelyekben a korábbi Btk. és a hozzá kapcsolódó jogszabályok kerülnek alkalmazásra.

IV.

Ekként a Kúria Büntető Jogegységi Tanácsa az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében a Bszi. 32. § (1) bekezdése a) pontjának második fordulata szerinti okból a jogegységi indítványnak helyt adott és a rendelkező rész szerint határozott.

A jogegységi tanács a határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésére figyelemmel a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzéteszi.

Budapest, 2013. december 4.

Dr. Kónya István s.k. a jogegységi tanács elnöke,
Dr. Székely Ákos s.k. előadó bíró,
Dr. Belegi József s.k. bíró,
Dr. Mészár Róza s.k. bíró,
Dr. Molnár Gábor Miklós s.k. bíró a jogegységi tanács tagjai

A kiadmány hitelélül:

tanácsjegyző
N-né dr. TH

2. Közigazgatási-munkaügyi jogegységi határozatok

1/2013. számú KMJE határozat

A Kúria öttagú közigazgatási jogegységi tanácsa a Kúria Elnöke által kezdeményezett jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

Az adótitok a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény XX. fejezete alá tartozó közigazgatási perekben a Pp. 119.§ (2) bekezdés első mondata szerinti külön törvényben meghatározott titoknak minősül. Perbeli védelmét a célhoz kötöttség elvével összhangban kell ellátni.

A közigazgatási perekben a felek részére a bíróság által felülvizsgált határozatokban felhasznált adótitok teljes körű megismerését biztosítani kell. Amennyiben ezt nem teszik lehetővé, úgy a meg nem ismerhető adótitok bizonyítékként nem használható fel.

A közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálata során a bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő jogosult megismerni és értékelni mindazon adótitkot, amelyre feladatának teljesítése végett szüksége van.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Elnöke a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. tv. (a továbbiakban: Bszi.) 32.§ (1) bekezdés a) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását kezdeményezte az alábbi kérdésekben:

- az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. tv. (a továbbiakban: Art.) 53-55/B.§-aival szabályozott adótitokra vonatkozó rendelkezések a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. tv. (a továbbiakban: Pp.) 119.§ (2) bekezdése alá tartozó „külön törvényben meghatározott” titoknak minősíthetőek-e, s ezáltal az arra vonatkozó titokvédelmi rendelkezések alkalmazhatóak-e;
- milyen perjogi következményei lehetnek az adóhatározat felülvizsgálatára irányuló közigazgatási perben annak, ha az adóhatóság a felperes részére nem kívánja rendelkezésre bocsátani adótitokra hivatkozással az adóhatározathoz kapcsolódó adatokat, illetve azt kizárólag a bíróság részére kívánja megismerhetővé tenni;
- az adóhatározat bírósági felülvizsgálatára irányuló közigazgatási perben milyen perjogi következménye van annak, ha az alperes a szakértői bizonyításhoz nem bocsátja rendelkezésre az adótitkot képező adatot.

Az indítvány szerint az adó és illetékhatározatok felülvizsgálatával kapcsolatos közigazgatási perekben hosszabb ideje jelenlévő és vitatott kérdés az adótitokra vonatkozó rendelkezések alkalmazhatósága.

Az adótitokkal, illetőleg általában a különböző típusú titkokkal kapcsolatos eljárási viták hátterében a polgári peres eljárás alapvető szintű nyilvánossága, valamint az adat- és titokvédelemhez való érdekek ütközése áll. Merőben eltérő irányú jogosultságok és

kötelezettségek konfliktusáról van szó, amelyet a Pp. szabályai megkísérelnek ugyan kezelni, de a titokvédelem köre és lehetőségei az adótitok tekintetében vitára adhatnak alapot.

Az indítvány értelmében a Pp. 119.§ (2) bekezdés szerinti „külön törvényben meghatározott, más titkot tartalmazó irat” fogalma az adótitok eljárásjogi helyzetét is - elvileg – rendezhetővé tenné, mivel nyilvánvaló, hogy az adótitok a szabályozás szintje alapján – hasonlóan a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. tv.(továbbiakban:Hpt.) 50.§ (1) bekezdés szerinti banktitokhoz, illetve a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. tv.(továbbiakban: Bizt.tv.) 153.§ szerinti biztosítási titokhoz – a „külön törvényben meghatározott más titoknak” minősíthető. Az adótitokkal összefüggésben az indítványozó utalt arra is, hogy a közigazgatási perben általában olyan adótitok érintett, amely a perben nem szereplő, „harmadik” személyhez kapcsolódik (összehasonlító adatként, vagy forgalmi értékadatként), s e tekintetben a titoktartás alóli felmentésre vonatkozó szabályok alkalmazhatósága is kérdéses, utalással a Pp. 192.§ (3) bekezdésére.

A közigazgatási perekben fő szabály szerint, a Pp. 164.§ alapján a felperest terheli annak bizonyítása, hogy az alperes határozata jogszabálysértő, illetőleg az általa állított körülményeket, tényeket felperesnek is bizonyítania kell. A bizonyítási teher a Pp. 336/A.§ (2) bekezdés szerint módosulhat, de ez nem érinti az adótitkot tartalmazó adatok megismerhetőségének kérdését, mivel bármely bizonyítási helyzetben az ilyen adat megismerhetősége alapvetően érinti a fél perbeli jogainak gyakorlását. A Pp. kontradiktórius rendszerében nincs arra lehetőség, hogy csak az egyik peres fél, vagy a bíróság legyen valamennyi peradat birtokában, illetve a másik fél titokvédelmi hivatkozás miatt ne ismerhesse meg azokat az adatokat, amelyekre a bíróság a döntését alapozta. Az indítvány utalt a civilisztikai kollégiumvezetők 2010. évi országos értekezletének a titokvédelmi szabályok kapcsán kifejtett álláspontjára, amely ugyanezen következtetést az alapvető perbeli jogosultságok és kötelezettségek rendszeréből vonta le.

Az indítványozó szerint a Pp. 192.§ (3) bekezdés és 192/A.§ szerinti, a titoktartás alóli felmentés megadására vonatkozó szabályozásából is arra lehet következtetni, hogy a bíróság részére egyoldalúan előterjesztett, titokvédelem alá eső irat bizonyítékként való figyelembevételére csak akkor van lehetőség, ha azt a másik peres fél is megismerheti, adott esetben a titokra vonatkozó titokvédelmi rendelkezések megtartása mellett.

Az adó-és illetékperekben az igazságügyi szakértő akkor tudja feladatát teljesíteni, amennyiben az adóhatóság által korábban figyelembe vett – de tartalmában adótitkot jelentő – összehasonlító adatokat részletesen, az adótitok alanyára is tekintettel vizsgálja. A szakértői eljárás titokvédelmi rendelkezéseit az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló 2005. évi XLVII. tv. (továbbiakban: Szak.tv.) 12.§ (2) bekezdése tartalmazza, illetőleg e körben a szintén felmerülhet a Pp. 119.§ alkalmazása. Az ingatlanok forgalmi értékével kapcsolatos problémákat a Szak.tv. 2012. évi CLXXXIV. tv. 40.§-ával módosított 12.§ (4) bekezdése részben megoldotta, amikor úgy rendelkezik, hogy a bírósági eljárásban kirendelt szakértő – feladatának teljesítése érdekében – az állami adóhatóság összehasonlító értékadatok szolgáltatására irányuló eljárása keretében az ingatlan helyrajzi számát is jogosult megismerni. Az adóperekben a szakértői bizonyítás irányulhat más szakkérdést érintő területekre is (vállalkozások által alkalmazott haszonkulcs, veszteségnorma, árképzés), ahol, szintén adótitoknak minősülő adatok merülhetnek fel. Erre tekintettel a jogszabály-módosítás ellenére is indokolt annak eldöntése, hogy az adatok szolgáltatásának mellőzése milyen hatással lehet a bírósági döntésre.

Az indítványozó kiemelte, hogy az adó- és illetékperekben lefolytatandó bizonyítás lehetőségeit a jogegységi tanács döntése mindhárom kérdésben alapvetően érinti, s egyben irányt mutathat más típusú adat-és titokvédelmi rendelkezések bizonyítást érintő következményeinek értelmezésében is.

II.

A Legfőbb Ügyész elsődlegesen a jogegységi eljárás Bszi. 39.§ (2) bekezdés alapján történő megszüntetését indítványozta, mert álláspontja szerint kérdéses a Bszi. 32. § (1) bekezdés a) és b) pontja szerinti feltételek fennállta. Utalt arra, hogy a Bszi-nek az Alaptörvény 25. cikkének (2) bekezdésével összhangban történő értelmezése alapján, figyelemmel a jogintézmény történeti előzményeire vonatkozó 40/2007.(VI.20.) AB határozatra, aggályos a preventív jellegű jogegységi határozat meghozatala.

A Legfőbb Ügyész jogegységi indítvány érdemében kifejtett álláspontja szerint nincs törvényi akadály, hogy az Art. 53.§ (1) bekezdés szerinti adótitok körébe tartozó adat – más jogviszonnal való érintettsége okán – egyidejűleg üzleti-, hivatásbeli titoknak, törvényben meghatározott egyéb titoknak (bank-, biztosítási-, értékpapír, stb. titoknak, az adótitokkal együtt ágazati titoknak) minősüljön, vagy egyidejűleg a magántitok körébe essen. Ezen okokból nem csak az „általános jellegű eljárási jogosultságokat és kötelezettségeket” kell egymással összeegyeztetni, hanem figyelemmel kell lenni a harmadik személyek azon érdekére is, hogy esetükben a bizalmas információk ilyen jellege megmaradjon. Mindezeket össze kell egyeztetni a Pp. XX. fejezete szerinti perekben az arányos közteherviseléshez fűződő közérdekkel.

A Legfőbb Ügyész az Emberi Jogok Európai Bíróságnak, az Európai Unió Bíróságának és az Alkotmánybíróság gyakorlatának felhívásával kifejtette, a tisztességes eljáráshoz való jog magában foglalja fegyverek egyenlőségének és a kontradiktórius eljárásnak az elvét (EJEB Szwabowicz kontra Svédország ítélet 1959. június 30., Ruiz-Mateos kontra Spanyolország ítélet 1993. június 23.). A 2003. szeptember 24-ei Dowsett kontra Egyesült Királyság ítélet kapcsán viszont arra hivatkozott, hogy nem lenne ellentétes az EJEB gyakorlatával, ha a nemzeti bíróság olyan bizonyítékokat venne figyelembe, amelyeket közvetlenül észlel, de amelyeket közérdek vagy magánszemélyek jogainak, jogos érdekeinek a védelme érdekében nem tesz hozzáférhetővé a felek-, vagy valamelyik fél számára. Az eljárás tisztességes voltát az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével kell megítélni, az eljárás egyes „részletek hiánya” mellett még lehet tisztességes. Az Európai Unió Bírósága a tisztességes eljárás elvét a közösségi jog alapelvének tekinti, de megengedi, hogy bizonyos információkat ne bocsássonak a felek rendelkezésére, ha ezt fontos közérdek vagy harmadik személyek alapvető jogainak védelme indokolja (Solvay SA kontra Európai Bizottság T-58/01., Varec SA kontra Belga Állam C-450/06.).

A Legfőbb Ügyész álláspontja szerint az adótitok, mint ágazati titok a Pp. 119.§ (2) bekezdés szerinti külön törvényben meghatározott titok. Az Art. 54.§ (7) bekezdés a) pontja megengedi, hogy az adóhatóság az adótitkot a bíróság megkeresésére átadja. Sem az Art., sem a Pp. nem tartalmaz olyan további törvényi rendelkezést, amely a bíróság számára lehetővé tenné, hogy a megismert adótitkot harmadik személyek – ide értve a feleket és a szakértőt is – előtt felfedje. Nincs az Art-ben törvényi akadály annak, hogy ezeket az adatokat a bíróság az érintett hozzájárulása hiányában is bizonyítékként értékelje, de ez nem járhat az adótitok harmadik személyek előtti feltárásával.

A Legfőbb Ügyész hangsúlyozta, hogy az adatok át nem adásának eljárásjogi következménye kapcsán a Pp. 3.§ (6) bekezdéséből következően nincs arra törvényi lehetőség, hogy a bíróság a döntését olyan adatokra alapozza, amelyet a felek valamelyike nem ismerhetett meg vagy azokra nem nyilatkozhatott. A Pp. 336/A.§ (2) bekezdéséből következik, hogy a hivatalból indult közigazgatási eljárások esetében a Pp. XX. fejezete szerinti perekben a bizonyítási teher mindig fordított, és a bizonyítás elmaradása a közigazgatási szerv terhére esik. Kérelemre indult eljárások esetében nem szükségszerűen, de megalapozatlan lehet a határozat, ha azt olyan adatra alapozza a közigazgatási szerv, amelyet az ügyfél nem ismerhetett meg.

Ha az adóhatóság a szakértő részére nem adja át az adatokat a Szak.tv. 12.§ (4) bekezdés szerint, akkor annak eljárásjogi következményei azonosak az előzőekkel.

A jogegységi indítványban foglalt ügykörben általában a perben szereplő személyek titka érintett. A polgári perek összességét figyelembe véve nem csak a perben nem szereplő személyek titkainak bizonyítékként történő felhasználása ütközik akadályokba, hanem a jogalanyok bírósághoz való fordulásának joga is csorbulhat.

III.

A Kúria Elnöke a Bszi. 32.§ (1) bekezdés a) pontja alapján indítványozta a jogegységi eljárást. A Bszi. 32.§ (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárásnak van helye, ha joggyakorlat továbbfejlesztése vagy az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésben jogegységi határozat meghozatala, korábban meghozott jogegységi határozat megváltoztatása vagy hatályon kívül helyezése szükséges.

A Magyar Királyi Kúria döntvényei a jogegység biztosításának módjában nemzeti jogtörténeti előzményeket jelentenek. Ismételten a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 1997. évi LXVI. tv. vezette be a jogegységi eljárást. E törvény 29.§ (1) bekezdés a) pontja szerint jogegységi eljárásnak volt helye, ha a joggyakorlat továbbfejlesztése vagy az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében elvi kérdésben jogegységi határozat meghozatala szükséges.

A joggyakorlat továbbfejlesztését célzó-, a Legfőbb Ügyész indítványában preventív-ként jelölt jogegységi eljárás kérdéséről az Alkotmánybíróság a 40/2007. (VI. 20.) AB határozatában döntött.

A jelenleg hatályos Bszi. 32.§ (1).bekezdés a) pontja tartamilag a korábbi Bszi.29. § (1).bekezdés a) pontjával azonos.

Magyarország Alaptörvényének negyedik módosítása (2013. március 25.) 19. cikk (2) bekezdése 2013. április 1-jei hatállyal megváltoztatta az Alaptörvény Záró és vegyes rendelkezések 5. pontját a következő szöveggel: „Az Alaptörvény hatálybalépése előtt meghozott alkotmánybírósági határozatok hatályukat veszítik. E rendelkezés nem érinti az ezen határozatok által kifejtett joghatásokat.” Ez a megfogalmazás – szemben a betervezett törvényjavaslattal - lehetővé teszi a joghatások tekintetében a korábbi alkotmánybírósági döntésekre való hivatkozást. Ugyanakkor a korábbi Alkotmányon alapuló határozatokban kifejtett elvi jellegű megállapítások felhasználása megkívánja az előző Alkotmány és az Alaptörvény megfelelő szabályainak tartalmi összevetését, a felhasználás indokoltságát. Az Alkotmánybíróság a II/3484-11/2012. ügyiratszámú döntésében kifejtette, hogy „[a] hazai és

európai alkotmányjogi fejlődés eddig megtett útja, az alkotmányjog szabályszerűségei szükségképpen hatással vannak az Alaptörvény értelmezésére is. Az Alkotmánybíróság az újabb ügyekben vizsgálható alkotmányjogi kérdések kapcsán felhasználhatja a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket és alkotmányossági összefüggéseket, ha az Alaptörvény adott szakaszának az Alkotmánnyal fennálló tartalmi egyezése, az Alaptörvény egészét illető kontextuális egyezősége, az Alaptörvény értelmezési szabályainak figyelembevétele és a konkrét ügy alapján a megállapítások alkalmazhatóságának nincs akadálya, és szükségesnek mutatkozik azoknak a meghozandó döntése indokolásába történő beillesztése.”

Ennek alapján az Alaptörvény negyedik módosítását követően sincs akadálya annak, hogy a Kúria az egyes jogintézmények által kiváltott joghatások elemzésénél, vagy egymáshoz való viszonyításuk során figyelembe vegye az Alkotmánybíróság határozatait. Különösen nincs akadálya akkor, amikor az alkotmányi és alaptörvényi szabályok egyezőségén túl az Alaptörvény időbeli hatálya alá tartozó és a korábban az Alkotmánybíróság által már vizsgált jogszabályok tartalmukban azonosak. Ez a feltétel áll fenn a 40/2007. (VI. 20.) AB határozatnak a jogegységi eljárásban való felhasználása során is.

Az Alkotmánybíróság a 40/2007. (VI. 20.) AB határozat indokolásának III.1.1. pontjában úgy foglalt állást, hogy a joggyakorlat továbbfejlesztése fogalmába kétségtávol beleérthető, hogy a továbbfejlesztés az egységes gyakorlathoz képest eltérő értelmezési irány megfogalmazását is jelentheti. Minderre azonban csak joggyakorlat alapján van lehetőség, amely eleve kizárja azt, hogy még nem értelmezett normához ún. preventív jogegységi határozat kapcsolódjon. Az elvi kérdések jogegységi határozattal való eldöntése pedig - az előzőekkel összhangban - a norma alkalmazása során felmerült különböző (általános érvennyel megfogalmazott) értelmezések egységesítésének eszköze.

A határozat a bírósági jogértelmezés és a bírói függetlenség kapcsolatát vizsgálva tartalmazza, hogy a jogalkalmazás egységének biztosítására többféle alkotmányos megoldás lehetséges az igazságszolgáltatás rendszerén belül, és a jogegységi eljárás elrendelésére vonatkozó rendelkezésekből nem következik, hogy a Legfelsőbb Bíróságot preventív - még nem alkalmazott törvény értelmezésére irányadó - jogegységi határozat meghozatalára jogosítják fel.

A III.2.1. pontban kifejtettek jelen jogegységi eljárásban is irányadók: a jogegységi határozat nem a jogalkalmazási gyakorlatot megindító, hanem a jogalkalmazási gyakorlatra tekintettel meghozott döntés. Az ítélkezési gyakorlat egy-egy problémájának esetleg új megközelítések alapján történő rendezése - a törvény szóhasználata szerint „továbbfejlesztése” - alapot adhat jogegységi eljárás megindítására.

A 40/2007.(VI.20.) AB határozatra tekintettel a „preventív jogegységi határozat” a még nem alkalmazott törvény értelmezéséhez kapcsolható, ezekben az esetekben a jogegységi határozat valójában jogalkotásra irányulna. A joggyakorlat továbbfejlesztésére irányuló jogegységi határozat meghozatala akkor lenne aggályos, ha a kihirdetett, de még hatályba nem lépett, vagy a már hatályba lépett, de természetéből eredően még nem alkalmazandó jogszabályhoz kapcsolódna.

A Kúria elnöke által kezdeményezett jogegységi eljárás a Pp. 119.§ (2) bekezdését, és az Art. 53-55/B. §-ait érinti, melyeket nyilvánvalóan nem lehet „még nem alkalmazott törvény”-

nek tekinteni, a jogegységi eljárás az ítélezési gyakorlat új megközelítések alapján történő rendezése irányul.

A jogegységi határozat jellege kapcsán azt is hangsúlyozza a Jogegységi Tanács, hogy jelen ügyben az eljárásjogi helyzet alapvetően különbözik a Legfőbb Ügyész indítványában hivatkozott ügyek eljárásjogi helyzetétől. Az adótitok perbeni alkalmazása a bizonyítás felvételére tartozik és a jogegységi döntés alapjául szolgáló kérdésekben a bíróság nem hoz, illetve nem is hozhat formai határozatot, ezért nem lehet megkövetelni ebben a tárgyban esetleges ellentétes tartamú határozatok meglétét. Kizárólag a bíróság érdemi döntéséből lehetne következtetni az adótitok perbeni kezelésének módjára, azonban az ügy érdemét érintő döntés nem teszi lehetővé a bizonyítás felvételre tartozó kérdésben önálló jogegységi eljárás lefolytatását. Más megfogalmazásban tehát, a bizonyítás irányát és érdemét meghatározó, de formai határozattal nem érintett jogalkalmazási kérdésekben is helye van jogegységi eljárás lefolytatásának, a Bszi. szerinti általános feltételek adottak.

Az előzőekre tekintettel a Kúria Jogegységi Tanácsa nem látott indokot a Bszi. 39. § (2) bekezdés a) pontja szerinti jogegységi eljárás megszüntetésére, a jogegységi eljárást a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében lefolytatta.

IV.

A korlátozott körben megismerhető információk és adatok egy részére - sajátos tartalmi jellemzők alapján - az egyes ágazati jogszabályok különleges titokvédelmi előírásokat alkalmaznak. Ilyen, sajátos szabályozás által meghatározott titok különösen a Hpt. 50.§ (1) bekezdés szerinti banktitok, a Bizt. tv. 153.§ szerinti biztosítási titok, és az Art. 53.§ (1) bekezdés szerinti adótitok.

Egy konkrét információ különböző jogviszonyokban eltérő jellegű titoknak minősülhet. Így például személyes adat minősülhet a Ptk. 81.§ (2) bekezdés szerinti üzleti titoknak és a Bizt.tv. 153.§ szerinti biztosítási titoknak vagy az Art.53.§ (1) bekezdés szerinti adótitoknak. A titok minősítését az érintett anyagi jogszabály határozza meg.

Az adótitok fogalmát az Art. 53.§ (1) bekezdése rögzíti - az adózást érintő tény, adat, körülmény, határozat, végzés, igazolás vagy más irat - , azzal, hogy nem tekinti ebbe a körbe tartozónak az 53.§ (4) bekezdés szerinti nyilvános cégadatot, a céginformációs és az elektronikus cégeljárásban közreműködő szolgálattól kérhető adatot, valamint azt az adatot, amely alanyával (adóalannyal vagy adózóval) nem hozható kapcsolatba.

Az adótitok bíróság előtti felhasználása során a bíróság formálisan, az adatvédelmi jogszabályok szempontjából adatkezelőnek minősül. A bíróság előtt felmerülő adatoknak a felek és más perbeli személyek általi hozzáférését szabályozza a Pp. iratok megtekintésére, másolatok készítésére vonatkozó 119.§-a. A 119.§ (1) bekezdése szerint a felek, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személyek, valamint azok képviselői a per iratait - a határozatok tervezeteinek és az esetleges különvéleménynek kivételével - a per bármely szakaszában külön engedély nélkül megtekinthetik és azokról maguknak másolatokat (kivonatokat) készíthetnek. Olyan tárgyalásról készült jegyzőkönyvet azonban, amelyről a nyilvánosságot minősített adat megőrzése végett zárták ki, illetve a minősített adatot tartalmazó egyéb okiratot lemásolni vagy arról kivonatot készíteni nem szabad. Ilyen ügyben az iratok megtekintésének is csak a minősített adat védelméről szóló törvényben meghatározott

engedély, valamint az abban meghatározott szabályok alapján a bíróság elnöke által megállapított feltételek mellett van helye.

A 119.§ (2) bekezdése alapján a felek, az ügyész és a perben részt vevő egyéb személyek, valamint azok képviselői az eljárás során az üzleti titkot, hivatásbeli titkot vagy a külön törvényben meghatározott, az (1) bekezdésben nem említett más titkot tartalmazó iratok esetében - a titok megtartásának kötelezettségét tartalmazó, írásba foglalt nyilatkozat megtétele mellett -, az eljáró bíró által megállapított rendben és szabályok szerint gyakorolhatják az iratbetekintési és másolatkészítési jogot.

A Pp. 324.§ (1) bekezdése folytán a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata során is irányadó Pp. 119.§ (1) bekezdésébe tartozó, a minősített adat védelméről szóló törvényben – a hatályos szabályozás szerint a 2009. évi CLV. tv. - érintett adat meglétét a bíróság hivatalból észleli. A Pp. 119.§ (2) bekezdésének hatálya alá tartozó külön törvényben meghatározott titkot tartalmazó iratok esetében a bíróság a peres eljárás titokvédelmi szabályainak alkalmazásáról a fél egyoldalú kérelme alapján, a Pp. ilyen kérelmekre irányadó szabályai szerint dönt. Az ágazati, önálló törvényben szabályozott adótitok a Pp. 119.§ (2) bekezdése szerinti külön törvényben meghatározott titok.

A Pp. okirati bizonyítékokra vonatkozó 192.§ (3) bekezdése csak az üzleti titok vagy hivatásbeli titok kapcsán támaszt a perbírósággal szemben intézkedési kötelezettséget. A Pp. 119.§ (2) bekezdésének hatálya alá tartozó külön törvény szerint adótitoknak minősülő irat kezelése és értékelése a Pp. egyéb bizonyítási szabályai szerint, az ágazati törvénnyel összhangban történhet.

V.

Az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdése az alapjogok körében mondja ki, hogy mindenkinek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. A VI. cikk (3) bekezdésével összefüggésben, a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülésnek és a hatósági ellenőrzésnek az érdekében keletkezett az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (Info.tv.). Az adatkezelés elveit az Info.tv. 4.§-a tartalmazza, közöttük első helyen a célhoz kötöttség elvét: személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető, az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie az adatkezelés céljának, az adatok felvételének és kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie. Ennek alapján személyes adatot kezelni – és az Info.tv. 3.§ (1) bekezdés 10/ pontja szerinti értelmező rendelkezés alapján felhasználni – csak pontosan meghatározott és jogszerű célra lehet, és a kezelés/felhasználás minden szakaszában meg kell felelni ennek a célnak.

A személyes adatok kezelésének jogalapját – a különleges adatokra vonatkozó speciális normák alkalmazásával - az Infotv. 5.-6.§-ai határozzák meg. Ez vagy az érintett hozzájárulása, vagy törvényben (helyi önkormányzati rendeletben) elrendelt adatkezelés lehet. A 6.§ ezt a két jogalapot egészíti ki azzal, amikor bizonyos esetekben, speciális érdekekből az érintett hozzájárulása hiányában, és a jogalkotó közhatalmi aktusa nélkül is lehetőséget biztosít az adatkezelésre. Kötelező adatkezelés valósul meg az Art. 52.§ (1) bekezdés alapján, amikor az adóhatóság a tudomására jutott adatokat nyilvántartja és megőrzi, továbbá a magánszemély adózó azonosításával, adókötelezettségének keletkezésével és teljesítésének ellenőrzésével összefüggésben személyes adatokat nyilvántart és ellenőriz.

Az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdés második mondata folytán az alapvető jog, más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. Az Európai Parlament és a Tanács 1995. október 24-i, a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról szóló 95/46/EK irányelvnek (Irányelv) 13.cikk (1) bekezdés e) pontja szerint a tagállamok jogszabályokat fogadhatnak el a 6. cikk (1) bekezdésében, a 10. cikkben, a 11. cikk (1) bekezdésében, valamint a 12. és a 21. cikkben foglalt jogok és kötelezettségek (adatok minőségére vonatkozó elvek, az érintett tájékoztatása és hozzáférése, adatfeldolgozás) körének korlátozására, amennyiben a korlátozás valamely tagállam vagy az Európai Unió fontos gazdasági vagy pénzügyi érdeke, beleértve a monetáris, a költségvetési és az adózási kérdéseket.

Az adótitkot az Art. 54.§ (1) bekezdésében meghatározottak szerinti alapos okból történő felhasználás korlátozhatja. Ilyen korlátozás különösen ha a) az adótitok felhasználása adó vagy költségvetési támogatás ellenőrzését, az adóigazgatási eljárás, a vámhatóság hatáskörébe tartozó eljárás megindítását, lefolytatását vagy a (2) és (3) bekezdésben megjelölt szervek tájékoztatását szolgálja; b) törvényt előírja vagy megengedi; c) az érintett hozzájárul.

A célhoz kötöttség elve az adótitok felhasználására is vonatkozik. Ezen elvből következik, hogy a felhasználás valamennyi szakaszában, így az adótitkot tartalmazó határozat bírósági felülvizsgálata során is, meg kell őriznie a felhasználás célját, azt, hogy arra a törvény szerinti fontos okból, vagy egyéb korlátozó rendelkezés alapján került sor. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése következtében mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti. Az adóhatósági határozat bírósági felülvizsgálatára a titok-felhasználás folyamatában kerül sor, így az adóhatósági eljárásban alapos okból felhasznált adótitok a peres eljárásban a bíróság újabb intézkedése nélkül használható fel. Ezzel áll összhangban az adóhatóságot a Pp. 330.§ (2) bekezdése alapján terhelő iratcsatolási kötelezettség, amikor is az adótitok az Art. 54.§ (1) bekezdés b) pontjának megfelelően, törvényi előírás alapján alapos okkal kerül felhasználásra.

Abban az esetben, ha valamely adótitok célhoz kötött felhasználására először a perbíróság előtt kerül sor, a bizonyítékok körében csak itt hivatkozhatnak rá a felek, a bíróságnak a közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálatának speciális bizonyítási szabályait is szem előtt tartva, a Pp. 119.§ (2) bekezdés keretei között, egyúttal figyelemmel az Art. 54.§ (1) bekezdésére, kell eljárnia.

Az adóhatósági határozat bírósági felülvizsgálata során is érvényesülnie kell az egyes emberi jogi egyezményekben, így különösen az 1976. évi 8. tvr-el kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 14. cikk 1) pontjában, és az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikkében megfogalmazott tisztességes tárgyaláshoz való jognak. Ezt az elvet az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése a következők szerint határozza meg: mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. Az adótitkot tartalmazó közigazgatási határozatok bírósági felülvizsgálata során is teret kell kapniuk mind az igazságszolgáltatás általános-, mind a polgári eljárás sajátos alapelveinek. A Pp. 324.§ (1) bekezdéséből következően a közigazgatási peres eljárásokban is irányadó a Pp. 2.§ (1) bekezdése. Az itt megfogalmazott tisztességes eljáráshoz való jog

több tényezőt is magában foglal, ezek egyike a felek részére biztosítandó esélyegyenlőség. A felek azonos jogai és kötelezettségei kiterjednek iratok megismerhetőségére is, amely csak a magánérdek védelmére vonatkozó szabályok arányos alkalmazásával korlátozható. Az adótitok esetében az iratok megtekintésére, másolatok készítésére vonatkozó Pp. 119.§ (2) bekezdésében foglaltak egyben garanciát is jelentenek az adótitok védelmére.

Az Art. 53.§ (1) bekezdés szerinti adótitok egyaránt lehet az adózást érintő bizonyíték (tény, adat, körülmény) és a bizonyítékokat hordozó bizonyítási eszköz (határozat, végzés, igazolás vagy más irat). Az adóhatósági határozat jogszerűségét a bíróság, a kereseti kérelemmel összhangban, az adóigazgatási és a peres eljárásban keletkezett bizonyítási eszközökkel összevetve vizsgálhatja. A bíróságnak a Pp. 221.§ (1) bekezdésére tekintettel az ítélet indokolásában röviden elő kell adni az általa megállapított tényállást az arra vonatkozó bizonyítékok megjelölésével, röviden említeni azokat a körülményeket, amelyeket a bíróság a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak tekintett, végül utalni kell azokra az okokra, amelyek miatt a bíróság valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amelyek miatt a felajánlott bizonyítást mellőzte. A bíróságnak tehát indokolási kötelezettsége következtében ítéletében számot kell adnia a bizonyítási eljárás eredményéről, ezen belül az értékelésből kizárt bizonyítékokról, és azoknak a Pp. 164.§ (1) bekezdés szerinti bizonyítási teherrel való kapcsolatáról. A közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatára irányuló per nem dönthető el érdemben olyan bizonyítékok alapján, amelyekről a bíróság nem tud számot adni, melyeket a peres eljárás során a felek valamelyike, vagy akár egyike sem tekinthetett-, vagy tekinthetett volna meg.

VI.

Az adóhatósági határozatok bírósági felülvizsgálatának keretei között is sor kerülhet a Pp. általános szabályai szerinti szakértői bizonyítás lefolytatására. A szakértővel a Pp. 181.§ (1) bekezdésének megfelelően, mindazokat az adatokat közölni kell, amelyekre feladatának teljesítése végett szüksége van. Evégből a szakértő a per iratait megtekintheti, a tárgyaláson, ideértve a bizonyítási eljárást is, jelen lehet, a felekhez, a tanúkhöz és a többi szakértőhöz közvetlenül kérdéseket intézhet, végül egyéb bizonyítást is indítványozhat, amennyiben ez feladatának teljesítéséhez szükséges. A feleknek a tisztességes eljáráshoz való jogából és a bíróság indokolási kötelezettségéből következően a szakértővel közlendő adótitoknak minősülő adatok esetében sem hozható ítélet olyan bizonyítékok alapján, amelyeket a peres eljárás során a felek valamelyike, vagy akár egyike sem ismerhetett meg.

Az igazságügyi szakértői bizonyítás speciális, nem csak az adóhatósági határozatok bírósági felülvizsgálata során alkalmazandó esete az ingatlanok forgalmi értékének meghatározása. Az összehasonlító adatok nyilvántartását az állami adóhatóság vezeti a 40/2006.(XII.25.) PM számú rendelet 3.§-a szerint, abból az Art. 54/A.§ alapján, igazgatási szolgáltatási díj ellenében, az ingatlantulajdonos személyazonosságának megállapítására alkalmatlan módon, kérelemre, az ingatlanok forgalmi értékadatainak szolgáltatási rendjéről és az adatszolgáltatás igazgatási szolgáltatási díjáról szóló 33/2007. (XII. 23.) PM rendelet 2.§ szerinti jellegű adatszolgáltatásokat teljesít.

A Szak. tv. 12.§ (4) bekezdése alapján azonban a szakértői adatszolgáltatás keretében az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvény szerinti szakértő - feladatának teljesítése érdekében - az ingatlanok helyrajzi számát is jogosult megismerni. Ugyanezt a jogosultságot tartalmazza a 33/2007. (XII. 23.) PM rendelet 10.§ (3) bekezdése. Az adótitoknak minősülő helyrajzi szám megismerésére a bíróság által kirendelt igazságügyi szakértő feladatának

teljesítése érdekében, a törvény megengedő rendelkezése folytán jogosult. A forgalmi érték meghatározására irányuló igazságügyi szakértői bizonyítást követően sem hozható tehát ítélet olyan bizonyítékok alapján, amelyeket a peres eljárás során a felek valamelyike, vagy akár egyike sem ismerhetett meg.

Mindezek folytán a jogegységi tanács a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében (Bsz. 32.§ (1) bekezdés a) pont) a rendelkező részben foglaltak szerint határozott, és határozatát a Bsz. 42. § (1) bekezdése alapján a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján közzé teszi.

Budapest, 2013. június 26. napján

Dr. Kalas Tibor s.k. a jogegységi tanács elnöke
Huszárné dr. Oláh Éva s.k. előadó bíró
Dr. Heinemann Csilla s.k. bíró
Dr. Kárpáti Magdolna s.k. bíró
Dr. Balogh Zsolt s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

(Marton Zsuzsanna)
tisztviselő

2/2013. számú KMJE határozat

A Kúria héttagú közigazgatási-munkaügyi jogegységi tanácsa a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának Vezetője által kezdeményezett jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A Kkv. tv. 12/A.§-a az adó- és vámhatósági eljárás, valamint a felnőttképzési tevékenységet folytató intézmények ellenőrzésére irányuló eljárások kivételével a kis- és középvállalkozásokat érintő bármely hatósági eljárás során alkalmazandó, amennyiben a megállapított jogszabálysértés következtében emberi élet, testi épség vagy egészség közvetlen veszélye, környezetkárosodás, vagy tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek védelmét célzó jogszabályi rendelkezés megsértése nem következett be.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiumának Vezetője a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 32.§ (1) bekezdés a) pontja alapján az egységes ítélezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi eljárás lefolytatását kezdeményezte a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük előmozdításáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény

(továbbiakban Kkv. tv.) 12/A.§ rendelkezésének egységes értelmezésére, az alábbiak szerint:
- a Kkv. tv. 12/A.§-ában foglaltak milyen hatósági ügyekben alkalmazhatók;
- milyen módon érvényesülnek a különböző típusú közigazgatási szankciók bírósági felülvizsgálatuk iránt indult közigazgatási perekben.

A Kkv. tv. 12/A.§ jelenleg hatályos szövege szerint: A hatósági ellenőrzést végző szervek kis- és középvállalkozásokkal szemben az első esetben előforduló jogsértés esetén – az adó- és vámhatósági eljárást és a felnőttképzési tevékenységet folytató intézmények ellenőrzésére irányuló eljárást kivéve – bírság kiszabása helyett figyelmeztetést alkalmaznak, illetve kötelesek megvizsgálni a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 94.§ (1) bekezdés a) pontjában szabályozott eljárás alkalmazásának lehetőségét. Nincs lehetőség a bírságtól való eltekintésre, amennyiben a bírság kiszabásának alapjául szolgáló tényállás megvalósulásával emberi élet, testi épség vagy egészség került közvetlen veszélybe, környezetkárosodás következett be, vagy tizennyolcadik életévüket be nem töltött személyek védelmét célzó jogszabályi rendelkezések megsértésére került sor.

Az indítványozó szerint a fenti jogszabály gyakorlati elemzése során megállapítható volt, hogy a Kkv. tv. 12/A.§ alkalmazhatósága és ezáltal jogkövetkezményei vonatkozásában a kúriai, valamint az elsőfokú ítélkezési gyakorlat egymástól eltér. A Kúria ítélkezési gyakorlata a közigazgatási szakágat illetően egységesnek tekinthető, a közigazgatási és munkaügyi szakágat illetően azonban eltérés állapítható meg.

Az elsőfokú ítélkezési gyakorlat megosztott. A Fővárosi Törvényszék – egyezően a Kúria közigazgatási szakágának véleményével - arra az álláspontra helyezkedett, hogy a törvény céljából kitűnően annak alkalmazására kizárólag kis- és középvállalkozások támogatásával összefüggésben, a felsorolt támogatások felhasználásával kapcsolatban indult olyan ellenőrzési eljárásokban kerülhet sor, amelyek adóval, vámmal nincsenek összefüggésben.

Az Észak-magyarországi Regionális Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium bírái eltérő gyakorlatot folytatnak. Az egyik álláspont a Kúria közigazgatási szakág korábban említett gyakorlatát követi.

A másik álláspont szerint a Kkv. tv. 12/A.§-ában foglaltak minden olyan eljárásban alkalmazhatók, amelyek során hatósági ellenőrzés történik, az abban foglalt kivételek figyelembe vétele mellett, mivel a törvény 2.§ szerinti hatálya általánosságban is kiterjed a mikro, kis-és középvállalkozásokra.

Az Alföldi Regionális Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium többségi álláspontja egyezik a Kúria közigazgatási szakág gyakorlatával, ezzel ellentétes a Gyulai Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság véleménye, miszerint a Kkv. tv. 12/A.§-át az abban foglalt kivételeket figyelembe véve valamennyi más hatóság eljárása során alkalmazni kell.

A Dél-dunántúli Regionális Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium szerint nemcsak környezetvédelemmel összefüggő jogsértés esetén, hanem adó- és vámhatósági eljárásokban is alkalmazható a 12/A.§.

Az Észak-dunántúli Regionális Közigazgatási és Munkaügyi Kollégium – úgy a közigazgatási, mint a munkaügyi szakág – egységes abban, hogy a Kkv. tv. 12/A.§-ában foglaltakat a különböző, bírság kiszabását eredményező eljárásokban alkalmazni lehet.

A Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság elnökének álláspontja szerint a Kkv. tv. 12/A.§-a a kivételek figyelembevételével valamennyi közigazgatási eljárásban alkalmazandó, amennyiben a vállalkozás megfelel a Kkv. tv. 3.§-ában rögzített kritériumoknak, mivel ezt az értelmezést támasztja alá a Kkv. tv. 2.§-a, amely szerint a törvény hatálya a mikro-, kis- és középvállalkozásokra, azok támogatására, valamint az azokkal kapcsolatos adatszolgáltatásra terjed ki.

Az indítványozó a Kkv. tv. eredeti indokolása, valamint az azt módosító, és a 12/A.§-t 2011. január 1. napjával bevezető 2010. évi LXXXIV. törvény indokolása alapján azt állapította meg, hogy sem az általános, sem a részletes indokolásból nem lehet egyértelműen következtetni a 12/A.§ alkalmazhatósági körére. A lényegét tekintve a törvényhely a mikro-, kis- és középvállalkozások esetében az általánostól kedvezőbb szankcionálási helyzetet tesz lehetővé, mivel az első alkalommal megvalósuló, illetőleg feltárt szabályszegések esetén a bírság kiszabása helyett figyelmeztetés alkalmazható.

Az indítvány szerint a Kkv. tv. 12/A.§ alkalmazhatósága alapjogi kérdéseket is felvet, mivel a pozitív irányú kivétel érinti az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében rögzített törvény előtti egyenlőség alapvető rendelkezését. A Kkv. tv. 12/A.§ esetleges kiterjesztő értelmezésének lehetősége esetén ugyanis az azonos jogsértést elkövető vállalkozás, vagy magánszemély esetében a jogkövetkezmények lényegesen eltérően alakulhatnak. E vonatkozásban utalt az egyes közlekedéssel kapcsolatos szabályszegésekre, illetőleg az e körben alkalmazott közigazgatási bírságokra. A Kkv. tv. 12/A.§ alkalmazhatósága – mint ahogyan arra a kúriai ítéletek többsége is rámutat – szoros összefüggésben áll a Kkv. tv. 2.§-ának a hatályt rögzítő rendelkezéseivel. A Kkv. tv. 2.§-a több irányú hatályt fogalmaz meg, azonban nem téveszthető szem elől, hogy a jogszabály csak azokban a jogviszonyokban fejthet ki hatást, amelyekre hatályát saját maga megállapítja.

Az indítványozó hivatkozott a törvény céljára, a törvény szerkezetére, arra, hogy a 12/A.§ a törvény III. fejezetében az „Állami feladatok összehangolása” cím alatt került elhelyezésre. A fejezet alcíme a „támogatások felhasználásának, valamint a kis- és középvállalkozások helyzetének felmérése, a kis- és középvállalkozásokra vonatkozó egyéb rendelkezések” szövegben került meghatározásra. E vonatkozásban azt kell kiemelni, hogy „egyéb rendelkezések” alcím használata elvileg arra is lehetőséget ad, hogy a törvény rendszerétől eltérő szabályozás jogintézmény kerüljön beiktatásra, tehát a Kkv. tv. 12/A.§-a kiterjesztő értelemben kerüljön alkalmazásra.

II.

A Legfőbb Ügyész jogegységi indítvány érdemében kifejtett álláspontja szerint a Kkv. tv. hatálya nem korlátozódik a II. fejezetben részletezett, a Gazdaságfejlesztést szolgáló célirányzatból biztosított támogatási módokra, így a törvény 12/A.§-át sem lehet oly módon értelmezni, hogy azt csak a Gazdaságfejlesztést szolgáló célirányzatból biztosított támogatásokkal kapcsolatos hatósági ellenőrzés során lehetne alkalmazni. A Kkv. tv. 12/A.§-át az abba utólagosan beillesztett második mondat okán sem lehet leszűkíteni a Kkv. tv. 8-9. §-ai alapján igénybevett támogatások ellenőrzése során történő alkalmazásra. Álláspontja szerint arra a kérdésre, hogy mely hatósági ellenőrzések tekintetében alkalmazandó a törvény 12/A.§-a a válasz az, hogy valamennyi olyan hatósági ellenőrzési eljárásban alkalmazandó, amelyeket az említett rendelkezés maga nem sorol a kivételek közé. A Kkv. tv. 12/A.§-ának második mondatában felsorolt körülmények bekövetkezése azonban a kedvezőbb elbírálást a kis- és középvállalkozások esetében is kizárja.

A Legfőbb Ügyész annak a kérdésnek a vonatkozásában, hogy a Ket. hatósági ellenőrzések lefolytatására irányuló általános szabályai miként érvényesülnek az ilyen eljárásokban, több aggályos körülményre is utalt. Álláspontja szerint a törvényhely megfogalmazása nem felel meg a normavilágosság követelményeinek, mivel csak rögzíti a figyelmeztetés törvényi feltételeit, de nem határozza meg a további eljárási szabályokat, annak alakítását, és nem foglal állást abban sem, hogy alternatív vagy párhuzamos jogkövetkezményként kell-e figyelembe venni. Problémának értékelte, hogy míg a Ket. nem ismeri a „figyelmeztetés” fogalmát, addig a Kkv. tv. szerint – első esetben - ez az alkalmazandó intézkedés. Ezen intézkedés ugyanakkor csak az első esetben alkalmazandó, amely további ellenőrzési és nyilvántartási problémákat vet fel, melyek csak jogalkotás útján küszöbölhetők ki. A Ket. 94.§ (1) bekezdés – a felhívás - alkalmazhatóságát egyfelől már maga a Ket. 94.§ (2) bekezdésben felsorolt feltételek is korlátozzák, másfelől a 94.§ (2) bekezdés b) pontjával összefüggésben több miniszteri rendelet is tiltja a felhívás alkalmazását. Amennyiben tehát a jogalkotó a Ket. 94.§ (2) bekezdés b) pontjának alkalmazását írja elő, illetőleg a 94.§ (1) bekezdés alkalmazását megtiltja, úgy a felhívás a kis- és középvállalkozások esetében sem alkalmazható.

III.

A kis- és középvállalkozásokra vonatkozó Kkv. tv. hatályra vonatkozó rendelkezéseiből, és az érintett 12/A.§-ra vonatkozó alcím tartalmából kitűnik, hogy a 12/A.§ - az ebben a szakaszban nevesített kivételek figyelembevételével – valamennyi közigazgatási eljárásban alkalmazandó, amennyiben a vállalkozás megfelel a Kkv. tv. 3.§-ában rögzített kritériumoknak. Ezt az értelmezést támasztja alá a Kkv. tv. preambuluma, 1.§-a, 2.§-a, amely utóbbi szerint a törvény hatálya a mikro-, kis- és középvállalkozásokra, kis- és középvállalkozások támogatására, valamint a kis- és középvállalkozásokkal kapcsolatos adatszolgáltatásra terjed ki. A Kkv. tv. hatálya alá tehát nem csak a kis- és középvállalkozások támogatásával kapcsolatos eljárások tartoznak. Az érintett 12/A.§ „A támogatások felhasználásának, valamint a kis- és középvállalkozások helyzetének felmérése, a kis- és középvállalkozásokra vonatkozó egyéb rendelkezések” alcím alatt került elhelyezésre. Utóbbi alcimből az „egyéb rendelkezések” kifejezés a hangsúlyos és ad támpontot a törvényhely értelmezéséhez.

A 2004. május 4. napján kihirdetett Kkv. tv. preambuluma alapján megállapítható egyértelmű jogalkotói cél a kis- és középvállalkozások támogatása, figyelemmel az Európai Unióhoz csatlakozás folytán előálló jogharmonizációs kötelezettségére. A Kkv. tv. 1.§-ában a jogalkotó egyfelől megerősíti a preambulomot, másfelől megfogalmazza a jogszabály célját, mint a gazdasági feltételek, a versenyképesség javítása az Unió követelményeihez való felzárkóztatás, amit tovább erősít a módosított 7.§-ban újonnan megfogalmazott „magasabb támogatási intenzitás” és a „támogatás ellenében teljesítendő enyhébb kötelezettségek” kifejezés.

A Kkv. tv. egyértelmű eligazítást ad a személyi hatályt illetően, részben a 2.§-ban, részben a 3-5.§-okban meghatározva a kis és középvállalkozásnak tekinthető „személyi” kört, akik az 1.§ szerint a gazdasági élet kedvezményezettjei. A Kkv. tv. 2.§-a rögzíti a tárgyi hatályt is akkor, amikor kimondja, hogy a jogszabály a támogatásokra, illetve az adatszolgáltatásra vonatkozó szabályokat rendezi. A jogalkotó azonban a támogatások felhasználása ellenőrzésének szabályaira, az esetlegesen alkalmazható szankciókra nem tér ki, és így nem ad támpontot a szűkítő értelmezésre sem.

A Kkv. tv. 12/A.§-át, melyet a 2010. évi LXXXIV. törvény 2.§ (2) bekezdéssel történt módosítása iktatott be a jogszabályba, egyértelmű pozitív diszkrimináció. A hozzáfűzött indokolás alátámasztja ezt, amikor kimondja: „megváltozott a törvényhozói hozzáállás a szektorhoz. A szakhatósági ellenőrzést végző szervezetek bírságolási gyakorlata öncélú, csak a bevétel fokozását tartja szem előtt. A valódi cél a jogkövető magatartásra nevelés, ezért első esetben elegendő a figyelmeztetés”. A vitatott szakasz elhelyezésére a Kkv. tv. III. fejezetében „Az állami feladatok összehangolása” főcím, illetőleg ezen belül „A támogatások felhasználásának, valamint a kis- és középvállalkozások helyzetének felmérése, a kis- és középvállalkozásokra vonatkozó egyéb rendelkezések” alcím alatt került sor, mely azt támasztja alá, hogy kívánatos miszerint a támogatásoktól, azok ellenőrzéstől független esetekben, tágabb értelemben kerüljön sor a megengedő, enyhébb rendelkezés alkalmazására.

A jogtudomány által kidolgozott elmélet szerint, a közigazgatás részt vesz a jogérvényesítésben, egyik eszköze az ellenőrzés. A hatósági ellenőrzés a jogérvényesítés érdekében végzett speciális ellenőrzési tevékenység, melyet a közigazgatás közhatalom birtokában, a közigazgatási szervezeti rendszertől elkülönült külső jogalanyok irányába, a hatóságok az anyagi jogi normák érvényesítése érdekében végeznek.

A Kkv. tv. 12/A.§-a a hatósági ellenőrzést végző szervek tevékenységét említi, a többes szám (szervek) arra utal, hogy az ellenőrzés nemcsak a kis- és középvállalkozások által kapott támogatás felhasználásának ellenőrzésére irányulhat.

A hatósági ellenőrzés általános szabályait tartalmazó a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 88.§-a általában szól az ellenőrzést végző hatóságról, a konkrét ellenőrzés alá vonandó alanyokat: szervezeteket (pl.: kkv.), tárgyakat: a magatartásokat, a konkrét alanyokra vonatkozó, betartandó magatartásformákat illetőleg ennek elmaradása esetén alkalmazandó szankciókat a jogalkotó az ágazati jogszabályokban rendezi. E szabályok alapján végzik a hatóságok az ellenőrzéseket, így például 2003. évi XCII. tv. 86.§, 1997. évi LXXVIII. tv. 45.§, 1996. évi LXXV. tv. 6/A.§ szerint.

A Kkv. tv. 12/A.§-ában rögzítettek alapján megállapítható, hogy általában van szó hatósági ellenőrzésről, annak minden típusa beleérthető e megfogalmazásba – az ott megjelölt kivételeket leszámítva -, nincs a támogatások ellenőrzésére korlátozva. Egyetlen elhatárolási pont, hogy a hatósági ellenőrzés során feltárt jogellenes magatartás szankciója bírság legyen. Hangsúlyozni kell azonban, miszerint a hatósági ellenőrzést végző szerv nem mindig maga járhat el, hatásköre esetenként a jogsértés feltárásában kimerül, jelzése alapján egy másik szerv intézkedhet, az állapíthatja meg a jogsértést és szabhat ki szankciót. Ez utóbbi esetben helyzete a Kkv. tv. 12/A.§-a alkalmazása szempontjából azonos szerepet tölt be a hatósági ellenőrzést végző szervvel, annak megfelelőjeként fogható fel.

A Kkv. tv. 12/A.§ a kis- és középvállalkozások esetében a hatósági ellenőrzés Ket.-ben írt szabályaihoz képest tartalmaz eltérést, melynek lényege, hogy első esetben előforduló jogsértés esetében - a törvényben meghatározott kivételektől eltekintve - bírság kiszabása helyett figyelmeztetést kell alkalmazni. Az ezzel egyenrangú megoldás, hogy tudniillik meg kell vizsgálni a hatóságnak a Ket. 94.§ (1) bekezdés a) pontjában szabályozott felhívás jogintézménye alkalmazásának lehetőségét nem vitásan a normaszöveg szerkesztéséből adódó értelmezési nehézséget eredményez, felveti a sorrendiség kérdését.

A két lehetőség egyforma abban, hogy jogellenes magatartást feltételez. A Kkv. tv. alapján a bekövetkezett, nem reparálható, befejezett jogsértés esetén a bírság kiszabása helyett figyelmeztet: a jogsértés tényére és arra, hogy ismétlődés esetén a bírságot sor kerül. A Ket. 94.§ (1) bekezdés a) pontjának alkalmazhatósága pedig feltételezi – többek között a folyamatosan elkövetett jogsértés okán - a jogszerű állapot helyreállításának lehetőségét, mely határidő tűzésével, a jogkövetkezményekre való figyelmeztetés mellett előírható. A jogalkalmazó akkor jár el helyesen, ha először vizsgálja a Ket. 94.§ (1) bekezdés a) pontja szerinti eljárás lehetőségét. Ezzel eleget tesz a fokozatosság elvének, mivel a felhívás alkalmazásakor valójában nem alkalmaz szankciót, szemben a Kkv. tv. által előírt figyelmeztetéssel, amelyre akkor kerülhet sor, ha a Ket. fenti szabálya a Ket. 94.§ (2) bekezdés előírásai miatt nem alkalmazható, vagy jogkövető magatartás híján nem vezetett eredményre. A Ket. 94.§ (1) bekezdés a) pontja szerinti eljárás esetén tehát a hatóság – nem fellebbezhető - végzésben határidő tűzésével kötelezi az ügyfelet a jogsértő magatartás megszüntetésére, a jogszerű állapot helyreállítására, ezzel hatósági eljárás megindítása nélkül kezeli a helyzetet. Amennyiben a 94.§ (1) bekezdés a) pontja nem alkalmazható, akkor a 94.§ (1) bekezdés b) pontja szerint a hatóság hivatalból megindítja az eljárást. A hatóság azonban ekkor nem az ágazati normában előírt eljárást folytatja le, és nem az ott előírt bírság szankciót alkalmazza, hanem visszatér a Kkv. tv.-hez és érdemi – fellebbezhető - határozatában figyelmeztetést alkalmaz az ott előírt kivételek figyelembe vételével.

A törvény alkalmazásának kivételeit részben a Kkv. tv. 12/A.§ első mondata, részben a második mondata határozza meg. Az első mondatban a jogalkotó kivételként jelölte meg az adó- és vámhatósági eljárást, valamint a felnőttképzési tevékenységet folytató intézmények ellenőrzésére irányuló eljárást. Az adó- és vámhatósági eljárás kapcsán hangsúlyozandó, hogy a jogszabály szövege az „eljárás” szót használja, míg az indoklás az „ügy” kifejezést. A jogalkotói akaratot az utóbbi tükrözi, mivel kifejezi, hogy a jogsértő magatartás esetén – a jogsértő oldalán jelentkező - nagyobb vagyoni előnyre tekintettel ne mentesüljön az elkövető a bírság alól. Ebből következően azokban az ügyekben, amelyekben az adó- és vámhatóság nem a saját tevékenysége szerinti, hanem pl.: közúti ellenőrzést folytat, és ennek során bírságot úgy „eljárása” – bár az az adó- és vámhatóság által lefolytatott eljárás - nem sorolható a kivételek közé.

A felnőttképzési tevékenységet folytató intézmények ellenőrzésére irányuló eljárás ilyen problémát	nem	vet	fel.
--	-----	-----	------

A további kivételeket a 12/A.§ második mondata tartalmazza, mely szerint nem alkalmazható sem a Ket. 94.§ (1) bekezdés a) pontja szerinti felhívás, sem a Kkv. tv. 12/A.§ szerinti figyelmeztetés,	ott	felsorolt	feltételek	teljesülése	esetén.
--	-----	-----------	------------	-------------	---------

A Kkv. tv. 12/A.§-ra vonatkozó időbeli hatálya - figyelemmel a 2011. január 1. napján történt hatályba lépésre - egyértelmű: a 2011. január 1. napja után indult ellenőrzési ügyekben alkalmazni kell. A 2011. január 1. napján folyamatban lévő ügyek tekintetében a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (Jat.) 33.§ (1) bekezdése kimondja, hogy a törvény II.-IV. fejezetét a törvény hatálybalépését követően kihirdetett jogszabályok tekintetében kell alkalmazni. A Jat. 15.§ (1) bekezdése a III. fejezetben található, így a Kkv. tv. vonatkozásában nem alkalmazható, mivel a 12/A.§ a Jat. hatálybalépését megelőzően kihirdetett jogszabály. Ennek következtében az 1987. évi XI. törvény 12.§ (2) bekezdésében foglaltakat kell figyelembe venni, azaz az ügyfélre nézve kevésbé terhes jogkövetkezmény alkalmazandó.

Nyilvántartási problémát vet fel, a Kkv. tv. 12/A.§-ában rögzített „az első esetben előforduló jogsértés esetén” kitétel. Az „első eset”-et ugyanis - a különböző szervezetek által lefolytatott eljárásokat feltételezve – lehetetlen beazonosítani, majd sorrendbe állítani. A Ket. 94.§ (3) bekezdése kimondja, hogy a hatóság (1) és (2) bekezdésben foglaltak ellenőrzése céljából nyilvántartást vezet. Ez és bármely más nyilvántartás azonban csak meghatározott hatóság nyilvántartása lehet, meghatározott hatósági ellenőrzés során megállapított jogsértések regisztrálása céljából. Ennek tükrében az első jogsértés, amelynek következménye bírság helyett a figyelmeztetés lehet minden esetben az adott típusú ellenőrzés és hatóság nyilvántartása szerinti jogsértés, azaz minden hatóság előtt mód van egy első jogsértésre, amely nem „egyetlen” jogsértést jelent.

A jogalkalmazás során a Kkv. tv. 12/A.§-a minden esetben ütközik egy, a bírság kiszabását előíró jogszabállyal. Ezeket a jogszabályokat, mint például a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény, a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. törvény, a munkaügyi ellenőrzésről szóló 1996. évi LXXV. törvény vagy a hulladékgazdálkodási bírság mértékéről, valamint a kiszabásának és megállapításának módjáról szóló 271/2001.(XII.21.) Korm.r. általában, minden a jogsértést elkövető jogalany esetében alkalmazni kell, legyen az természetes személy vagy szervezet. A fenti jogszabályokhoz képest a Kkv. tv., a 1.§-ban is meghatározott alanyi kör, és az arra vonatkozó célból – kis- és középvállalkozások védelme – kiindulva speciális jogszabálynak minősül. Ezen túlmenően a Kkv. tv. 12/A.§-a első mondatban nevesített három kivétel megjelölésével megteremtette az alapot arra, hogy az összes többi hatóság ellenőrzése során alkalmazza a fenti jogszabályi rendelkezést.

A jelen jogegységi határozattal alátámasztott kiterjesztő jogértelmezés alkotmányossági problémákat vehet fel az indítványban foglaltaknak megfelelően azokban az esetekben, ahol nincs ésszerű indoka a kis- és középvállalkozások és más jogalanyok megkülönböztetésének, a kis- és középvállalkozások előnyben részesítésének, ugyanazon hatósági ügy esetében.

A 12/A.§ által nyújtott lehetőség, pozitív diszkrimináció az Alaptörvény XV. cikkében foglalt törvény előtti egyenlőséget nem sérti, mivel ugyanezen cikk (4) bekezdése kimondja, hogy „Magyarország az esélyegyenlőség és a társadalmi felzárkózás megvalósulását külön intézkedésekkel segíti”. A Kkv. tv. 12/A.§-a úgy tűnik éppen ezen a fentiekben jelzett felzárkóztatás érdekében került beillesztésre a jogszabályba.

A pozitív diszkrimináció alkalmazása ugyanakkor a jogalkotó számára nem jelent feltétlen szabadságot: alkalmazása nem sértheti az egyenlő méltóságú személyként kezelés alkotmányos követelményét, s nem ütközhet az Alaptörvényben pozitívan megfogalmazott alapjogokba sem, miként ezt az Alkotmánybíróság határozataiban több alkalommal rögzítette [ABH 1990, 49., 1/1995.(II.8.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság kifejtette, hogy az önkényes, ésszerű indok nélküli megkülönböztetés sérti az emberi méltóság alapját, mert ilyen esetben a törvényhozó bizonyosan nem kezelte az érintetteket azonos méltóságú személyként, s nem értékelte mindegyikük szempontjait azonos körültekintéssel, figyelemmel és méltányossággal. Az ilyen szabályozás „a pozitív diszkrimináción belül is alkotmányellenes”. A 61/1992. (XI. 20.) AB határozat, [ABH 1992, 280, 281.] a pozitív diszkrimináció tekintetében ugyanakkor megállapította, hogy a mentességek és kedvezmények megállapításánál a jogalkotót széles körű mérlegelés illeti meg, s ennek során érvényesíthet az Alkotmányból le nem vezetett célkitűzéseket is.

A Kkv. tv. alkotmányos célból, a gazdasági verseny elősegítése miatt alkalmaz pozitív diszkriminációt a kis- és középvállalkozásokkal szemben, mert tekintettel van sajátos

gazdasági működésükre, versenyképességi helyzetükre, piaci tudásukra, vagyis arra, hogy ugyanazon magatartásért kiszabott bírság egy kis- és középvállalkozást ellehetetleníthet, akadályozhatja a piacra lépésben, a piaci tevékenység folytatásában, míg egy nagyvállalkozásnak ilyen hátrányokkal aligha kell számolnia. Az előnyben részesítés oka tehát a kis- és középvállalkozások gazdasági működésének elősegítése a kis- és középvállalkozások sajátosságaira tekintettel.

Budapest, 2013. november 13. napján

Dr. Darák Péter s.k. a jogegységi tanács elnöke

Dr. Rothermel Erika s.k. előadó bíró

Dr. Márton Gizella s.k. bíró

Dr. Kovács András s.k. bíró

Dr. Stark Marianna s.k. bíró

Dr. Hajdú Edit s.k. bíró

Sipőczné dr. Tánczos Rita s.k. bíró

3/2013. számú KMJE határozat

A Kúria öttagú közigazgatási jogegységi tanácsa a Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiuma vezetője által kezdeményezett jogegységi eljárásban meghozta a következő

jogegységi határozatot:

A 2011. december 31-ig hatályos adójogi szabályozás szerint gazdasági tevékenység keretében folytatott ingó vagyontárgy értékesítés üzletszerű, és utána az adózónak akkor is az Szja. tv. 58. § (8) bekezdésében foglaltak szerint kell – önálló tevékenységből származó jövedelem szabályai szerint - személyi jövedelemadót fizetni, ha az áfa alanyként való bejelentkezést elmulasztotta, és így az áfa levonási joga nem nyílt meg.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiumának vezetője a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 32. § (1) bekezdés a) pontja alapján jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Szja. tv.) - 2011. évi CLVI. törvénnyel történő módosítását megelőző - az ingó vagyontárgy átruházásából származó jövedelem szabályainak egységes értelmezésére. Indítványozta továbbá az ingó vagyontárgy átruházási tevékenységhez kapcsolódó, az általános forgalmi adóról szóló - többször módosított - 1992. évi LXXIV. törvény (a továbbiakban: régi Áfa. tv.) és a 2007. évi CXXVII. törvény (a továbbiakban: új Áfa. tv.) vonatkozó szabályainak értelmezését is, valamint, hogy a jogegységi tanács foglaljon állást abban a kérdésben is, hogy az előzőekben felhívott adójogszabályok alapján 2005-2008. évekre milyen módon határozhatók meg az adóéven

belüli nagyobb számú ingó vagyontárgy átruházás jogkövetkezmenyei mindkét adónemben, milyen módon értelmezhető a személyi jövedelemadó körében az üzletszerűség fogalma.

A kezdeményezés indokaként rögzítette, hogy az ingók értékesítését lehetővé tevő weboldalak elterjedése lényegesen megváltoztatta az ingó vagyontárgyak adásvételének lehetőségeit és megkönnyítette az ilyen vagyontárgyak nagyobb tömegű és rendszeres áruba bocsátását. Az ingó vagyontárgy átruházásából származó bevétel a személyi jövedelemadóban már az adórendszer 1988-as bevezetését követően is jövedelemnek számított, illetőleg az általános forgalmi adóban is – bizonyos feltételek teljesülése esetén – adókövetkezmenyeket vont maga után. Az internetes oldalakon történő értékesítések adókövetkezmenyeit az adóhatóság magánszemélyek esetében vizsgálta és jellemzően 2005-2008. évek közötti időszakra - mindkét adónemben - adókülönbözetet és járulékait állapított meg.

Az adóhatósági határozatok nyomán indult közigazgatási perekben hozott kúriai ítéleteket elemezve az állapítható meg, hogy a Kúria két pénzügyi ítélkező tanácsa - azonos időszakra nézve és azonos jogszabályi keretek között - érdemben eltérően határozta meg az ugyanolyan jellemzőket mutató ingó átruházás adókövetkezmenyeit.

Az ingók átruházására vonatkozó jogi kereteket az adóvizsgálattal érintett évekre személyi jövedelemadóban az Szja. tv. 58.§-a határozta meg. A törvény alapesetben az úgynevezett „külön adózó” jövedelmek között tüntette fel az ingó vagyontárgy átruházásból származó jövedelmet, ami azt jelentette, hogy az nem esik összevonás alá az adózó többi jövedelmével, illetőleg az adózási mód is elkülönül az általános szabályoktól.

A törvényalkotó az ingó vagyontárgy üzletszerű átruházására ugyanakkor külön szabályt is alkotott az 58.§ (8) bekezdés szerint, melynek értelmében az üzletszerű értékesítést az úgynevezett „önálló tevékenységből” származó jövedelemként kell kezelni, s adózási módja is ekként alakul. Az 58.§ (8) bekezdés – formailag – az üzletszerű értékesítés fogalmához három együttes feltételt határozott meg.

Az általános forgalmi adó esetében az érintett időszakra a régi Áfa. tv. 3.§ a) pontja, 5.§ (1) bekezdése, valamint az új Áfa. tv. 2.§ a) pontja és 6.§ (1) bekezdése alapvető szabályai határozták meg az ingó vagyontárgy átruházásának megítélését. Ebben az adónemben különösen nagy szerepe van a tevékenység rendszeres jellegének, ugyanakkor a hivatkozott áfa-törvények az üzletszerűség vonatkozásában az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdéséhez hasonló definíciót nem tartalmaztak.

Az ingó vagyontárgy átruházás adókövetkezmenyei tekintetében a Kfv.I. tanács 2012. december 6. napján hozott Kfv.I.35.721/2011/6. sorszámú ítéletében akként foglalt állást, hogy a 2006., 2007. és 2008. adóévekben végzett - több százas nagyságrendű - az internetes oldalakon történő értékesítés személyi jövedelemadó következményének meghatározására az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdése szerinti, az üzletszerű értékesítésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. A Kfv.I. tanács álláspontja szerint az Szja. törvény 58.§ (8) bekezdésben foglalt azon feltételeket, amelyek az általános forgalmi adó hatálya alá való szabályszerű bejelentkezésre, illetve az adólevonási jog megnyíltára vonatkoznak az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (a továbbiakban: Art.) 1.§ (4) és (7) bekezdés alapján kell értelmezni. Az adózóra vonatkozó feltételek az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdés szerint megállapíthatók, figyelemmel arra is, hogy a jogalkotó különbséget kívánt tenni az alkalmi, a ténylegesen saját ingóságaitól megválni szándékozó értékesítő és a rendszeresen ilyen tevékenységet végző adózó között. A Kfv.I. tanács utalt a rendeltetészerű joggyakorlás elvére is, illetőleg a joggal való visszaélés

tilalmára, mely az Alkotmánybíróság 31/1998. (VI.25.) AB számú határozatában megfogalmazottak szerint az egész jogrendszerben, így a közjogban is érvényesül. A Kfv.I. tanács az ingó értékesítések rendszeres és nagyobb számú esetére ugyanakkor figyelembe venni rendelte az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdésének harmadik feltételét is, tehát az általános forgalmi adóban jelentkező alanyi adómentesség határát. Ebből következően a felperes adófizetési kötelezettségének újbóli megállapítása során ezt az értékhatárt is figyelembe kell vennie az adóhatóságnak, ami a gyakorlatban bizonyos összeghatárig adómentes értékesítést jelent.

Az ingó vagyontárgy átruházás adókövetkezményeit a Kfv.V. tanács a 2013. június 4. napján kelt - öttagú tanácsban meghozott – Kfv.V.35.202/2012/13. számú határozatában a Kfv.I. tanács előzőekben idézett álláspontjától – azonos tényállás és jogi szabályozás mellett - markánsan eltérően határozta meg.

A Kfv.V. tanács álláspontja szerint az általános forgalmi adóra vonatkozó törvények a perben érintett időszakban nem határozták meg az üzletszerűség fogalmát, azonban ennek ügyszempontú jelentősége nem volt, mivel a felperes által végzett kereskedelmi tevékenység gazdasági tevékenységnek minősül, s ilyen módon a régi Áfa. tv. 3.§ a) pontja, 5.§ (1) bekezdése, illetve az új Áfa. tv. 2.§ a) pontja és 6.§ értelmében a tevékenység gazdasági tevékenységnek minősül és áfa körbe tartozik. A személyi jövedelemadót illetően viszont a Kfv.V. tanács eltérően értelmezte a Kfv.I. tanácstól az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdésében foglalt feltételek érvényesülését. A Kfv.V. tanács elsősorban az adójogban is érvényesülő normavilágosság követelményére hivatkozott, és a 814/B/2004. AB határozat indokolását hívta fel. A perrel érintett időszakban hatályos Szja. tv. 58.§ (8) bekezdése szerinti üzletszerűséget nem látta alkalmazhatónak. Kiemelte, hogy a jogszabályhely több együttes feltételt rögzít, amelyből az következik, hogy bármelyik hiánya kizárta teszi az üzletszerűség megállapítását, és ezáltal az önálló tevékenységre vonatkozó adózási következmények alkalmazását. A Kfv.V. tanács az értelmezés kapcsán nyomatékkel utalt a szabályozás későbbi megváltozására, ennek során felhívta az egyes adótörvények és azzal összefüggő egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CLVI. törvényhez fűzött indokolást is, mely kitért a módosítás előtti szabályozás nem egyértelmű voltára, illetve a hétköznapi fogalmak szerinti üzletszerűséggel ellentétes értelmére. Kiemelte, hogy a jogalkalmazó szervek nem hagyhatják figyelmen kívül a jogalkotói célt, a konkrét normákban megfogalmazott szabályt, amennyiben ismert előttük a jogszabály módosítás indoka is. Emiatt arra az álláspontra helyezkedett, hogy a perrel érintett időszakban az Szja. tv. hatályos szabályai szerinti üzletszerűség törvényi feltételei nem állapíthatók meg az ügyben, ezért az ingó értékesítésből származó jövedelmet nem lehet önálló tevékenységből származó jövedelemként elszámolni.

Az előzőek alapján látható, hogy a Kfv.I. és Kfv.V. tanács az ingó vagyontárgy átruházásának személyi jövedelemadó következményét meghatározó Szja. tv. 58.§-át - ezen belül az 58.§ (8) bekezdését - az ügy eldöntésére kiható módon eltérően értelmezte, ami az ilyen típusú ügyekben az első fokon eljáró bíróság, illetőleg az adóhatóság jogalkalmazásában zavarokhoz vezethet és nem szolgálja a jogalkalmazás egységességének és kiszámíthatóságának megvalósulását. Mindez egyértelműen alátámasztja, hogy a kérdésben jogegységi eljárás lefolytatására van szükség.

Indítványozta továbbá, hogy a jogegységi tanács vizsgálja meg az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdésének feltételeit, a feltételek tényleges tartalmát és foglaljon állást abban a kérdésben is, hogy együttes feltételnek tekinthetők-e az olyan feltételek egy adózás alá tartozó

tevékenység meghatározásában, ahol a feltételek közül az egyik az adózó szándékától függ, a másik feltétel pedig a tevékenység nagyságrendjéből eredő objektív alapú következmény.

A jogegységi tanács döntése a jövőre nézve egyrészt eldöntheti az ingó értékesítések adókövetkezményeivel kapcsolatos jogvitákat, másrészt pedig értelmezési útmutatóként szolgálhat az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdéséhez hasonló feltételrendszerek esetén.

II.

A Legfőbb Ügyész az indítványra írásbeli nyilatkozatot tett. Kifejtette, hogy az általános forgalmi adó fizetési kötelezettséget nem befolyásolta, hogy az adózó bejelentkezett-e vagy sem az általános forgalmi adó hatálya alá tartozók nyilvántartásába.

A személyi jövedelemadó kötelezettség vonatkozásában ugyanakkor rögzítette, hogy az ingó vagyontárgy ellenérték fejében történő rendszeres átruházása akkor minősülhet üzletszerűnek, ha e tevékenységet végző az általános forgalmi adó adóalany nyilvántartásába bejelentkezett. Az üzletszerűség megállapításának további feltétele az adóalany adólevonási jogának megnyílása az általános forgalmi adóra vonatkozó jogszabályi előírások szerint. Az üzletszerű ingó átruházást végző magánszemély személyi jövedelemadó fizetési kötelezettségére az önálló tevékenységből származó jövedelemre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

Nem üzletszerű az ingó vagyontárgy rendszeres értékesítése, ha a magánszemély az általános forgalmi adó hatálya alá tartozó adózók nyilvántartásába nem jelentkezett be, vagy az általános forgalmi adóra vonatkozó szabályok szerint adólevonási joga nem nyílt meg. Ilyen esetben a magánszemély adókötelezettségére az Szja. tv. egyes különadózó jövedelmekre vonatkozó 58.§ (1)-(7) bekezdését kell alkalmazni.

A jogegységi tanács az elé tárt jogkérdésben a következők szerint foglalt állást:

III.

A jogegységi indítvány rögzíti, hogy a két ellentétes ítéletben foglalt történeti tényállás azonos, mindkét ügy felperese ugyanazt a tevékenységet folytatta, és egyikük sem jelentkezett be az Áfa. tv. hatálya alá, adóbevallást nem nyújtott be, adót nem fizetett sem áfa, sem szja adónemben. Mindkét eljárásban egyetértett az eljáró bíróság, hogy az a körülmény, hogy a folytatott gazdasági tevékenység az áfa hatálya alá tartozik, de a felperes a bejelentést elmulasztotta, az áfa-fizetési kötelezettséget nem befolyásolhatja.

Az áfa tekintetében a perekkel érintett időszakban 2007. december 31-ig a régi Áfa. tv., 2008. január 1-től az új Áfa. tv. volt hatályban, de az eldöntendő jogkérdést illetően a két törvény szabályozásában nincs lényegi eltérés. Általános forgalmi adót kell fizetni az adóalany által teljesített termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás után (régí Áfa. tv. 3.§ a) pont, új Áfa. tv. 2.§ a) pont), adóalany az a jogképes személy vagy szervezet aki (amely) saját neve alatt gazdasági tevékenységet folytat tekintet nélkül annak helyére, céljára és eredményére (régí Áfa. tv. 4.§ (1) bekezdés, új Áfa. tv. 5.§ (1) bekezdés), és gazdasági tevékenység a bevétel elérése érdekében rendszeresen vagy üzletszerűen végzett tevékenység, így a kereskedelmi tevékenység is (régí Áfa tv. 5.§ (1) bekezdés, új Áfa. tv. 6.§ (1) bekezdés). Ugyancsak nincs érdemi különbség a két törvényi szabályozásban az adólevonási jog megnyíltát illetően. Feltétel, hogy az adóalany az áfa hatálya alá tartozó adózók nyilvántartásába bejelentkezzen, és ne álljon fenn valamely törvényi kizáró feltétel (pl: alanyi mentesség választása). (Régí

Áfa. tv. 32-33/A.§, 36.§, 49.§ (1)-3) bekezdés, 50.§ (1) bekezdés, új Áfa. tv. 119-122.§, 131.§ és 187.§.) A bejelentkezési kötelezettséget az Art. 16.§ (2) bekezdése írja elő. Ezen szabályozás mellett az indítványban érintett ügyekben eljáró valamennyi hatóság és bíróság úgy foglalt állást, hogy a gazdasági tevékenység törvényi tényállása megvalósulása önmagában - a törvény erejénél fogva - létrehozza az áfafizetési kötelezettséget, az nem kötődik az ügyfél általi bejelentkezés, mint adminisztratív aktus tényéhez. E kérdésben tehát nem volt eltérő a jogértelmezés.

Az áfakörbe történő bejelentkezés azonban visszahat az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdésére, az ott megfogalmazott – az üzletszerűséget definiáló - három együttes feltételre. E törvényi rendelkezés szerint nem alkalmazhatók az (1)-(7) bekezdés rendelkezései akkor, ha az ingó vagyontárgy átruházása üzletszerűen történik. Ekkor – kivéve, ha a magánszemély a bevételt egyéni vállalkozói tevékenysége keretében szerzi meg – az önálló tevékenységből származó jövedelemre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni. E rendelkezés alkalmazásában üzletszerű az átruházás, ha ellenérték fejében történik, és az ügylettel kapcsolatban a magánszemélynek az általános forgalmi adó szabályszerűen bejelentkezett alanyként adólevonási joga megnyílik.

Annak kifejtését megelőzően azonban, hogy a bejelentkezés hiánya miként hat vissza az Szja. tv-ben foglalt feltételrendszerre, szükséges az Szja. tv. konjunktív feltételeinek harmadik eleméről külön szólni.

Mindkét ítélet érintette ezen harmadik feltételt is. A Kfv.I. ítélet még jogkövetkezményt is fűzött hozzá annyiban, hogy azon vizsgált adóévben, ahol nem érte el az adózó az alanyi mentesség felső határát, nem nyílt meg a levonási joga, ott a bíróság nem találta megállapíthatónak az üzletszerűséget, és arra az évre vonatkozóan nem látta fennállni a szigorúbb adófizetési kötelezettséget. A Kfv. V. ítélet elméletileg és annyiban érintette ezt a kérdést, hogy még az is igazságtalan helyezethez vezethet az adólevonási jog megnyílt, az alanyi mentesség határának elérése során, ha két, szabályosan az áfakörbe bejelentkező ügyfél közül az egyik nem választhatja az alanyi mentességet, a másik pedig igen, ami az Szja. tv. vonatkozásában diszkriminatív megkülönböztetés lenne.

Valójában azonban az alanyi mentesség összeghatára jelen jogkérdés tekintetében nem releváns körülmény. Egyetlen vizsgált adóévben sem ronthatja le ugyanis a nagy számú értékesítés üzleti minősítését az, hogy a forgalmazott áru ellenértéke mekkora összegű volt, azaz elérte-e az alanyi mentesség határát vagy sem. Amennyiben az adóalany azért nem tudta választani az alanyi mentességet, mert bejelentkezés hiányában nem is választhatott, akkor ő erre a körülményre a kedvezőbb adójogi pozíció elérése érdekében nem hivatkozhat.

A második és harmadik feltétel tehát olyan szorosan egymásból következik, hogy a második hiányában a harmadik vizsgálata fel sem merülhet, ugyanis következetes jogértelmezés nem alapul fikción (ha bejelentkezett volna, akkor a mentességet választotta, illetve választhatta volna). Annak a körülménynek a megítéléséhez tehát, hogy az Szja. tv. vonatkozásában az ingóértékesítés üzletszerűnek minősül-e vagy sem, külön adózik-e vagy összevontan, nincs jelentősége annak, hogy az adott adóévben mekkora összegű volt a forgalom, mert az áfakörbe történő bejelentkezésnek meg kell (meg kellett volna) előznie az alanyi adómentesség választását. Az alanyi adómentesség összeghatárának joghatást tulajdonítani - mint ahogy a Kfv.I. ítélet tette – nem lehet, a Kfv.V. ítéletben foglalt elvi kifejtés pedig azért esik kívül jelen jogegységi eljárásban megítélendő kérdéskörön, mivel tény, hogy az általános forgalmi adó hatálya alá egyik adózó sem jelentkezett be. Az, hogy egy feltételezett

szituációban az oda bejelentkezetteket további lépésben - az Szja. tv. rendelkezéseit figyelembe véve - még milyen sérelem érheti vagy érhetne volna, nem kapcsolódik a jogegységi eljárás tárgyához. A jogegységi indítványban ismertetett konkrét jogesetekben tehát a második feltétel (a bejelentkezés) hiánya egyértelműen az ügyfelek jogellenes mulasztására vezethető vissza (nem jelentkeztek be), a harmadik feltétel hiánya pedig ennek szükségszerű következménye.

IV.

A jogegységi indítványban foglalt kérdések megválaszolása szempontjából kiemelt jelentősége annak van, hogy miként ítélendő meg az az adózó döntésétől függő körülmény, hogy nem jelentkezett be az áfa hatálya alá, noha az általa folytatott tevékenység alapján ezt meg kellett volna tennie. A Kfv.I. ítélet a megoldást a rendeltetésszerű joggyakorlás alapelvéből és a joggal való visszaélés tilalmából jogértelmezéssel vezette le, amelynek keretében azt rögzítette, hogy egy szabálytalanul eljáró adózó nem kerülhet kedvezőbb pozícióba, mint a jogkövető. A Kfv.V. ítélet álláspontját a normavilágosságra hivatkozással fejtette ki akként, hogyha nem egyértelmű a jogszabály, akkor ezen hibát jogalkalmazói értelmezéssel korrigálni nem lehet.

Jelen esetben a norma egyértelmű és világos egy olyan alaphelyzetre vonatkozóan, amely az önkéntes jogkövetésre épül. A jogalkotó abból indult ki, hogy a bejelentkezési előírást betartják. Semmilyen nem büntetőjogi jellegű normán nem kérhető számon, hogy jogsértő magatartást feltételezve fogalmazza meg a norma hipotézisét. Az Alkotmány 2.§ (1) bekezdésében rögzített jogállamiság elve, illetve az Alaptörvény O. cikkében rögzített felelősségi elv („Mindenki felelős önmagáért, képességei és lehetőségei szerint köteles az állami és közösségi feladatok ellátásához hozzájárulni.”) alapján a bírói jogértelmezés beleértheti a norma által szabályozott magatartási körbe azt az esetet, amikor a törvény által előírtak alól az adózó önkényesen kivonja magát.

Az Alkotmánybíróság a 38/1993. (VI.11.) AB határozatában kiemelte, hogy a jogot végül is a bíróságok saját értelmezésük szerint állapítják meg [ABH 1993.256., 262.]. A jog e szerint az, amit a bírói gyakorlat a jogszabályból egyedi jogviták sokaságának rendezésén keresztül, lehetséges egyéb tartalmak mellett értelmezés útján a jogszabályból kibont. Más döntések a jogszabályok közötti ellentmondás kapcsán kiemelték, hogy azt elsősorban a bíróságoknak kell feloldani. Csak akkor áll fenn az alkotmányellenesség, ha a bírói jogértelmezéssel a jogszabályi kollízió nem feloldható, s valamelyik rendelkezés egyben az Alkotmányba is ütközik [35/1991. (VI.20.) AB határozat]. Az Alkotmánybíróság a tisztességes eljárás követelményeivel szorosan összefüggő jogbiztonságra vonatkozó döntéseiben azt is hangsúlyozta, hogy a jogbiztonság nem csak egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is [összefoglalóan: 47/2003. (X.27.) AB határozat, ABH 2003.525., 535]. Az alkotmányosan is elfogadott rendszerképző jogértelmezésnek természetesen vannak határai. Ez nem kerülhet szembe a jogbiztonság követelményével. A jogalkalmazói jogértelmezés ezért csak olyan működőképes jogszabályra épülhet, amely világosan kijelöli az adott jogintézmény célját, alkalmazásának kereteit, szempontjait és rendjét, az alkalmazásával érintettek körét, azok jogait és kötelességeit és az intézménnyel összefüggésben igénybe vehető jogorvoslati rendet [ABH 2003.525., 549]. Mindebből az következik, hogy a törvényhozói következetlenség vagy egy normaszöveg ellentmondásos volta, többféle értelmezésre is lehetőséget nyújtó tartalma anyagi alkotmányellenesség hiányában jogalkalmazói jogértelmezéssel feloldható. A jogértelmezés korlátját jelenti az, ha egy norma működésképtelen, azaz a jogszabállyal szemben támasztható

minimális követelményeknek sem felel meg. Jelen esetben ez nem áll fenn, a norma működőképes, csak az a kérdés, hogy a szó szerinti értelmezésen át lehet-e lépni a törvény céljára, alapelveire tekintettel. Az Alaptörvény 28. cikke szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával, és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak. E szöveg kifejezetten előírja a jogszabályok céljának, az ésszerűség követelményének figyelembe vételét. Így, ha változnak a külső viszonyok (megváltozik a közgazdasági feltételrendszer, egyéb szabályok miatt a szöveg más kontextusba helyeződik) és a jogalkotó nem korigál, akkor a bírói jogértelmezés során az Alaptörvény 28. cikke szerint lehetőség van a normaértelmezést a megváltozott viszonyokhoz igazítani. Egyes felfogások szerint az Alaptörvény fenti rendelkezése az objektív teleologikus értelmezés alaptörvényi kötelezettségét írja elő. Ugyanakkor nem lehet eltekinteni attól, hogy a jogszabály nyelvi formában válik ismertté, az értelmezést a nyelvi tartalom megismerésével kell kezdeni, de ennek eredménytelensége – vagy „abszurd” eredménye – nyithat utat a céltételezéses (teleologikus) értelmezésnek. Az Alaptörvény 28. cikke tehát arra ír elő kötelezettséget, hogy a jogszabálynak alkotmányosnak kell lennie, és a jogszabályt az objektív, tehát a jogalkotói szándékon túli céljának, a józan észnek, a közjónak, erkölcsnek és gazdaságosságnak megfelelő tartalommal kell alkalmazni. Az alkotmányos tartalom jelen esetben a teherbíró képességhez igazodó adófizetési kötelezettséget jelenti. Azt a célt kell keresni, amelynek a mentén az alkalmazandó norma a jogrendszerbe illeszkedve képes hatását kifejteni, azaz érvényesülni. Így: mi az adó általános funkciója, mi az szja és az áfa funkciója, mi az a tárgyilagos mérlegelés szerinti ésszerű indok, ami miatt az Szja. tv. alkalmazását vissza kell vezetni az Áfa. tv-ben használt fogalomra. A célmeghatározásba belefér a deduktív módszer, azaz kiindulás az alapelvekből, amelyek rávetíthetők az egyedi norma tartalmára.

Jelen ügyet vizsgálva tehát nem fogadható el a formális megközelítés, csak mert az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdését a jogalkotó jogkövető magatartásra alkotta. A konkrét normaértelmezés visszavezethető az alapelvekhez. Az Art. 1.§ (7) bekezdése, 1.§ (9) bekezdése, valamint az Szja. tv. 1.§ (4) bekezdése rögzíti: A szerződést, ügyletet és más hasonló cselekményeket valódi tartalmuk szerint kell minősíteni. Az adókötelezettséget nem befolyásolja az, hogy a magatartás (cselekmény, mulasztás) törvényi rendelkezésbe ütközik, vagy sérti a jó erkölcsöt. Az adókötelezettséget, az adó mértékét befolyásoló, a magánszemély adójának csökkenését eredményező eltérő szabály, adókedvezmény annyiban alkalmazható, illetőleg érvényesíthető, amennyiben az annak alapjául szolgáló szerződés, jogügylet, más hasonló cselekmény tartalma megvalósítja az eltérő szabály, az adókedvezmény célját. Ha a felek akár a szokásos piaci értékektől, áráktól való eltérésekkel, akár színlelt jogügyletekkel kívánják érvényesíteni, növelni az adószabályok alkalmazásának előnyeit, akkor azokat az adókötelezettség megállapítása során figyelmen kívül kell hagyni.

Normaelkerülés esetén tehát fel sem merülhet az Szja. tv. 58.§ (8) bekezdése szerinti hármas feltétel formális együttes alkalmazása, mert az ellentétben állna a szabályozás céljával, amely az üzletszerű ingóértékesítéseket szigorúbb szabályok szerint adóztatja. Nem lehet helytálló az a jogértelmezés, melynek révén a törvénnyel szembe helyezkedő ügyfél kedvezőbb adójogi helyzetbe kerül, mint a jogkövető. A rendeltetésszerű adózói magatartás elősegítését a jogegységi határozatban foglalt jogértelmezés szolgálja. Egyértelmű, hogy az Szja. tv. 2011. évi módosítása a szabályokat megkerülő adózói magatartás miatt az egyébként világos szabályozást kívánta pontosítani abból a célból, hogy a jogellenes magatartás tanúsítása ne vezethessen adóelőnyhöz. Tartalma azonban nem ellentétes a korábbi, a jelen jogegységi eljárásban vizsgált előírással. A jogalkotó feltehetőleg

azzal szembesült, hogy nem valódi feltétel egy olyan jogszabályi előírás, aminek betartása az adózó elhatározásától függ, és ez a jogszabály céljának érvényre juttatását veszélyeztetheti.

V.

Összefoglalva tehát, már az Szja. tv. 2011-es módosítása előtt, a perbeli vizsgálati időszakban is üzletszerűnek volt minősíthető és ezáltal nem különadózó, hanem összevont adózás alá tartozó jövedelem volt az a bevétel, amit az adóalany rendszeresen ellenérték fejében végzett tevékenységből szerzett akkor is, hogyha – noha kötelessége lett volna – az áfa hatálya alá nem jelentkezett be. Nem hozhatja őt ugyanis kedvezőbb helyzetbe a jogkövető adózóknál az a körülmény, hogy törvényi kötelezettségét önkényesen megszegte. Az Áfa. tv. rendszeres gazdasági tevékenységhez fűzi a forgalmi adó fizetési kötelezettséget. Fel sem merül, hogy ez alól mentesülhetne valaki azon okból, hogy nem jelentkezett be az áfa hatálya alá. A bejelentkezést nem tartalmi, hanem formai követelményként minősíti (adminisztráció). A rendszeres gazdasági tevékenység objektív voltahoz kötődik ex lege az adófizetési kötelezettség (akkor is fizet, ha nem jelentkezett be), ugyanakkor a bejelentkezés elmulasztásának értelemszerű következménye, hogy az adólevonási jog nem fogja megilletni, mert az ezt megalapozó dokumentumok (számlák) hiányoznak. Az Szja. tv. a saját szabályrendszerében felhívja az Áfa. tv.-t, amikor az üzletszerűség fogalmát az áfa hatálya alá tartozással írja le. Márpedig az áfa fizetési kötelezettség a rendszeresen végzett gazdasági tevékenység után akkor is fennáll, ha az adózó jogkövető módon bejelentkezett és akkor is, ha jogsértően ezt nem tette meg, de meg kellett volna tennie. Tény, hogy az Szja. tv. az áfa alá bejelentkezés fogalmát használja, de a bejelentkezés egy adminisztratív aktus (Art.16.§). Rendszeres gazdasági tevékenység folytatása esetén az adózó mindenképp az áfa hatálya alá kerül. Az Szja. tv. az üzletszerűséget visszavezette az Áfa. tv.-hez, de ez tartalmi és nem formai okból volt szükséges. Alapvető jogállami elvekkel lenne ellentétes, ha a törvényes előírásokat figyelmen kívül hagyó jogalany egy adminisztratív kötelezettség önkényes megszegésével, az előírt bejelentkezés elmulasztásával a törvényi rendelkezés célját megghiúsíthatná. E ponton a tételes jogi norma tartalmának – az alapelvekkel összhangban álló jogértelmezés útján való megállapítása – nem lép túl a jogalkalmazói jogértelmezés elfogadott keretein.

Budapest, 2013. november 13.

Dr. Darák Péter s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Mudráné dr. Láng Erzsébet s.k. előadó bíró
Dr. Lomnici Zoltán s.k. bíró
Dr. Sperka Kálmán s.k. bíró
Dr. Kurucz Krisztina s.k. bíró

A kiadmány hitelül:
(Marton Zsuzsanna)
tisztviselő

3. Polgári jogegységi határozatok

1/2013. számú PJE határozat

A Kúria Polgári Kollégiumának összevont Polgári-Gazdasági Jogegységi Tanácsa, a Kúria Polgári Kollégiumának Kollégiumvezetője által a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 34. § (1) bekezdése és 32. § (1) bekezdésének a) pontja alapján előterjesztett jogegységi indítvány folytán indult jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indított per tárgya a vezető tisztségviselő felelőségének megállapítása. A peres eljárás illetékét ezért a meg nem határozható pertárgyérték alapul vételével kell megállapítani, tekintet nélkül arra, hogy a felperesnek a keresetlevélben az állított vagyoncsökkenés mértékét meg kell jelölnie, és azt a bíróságnak ítéletében összegszerűen meg kell határoznia.

I n d o k o l á s :

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának Kollégiumvezetője a kialakult eltérő joggyakorlat miatt jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta abban a kérdésben, hogy a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indított per tárgyának értéke a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 24. §-a alapján meghatározható-e, és ehhez képest a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indult perben az illeték alapját az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 39. § (1)-(2) bekezdése, vagy az Itv. 39. §-ának (3) bekezdése alapján kell-e megállapítani.

A kérdésben eddig meghozott jogerős bírósági határozatokban elfoglalt egyik álláspont szerint a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján indított perben a pertárgy értéke meghatározható a Pp. 24. §-a alapján, mert a társasági vagyon mértékének a csökkenését a megállapítási keresetben fel kell tüntetni. A pertárgy értéke – és ebből következően a lerovandó illeték összege is – ehhez igazodik. (Legfelsőbb Bíróság Gfv.IX.30.249/2010/4, Gfv.IX.30.432/2010/4.; Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.249/2010/2; Pécsi Ítéltábla Gf.II.30.266/2009/7, Gf.II.30.221/2010/4, Gf.IV.30.140/2012/2; Szegedi Ítéltábla Pf.I.20.498/2010/5)

A másik álláspont szerint a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indított perekben a per tárgyának értéke a Pp. 24. §-a alapján nem határozható meg, ezért az illetékfizetési kötelezettség alapját az Itv. 39. §-ának (3) bekezdése szerint kell megállapítani. A Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján előterjesztett kereset ugyanis nem összegszerű marasztalásra irányul, annak ellenére, hogy a vezető tisztségviselő magatartása következtében a gazdasági társaságnál beállt vagyoncsökkenés mértékét meg kell határozni. A bíróság az ilyen kereset alapján indult perben a későbbi esetleges marasztalást jogalapjában és legmagasabb összegében eldöntő előkérdésről határoz. A Cstv. rendelkezései értelmében ugyanis külön perben történik a felelősség megállapítása és a felelős marasztalása. A hitelező csak a

felszámolási eljárás jogerős befejezését követően indíthat marasztalás iránti pert, ezért az eljárási költségek ilyen módon történő megtöbbszörözése a felekre nézve is rendkívül méltánytalan, az sem a Pp. 24. §-ából, sem az Itv. rendelkezéseiből nem vezethető le. (Legfelsőbb Bíróság Gfv.X.30.361/2010/3, Kúria Gfv.X.30.047/2012/7; Debreceni Ítéltábla Gf.II.30.182/2011/2, Gf.III.30.011/2010/4, Pf.II.20.390/2011/3, Pf.II.20.458/2011/8; Fővárosi Ítéltábla 13.Gf.40.290/2009/4, 16.Gf.40.558/2011/4; Győri Ítéltábla Gf.II.20.011/2010/17.)

Az indítványozó javasolta olyan döntés meghozatalát, mely szerint a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján a vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása iránt indított perek esetén a pertárgy értéke nem határozható meg. Tartalmát tekintve az e perben hozható, a keresetnek helytadó ítélet a közbenső ítélettel rokon: a Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdése alapján indítható peres eljárásban a bíróság eldönti a vezető tisztségviselő felelősségének kérdését, míg a Cstv. 33/A. §-ának (6) bekezdése alapján indítható perben ezen ítéleti megállapítás alapján dönt az összegszerű marasztalás kérdésében.

A perindítás ilyen módon történt szabályozásának célja a hitelezői igények érvényesítésének megkönnyítése, azáltal, hogy a felelősség megállapítására már a felszámolás befejezése előtt lehetőség nyíljon. E céllal ellentétes lenne, ha mind a megállapítási, mind a marasztalási perben a vezető tisztségviselő felelőssége alapján fennálló teljes követelés alapul vételével meg kellene fizetni az illetéket. Az ilyen tartalmú értelmezés ellentétes lenne az Alaptörvény 28. cikkében foglalt értelmezési alapelvekkel is.

II.

A Legfőbb Ügyész álláspontja szerint a vezető tisztségviselő felelőssége megállapítása tényének nincs pénzben kifejezhető értéke és a felelősség megállapítása nem eredményezi vagyoni értékkel rendelkező jog létrejöttét sem. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján indított per tárgyának emiatt nincs a Pp. 24. § (1) bekezdése szerinti értelemben vett értéke, a polgári eljárási illeték alapját az Itv. 39. § (3) bekezdésének alkalmazásával kell megállapítani.

III.

A/

Az indítványban feltett kérdés megválaszolásához a jogegységi tanács megvizsgálta a Cstv. 33/A. §-ában szabályozott jogintézmény lényeges jellemzőit. A Cstv. 33/A. §-át – 2006. július 1-jei hatállyal – a 2006. évi VI. törvény 14. §-a iktatta be azzal, hogy annak szabályait a hatályba lépését követően indult ügyekben kell alkalmazni. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése eredeti szövegének első mondata szerint a hitelező vagy a felszámoló a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el (ideértve a környezeti terhek rendezését is), és ezáltal a társasági vagyon a keresetben meghatározott mértékben csökkent.

A Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdését – 2009. szeptember 1-jei hatállyal – a 2009. évi LI. törvény 19. §-a módosította azzal, hogy a módosított rendelkezéseket a hatályba lépését követően kezdeményezett eljárásokban kell alkalmazni. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése módosított szövegének első mondata szerint a hitelező vagy – az adós nevében – a felszámoló

a felszámolási eljárás ideje alatt keresettel kérheti a bíróságtól [6. § (1) bekezdés] annak megállapítását, hogy azok, akik a gazdálkodó szervezet vezetői voltak a felszámolás kezdő időpontját megelőző három évben, a fizetésképtelenséggel fenyegető helyzet bekövetkeztét követően ügyvezetési feladataikat nem a hitelezők érdekeinek elsődlegessége alapján látták el, és ezáltal a gazdálkodó szervezet vagyona csökkent, vagy a hitelezők követeléseinek teljes kielégítését meghiúsították, vagy elmulasztották a környezeti terhek rendezését.

A Cstv. 33/A. §-ának (1) bekezdését legutóbb – 2012. március 1-jei hatállyal – a 2011. évi CXCVII. törvény 35. §-a módosította, de ez a módosítás az első mondatban foglalt rendelkezéseket nem érintette, így a hatályos szöveg megegyezik a 2009. évi LI. törvény 19. §-ával módosított szöveg első mondatával.

A jogegységi tanácsnak elsőként abban a kérdésben kellett állást foglalnia, a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése alapján indított megállapítási perekben a hatályos törvény rendelkezései szerint meg kell-e határozni, hogy a gazdálkodó szervezet vagyona milyen összeggel csökkent a vezető tisztségviselők jogellenes magatartása következtében.

A 2009. szeptember 1-ig hatályos rendelkezések alapján egyértelmű volt, hogy a megállapítási perben meg kellett határozni azt az összeget, amelynek a megfizetésére a bíróság a marasztalási perben kötelezhette a vezető tisztségviselőket. 2009. szeptember 1. óta jelenleg is hatályban lévő szöveg nyelvtani értelmezésével arra a következtésre lehet jutni, hogy a bíróságnak a megállapítási perben csak az első fordulat megvalósulása esetén kell a vagyon csökkenésének tényét megállapítania, a másik kettőnél látszólag teljesen más szempontokat kell figyelembe vennie.

Nem hagyható azonban figyelmen kívül, hogy a Cstv. 33/A. §-ának a 2009. évi módosítása bevezette a vagyoni biztosíték alkalmazását, mely a 2009. évi módosítást követően az (1) bekezdésben, 2012. március 1-től a (2) bekezdésben szerepel. E szerint a felperes vagyoni biztosítékot kérhet a keresetben „a hitelezők követelésének kielégítése céljából”. E rendelkezés, valamint a Cstv. 63. § (3) bekezdésének, illetve 2012. március 1-től a Cstv. 33/A. § (5)-(6) bekezdéseinek az együttes értelmezésével – mely szerint a bíróság a hitelezői követelések „arányos kielégítéséről rendelkezik” – okszerűen az a következtetés vonható le, hogy a Cstv. 33/A. § (1) bekezdése szerinti megállapítási per ugyan valóban csak a felelősség megállapításáról rendelkezik, ennek ellenére a felperesnek a keresetben változatlanul mindhárom törvényi tényállás esetében meg kell jelölnie azt az összeget, amelyre vonatkozóan a vezető tisztségviselő felelősségének a fennállását állítja, és erről a bíróságnak az ítéletében rendelkeznie kell.

Az első fordulat esetén azt az összeget kell megjelölni, amellyel a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása miatt az adós vagyona csökkent; a második fordulat esetében azt, amelyért a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása miatt az adós gazdálkodó szervezet nem tud helyállni a hitelezők felé; a harmadik fordulatra alapított kereset esetén pedig azt az összeget, amelyre nézve a vezető tisztségviselő felelőssége azért áll fenn, mert a környezeti terhek nem szüntethetők meg a felszámolási eljárás során az adós vagyonából.

Az összeg keresetben való meghatározásának jelentősége van a vagyoni biztosíték mértéke megállapításánál is, mivel a marasztalási per befejezését követően 2012. március 1-jét megelőzően a Cstv. 33/A. § (4) bekezdése, ezt követően pedig az (5) bekezdése alapján a vagyoni biztosítékot kell a hitelezők között a marasztalási ítéletben foglaltaknak megfelelően – követelésarányosan – szétosztani.

Egyértelműen megállapítható tehát, hogy a Cstv. 33/A. §-ára alapított megállapítási perekben – függetlenül attól, hogy azok mikor indultak – a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása következtében a gazdálkodó szervezetnél bekövetkezett vagyoni csökkenésének mértékét a bíróságnak ítéletében meg kell állapítania, és ehhez igazodik a vagyoni biztosíték mértéke is.

B/

A jogegységi indítványban feltett kérdés arra vonatkozik, hogy ha a felperesnek a keresetlevélben meg kell jelölnie, illetve a bíróságnak meg kell állapítania ítéletében, hogy a vezető tisztségviselő jogellenes magatartása következtében a gazdálkodó szervezetnél milyen összegű volt a vagyonsökkenés mértéke, és ebből következően a vezető tisztségviselő mely összeghatárig marasztalható, akkor hogyan kell meghatározni a pertárgy értékét, és ehhez képest az illeték alapját.

A Pp. 24. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a pertárgy értékének megállapításánál a keresettel érvényesített követelés vagy más jog értéke irányadó.

A jogegységi tanács álláspontja szerint a Cstv. 33/A. §-a alapján kialakított speciális, ún. kétlépcsős szabályozás azt biztosítja, hogy az első perben megállapításra kerüljön a vezető tisztségviselők felelőssége és annak mértéke, s e per során a vagyoni biztosíték nyújtásával az esetlegesen később megindítandó marasztalási per kielégítési alapja is biztosítottá váljon. A vezető tisztségviselő felelősségének megállapítása alapján azonban végleges marasztalására csak akkor kerülhet sor, ha fedezet hiányában az adós vagyonából valóban nem történik meg a hitelezői igények kielégítése. A vezető tisztségviselőkkel szemben tehát csak a felszámolási eljárás befejezése után lehet marasztalás iránti igényt érvényesíteni. Meghatározó jelentősége van annak, hogy a megállapítási per előfeltétele a későbbi marasztalási per megindításának, a felperesek személye azonban nem feltétlenül azonos a két perben. A Cstv. 33/A. § (1) bekezdése bármelyik hitelező, illetve az adós nevében a felszámoló számára is lehetővé teszi a megállapítási per megindítását. A felszámolási eljárás befejezése után megindítható marasztalási pert nem ugyanaz a személyi kör kezdeményezheti felperesként. A felszámoló (ebben a minőségében) marasztalási keresetet már nem nyújthat be, felszámolói státusa a felszámolási eljárás jogerős befejezésével megszűnik, az adós pedig jogutód nélkül megszüntetésre kerül. Ezzel szemben a felszámolási eljárás során az adós vagyonából teljes kielégítéshez nem jutott bármelyik hitelező is benyújthat keresetet a vezető tisztségviselő marasztalása iránt, nemcsak az, aki korábban a megállapítási pert kezdeményezte.

A megállapítási perben pernyertes felperes hitelező, kizárólag a megállapítási perben hozott ítélet birtokában nem jogosult a vezető tisztségviselőkkel szemben a saját követelése teljesítését kérni, a felszámoló pedig pernyertessége esetén sem tudja ily módon elérni, hogy a vezető tisztségviselők a felszámolási vagyonba befizessék a megállapított összeget. A felelősséget megállapító ítélet csak azt a jogot biztosítja valamennyi hitelező számára, hogy a felszámolási eljárás befejezése után marasztalási keresetet nyújtson be a vezető tisztségviselőkkel szemben, a ki nem elégített követelése összegének erejéig. Ennek során azonban a hitelezők a marasztalás iránti perben értelemszerűen nem a teljes vagyonsökkenés összegére vonatkozó igényt, hanem csak a saját, ki nem elégített hitelezői igényükkel megegyező összegű követelést érvényesíthetnek.

Mindezek alapján a jogegységi tanács arra a jogi következtetésre jutott, hogy a megállapítási keresetben megjelölt vagyonsökkenést nem lehet a Pp. 24. §-ának (1) bekezdése alapján a keresettel érvényesített követelés értékének tekinteni. A megállapítási perben a pertárgy

értéke nem határozható meg, ezért az illetéket az Itv. 39. §-ának (3) bekezdése szerint kell kiszámítani és megfizetni.

IV.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében (Bsz. 25. §) a rendelkező részben foglaltak szerint határozott és a határozatát a Bsz. 42. §-ának (1) bekezdése alapján a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Budapest, 2013. január 21.

Dr. Török Judit s.k. a jogegységi tanács elnöke,
Dr. Csőke Andrea s.k. előadó bíró,
Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes s.k. bíró,
Tamáné dr. Nagy Erzsébet s.k. bíró,
Dr. Farkas Attila s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

(Safranyikné Nyáregyházi Klára)
tisztviselő

2/2013. számú PJE határozat

A Kúria Polgári Kollégiumának Jogegységi Tanácsa a Kúria Polgári Kollégiumának Kollégiumvezető-helyettese által a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bsz.) 34.§ (1) bekezdése és 32.§ (1) bekezdésének a) pontja alapján előterjesztett jogegységi indítvány folytán indult jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t:

Amennyiben a végrehajtás során befolyó összeg még a Vht. 164.§ (1) bekezdésében meghatározott végrehajtási költségek teljes összegét sem fedezi, abból elsőként a le nem rótt végrehajtási illetéket és az állam által kifizetett végrehajtási költséget kell kiegyenlíteni.

A fennmaradó összeget – további privilegizált költség hiányában – a végrehajtási eljárás kezdeményezésével, elrendelésével és foganatosításával kapcsolatban felmerült további költségekre arányosan kell elszámolni.

Indokolás

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának Kollégiumvezető-helyettese a kialakult eltérő joggyakorlat miatt jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta abban a kérdésben, hogy – tekintettel a költségmentesség bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 6/1986.(VI.26.) IM rendelet (Kmr.) 15/E.§ (8) bekezdésére valamint a bírósági végrehajtási eljárásban felszámítandó általános költségátalány megfizetésének szabályairól szóló 8/2001.(IV.27.) IM rendelet (Kár.) 6.§-ára is – milyen sorrendben illetve milyen arányban kell kielégíteni a bírósági végrehajtásról szóló 1994. évi LIII. törvény (Vht.) 164.§ (1) bekezdésében meghatározott végrehajtási költségeket, ha a végrehajtás során befolyt összeg még azok együttes összegét sem fedezi.

Az e tárgyban eddig meghozott jogerős bírósági határozatokban kifejtett egyik álláspont szerint abból kiindulva, hogy a Vht.164.§ (1) bekezdése alkalmazási körében nem csupán a végrehajtó költségei, hanem a végrehajtást kérő által előlegezett költségek is végrehajtási költségnek minősülnek, azonban az említett rendelkezés nem tartalmaz a végrehajtási költségek rendezésének sorrendjére vonatkozó előírást, az következik, hogy nem lehet kielégítési sorrendet felállítani a végrehajtást kérő és a végrehajtó részére járó költségek között (Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság 0103-6.Vh.5392/2009/17. számú határozata). Mivel a Kár.6.§-a sem tekinthető a költségek kielégítési sorrendjét meghatározó rendelkezésnek, abban az esetben, ha „a többi követeléssel szemben elsőbbséget élvező végrehajtási költségek csak részben térülnek meg, úgy az egymással azonos sorrendben lévő végrehajtói és végrehajtást kérői végrehajtási költségeket arányosan kell kielégíteni”, tekintettel a Vht.168.§-ában foglalt rendelkezésre (Pest Megyei Bíróság 3.Pkf.24.943/2011/2. és a Fővárosi Bíróság 43.Pkfv.635.191/2011/1. számú jogerős határozatai).

A másik álláspont szerint bár a Vht.164.§ (1) bekezdése nem állít fel sorrendiséget a végrehajtási költségek körében, „speciális rendelkezések” – így különösen a Kmr.15/E.§-ának (8) bekezdése, valamint a Kár.6.§-a – rendelkeznek a sorrendiségről. Így a végrehajtási költségek nem arányosíthatók: „a költségek egyes elemei között érvényesül egyfajta elszámolási sorrend” (Budapest Környéki Törvényszék 2.Pkf.21.503/2012/3. és a Győr-Moson-Sopron Megyei Bíróság 1.Pkf.50.433/2011/2. számú határozatai).

II.

A Legfőbb Ügyész írásban kifejtett és szóban is fenntartott álláspontja szerint a Vht.9.§-ának utaló rendelkezése folytán alkalmazásra kerül a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.), amelynek a 88.§-ába foglalt felhatalmazás alapján megalkotott Kmr. irányadó a végrehajtási eljárásban is, a Kmr.15/E.§ (8) bekezdésének megfelelően pedig a végrehajtás során befolyt összeget elsősorban a le nem rótt végrehajtási illetékre és az állam által kifizetett végrehajtási költségre kell elszámolni. Ugyanakkor nem eredményez a végrehajtást kérő költségeit megelőző elsőbbséget a Vht.307.§-ának k) pontjában adott felhatalmazás alapján megalkotott Kár., tekintve, hogy az az általános költségátalány elszámolásáról és kielégítéséről rendelkezik, így a Kár.6.§-ában meghatározott kielégítési sorrend a végrehajtót megillető költségen „belül” érvényesülő részletszabályt tartalmaz. Figyelemmel arra is, hogy a Vht. nem tartalmaz előírást a végrehajtási költségek kielégítésének sorrendjére, nincsen alapja a végrehajtást kérőt és a végrehajtót megillető végrehajtási költségek kielégítési sorrend szerinti megkülönböztetésének sem: a le nem rótt illeték és az állam által kifizetett

végrehajtási költség elszámolását követően fennmaradó végrehajtási költségeket – a Vht.168.§-ának analóg alkalmazásával – arányosan kell kielégíteni.

III.

Az indítványban feltett kérdés megválaszolásakor a jogegységi tanács elsőként azt vizsgálta, hogy maga a Vht., vagy a végrehajtási eljárás során alkalmazásra kerülő további jogszabály – akár a költség jellegére, akár a végrehajtási eljárás azon résztvevőjére tekintettel, akinél a költség felmerült – a végrehajtási költségek körén belül meghatározza-e az egyes költségek kielégítésének sorrendjét, biztosít-e elsőbbséget bármely végrehajtási költség kiegyenlítésére.

A Vht.164.§ (1) bekezdésének megfelelően a végrehajtás során befolyt összegből mindenekelőtt a végrehajtási költséget – az eljárás kezdeményezésével, elrendelésével és foganatosításával felmerült költséget – kell kielégíteni. (E főszabály alól a Vht.164.§ (2) bekezdése a 4/2009/EK Tanácsi Rendelet szerinti tartási igények vonatkozásában, a Tanácsi Rendelet 43. cikkében előírtaknak megfelelő kivételt fogalmaz meg, amelynek taglalása nem a jelen jogegységi határozat tárgya.) A Vht.164.§ (1) bekezdése körülhatárolja a végrehajtási költség fogalmkörét, rendelkezik a végrehajtási költség kielégítésének elsőbbségéről, azonban nem tartalmaz a végrehajtási költséget alkotó egyes költségek kifizetésének sorrendjére vonatkozó előírást.

A költségmentesség bírósági eljárásban történő alkalmazásáról szóló 6/1986.(VI.26.) IM rendelet (a már említett Kmr.) 15/E.§-a a „költségek kifizetésének a bírósági végrehajtásban irányadó szabályai” fejezetcímet viseli, a Kmr.15/E.§ (8) bekezdése pedig akként rendelkezik, hogy a bírósági végrehajtás során befolyt összeget elsősorban a le nem rótt végrehajtási illetékekre és az állam által kifizetett végrehajtási költségekre kell elszámolni. Ennek megfelelően a Kmr.15/E.§ (8) bekezdése a bírósági végrehajtásra irányadó rendelkezés, amelynek eleget téve a bírósági végrehajtónak a bírósági végrehajtás során befolyt összegből legelsőként a le nem rótt végrehajtási illetéket és az állam által kifizetett végrehajtási költséget kell kiegyenlítenie.

A már említett Kár. a „bírósági végrehajtási eljárásban felszámítandó általános költségátalány megfizetésének szabályairól” rendelkezik, amely általános költségátalány – a Kár.1.§-ának valamint a Vht.34/A.§-ának megfelelően – a Magyar Bírósági Végrehajtói Kamarát megillető, a Kamara szervezetrendszerének fenntartását és működését biztosító költség. A Kár.6.§-a szerint az általános költségátalány összegének elszámolására és kielégítésére a Vht.164.§-a megfelelően irányadó azzal, hogy a végrehajtás során befolyt összegből előbb a rendőri közreműködéssel felmerült költséget, majd a végrehajtónak járó készkiadást, költségátalányt, munkadíjat, ezeket követően az általános költségátalány összegét kell elszámolni, míg a behajtási jutalék kiegyenlítésére az ezen összegek megfizetése után fennmaradó összeg használható fel. Tekintettel arra, hogy a Kár.6.§-a visszautal a Vht.164.§-ára (amely az előzőekben kifejtettek szerint nem ad a végrehajtási költségek „belső” sorrendjére vonatkozó előírást), nem tesz említést a végrehajtást kérőt megillető végrehajtási költségről, a Vht.307.§ k) pontja pedig kifejezetten „az általános költségátalány megfizetéséről szóló” szabályok megalkotására hatalmazta fel a jogalkotót – a Kár.6.§-a nem olyan rendelkezés, amely a végrehajtó és a végrehajtást kérő viszonylatában kihatna a végrehajtási költségek kielégítésének sorrendjére. A Kár.6.§-a a végrehajtó által felszámítható költségek körén belül érvényesül és kerül alkalmazásra: az egyes végrehajtói költségek kiegyenlítésének sorrendjére irányadó rendelkezés.

A továbbiakban a jogegységi tanácsnak abban a kérdésében kellett állást foglalnia, hogy a Kmr.15/E.§-a (8) bekezdésében privilegizált illeték és költség kiegyenlítését követően fennmaradó, és még a végrehajtási költséget sem fedező összeg hogyan oszlik meg a végrehajtást kérő és a végrehajtó között. Ennek során abból indult ki, hogy a végrehajtási költséget alkotó egyes költségek kielégítésének sorrendjére vonatkozóan nincsen olyan kifejezett rendelkezés, amely a végrehajtást kérőnek vagy a végrehajtónak adna elsőbbséget, illetve a sorrend felállításakor az adott költség keletkezésének időpontját venné irányadónak. Ebből következően a Kmr.15/E.§ (8) bekezdésén kívül eső további költségek a kielégítési sorrendben azonos kategóriába, mégpedig a Vht.164.§ (1) bekezdése szerint az első helyen kielégítésre kerülő végrehajtási költség körébe tartoznak. Az azonos sorrendbe tartozó végrehajtási költségeket pedig – a Vht.168.§ analógia útján történő alkalmazásával - arányosan kell kielégíteni. Kihangsúlyozza a jogegységi tanács, hogy az arányosság nem jelent feltétlenül egyenlő arányt: abból kiindulva, hogy az elszámolás időpontjában az egyes költségterítésre jogosultak milyen összegű végrehajtási költség megtérítésére tarthatnak igényt, meg kell határozni a jogos költségkövetelések egymáshoz viszonyított arányát, és a végrehajtási költségeket az ilyen módon meghatározott arányban kell kiegyenlíteni.

Mindezeknek megfelelően: a végrehajtónak a befolyt összegből a Kmr.15/E.§ (8) bekezdésében előírtak betartásával elsőként a le nem rótt végrehajtási illetéket és az állam által kifizetett végrehajtási költséget kell kiegyenlítenie. A fennmaradó összeg felosztásához a végrehajtónak számba kell vennie az egyes költségköveteléseket és meg kell határoznia azok pontos összegét. A költségek összegének meghatározásakor a végrehajtást kérő végrehajtási költségeként kell figyelembe vennie – továbbiak mellett – a végrehajtást kérőnek a végrehajtás kezdeményezésével és elrendelésével kapcsolatban felmerült költséget (például a lerótt vagy befizetett végrehajtási illetéket, a végrehajtható okirat kiállításával kapcsolatos ügyvédi költséget, stb.), valamint az eljárás kezdetén a végrehajtónak a végrehajtói díjszabásról szóló 14/1994.(IX.8.) IM rendeletnek (DSz.) megfelelően megfizetett költséget (előleget). A végrehajtó költségként számolhatja el – többek között – a DSz. alapján a behajtásra tekintettel általa felszámítható további végrehajtói költséget. A végrehajtás során befolyt (és a le nem rótt végrehajtási illeték valamint az állam által kifizetett végrehajtási költség kiegyenlítését követően fennmaradt) összeget a jogszerűen felszámítható és pontosan meghatározott összegű végrehajtási költségek arányában kell felosztani a költségterítésre jogosultak között. A rendőri közreműködés költségét a költségek arányosítása során végrehajtói költségként kell figyelembe venni, azaz a végrehajtó költségeihez kell hozzászámítani; a végrehajtási költségek kiegyenlítése során pedig a Kár.6.§-ának megfelelően a végrehajtónak járó költségösszegeből első helyen (a végrehajtónak járó készkiadás, költségátalány, munkadíj, illetve az általános költségátalány, végül pedig a jutalék kiegyenlítését megelőzően) a rendőri közreműködés költségét kell megtéríteni.

IV.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében (Bszí.25.§) a rendelkező részben foglaltak szerint határozott és határozatát a Bszí.42.§ (1) bekezdésének megfelelően a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Budapest, 2013. március 25.

Dr. Wellmann György s.k. a jogegységi tanács elnöke
Dr. Harter Mária s.k. előadó bíró
Dr. Puskás Péter s.k. bíró
Dr. Mocsár Attila Zsolt s.k. bíró
Dr. Kiss Gábor s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

(Safranyikné Nyáregyházi Klára)
tisztviselő

3/2013. számú PJE határozat

A Kúria összevont polgári-gazdasági jogegységi tanácsa a Kúria Polgári Kollégiumának vezetője által indítványozott jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t:

Fogyasztói szerződésben az általános szerződési feltételen, vagy egyedileg meg nem tárgyalt feltételen alapuló választottbírói kikötés tisztességtelen.

A bíróság e kikötés tisztességtelenségét hivatalból köteles észlelni, de annak semmisségét csak akkor állapíthatja meg, ha a fogyasztó - a bíróság felhívására – arra hivatkozik.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának vezetője a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. tv. (Bszí.) 34. § (1) bekezdése és a Bszí. 32. § (1) bekezdés a) pontjára hivatkozással jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta.

Indítványában rámutatott, hogy az ország felsőbbbíróságai eltérő gyakorlatot folytatnak abban a kérdésben, hogy a Ptk. 209. § (1) bekezdése és a 18/1999.(II.5.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontja alapján a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalt, vagy általános szerződési feltétellel megállapított választottbírói kikötés tisztességtelennek minősül-e.

A Fővárosi Ítéltábla következetes – ÍH 2012.67. számon közzétett - gyakorlata értelmében az ilyen kikötés tisztességtelensége nem vizsgálható, mivel azt a Ptk. 7. § (2) bekezdése lehetővé teszi a felek számára, így az a Ptk. 209. § (6) bekezdése alapján jogszabály

előírásának megfelelően meghatározott kikötés. Ehhez képest a Szegedi Ítéltábla az ilyen kikötést érdemben vizsgálhatónak tartja, de az – a 18/1999.(II.5.) Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontjára is figyelemmel – megítélése szerint nem minősül tisztességtelennek (Pf.I.20.398/2012/2.).

A bírósági gyakorlatban jelen van az a harmadik álláspont is (Fővárosi Törvényszék 57.Pf.637.436/2012/3. sz. végzése), mely szerint fogyasztói szerződés esetében a választottbírói kikötés önmagában, minden további vizsgálat nélkül tisztességtelen, tekintettel arra, hogy választottbírói eljárásban költségkedvezmény nem adható.

A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. tv. (Vbtv.) 8. § (1) bekezdése alapján a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasító, vagy a pert megszüntető végzésekkel szemben a Pp. 270. § (2) és (3) bekezdése alapján felülvizsgálatnak nincs helye (BH 2012. 97.). Emiatt a Kúria egyedi ügyben érdemben nem foglalhatott állást a fenti jogkérdésben.

Az eltérő jogi álláspontot elfoglaló jogerős határozatokra tekintettel az egységes ítélkezési gyakorlat biztosítása érdekében jogegységi határozat meghozatala szükséges abban az elvi kérdésben, hogy a Ptk. 209. § (1) bekezdése és a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontja alapján a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta, vagy általános szerződési feltétellel megállapított választottbírói kikötés tisztességtelennek minősül-e.

II.

A Legfőbb Ügyésznek a jogegységi indítványra tett nyilatkozata szerint a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta kikötéssel vagy általános szerződési feltétellel megállapított választottbírói kikötés tisztességtelenségét a bíróság vizsgálhatja, az nem minősül olyan kikötésnek, amelyet jogszabály állapít meg vagy amelyet jogszabály előírásának megfelelően határoztak meg [Ptk. 209. § (6) bekezdés].

Az ügyészi álláspont szerint a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta kikötéssel vagy általános szerződési feltétellel megállapított, a fogyasztói szerződés részévé váló választottbírói kikötés a Ptk. 209. § (1) bekezdése, valamint a fogyasztóval kötött szerződésben tisztességtelennek minősülő feltételekről szóló 18/1999.(II.5.) Korm. r. 1. § (1) bekezdésének i) pontja alapján tisztességtelen.

III.

A jogegységi eljárás tárgyát képező jogkérdés megítélése szempontjából releváns jogszabályhelyek a következők:

A Ptk. 209. § (6) bekezdése szerint nem minősülhet tisztességtelennek a szerződési feltétel, ha azt jogszabály állapítja meg, vagy jogszabály előírásának megfelelően határozzák meg.

A Ptk. 209. § (1) bekezdése értelmében tisztességtelen az általános szerződési feltétel, illetve a fogyasztói szerződésben egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltétel, ha a feleknek a szerződésből eredő jogait és kötelezettségeit a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a szerződési feltétel támasztójával szerződést kötő fél hátrányára állapítja meg. A 18/1999. (II.5.) Korm. rendelet – továbbiakban: Korm. rendelet - 1. § (1) bekezdése olyan – nem taxatív módon felsorolt – szerződési feltételeket nevesít, amelyeket fogyasztói szerződésekben minden esetben tisztességtelennek kell

tekinteni. E jogszabályhely i) pontja szerint ilyen feltételnek minősül az, amely kizárja vagy korlátozza a fogyasztó jogszabályon vagy a felek közötti megállapodáson alapuló igényérvényesítési lehetőségeit, kivéve, ha azt egyben más, jogszabályban meghatározott vitarendezési móddal helyettesíti. A 3. § (2) bekezdése értelmében a Korm. rendelet - a Ptk. irányadó rendelkezéseivel együtt - a fogyasztóval kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen szerződési feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelvnek – továbbiakban: irányelv - való megfelelést szolgálja.

Az új Ptk. 6:104. § (1) i) pontja már más megfogalmazással kíván megfelelni az irányelvnek: tisztességtelen a fogyasztói szerződésben az a kikötés, ami „kizárja vagy korlátozza a fogyasztó peres vagy más jogi úton történő igényérvényesítési lehetőségeit, különösen, ha - anélkül, hogy azt jogszabály előírná - kizárólag választottbírói útra kényszeríti a fogyasztót”.

A Vbtv. 3. § (1) bekezdése a Ptk. 7. § (2) bekezdésében foglaltakkal összhangban rögzíti: bírósági peres eljárás helyett választottbírói eljárásnak van helye – az e jogszabályhelyben előírt feltételek teljesülése esetén.

IV.

A választottbírói kikötés szerződésen alapuló bíróválasztás: az érintett felek akaratuk kölcsönös és egybehangzó kifejezésével abban állapodnak meg, hogy jogvitájuk eldöntését a választottbírói eljárásra bízják, ezzel együtt a rendes bíróságok eljárását mellőzik. Az ilyen megállapodásban a felek szabadon dönthetnek arról, mely ügyleteikre, illetve az adott ügylet keretében mely kérdésekre kötik ki a választottbírói eljárást és szabadon határozzák meg az eljáró választottbírói eljárást is. A Ptk. 7. §-a nem kötelezővé, hanem választhatóvá teszi a szerződéses jogviszony alanyai számára jogvitájuk választottbírói útra terelését. A választottbírói megállapodással létrejövő jogviszony tartalmát a felek rendelkezési joga tölti ki tartalommal, ezért az ilyen kikötés nem tartozik a Ptk. 209. § (6) bekezdésének hatálya alá.

Az irányelv Melléklete a tisztességtelennek minősülő feltételek felsorolását tartalmazza. Ennek az 1.q) pontja kifejezetten nevesíti az olyan feltételt, amelynek tárgya vagy hatása az, hogy kizárja vagy gátolja a fogyasztó jogainak érvényesítését peres eljárás kezdeményezése vonatkozásában, vagy más jogorvoslati lehetőség igénybevételeiben, különösen arra kötelezve a fogyasztót, hogy csak jogszabályi rendelkezések által nem kötött döntőbírói eljárásig fordulhat. Az irányelv német, angol illetve francia nyelvű változata még egyértelműbb kifejezést használ (Schiedsgerichtsverfahren, arbitration, illetve arbitrage), ami kifejezetten a választottbírói eljárásra utal.

A Vbtv. 3. § (1) bekezdés szerint választottbírói eljárásnak a bírósági peres eljárás helyett van helye, vagyis hatályos jogunkban a választottbírói kikötés kizárólagos, mindig kizárja a rendes bírói út igénybevételeit. A választottbírói kikötés tisztességtelenségét tehát éppen a kizárólagossága alapozza meg, vagyis az, hogy a rendes bírói utat kizárja és ezáltal a fogyasztót az igényérvényesítési lehetőségeiben korlátozza. Mindebből az következik, hogy az irányelv céljainak, Melléklete 1.q) pontja szövegének és ezáltal a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés i) pontjának az az új Ptk.-ban már egyértelműen érvényre juttatott értelmezés felel meg, amely az általános szerződési feltételen vagy egyedileg meg nem tárgyalt feltételen alapuló választottbírói kikötést tisztességtelennek tekinti. Fogyasztói szerződésben választottbírói eljárást érvényesen tehát csak egyedi megtárgyalás alapján lehet kikötni.

(Az egyedi megtárgyalás tényének vizsgálati szempontjait a Legfelsőbb Bíróság 2/2011.(XII.12.) PK véleményének 2. pontja rögzíti.)

V.

Az Európai Unió Bírósága az irányelv célját és rendelkezéseit vizsgálva egyértelművé tette: a tagállami bíróságok feladata, hogy a fogyasztói szerződések egyedileg meg nem tárgyalt feltételeinek tisztességtelenségét hivatalból vizsgálják (C-168/05. sz. Mostaza Claro-ügy 38. pont, C-243/08. sz. Pannon GSM-ügy 31-32. pontok, C-137/08. sz. VB Pénzügyi Lízing-ügy 49. pont). Figyelemmel arra, hogy az irányelv 6. cikk (1) bekezdése (mellyel a Ptk. 209/A. § (2) bekezdése megegyezik) alapján a tisztességtelenség jogkövetkezménye a relatív semmisség, a bíróság ezt csak akkor állapíthatja meg, ha erre a fogyasztó érdekében hivatkoznak.

A bírói út hiányát a bíróság hivatalból veszi figyelembe, melynek vizsgálata során észlelnie kell a peres felek jogvitájára irányadó esetleges választottbírói kikötést is. A bíróságnak e körben tájékoztatni kell a fogyasztót ezen szerződési feltétel tisztességtelenségéről, és felhívni őt - határidő tűzésével, a jogkövetkezményekre történő figyelmeztetéssel –, hogy kíván-e arra hivatkozni. Amennyiben a fogyasztó a határidőn belül nem nyilatkozik, vagy a tisztességtelenségre nem kíván hivatkozni, a bíróságnak a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül el kell utasítania vagy a pert meg kell szüntetnie [Vbtv. 8. § (1) bekezdés]. Amennyiben a fogyasztó - határidőn belül tett nyilatkozatában - a választottbírói kikötés tisztességtelenségére hivatkozik, a bíróságnak a kereseti kérelmet érdemben kell tárgyalnia.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács – a Bszi. 40. §-ában foglaltak alapján – a rendelkező rész szerint határozott.

Budapest, 2013. október 15.

Dr. Török Judit a jogegységi tanács elnöke

Dr. Osztoivits András előadó bíró

Dr. Vezekényi Ursula bíró

Dr. Molnár Ambrus bíró

Dr. Kiss Gábor bíró

4/2013. számú PJE határozat

A Kúria Polgári Kollégiumának összevont polgári-gazdasági jogegységi tanácsa, a Kúria Polgári Kollégiumának kollégiumvezetője által a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 34.§ (1) bekezdése és 32.§ (1) bekezdésének a) pontja alapján előterjesztett jogegységi indítvány folytán indult jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t:

A csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 27.§ (2) bekezdés a) pontja szerinti „szerződésen alapuló tartozás” fogalmába mind a szerződésben az adós által vállalt, mind a szerződésből eredő egyéb - a hitelező által az adóssal a

pénzkövetelés megismeréséhez szükséges terjedelemben közölt - hitelezői igények beletartoznak, ideértve a nem szerződészerű teljesítésből, illetve a szerződés megszűnéséből eredő pénzköveteléseket is.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának kollégiumvezetője a kialakult eltérő joggyakorlat miatt jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta abban a kérdésben, hogy a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (továbbiakban Cstv.) 27.§ (2) bekezdés a) pontjában foglalt, az „adós szerződésen alapuló tartozása” körébe az adós mely tartozásai vonhatók: csak a szerződésben vállalt kötelezettség teljesítésének elmaradásából eredő, vagy azok a tartozásai is, melyek a nem szerződészerű teljesítés következményeként felmerült egyéb hitelezői pénzkövetelésekből erednek.

A bírósági gyakorlat egységes abban, hogy a felek között létrejött szerződésben meghatározott pénztartozás teljesítésének elmulasztása – a törvényben előírt egyéb feltételek fennállása esetén – alapul szolgál a fizetéseképtelenség megállapítására. Eltérő ítélőtáblai határozatok születtek azonban annak elbírálása körében, hogy ha történt teljesítés, de az nem volt szerződészerű, akkor az ebből eredő egyéb pénzkövetelések (kötér, szavatossági igények, kártérítés) megalapozhatják-e az adós fizetéseképtelenségének megállapítását.

A kérdésben eddig született ítélőtáblai határozatok alapján megállapítható egyik álláspont szerint a Cstv. 27.§ (2) bekezdés a) pontjának nyelvtani, logikai, teleologikus és rendszertani értelmezéséből következően a jogalkotó szándéka a szerződés jellemző szolgáltatásából fakadó tartozás fennállásához kapcsolta a fizetéseképtelenség megállapítását és nem kívánt bevonni olyan többlet-tényállási elemet – például a szerződészegést – ami ezen túlmutat (Fővárosi Ítélőtábla 15.Fpkf.43.020/2012/4.).

A másik álláspont szerint szerződésen alapuló az a hitelezői igény is, amelyet a hitelező a hibás teljesítésre, vagy a szerződés megszűnése után felmerülő követeléseire alapítottan támaszt az adóssal szemben (Fővárosi Ítélőtábla 12.Fpkf.43.938/2009/3.; Fővárosi Ítélőtábla 12.Fpkf.43.384/2012/3.; Fővárosi Ítélőtábla 12. Fpk.44.616/2008/2.; Szegedi Ítélőtábla Fpkf.I.30.084/2011/2.).

II.

A legfőbb ügyész jogegységi indítványra tett nyilatkozata szerint a Cstv. 27.§ (2) bekezdés a) pontja vitatott rendelkezésének helyes értelmezése az, hogy a szerződésen alapuló kötelezettségnek nemcsak az adós szerződésben vállalt ellenszolgáltatása minősül, hanem a szerződés nem, vagy nem megfelelő teljesítéséből eredő követelés is. Ezért minden olyan tartozás, amelynek jogalapját a felek közti szerződés képezi, valamennyi egyéb feltétel fennállása esetén a fizetéseképtelenség megállapításához vezethet. A fizetéseképtelenség megállapítása szempontjából közömbös, hogy a hitelező által érvényesített követelés – az adós szempontjából tartozás – milyen jogcímen keletkezik, ha az az adós és a hitelező között létrejött szerződésen alapul.

III.

A Cstv. 27.§ (2) bekezdés a) pontja szerint „a bíróság az adós fizetése képtelenségét akkor állapítja meg, ha az adós szerződésen alapuló nem vitatott vagy elismert tartozását a teljesítési idő lejártát követő 20 napon belül sem egyenlítette ki vagy nem vitatta, és az ezt követő hitelezői írásbeli fizetési felszólításra sem teljesítette.”

A Cstv. 1992. január 1-én történt hatályba lépése óta - a törvény különböző paragrafusaiban és eltérő megfogalmazással - a hitelező likviditási alapon kezdeményezheti a felszámolási eljárást, azaz arra hivatkozással, hogy az adós a hitelezőnek nem fizette meg az esedékes, de nem vitatott vagy elismert tartozását meghatározott időn belül és emiatt fennáll a fizetése képtelensége.

A Cstv. 27.§ (2) bekezdés a) pontjában a szerződésen alapuló követelésekre történő korlátozás a 2007. július 7-én hatályba lépett 2007. évi LXXVIII. törvénnyel történt módosítással került a Cstv-be.

Az említett határozatokból megállapíthatóan a bírói gyakorlat egységes olyan esetben, ha a hitelező az adós részére teljesítette a szerződésben vállalt kötelezettségét, de az adós nem egyenlítette ki ennek a szerződésben meghatározott pénzbeli ellenértékét. Ilyenkor a hitelező – a törvényben előírt egyéb feltételek fennállása esetén - kezdeményezheti a felszámolási eljárás lefolytatását.

A jogegységi tanácsnak abban kellett állást foglalnia, hogy a nem szerződés szerűen teljesített kötelezettségekből, az érvénytelen szerződésből, illetve a szerződés megszűnéséből eredő pénzkövetelés megalapozhatja-e az adós fizetése képtelenségét.

A szerződés megszegéséből eredő követelések értelemszerűen szerződésen alapulnak. Ha bármely tartalmi elem tekintetében a szerződés nem teljesül, azaz a kötelezettség szerződés szerű teljesítése elmarad, szerződészegés valósul meg. A visszerthes szerződésekből jellemzően az egyik fél dolog szolgáltatására vállal kötelezettséget, a másik fél pedig a pénzbeli ellenérték, azaz a pénzszolgáltatás fizetését vállalja. A szerződészegés bármely szerződő fél oldalán megvalósulhat. A pénzszolgáltatásra köteles fél részéről előállhat fizetési késedelem, a fizetés teljesítésének megtagadása vagy megghiúsulása, míg a dologszolgáltatást vállaló fél ugyancsak teljesíthet késedelmesen, hibásan, a teljesítést megtagadhatja, vagy az megghiúsulhat. A dologszolgáltatás nem, vagy nem szerződés szerű teljesítéséből – a szerződészegés jogkövetkezményeit alkalmazva – az igények pénzkövetelés formájában jelennek meg.

A polgári jogviszonyok alapvető elve a felek egyenjogúsága. A szerződésben vállalt szolgáltatásokat a feleknek kölcsönösen kell nyújtaniuk, és szerződészegés esetén azonos következményekkel kell számolniuk.

A vizsgált normaszöveg nyelvtani értelmezéséből megállapítható, hogy az nem szűkíti le a szerződésen alapuló tartozás fogalmát kizárólag a hitelező szolgáltatásának szerződésben meghatározott pénzbeli ellenértékére, azaz az adós főszolgáltatására. A logikai értelmezés alapján sem lehet arra a következtetésre jutni, hogy a teljesítési határidőre történő utalás miatt a jogalkotó szándéka a szerződés jellemző szolgáltatásából fakadó tartozás fennállásához kapcsolta volna a fizetése képtelenség megállapítását. A teleologikus értelmezés alkalmazásával sem állapítható meg, hogy a jogszabály módosítás célja a felszámolási eljárás kezdeményezése lehetőségének ilyen tartalmú korlátozása lett volna.

A jogegységi tanács a fentieknek megfelelően – a polgári jogi alapelveket is figyelembe véve - a Cstv. 27.§ (2) bekezdés a) pontjának értelmezése alapján azt állapította meg, hogy a „szerződésen alapuló tartozás” kifejezés tágabb értelmezésének az elfogadása indokolt.

A felszámolási kérelem benyújtása előtt a hitelezőnek számlával, vagy egyéb módon először fel kell hívnia az adóst a fizetésre. Ezt a fizetési felhívást az adóssal bizonyítottan közölni kell. A felhívás közlése körében a Cstv. 27.§ (3) bekezdés első mondatában található kézbesítési vélelem nem alkalmazható, az ugyanis az adós vitatását, illetve a hitelező írásbeli fizetési felszólítását tartalmazó iratokra utal vissza és nem a hitelezőnek az adós részére megküldött, igénybejelentést tartalmazó számlájára, illetve fizetési felhívására. Ha az adós a küldemény megismerését a saját magatartásával akadályozza – például az átvétel megtagadásával -, az úgy tekintendő, hogy a küldemény az adós számára ismertté vált.

A felek együttműködési kötelezettsége alapján a szerződésen alapuló egyéb - a nem szerződésszerű teljesítésből, illetve a szerződés megszűnéséből eredő – követelések érvényesítésének is az a feltétele, hogy a jogosult hitelező a követelését a kötelezett adós tudomására hozza, a szerződésben nem rögzített követelésének megismerését lehetővé tegye. A hitelező tehát csak akkor küldheti el az adós számára a Cstv. 27.§ (3) bekezdése szerinti fizetési felszólítást - amelynek kézhezvétele után az adós már nem vitathatja a hitelező követelését - ha az adóssal a megfelelő tartalmú számlát, a legalább a követelés ténybeli alapját, jogcímét, összegét és teljesítési határidejét tartalmazó fizetési felhívást bizonyíthatóan közölte, és letelt az adós számára a követelés vitatására rendelkezésre álló törvényi határidő. Az adós nem számolható fel ugyanis egy olyan követelés miatt, amely korábban számára nem vált ismertté.

IV.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében (Bszi.25.§.) a rendelkező részben foglaltak szerint határozott és határozatát a Bszi.42. §-ának (1) bekezdése alapján a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Budapest, 2013. november 6.

Dr. Török Judit s.k. a tanács elnöke
Dr. Csőke Andrea s.k. előadó bíró
Dr. Vezekényi Ursula s.k. bíró
Dr. Farkas Attila s.k. bíró
Tamáné dr. Nagy Erzsébet s.k. bíró

5/2013. számú PJE határozat

A Kúria Polgári Kollégiumának Jogegységi Tanácsa a Kúria Polgári Kollégiumának kollégiumvezető-helyettese által a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 34. § (1) bekezdése és 32. § (1) bekezdésének a) pontja alapján előterjesztett jogegységi indítványa folytán indult jogegységi eljárásban meghozta a következő

j o g e g y s é g i h a t á r o z a t o t:

1. A Ptk. 239/A. §-a alapján a szerződés érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása iránt indított perben nem kell vizsgálni a Pp. 123. §-ában megfogalmazott feltételek fennállását.

2.a. A Ptk. 239/A. §-a alapján indult megállapítási perben a per tárgyának értékét főszabályként a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értéke alapján kell meghatározni.

b. Ha a Ptk. 239/A. §-a alapján előterjesztett kereset a szerződés részleges érvénytelenségének a megállapítására irányul, a per tárgyának értékét meg nem határozhatónak kell tekinteni, kivéve ha a támadott szerződési kikötéshez kapcsolódó érték a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értékétől elkülönülten meghatározható.

3. A Ptk. 239/A. §-a alapján indult megállapítási perben az érvénytelenség jogkövetkezményének az alkalmazása iránt viszontkeresetet akkor lehet előterjeszteni, ha az alperes a szerződés érvénytelenségét nem vitatja, vagyis elismeri a keresetben foglaltakat.

I n d o k o l á s

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának kollégiumvezető-helyettese a kialakult eltérő joggyakorlat miatt jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta azokban a kérdésekben, hogy 1. a Ptk. 239/A. § (1) bekezdése alapján a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perben vizsgálni kell-e a Pp. 123. §-ában megfogalmazott eljárási követelményeket.

2. Az ilyen megállapítási perben a pertárgy értékét és így a hatáskört, illetve a perköltséget a szerződésben meghatározott ellenszolgáltatás értéke alapján kell-e meghatározni, vagy a pertárgy értékét meg nem határozhatónak kell-e tekinteni.

3. Az ilyen megállapítási perben az érvénytelenség konkrét jogkövetkezményének levonását lehet-e kérni viszontkereset előterjesztésével.

Az indítványozó szerint a Ptk. 239/A. §-ának hatályba lépése óta eltelt rövid időszak alatt is eltérő döntések születtek a felsőbb bíróságok gyakorlatában. Az első jogértelmezési kérdésben ismert olyan álláspont, amely szerint a Ptk. 239/A. §-a alapján indított perekben sem hagyható figyelmen kívül a Pp. 123. §-ának azon rendelkezése, hogy a megállapításra a felperes jogainak az alperessel szemben történő megóvása érdekében szükség legyen (lásd Fővárosi Ítéltábla 15.Gf.40.474/2012/5.). Ehhez képest a bírói gyakorlatban többségben lévőnek tűnik az az álláspont, amely szerint a Pp. 123. §-ában foglalt feltételek fennállását nem kell vizsgálni, a jogmegóvás szükségletét a peres félnek nem kell igazolnia, mert a jogi normában adott felhatalmazás a perindítást önmagában megalapozza (lásd Fővárosi Ítéltábla 9.Pf.20.690/2012/5.).

A második kérdésben az indítványozó szerint az egyik értelmezési lehetőség az, hogy a Pp. 239/A. §-a szerinti megállapítási perben a pertárgy értékeként a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értékét kell figyelembe venni. Ezt az álláspontot látszik alátámasztani a Legfelsőbb Bíróság két korábban közzétett eseti döntése (BH2001.132/II., BH1997.411.), amelyek azonban még a Pp. 123. §-a alapján indított megállapítási perek tekintetében foglaltak állást. Így döntött az egyik ügyében a Szegedi Ítéltábla is az új

jogszabályi rendelkezés hatálybalépését követően is (lásd Pf.II.20.486/2012/3.). Ehhez képest a felsőbbbíróságok gyakorlatában megtalálható az a másik jogértelmezés is, amely szerint a Ptk. 239/A. §-a alapján indított perben a pertárgy értéke nem meghatározható (lásd Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.952/2012/7.).

Végül az indítványozó szerint jogértelmezést igényel a Ptk. 239/A. §-ának kapcsolata a Pp. 147. §-ának szabályozásával, vagyis el kell dönteni, hogy az érvénytelenség megállapítása iránti perben lehetséges-e viszontkereset előterjesztése az alperes részéről az érvénytelenség konkrétan megjelölt jogkövetkezményeinek levonása iránt, vagy ilyen kérelmet csak külön perben terjeszthet elő.

Az indítványozó szerint abban egységes a bírói gyakorlat, hogy aki a vitatott érvényességű szerződésben nem fél az csak a Pp. 123. §-ában meghatározott feltételek fennállása esetén indíthat pert a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt (lásd Fővárosi Ítéltábla 9.Pf.20.328/2012/4.). Az indítványozó utalt arra is, hogy a pertárgyérték meghatározása kihat az első fokon eljáró bíróság hatáskörére is.

II.

A Legfőbb Ügyész írásban kifejtett és szóban is fenntartott álláspontja szerint:

1. A Ptk. 239/A. §-ának (1) bekezdése alapján a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indított perekben nem kell vizsgálni a Pp. 123. §-ában megfogalmazott eljárási követelmények fennállását.
2. Az ilyen perekben a pertárgy értékét – és így a hatáskört és a perköltséget is – a szerződésben foglalt érték alapján kell meghatározni.
3. Az ilyen perekben lehet viszontkeresettel kérni az érvénytelenség konkrét jogkövetkezményének alkalmazását.

III.

A 2012. évi LI. törvény 1. §-ával módosított és 2012. május 26-án hatályba lépett Ptk. 239/A. § (1) bekezdése értelmében a fél a szerződés érvénytelenségének vagy a szerződés egyes rendelkezései érvénytelenségének (részbeni érvénytelenség) megállapítását a bíróságtól anélkül is kérheti, hogy az érvénytelenség következményeinek alkalmazását is kérné. A (2) bekezdés értelmében ezeket a rendelkezéseket kell alkalmazni az ügyész, valamint az érvénytelenség megállapítására irányuló per megindítására külön jogszabályban feljogosított más személy által történő perindítás esetében is. A korábbi bírói gyakorlat az érvénytelenségi kereset előterjesztését megállapítási keresetként csak akkor fogadta el, ha a fél az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonását az ügyben nem kérhette. Az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 1.) pontja – még a Ptk. módosítását megelőzően - kifejezetten úgy rendelkezett, hogy megállapítási kereset előterjesztésének akkor van helye, ha annak a Pp. 123. §-ában meghatározott törvényi feltételei fennállnak.

1. A jogegységi tanács álláspontja az elsőként felvetett kérdéssel kapcsolatban az, hogy a Ptk. 239/A. §-a önálló jogszabályi felhatalmazást biztosít a perindító fél számára, amely mentesülést jelent a Pp. 123. §-ában foglalt feltételek fennállásának igazolása alól.

Ahogy arra a legfőbb ügyész észrevétele is rámutatott, a Ptk. 239/A. §-a meghatározott személyeknek ad csak jogosultságot a megállapítási kereset előterjesztésére, a Pp. 123. §-a ezzel szemben a Pp. 3. §-án alapuló perbeli legitimáció fennállása mellett más alanyi követelményt nem támaszt. Ugyanakkor a Pp. 123. §-a a megállapítási kereseti kérelem előterjesztését konjunktív feltételek fennállásához köti. Nem hagyható figyelmen kívül az a tény sem, hogy a Pp. 123. §-a alapján - ha törvény nem zárja ki - számos különböző pertípusban előterjeszhető megállapítási kereset, ugyanakkor a Ptk. 239/A. §-a csak meghatározott pertípusra engedi meg a megállapítási kereset előterjesztését. A Ptk. szabályozása tehát a Pp. rendelkezéséhez képest speciális szabály, amely kizárja az általános rendelkezés alkalmazását. Végül a két megállapítási keresettípus egymástól való függetlenségét támasztja alá az is, hogy a Ptk. 239/A. §-ának (2) bekezdésében meghatározott személyi kör esetében a Pp. 123. §-ában meghatározott perindítási feltétel, a jogmegóvás szükségessége az ügyész vagy a külön jogszabállyal feljogosított személy esetében nem is merülhet fel, mivel nevezettek nem a saját ügyükben terjesztenek elő igényt.

A polgári jogi szabályozásban korábban is előfordult, hogy a jogszabály megállapítási kereset előterjesztését engedte meg anélkül, hogy a Pp. 123. §-ában foglaltak fennállását vizsgálni kellett volna. A Ptk. 36/A. §-a alapján az ügyész által a szerződés semmissége iránt indított kereset a bírói gyakorlat értelmében kizárólag megállapítási keresetként is előterjeszhető anélkül, hogy a bíróság a Pp. 123. §-ában foglalt feltételek fennállását vizsgálná (BH2011.220.).

2. A második jogértelmezési kérdés az, hogy ha a fél csak az érvénytelenség megállapítása iránt indít pert, ebben a perben miként kell meghatározni a pertárgy értékét.

A Pp. 23. § (1) bekezdésének 1) pontja szerint a megállapítási per elbírálása a törvényszék hatáskörébe tartozik abban az esetben, ha a pertárgyérték meghaladná a törvényszéki hatáskört megalapozó értékhatárt, ha marasztalás kérhető lenne. E rendelkezés - bár a Pp. 123. §-ára utal - arra mutat, hogy a Pp. a megállapítási keresettel indított pert nem tekinti automatikusan meg nem határozható pertárgyértékűnek, hiszen a bíróság hatáskörét a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értéke alapján állapítja meg ilyen esetben is. A Pp. ezzel biztosítja, hogy a jogkövetkezmények levonása iránt esetleg később meginduló per is ugyanezen a bírósági szinten kerüljön elbírálásra. Hasonló rendelkezést tartalmaz a kiemelt jelentőségű ügyek esetében a Pp. 386/A. § (1) bekezdésének b) pontja is.

A per tárgya értékének a fentiek szerinti meghatározását alátámasztja a Pp. 123. §-ának szabályozása is. Ez egyértelműen megállapítási keresetként nevesíti a számadás helyességének megállapítása iránt, illetve a számadási kötelezettség megállapítása iránti pereket. Ezekben a perekben mégsem az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (Itv.) 39. § (3) bekezdésében foglaltak szerint kell megállapítani a pertárgy értékét. A Pp. 24. § d) pontja azt tartalmazza, hogy az első pertípusban a vitás követelések, illetve tartozások közül a nagyobb összeget, a második pertípus esetében pedig azt az összeget kell a pertárgy értékeként alapul venni, amelyet a felperes a számadás előterjesztésének elmulasztása esetére felszámít.

Ahogy arra a legfőbb ügyész észrevétele is helyesen utal, az, hogy a perben érvényesített követelés, igény vagy jog értéke meghatározható-e vagy sem, valójában független a kereseti kérelem típusától. Marasztalási kereset esetében is előfordul, hogy a pertárgy értéke nem határozható meg pl. ha a kereseti kérelem a jogsértő cselekmény abbahagyására, vagy a jogsértőnek a további jogsértéstől való eltiltására vonatkozó igényt tartalmaz. Ugyanakkor –

ahogy az már említésre került - megállapítási kereset esetében is előfordul, hogy a pertárgy értéke a Pp. 24. §-ának rendelkezései alapján megállapítható. Ennek a rendező elvnek érvényesülnie kell a Ptk. 239/A §-a alapján indított megállapítási perek esetében is. Ha a kereseti kérelem nem marasztalásra irányul, hanem annak megállapítására, hogy az adott jogviszony fennáll-e, a követelés vagy az érvényesített jog értéke határozott összegben még kifejezhető lehet.

A Kúria (Legfelsőbb Bíróság) eddigi gyakorlata is az előbb kifejtetteket igazolja. Amikor a fél a Pp. 123. §-ában foglalt feltételek fennállása mellett indíthatott csak megállapítási keresetet a szerződés érvénytelensége iránt, a pertárgy értékeként a bíróság következetesen a szerződésben kikötött szolgáltatásért járó ellenszolgáltatás értékét vette figyelembe annak ellenére, hogy a fél marasztalásra irányuló keresetet nem is terjeszthetett elő (EBH2000.335., BH2001.132., BH2001.30.). Ezt az álláspontot foglalta el 2005-ben a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Tanácskozása is. A BH2005.58. eseti döntésében a Legfelsőbb Bíróság kifejtette, hogy ha a megállapítási kereset valamilyen összegű tartozás fennállására vagy fenn nem állására irányul, a pertárgy értékét a tartozás összegében kell meghatározni; ilyen esetben az eljárás tárgyának az értéke megállapítható.

A Ptk. 239/A. §-a arra biztosít a félnek lehetőséget, hogy bár marasztalási keresetet is előterjeszthetne, kizárólag a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt indítson pert. A Ptk.-t módosító törvényjavaslathoz fűzött miniszteri indokolásból kitűnően az volt a szabályozás célja, hogy a felek az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonását egymás között peren kívül rendezzék. Az új Ptk. a 6:108 § (2) bekezdésében tartalmazza a 239/A. §-ában foglalt rendelkezést. A félnek tehát a megállapítási per megindítása előtt kell tájékozódnia arról, hogy az ellenfél a szerződés érvénytelenségének tényét elismeri-e, illetve van-e mód az érvénytelenség jogkövetkezményeinek peren kívüli rendezésére. Ha a tárgyalások nem vezetnek sikerre, a félnek a jogkövetkezmények levonására irányuló kereseti kérelmet is célszerű előterjesztenie. Erre a Ptk. 239/A. §-a alapján indított perben is módja van addig az időpontig, amíg a Pp. a keresetváltoztatást számára megengedi (Pp. 146. §, 146/A. §). Ezzel a fél elkerülheti, hogy két külön bírósági eljárással felmerülő illetékköltség előlegezésének kötelezettsége terhelje.

A meg nem határozható pertárgyérték elfogadása ellen szól az is, hogy az Itv. 39. § (3) bekezdése alapján számított pertárgyérték esetében az érvénytelenség megállapítása iránti perek, ha a Pp. a 23. § (1) bekezdése a pertárgyértékre tekintet nélkül nem utalja az ügyet a törvényszék hatáskörébe, többségükben a járásbíróság előtt indulnának. Ez azt jelentené, hogy az érvénytelenség megállapítása, illetve a jogkövetkezmények levonása iránti per elbírálása nemcsak időben, hanem a bírósági szintet illetően is elválna egymástól abban az esetben, ha a marasztalásra irányuló kereseti kérelem pertárgyértéke a 23. § (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott összeget meghaladja.

Ez az értelmezés kihatna a 400.000.000 forintot meghaladó pertárgyértékű, ügynevezett kiemelt jelentőségű ügyek elbírálására is, holott a Pp. XXVI. Fejezetében a 386/A.§ (1) bekezdésének b) pontja a kiemelt ügyek vonatkozásában a törvényszék hatáskörét állapítja meg megállapítási kereset esetében is. Csak a Pp. XXVI/A. Fejezete engedi meg bizonyos feltételekkel az ott meghatározott kiemelt jelentőségű ügytípusban a járásbíróság eljárását. Ha a megállapítási perben a per tárgyának értékét a Kúria meg nem határozhatónak tekintené, e jogértelmezéssel bővítené a járásbíróság hatáskörét.

A Ptk.239/A. §-a szerinti megállapítási kereset alapján hozott ítélet nem hasonlítható a jogalap kérdésében döntő közbenső ítélethez, amely esetében a Kúria (Legfelsőbb Bíróság) töretlen gyakorlata, hogy a közbenső ítélet elleni jogorvoslatra irányuló per tárgyának értékét meg nem határozhatónak tekinti (lásd a 1/(2009. PJE-ben foglaltakat). Közbenső ítélet esetében ugyanis a bíróság a perben már előterjesztett kérelemről határoz elkülönülten, különválasztva a jogalaptól az összecszerúséget. Emellett ilyenkor nem a fél, hanem a bíróság dönt a saját mérlegelése alapján arról, hogy szükséges-e közbenső ítélet meghozatala.

Az érvénytelenség megállapítására irányuló kereset nem hasonlítható az 1/2013. PJE határozatban bemutatott megállapítási keresetnek sem. Ez utóbbi esetben ugyanis a per tárgyának értéke valóban nem határozható meg. A pert indító hitelező a vezető tisztségviselő anyagi felelősségének megállapítását kéri, de az az összeg, amelyet emiatt a hitelező követelésként megjelölne e per megindításakor még nem állapítható meg. Ez függ attól, hogy a cég elleni felszámolási eljárásban a hitelező milyen mértékű kielégítést fog kapni. E megállapítási perben hozott ítélet alapján a későbbiekben a vezető tisztségviselő marasztalására irányuló keresetet bármelyik másik hitelező is előterjesztheti. Az ilyen perben tehát fogalmilag kizárt, hogy a per tárgyának értéke megállapítható legyen.

A Jogegységi Tanács megállapította, hogy az indítványban felvetett kérdések értelmezést igényelnek akkor is, ha a fél részleges érvénytelenség megállapítása iránt indít pert a Ptk. 239/A. §-a alapján.

A részleges érvénytelenség főszabályként nem vezet a szerződés teljes érvénytelenségének a megállapításához, mivel a Ptk. 239. § (1) bekezdése szerint ez csak akkor következik be, ha a felek az érvénytelen rész nélkül a szerződésüket nem kötötték volna meg. Sajátos szabályt tartalmaz fogyasztói szerződés esetében a Ptk. 239. § (2) bekezdése, amely ahhoz köti a teljes szerződés érvénytelenségének a megállapítását, hogy a részleges érvénytelenség által érintett kikötések nélkül a szerződés nem teljesíthető. A részleges érvénytelenség megállapítására irányuló kereset esetén a vitatott szerződési kikötésekhez kapcsolódó pertárgyérték elkülönítetten általában nem határozható meg. Ilyenkor tehát az ügyben az illetékfizetési kötelezettség alapjául szolgáló értéket az Itv. 39. § (3) bekezdésének szabályozása alapján kell meghatározni.

Előfordulhat azonban az is, hogy a támadott szerződési kikötés vonatkozásában a pertárgy értéke a szerződésben meghatározott értéktől elkülönítetten megállapítható. Ilyen esetben keresettel érvényesített követelés vagy más jog értékét a Pp. 24. § (1) bekezdése alapján, ennek az értéknek a figyelembe vételével kell meghatározni.

3. Végül a Jogegységi Tanácsnak arról kellett döntenie, hogy a megállapítási per alperese kérheti-e a perben az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonását, illetve azt milyen eljárásjogi eszközzel teheti meg. Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI.28.) PK véleményének 4. pontjában leszögezte a Legfelsőbb Bíróság, hogy csak az a fél követelheti eredményesen a neki visszajáró szolgáltatást, aki egyben vállalja, hogy maga is visszatéríti a számára teljesített szolgáltatást és erre képes is. Erre épült az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010.(VI.28.) PK vélemény 7. pontja, amely szerint az eredeti állapot helyreállítására irányuló kereseti kérelem esetében a bíróság – kifejezett joglemondás hiányában – az alperes viszontkeresetének, illetve ellenkérelmének előterjesztése nélkül is köteles döntenie az alperesnek visszajáró szolgáltatásról. Abban az esetben azonban, ha a felperes kizárólag megállapítási keresetet terjeszt elő, tehát nem követeli a neki visszajáró szolgáltatást, az alperesnek a

jogkövetkezmények levonására irányuló kérelme olyan új kereseti kérelem, amelyet az alperes a perbeli pozíciójából adódóan a Pp. 147. §-a, illetve 147/A. §-a alapján csak viszontkeresettel terjeszthet elő.

Ahogy a legfőbb ügyész észrevételeiben helyesen rámutatott a viszontkereset önálló kereset, amely előterjesztésének lényegi vonása az, hogy elbírálása a felperesi követeléssel együtt történik meg. A Pp. 147. § (1) bekezdésében írt anyagi és eljárásjogi feltételek fennállása esetén nincs törvényi akadály a Ptk. 239/A. §-a szerinti megállapításra irányuló perben marasztalásra irányuló viszontkereset előterjesztésének, ha a felperes a felek tárgyalásainak eredménytelensége ellenére ebben a körben keresetváltóztatási kérelmet nem nyújtott be és az alperes az érvénytelenség tényét nem vitatja. Az együttes elbírálást pergazdaságossági és célszerűségi okok is alátámasztják.

Az alperestől azonban nem várható el olyan viszontkereset előterjesztése, amely a perbeli védekezését lerontaná, illetve az érvénytelenség tényleges megállapítása előtt a jogkövetkezmények levonása iránti viszontkeresete idő előtti lenne [lásd 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 7. pont]. Így tehát ha az alperes az érvénytelenség fennállását nem ismeri el, a jogkövetkezmények levonása iránt viszontkeresetet – arra az esetre, ha a bíróság a felperes keresetének helyt adna - nem nyújthat be, mert feltételhez kötött viszontkereset előterjesztésének nincs helye.

IV.

A kifejtett indokok alapján a Jogegységi Tanács a bírósági jogalkalmazás egységének biztosítása érdekében (Bszi. 25. §). a rendelkező részben foglaltak szerint határozott és határozatát a Bszi. 42. § (1) bekezdésének megfelelően a Magyar Közlönyben közzéteszi.

Budapest, 2013. november 25.

Dr. Wellman György s.k. a jogegységi tanács elnöke
Tamáné dr. Nagy Erzsébet s.k. előadó bíró
Dr. Udvary Katalin s.k. bíró
Dr. Orosz Árpád s.k. bíró
Dr. Osztoivits András s.k. bíró

A kiadmány hitelül:

(Safranyikné Nyáregyházi Klára)
tisztviselő

6/2013. számú PJE határozat

A Kúria Polgári Kollégiuma a kollégiumvezető indítványa alapján, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 34. § (4) bekezdés b) pontja alapján jogegységi tanácsként eljárva a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdések tárgyában a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1. A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések (a továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) devizaszerződések. A felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg (kirovó pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem). E szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintkölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait: a forint gyengülése az adós fizetési terhének növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezi.

2. A deviza alapú kölcsönszerződés mint szerződéstípus önmagában amiatt, hogy a kedvezőbb kamatmérték ellenében az árfolyamkockázat az adósnál jelentkezik, nem ütközik jogszabályba, nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe, nem uzsorás szerződés, nem irányul lehetetlen szolgáltatásra és nem színlelt szerződés. A szerződési terheknek a szerződés megkötését követő – előre nem látható – egyoldalú eltolódása az érvénytelenség körében nem értékelhető, tekintettel arra, hogy az érvénytelenségi oknak a szerződés megkötésekor kell fennállnia.

3. A pénzügyi intézményt a jogszabály alapján terhelő tájékoztatási kötelezettségnek ki kellett terjednie az árfolyamváltozás lehetőségére, és arra, hogy annak milyen hatása van a törlesztőrészletekre. A tájékoztatási kötelezettség nem terjedhetett ki az árfolyamváltozás mértékére.

4. Ha a bíróság a szerződés érvénytelenségét állapítja meg – a jogkövetkezmények alkalmazására irányuló kereset (vizontkereset) esetén, feltéve, hogy az érvénytelenség oka kiküszöbölhető, vagy utóbb megszűnt – a bíróságnak elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie.

5. Ha a bíróság a fogyasztói szerződés valamely rendelkezését érvénytelennek találja, a szerződés azonban az érvénytelen rész nélkül is teljesíthető, az érvénytelennek minősített kikötés nem vált ki joghatást; a szerződés azonban egyebekben változatlan feltételekkel köti a feleket.

6. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltétel mikor felel meg az átláthatóság követelményének, a jogegységi tanács a döntését az Európai Unió Bírósága előtt, C-26/13. szám alatt folyó előzetes döntéshozatali eljárásban történő határozathozatalt követően fogja meghozni.

7. A bírói szerződésmódosítás arra szolgáló jogi eszköz, hogy egy-egy konkrét szerződés esetében orvosolja a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötés után bekövetkezett körülményváltozások valamelyik fél lényeges jogos érdekét sértő hatását. Nem alkalmas jogi eszköz azonban arra, hogy társadalmi méretű gazdasági változásoknak azonos típusú szerződések nagy tömegét hasonlóan – csak az egyik fél számára hátrányosan – érintő következményeit orvosolja. Ha ezeket a hátrányos következményeket a jogalkotó bizonyos körben jogszabállyal rendezte, a jogalkotói beavatkozás e körben az egyedi bírói mérlegelést kizárja.

Indokolás

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának kollégiumvezetője a deviza alapú kölcsönszerzésekkel kapcsolatos perekben felmerült következő elvi kérdések jogegységi határozattal történő eldöntését indítványozta a Bszi. 34. § (4) bekezdés b) pontja alapján, a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében:

1. Mi a deviza alapú kölcsön tartalma (a deviza alapú kölcsön deviza kölcsön vagy forint kölcsön-e)?
2. A deviza alapú kölcsön konstrukciója alapján megkötött szerződések érvényes vagy érvénytelen szerződések-e (vagyis ütköznek-e jogszabályba, nyilvánvalóan jóerkölcsbe, tisztességtelen szerződések-e, uzsorás szerződések-e, illetve szenvednek-e akarati hibában, vagyis színlelték-e, illetve megtévesztés, tévedés folytán kötött szerződések-e)?
3. A pénzügyi intézményt milyen jellegű tájékoztatási kötelezettség terhelte a szerződés megkötésekor, annak esetleges elmulasztása milyen jogkövetkezménnyel jár?
4. Milyen jogi lehetőségei vannak a bíróságoknak arra, hogy a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötés után bekövetkezett körülményváltozások valamelyik szerződő fél lényeges jogos érdekét sértő hatását orvosolják?
5. Amennyiben a deviza alapú kölcsönszerződések bármely okból érvénytelenek, az érvénytelenség törvényi jogkövetkezményei (érvényessé nyilvánítás, eredeti állapot helyreállítása, hatályossá nyilvánítás) közül a bíróság bármelyiket alkalmazhatja-e, illetve melyik jogkövetkezményt mikor indokolt alkalmaznia?
6. Az egyes lehetséges érvénytelenségi okok az egész szerződés érvénytelenségét, avagy részleges érvénytelenséget (az adott szerződési feltétel érvénytelenségét) eredményezik-e? Hogyan vonhatók le a részleges érvénytelenség jogkövetkezményei?
7. Az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltétel mikor felel meg az átláthatóság követelményeinek (csak akkor, ha az adós fogyasztó maga is ki tudja számolni, hogy a kamat, a költség és a díj milyen arányú emelését tették lehetővé az időközben bekövetkezett változások, avagy elégséges, ha maga az oklista átlátható és az egyoldalú szerződésmódosítások körében vizsgálható, hogy a módosításra a ténylegesség, az arányosság és szimmetria elvének betartásával került-e sor)?

II.

A Legfőbb Ügyész írásban kifejtett és szóban is fenntartott álláspontja a következő:

- 1) A deviza alapú kölcsönnél a tényleges pénzmozgás forintban történik: mind a kölcsön, mind pedig a törlesztőrészlet devizában meghatározott, az adós annak forintellenértékét kapja kézhez kölcsönként, illetve fizeti meg törlesztőrészletként. A deviza alapú kölcsönnél a lerovó és a kirovó pénznem egymástól eltér, a kirovó pénznem mindig deviza, míg a lerovó pénznem forint.

2) A deviza alapú kölcsönszerződésnek a devizában való nyilvántartása és elszámolása önmagában nem érinti a szerződések érvényességét és kizárólag e miatt nem minősül tisztességtelennek sem. Ugyanakkor az érvényesség kérdésében történt általános állásfoglalás nem helyettesíti – különösen a tisztességtelen szerződési kikötés körében – a szerződések és azok rendelkezései egyedi vizsgálatát.

3) A hitelező köteles tájékoztatást nyújtani, kockázatfeltárást végezni, megállapításairól és az ügyfelet érintő kockázatokról az ügyfélnek tájékoztatást adni. A tájékoztatási kötelezettség elmulasztásához, a jogalkotó külön szerződéses szankciót nem fűzött, de a lehetséges kockázatokra is kiterjedő tájékoztatás hiánya az együttműködési kötelezettség megszegéseként értékelhető.

4) A hatályos Ptk. lehetővé teszi a szerződések bírósági úton történő módosítását, azonban a bírói úton történő szerződésmódosítás lehetősége nem korlátlan, hanem csak a Ptk. 226. §-ának (2) bekezdésében és a Ptk. 241. §-ában meghatározott feltételek fennállása esetén lehetséges.

5) Általánosságban az érvénytelen szerződés alapján a jövőben szolgáltatás és ellenszolgáltatás nem követelhető, ezért az adós a kölcsönadott pénzeszeget az érvénytelenség megállapítása esetén tovább nem használhatja. A bíróságnak minden esetben egyedileg kell vizsgálnia, hogy az érvénytelenség melyik okon alapul, és hogy az kiküszöbölhető-e. A bíróság ennek függvényében, az 1/2010. PK véleményben kifejtett elvek figyelembevételével dönthet az érvénytelenség jogkövetkezményeiről.

6) Kizárólag a kereset tárgyában döntő bíróság van abban a helyzetben, hogy a szerződés egyedi vizsgálatával, az érvénytelenség oka feltáráásával és értékelésével, továbbá annak a szerződéses jogviszonyra gyakorolt hatása mérlegelésével döntsön az érvénytelenség fennállásáról és okáról, valamint annak jogkövetkezményeiről. Deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés részbeni érvénytelenség esetén csak akkor dől meg, ha a szerződés az érvénytelen rész nélkül nem teljesíthető.

7) A szerződés módosítását lehetővé tévő szerződési feltétel akkor felel meg az átláthatóság követelményének, ha kialakításának alapelvei a jogszabályi követelményeknek maradéktalanul megfelelnek, a feltételek zártak, az árazási elvek egyértelműek és nyomon követhetőek, az állított összefüggések fennállnak. A bíróság feladata annak értékelése, hogy a jogszabályi követelményeknek és az említett alapelveknek a szerződéses kikötés megfelel-e, illetve annak vizsgálata, hogy a kikötés alapján történt szerződésmódosítás a ténylegesség, az arányosság és a szimmetria elvének betartásával történt-e.

III.

A jogegységi tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi kérdésekkel kapcsolatban – részben eltérő sorrendben – a következő

1. A deviza alapú kölcsönszerződések elterjedésekor jogszabály nem határozta meg a deviza-alapú kölcsön fogalmát, ugyanakkor a betéti kamat, az értékpapírok hozama és a teljes hiteldíjmutató számításáról és közzétételéről szóló 41/1997. (III. 5.) Korm. rendelet (THM 1. rendelet) 11/B. §-ában és 13. §-ában – a fogalom meghatározása nélkül – a THM kiszámításával összefüggésben megtalálhatóak voltak a jogintézményre vonatkozó szabályok. A 2010. június 11-én hatályba lépett, a teljes hiteldíj mutató meghatározásáról, számításáról

és közzétételéről szóló 83/2010. (III. 25.) Korm. rendelet (THM 2. rendelet) 2. § (1) bekezdése szerint a devizahitel a forinttól eltérő pénznemben folyósított és törlesztett hitel, míg a deviza alapú hitel devizában nyilvántartott, de forintban folyósított vagy törlesztett hitel. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvénynek (továbbiakban: Hpt.) az egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. törvény 1. §-ával megállapított, 2010. szeptember 27-től hatályos 200/A. § (1) bekezdése szerint, deviza alapú a hitel-, a kölcsön-, illetve a pénzügyi lízingszerződés, ha azt devizában tartották nyilván, vagy devizában nyújtották és forintban törlesztik. A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény 1. § (1) bekezdés 1. pontja szerint az adott törvény és a felhatalmazása alapján kiadott jogszabályban devizakölcsön a természetes személy, mint adós vagy adóstárs és a pénzügyi intézmény között létrejött olyan kölcsönszerződés alapján fennálló tartozás, amelynél a kölcsön nyilvántartási pénzneme euró, svájci frank vagy japán jen és a hiteladós törlesztési kötelezettségét forintban teljesíti. Megállapítható tehát, hogy a jogszabályok igen következetlen megnevezéseket használtak a konstrukció elnevezésére, és az egyes jogszabályok részben eltérő módon definiálták a deviza alapú kölcsönt.

A hitel és kölcsönszerződések a Ptk. 522-523. §-a értelmében eltérő tartalmú szerződések, amelyek a gyakorlatban sok esetben nehezen elválaszthatóak. Az elhatárolásnak azonban a jogegységi indítványban felvetett kérdések megválaszolása szempontjából nincs jelentősége. Akár hitelszerződésnek, akár kölcsönszerződésnek nevezték a jogszabályok vagy a felek a jogviszonyukat, az adós olyan konstrukcióban szerezte meg idegen pénz időleges használatának a jogát, amelyben a kirovó és a lerovó pénznem eltér. Ez azt jelenti, hogy a felek a pénztartozást úgy határozzák meg, hogy az adós az esedékességkor annyit fog forintban fizetni (leróni), amennyi megegyezik a szerződésben tipikusan svájci frankban, euróban, jenben kirótt pénztartozással. Deviza alapú szerződés lehet pénzügyi lízingszerződés is.

A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések lehetnek fogyasztóval kötött szerződések, de fogyasztónak nem minősülő jogalanyokkal is kötöttek pénzügyi intézmények deviza alapú szerződéseket. A továbbiakban eltérő megfogalmazás hiányában a deviza alapú kölcsönszerződés fogalma kiterjed a deviza alapú hitel- és pénzügyi lízingszerződésekre is.

A deviza alapú kölcsönszerződés megkötésekor a kölcsönvevő szándéka arra irányult, hogy forintban jusson a kölcsönhöz és tartozását is forintban fizesse vissza, kamatfizetési kötelezettsége ugyanakkor a szerződéskötés idején jellemző forint kölcsönre irányadó kamatnál jelentősen alacsonyabb legyen. Ezen elvárásnak felelt meg a deviza alapú hitelezés konstrukciója, melynek alapjául a Ptk. 231.§-ának szabályai szolgáltak.

Devizakölcsön az, ahol a pénztartozás kirovó pénzneme nem forint. Jogszabályi tilalom hiányában a felek szabadon határozhatják meg a kirovó pénznemet (szabad számolás elve). A deviza alapú kölcsön is devizakölcsön, mivel a tartozás devizában van meghatározva, ugyanakkor a hitelező a kölcsönt forintban köteles folyósítani, az adós pedig forintban köteles törleszteni, tehát mind a hitelező, mind az adós a devizában kirótt pénztartozását forintban rója le. Ez a megoldás tekintendő a Ptk. 231. § (1) bekezdésében tételesen is rögzített főszabálynak, melytől a felek a diszpozitivitás elvéből fakadóan szabadon eltérhetnek, az eltérés lehetőségére e körben a Ptk. 231. § (1) bekezdése kifejezetten utal is. Nincs akadály ezért annak, hogy a felek úgy állapodjanak meg, miszerint mindkét fél a kötelezettségének a

kirovó pénznemben (effektivitási kikötés) köteles eleget tenni, tehát mind a folyósításra, mind a törlesztésre a kirovó pénznemben kerül sor. Ebből következően a devizakölcsönnek két fajtája létezik: az effektivitási kikötéssel el nem látott kölcsön (deviza alapú kölcsön) és az effektivitási kikötéssel ellátott deviza kölcsön. Az előbbi a felek eltérő megállapodásának hiányában érvényesülő főszabály, az utóbbi pedig a felek kifejezett megállapodása esetén érvényesülő kivétel.

A Ptk. meghatározza azt is, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérése esetén hogyan kell kiszámítani, a teljesítéskor mennyit kell az adósnak fizetnie ahhoz, hogy a kirótt tartozását teljesítse. A Ptk. 231. § (2) bekezdése szerint a más pénznemben meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam alapulvételével kell átszámítani. Ez az átszámítás nem jelent pénzváltást, csupán a folyósított összegnek, illetve a törlesztett összegeknek a teljesítéskori árfolyam alapján történő kiszámítását.

A deviza alapú kölcsön mögött – figyelemmel a pénzügyi intézményekre vonatkozó közjogi jellegű szabályokra – devizaforrás áll. Annak vizsgálata, hogy egy konkrét szerződés mögött van-e devizaforrás lehetetlen és egyben szükségtelen is a perekben. A szerződésben meghatározott kamat nem azonos az adott deviza jegybanki alapkamatával, annak meghatározása során más tényezők is megjelennek, ahogy a forint kölcsön kamata sem azonos bankkölcsön esetén a jegybanki alapkammattal.

A deviza alapú kölcsön lényege, hogy az adós tartozása devizában keletkezik, a kölcsön folyósítására és a törlesztésére pedig forintban kerül sor. A tartozás devizában van megállapítva, az adós forintban teljesítendő fizetési kötelezettsége ezért a forint erősödésétől, gyengülésétől függ. A devizában meghatározott kölcsönért az adósnak a forint gyengülése esetén többet kell visszafizetnie, terhei növekednek, míg erősödése esetén kevesebbet, terhei csökkennek. A hitelező helyzetére ugyanakkor az árfolyam változása nem hat ki, hiszen az adós általi visszafizetéskor forintban ugyanolyan értékű devizához jut, mint amennyit folyósított.

A kirovó és a lerovó pénznem lényegéből következik, hogy téves az az álláspont, amely szerint a törlesztés pontos összege nem határozható meg a szerződéskötés időpontjában. A deviza alapú kölcsöntartozás éppolyan egyértelműen meghatározott, mint az effektivitási kikötéssel ellátott devizakölcsön. Az adós tartozása mindkét esetben a szerződéskötés időpontjában egyértelműen rögzül: az a kirovó pénznemben meghatározott összeg. A kirovó és a lerovó pénznem eltéréséből szükségszerűen fakad, hogy a szerződéskötés időpontjában nem lehet megmondani, hogy a lerovás (szerződéskötéskor nem is szükségszerűen ismert) pénznemből mennyit kell adni ahhoz, hogy az adós teljesítsen. Ez azonban a kirótt tartozás egyértelmű meghatározottságát nem érinti.

2. A jogegységi határozat egyedi szerződések, szerződési rendelkezések érvényességének vizsgálatára nem alkalmas, hanem csak annak elemzésére, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés 1. pontban ismertetett konstrukciója polgári jogi szempontból érvényes-e. Az egyes szerződések, egyes szerződéstípusok egyedi megvizsgálása, egyedi, illetve többlet tényállási elemek feltárása, értékelése csak a konkrét perekben lehetséges.

Az érvénytelenségi ok fennálltát mindig a szerződéskötés időpontjában kell vizsgálni. A szerződéskötést követően bekövetkezett változásokat (így például az árfolyamnak az adósokra rendkívül kedvezőtlen változását) az érvénytelenségi okok vizsgálata során nem lehet

figyelembe venni. A szerződési terheknek a szerződés megkötését követő – előre nem látható – egyoldalú eltolódása az érvénytelenség körében nem értékelhető.

Különbséget kell tenni azon esetek között, amikor a szerződés teljes egészében érvénytelen, illetve amikor a szerződésnek csak egyes körülhatárolható rendelkezései érvénytelenek, vagyis a szerződés részlegesen érvénytelen. Először tehát azt szükséges vizsgálni, hogy az érvénytelenségi ok a szerződést teljes terjedelmében teszi érvénytelenné, avagy részleges érvénytelenséget eredményez.

A perekben az egész szerződés érvénytelenségét eredményező érvénytelenségi okként szoktak hivatkozni a szerződés jogszabályba ütközésére, nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközésére, uzsorás jellegére, valamint arra, hogy a szerződés lehetetlen szolgáltatásra irányul, illetve színelte.

a) Maga a deviza alapú kölcsönszerződés konstrukciója nem ütközik jogszabályba.

A Ptk.-nak a felek jogait és kötelezettségeit megállapító szerződési jogi szabályai főszabályként eltérést engedő, diszpozitív normák. A Ptk. 200. § (1) bekezdése szerint ugyanis a felek a szerződés tartalmát szabadon állapíthatják meg, a szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja. A Ptk. pénztartozásra vonatkozó szabályai – ahogy arra a jogegységi határozat 1. pontja rámutat – kifejezetten lehetővé teszik, hogy a felek a pénztartozást devizában róják ki. Ez a jog értelemszerűen kölcsönszerződések esetén is megilleti a feleket. A vizsgált szerződések megkötésekor nem létezett olyan jogszabály, amely tiltotta volna kölcsönszerződések esetén a tartozás devizában történő kirovását. Tiltó rendelkezés hiányában nem volt akadálya annak, hogy a felek jogszabályban részleteiben nem rendezett deviza alapú kölcsönszerződést kössenek.

Abból, hogy a Ptk. 231. §-a kifejezetten lehetővé teszi, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérjen, szükségszerűen következik az is, hogy a Ptk. általában érvényesnek ismeri el az ilyen megállapodásokat. E megállapodásokból automatikusan fakad, hogy az árfolyamváltozás előnyeit és hátrányait az adós viseli. A vizsgált szerződések megkötésekor nem létezett olyan jogszabály, amely általában vagy akár fogyasztók esetén tiltotta volna az árfolyamkockázat ilyen formában történő telepítését vagy meghatározta volna az adós által viselendő kockázat felső határát. Ebből következően az, hogy az árfolyamváltozás kockázata az adóst terhelte, nem tette magát a konstrukciót jogszabályba ütközővé.

A perekben gyakori érvelés, hogy azért jogszabálysértőek a deviza alapú kölcsönszerződések, mert a kölcsön összege nem került tételesen, pontosan, összecszerűen meghatározásra. Deviza alapú kölcsönszerződéseknel két tipikus módja van a kölcsönösszeg meghatározásának. Vannak olyan deviza alapú kölcsönszerződések, melyek a kölcsönt devizában határozzák meg és a szerződés egyéb rendelkezései nem hagynak kétséget afelől, hogy a devizát a szerződésben meghatározott időpontban, a szerződésben – tipikusan – a kölcsönt nyújtó pénzügyi intézmény vételi árfolyamán (lízingszerződés esetén, ha a lízingbe adónak nincs saját árfolyama, a szerződésben meghatározott pénzügyi intézmény vételi árfolyamán) kell átszámítani forintra. Ezt az összeget folyósítja a pénzügyi intézmény. Az adósnak pedig a kölcsön adott devizának megfelelő összeget és annak járulékait kell visszafizetnie forintban, az aktuális eladási árfolyam figyelembe vételével (ha tehát 10.000 euró a kölcsön összege 10.000 eurónak és járulékainak megfelelő forint összeget). A másik szokásos meghatározási mód az, hogy a kölcsönt forintban határozzák meg, de a szerződés egyéb rendelkezéseiből

következően egyértelmű, hogy a kölcsön devizában kerül megállapításra, a szerződésben meghatározott időpontban az ott meghatározott pénzügyi deviza vételi árfolyama figyelembe vételével, és ezt az összeget, valamint annak járulékait kell az adósnak forintban visszafizetnie a mindenkor irányadó eladási árfolyamon számítva. Egyik meghatározási mód sem sérti a Ptk. 523. §-ában írtakat. Nem szükséges ugyanis, hogy maga a kölcsönadott, folyósított összeg, illetve a törlesztések összege tételesen szerepeljenek a szerződésben, hanem az is elégséges, ha azok kiszámítható módon vannak meghatározva. Amennyiben a kölcsönadott deviza összeg, a folyósított forint összeg, illetve a visszafizetendő forintban meghatározott törlesztőrészek egyértelműen kiszámíthatók a szerződés rendelkezései alapján, a deviza alapú kölcsönszerződés nem ütközik a Ptk. 523. § (1) bekezdésébe.

Nem maga a szerződéses konstrukció, hanem a konkrét megkötött fogyasztási (2005. január 1-jétől a fogyasztási-, lakossági) kölcsönszerződés ütközik jogszabályba, ha nem felel meg a Hpt. 213. § (1) bekezdés a)-g) pontjai szerinti feltételeknek. (E rendelkezéseket egyébként a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény 2010. június 11. napjától hatályon kívül helyezte. A Hpt. 213. §-ának rendelkezései pénzügyi lízingszerződésekre nem vonatkoznak. A Hpt. 2. számú melléklet III.5. és 13. pontjai alapján egyértelmű, hogy a fogyasztási-, lakossági kölcsönszerződések fogyasztói szerződések.)

A Hpt. 213. § (1) bekezdése értelmében az a)-g) pontoknak nem megfelelő tartalmú szerződés semmis. E felsorolásban vannak olyan pontok, amelyek az egész szerződés érvénytelenségét eredményezhetik, például, ha a szerződés tárgya, a THM mértéke, illetve a törlesztőrészek nagysága nincs a szerződésben rögzítve. Más pontok, így pl. a d) pont részleges érvénytelenséget eredményez, mivel a törvényi követelményeknek nem megfelelő tartalmú szerződéses rendelkezések a szerződés jól körülhatárolható részét érintik.

b.) A deviza alapú kölcsönszerződés konstrukciója nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe. Annak megítélését, hogy egy szerződés mikor tekinthető nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközőnek, a jogalkotó a bíróságokra bízta, e vonatkozásban jogszabályban rögzített támpontokat a Ptk. nem ad. A bírói gyakorlat szerint jóerkölcsbe ütközik az a szerződés, amelyet ugyan a jog nem tilt, de az azzal elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege vagy azért ellenszolgáltatás felajánlása, illetve a szerződés tárgya, az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, szokásokat nyilvánvalóan sérti, ezért azt az általános társadalmi megítélés egyértelműen tisztességtelennek minősíti (BH2000.260). A jóerkölcs tehát egy olyan absztrakt fogalom, amely a társadalom általános értékítéletét, általános erkölcsi felfogását fejezi ki.

A deviza alapú kölcsönszerződések megkötésére azért került sor, mert az adós célja az volt, hogy a forint kölcsönszerződések esetén irányadó kamatnál alacsonyabb kamattal jusson kölcsönhöz. Erre csak úgy volt lehetőség, ha devizában adósodik el, ami egyben azt jelenti, hogy vállalja az árfolyamváltozás kockázatát, melynek iránya, mértéke előre nem látható, nem kiszámítható. Önmagában a múltbeli tendenciák nem alapoztak meg a jövőre vonatkozó várakozásokat, még akkor sem, ha abból esetleg az árfolyam gyengülésének tendenciájára lehetett következtetni, különös tekintettel arra, hogy az adott időszakban más tényezők, például az euró övezetbe történő csatlakozás lehetősége, deklarált célja, ellentétes tendencia kialakulását is előrevetítette; ekkor úgy tűnt, hogy a kockázatot rövid ideig, az euró céldátumként már kitűzött bevezetéséig kell vállalni. A szerződéses konstrukcióból származó árfolyam kockázatot az adós szempontjából kiegyenlíthette az az előny, amely az alacsonyabb kamattal és törlesztőrészekben mutatkozott, tehát mindkét fél realizálhatott számára fontos előnyöket, az aktuális gazdasági, üzleti érdekeinek megfelelően. Így tehát az adóst terhelő

árfolyamkockázat nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközőnek nem tekinthető. A deviza alapú kölcsönszerződések megkötésekor ezeket a szerződéseket a társadalom nem ítélte el (BH2012/7/G4.). A szerződéskötést követően bekövetkezett, a fogyasztóra hátrányos változások pedig nem eredményezhetik a szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti érvénytelenségét.

c) A deviza alapú kölcsönszerződés, önmagában a szerződéses konstrukció miatt, uzsorás szerződésnek sem minősíthető. A Ptk. 202. §-a értelmében, ha a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki, a szerződés, mint uzsorás szerződés semmis. A szerződés uzsorás jellegének megállapításához objektív és szubjektív feltételek együttes megléte szükséges, bármelyik is hiányzik a szerződés uzsorás jellegének megállapítására nincs törvényes lehetőség. Az uzsora megállapításának objektív feltétele, hogy a szerződő fél gazdasági helyzete válságos legyen, a szubjektív feltétel pedig, hogy az ellenérdekű fél azt célzatosan kihasználva olyan előnyökhöz jusson, ami őt egyébként nem illeti meg (EBH2001.436.).

Az uzsora két konjunktív feltétele közül a vizsgált szerződések körében egyik sem áll fenn. Egyrészt a deviza alapú kölcsönszerződések tipikusan blankettaszerződések, amelyek kidolgozásakor a hitelező fogalmilag nem lehetett figyelemmel az adósok egyedi szempontjaira. Így ugyanolyan feltételek vonatkoztak azokra, akik jó anyagi helyzetben, pl. luxus cikkek megvásárlásához, vagy befektetési céllal vettek fel kölcsönt és azokra, akik lakáshelyzetük megoldása érdekében fordultak kölcsönért a pénzügyi intézményhez. Önmagában a kölcsönvevő forrásigényének a kielégítése nem jelenti a helyzetének a kihasználását. Az egyes adósok helyzetének a kihasználása valójában azért is kizárt, mert a kölcsön feltételeit a pénzügyi intézmény nem egyedileg, egy adott adós helyzetétől függően alakítja ki. Másrészt a pénzügyi intézmény az adós devizában történt eladósodása folytán nem jut őt meg nem illető előnyhöz, hiszen a törlesztéskor csak a kölcsönadott devizaösszegnek megfelelő forint összeghez jut hozzá.

d.) A deviza alapú kölcsönszerződés, jellemzően, nem lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés (Ptk.227.§ (2) bekezdés) és mivel a pénztartozás a lehető legfajlagosabb szolgáltatás, annak teljesítése lehetetlenülni sem tud mindaddig, amíg a teljesítés helyén törvényes fizetőeszköz létezik. A forint, amelyben a folyósításra és a törlesztésre sor kerül, valamint a deviza alapú kölcsönszerződésekben megjelölt nyilvántartási devizanemek (svájci frank euró, jen) létező devizanemek. A szerződések nem irányulnak lehetetlen szolgáltatásra, ha az egyes létező pénznemekről való átszámítás szabályait pontosan, szabatosan meghatározzák. Az pedig, hogy az adós helyzete a szerződés megkötését követően kedvezőtlenül megváltozott – akár személyes körülményeit illetően (pl. munkanélkülivé, keresőképtelenné vált), akár kizárólag az árfolyamváltozás következtében – nem jelenti azt, hogy a szerződés lehetetlen szolgáltatásra irányult volna.

e.) A deviza alapú kölcsönszerződés nem színlelt szerződés. Egy szerződés akkor színlelt (Ptk. 207. § (6) bekezdés), ha mindkét szerződő fél valódi ügyleti akarata tudatosan eltér az általuk ténylegesen megtett szerződési nyilatkozatuktól. A színlelt szerződés gyakorta más szerződést leplez. Deviza alapú kölcsönszerződések esetén tipikus esetben a felek valódi ügyleti akarata olyan kölcsönszerződés megkötésére irányult, amely a tényleges forint kölcsönhöz képest alacsonyabb kamat fizetési kötelezettséget eredményezett. Ennek fejében a kölcsönt felvevők – a már kifejtetteknek megfelelően – vállalták az árfolyamváltozás kockázatát, más jogügyletet – egyedi lehetséges eseteket leszámítva – azonban nem lepleztek.

f) Az eddig elemzettek a magyar jog által szabályozott olyan érvénytelenségi okok, amelyek értelmezése egyedül a magyar bíróságok feladata. A magyar jogban azonban van egy olyan érvénytelenségi ok is, nevezetesen a fogyasztói szerződésekben alkalmazott általános szerződési feltételek és egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételek tisztességtelenségének a megítélése, amelyre vonatkozó rendelkezések (Ptk. 209. §, 209/A. §, 209/B. §) részben uniós irányelvek átültetése folytán kerültek a magyar jogrendszerbe, és így alkalmazásuk az uniós szabályok értelmezését is igénylik. Ez pedig – kétség esetén – az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikk (3) bekezdése értelmében az Európai Unió Bíróságának a kizárólagos hatáskörébe tartozik. A jogegységi tanács álláspontja szerint a deviza alapú kölcsön mint szerződéstípus tisztességtelen volta jelenleg nem ítéltető meg, figyelemmel arra, hogy ezt is érintően a Kúria egyik ítélkező tanácsa egy konkrét ügyben előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett az Európai Unió Bíróságánál, kérve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv egyes rendelkezéseinek értelmezését. Ez az eljárás jelenleg még folyamatban van (C-26/13. sz.).

3. A Ptk. 205. § (3) bekezdése alapján a felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek és figyelemmel kell lenniük egymás jogos érdekeire. A szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről. Az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség a szerződés teljesítése során is terheli a feleket [Ptk. 277. § (4) és (5) bekezdések]. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések esetén a felek között információs egyensúlyhiány áll fenn. Ezt ellensúlyozandó a Hpt. – többször módosított – 203. §-a speciális többlet tájékoztatási kötelezettséget írt elő a pénzügyi intézmények számára. A Hpt. 203. § (1) bekezdés – a jogegységi határozat szempontjából releváns időszakban hatályos szövege – szerint a pénzügyi intézmény egyértelműen és közérthetően köteles ügyfeleit, illetve jövőbeni ügyfeleit a pénzügyi intézmény által nyújtott szolgáltatások igénybe vételének feltételeiről, valamint e feltételek módosulásáról tájékoztatni. A 2005. január 1. után lakossági ügyféllel megkötött devizahitel nyújtására irányuló, illetve ingatlanra kikötött vételi jogot tartalmazó szerződéseknel pedig a Hpt. 203. §-a már előírja, hogy a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásulvételét az ügyfél aláírásával igazolja. Ennek az ügyfél által aláírt kockázatfeltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kell az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztőrészletre. A tájékoztatásnak tehát ki kellett terjednie az árfolyam változásának lehetőségére, és arra, hogy annak milyen hatása van a törlesztőrészletre.

A tájékoztatási kötelezettség nem terjedhetett ki az árfolyamváltozás várható irányára, előre nem látható mértékére, a kockázat reális voltára, valószínűségére. Ahogy arra a Legfelsőbb Bíróság a BH2012/7/G.4. számon közzétett elvi határozatában már rámutatott, a pénzügyi intézménynek nem kellett arról nyilatkoznia, hogy a hosszabb távra kötött szerződés ideje alatt mi lehet az árfolyamváltozás felső határa. Ilyen tartalmú tájékoztatási kötelezettséget egyébként nem is lehetne teljesíteni, mert az árfolyam emelkedésének, csökkenésének nincs pontosan előre látható, kiszámítható mértéke, illetve korlátja, különösen hosszú időintervallum esetén. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete által a Kúria részére 2013. május 31-én adott tájékoztatás szerint, a 2001-2008 közötti időszakban a pénzügyi intézmények sem láthatták előre a jövőbeni árfolyamváltozásnak sem a mértékét, sem az irányát. Ezen időszakban a Magyar Nemzeti Bank stabilitási jelentései sem utaltak jelentős árfolyamváltozásra.

A tájékoztatási kötelezettség megsértéséhez (nem, vagy nem a jogszabályoknak megfelelő teljesítéséhez) sem a Ptk., sem a Hpt. nem fűzi a semmisség jogkövetkezményét, így maga a megkötött szerződés emiatt nem jogszabályba ütköző.

Amennyiben a fogyasztó nem kapott megfelelő tájékoztatást a szerződéses kockázatokról, ez – az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ügyben kifejtendő állásponttól is függően – felvetheti azt a kérdést, hogy a téves, nem a valóságnak megfelelő tájékoztatás folytán a szerződés egyes feltételei megfelelnek-e az átláthatóság elvének; ha nem, ez akár tisztességtelenséget is eredményezhet.

A téves vagy nem megfelelő tartalmú tájékoztatás, illetve a félrevezető tájékoztatás – bizonyítottság esetén – annak megállapításához is vezethet, hogy az adós a szerződés megkötésekor tévedésben volt vagy a pénzügyi intézményt őt szándékosan megtévesztette.

A Ptk. 210. § (1) bekezdése értelmében, aki a szerződés megkötésekor valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, a szerződési nyilatkozatát megtámadhatja, ha tévedését a másik fél okozta, vagy felismerhette, a (4) bekezdés szerint pedig, akit a másik fél megtévesztéssel vagy jogellenes fenyegetéssel vett rá a szerződés megkötésére a szerződési nyilatkozatot megtámadhatja. A tévedés, a megtévesztés megtámadási okok, melyek alapján a szerződés a tévedés, megtévesztés felismerésétől számított egy éves, anyagi jogi, elévülési jellegű határidőn belül támadható meg [Ptk. 236. § (2) bek. a) pont], ugyanakkor a szerződésből eredő követeléssel szemben kifogásként határidő nélkül lehet rá hivatkozni [Ptk. 236. § (3) bek.]. Az eredményes igényérvényesítéshez, amely az egész szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményével jár, azt szükséges – többek között – bizonyítani, hogy a pénzügyi intézmény okozta az adós tévedését, megtévesztette őt.

Nem értékelhető azonban tévedésként az, ha az adós arra hivatkozik, hogy nem olvasta el a szerződést, illetve a tájékoztatást vagy átolvasta ugyan, de annak egyes rendelkezéseit nem értette meg. Egy kölcsönvevőtől minimálisan elvárható ugyanis, hogy a szerződést alaposan áttanulmányozza és szükség esetén az egyes általa nem érthető rendelkezésekről tájékoztatást kérjen. Ennek elmulasztása a Ptk. 4. § (4) bekezdése alapján a kölcsönvevő terhére esik.

A deviza alapú kölcsönszerződéseknél nem kellett az adós részére a befektetési vállalkozásokról és az árutózsdei szolgáltatókról valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény (Bszt.) 40-42. §-a szerinti tájékoztatást nyújtani. E törvény 2007. december 1-jén lépett hatályba, így a korábban kötött szerződésekre akkor sem lenne visszamenőleges hatálya, ha egyébként ezen törvény rendelkezései a deviza alapú kölcsönszerződésekre kiterjednének. A hivatkozott törvény tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó rendelkezései befektetési szolgáltatási tevékenység körében kötött szerződésekre vonatkoznak, melyek körét az 5. § tételesen felsorolja. E körbe a deviza alapú kölcsönök tipikus esetben nem tartoznak, kivéve, ha a deviza alapú hitel egyben befektetési hitel. Befektetési hitel kivételével, a deviza alapú kölcsön nyújtása során a pénzügyi intézmény pénzt biztosít az adós számára nevesített vagy nem nevesített célra, ezzel szemben befektetési szolgáltatási tevékenység esetén a befektetési szolgáltató az ügyfél pénzével végez pénzügyi eszközre vonatkozó különböző műveleteket.

4. Bár a deviza alapú kölcsönszerződés mint szerződéstípus önmagában az 1. pontban elemzett a konstrukció miatt – a jogegységi határozat által tárgyalt okokból – nem érvénytelen, mégis előfordulhat, hogy egy adott szerződés valamely – a jelen jogegységi határozatban az általánosság szintjén nem vizsgálható – okból egészében érvénytelen. Ha a

felperes a Ptk. 239/A. §-a alapján terjesztette elő a keresetét, és az alperes - az 5/2013. PJE számú jogegységi határozat 3. pontjában foglaltak szerint – nem terjesztett elő viszontkeresetet az érvénytelenség jogkövetkezményeinek az alkalmazása iránt, a bíróság csak a szerződés érvénytelenségének a megállapítására jogosult. Ha valamelyik fél a jogkövetkezmények levonását is kéri, akkor a bíróság vizsgálja, hogy a Ptk. 237. §-a által szabályozott jogkövetkezmények közül melyik alkalmazása indokolt. A Ptk. hivatkozott rendelkezése e körben akkor is irányadó, ha a szerződés egésze a Hpt. 213. § (1) bekezdésében meghatározott valamely okból érvénytelen, ugyanis a Hpt. az érvénytelenség jogkövetkezménye kérdésében nem foglal állást.

A Ptk. az érvénytelenség jogkövetkezményei körében egyenértékű lehetőségeknek tekinti az eredeti állapot helyreállítását és a szerződés érvényessé nyilvánítását. Ha pedig ezen elsődleges jogkövetkezmények egyike sem alkalmazható, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. A Legfelsőbb Bíróság már az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. pontjában egyértelműen kimondta – felidézve a PK 267. számú állásfoglalásban kifejtett szempontokat –, hogy a két elsődleges jogkövetkezmény közötti mérlegelés során elsősorban azt kell vizsgálnia a bíróságnak, hogy van-e mód a szerződés hibájának orvoslására. A jogegységi tanács álláspontja szerint, a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos jogvitákban, a bíróságoknak különösen arra kell törekedniük, hogy minden lehetséges esetben kiküszöböljék az érvénytelenség okát és a szerződést érvényessé nyilvánítsák. A szerződés érvényessé nyilvánítása olyan helyzetet teremt, mintha a felek már eredetileg is érvényes szerződést kötöttek volna (ex tunc hatályú érvényessé nyilvánítás). A bíróság ilyen esetben a szerződés módosításával (kiegészítésével) az érvénytelenségi ok folytán előállt érdeksérelmet küszöböli ki. A bíróságnak érvénytelen deviza alapú kölcsönszerződések esetében azért kell elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására törekednie, mert az esetek nagy részében ez a megoldás szolgálja mindkét szerződő fél, de főként az adósok érdekét, akiknek a még fennálló tartozása más érvénytelenségi jogkövetkezmény alkalmazása esetén egy összegben azonnal esedékessé válna. Különösen indokolt a szerződés érvényessé nyilvánításáról rendelkezni akkor, ha csak formainak tekinthető olyan okból érvénytelen a szerződés, amely tekintetében a felek akarata egyértelműen megállapítható (pl. a törlesztőrészletek száma tévesen került feltüntetésre).

5. Fogyasztói szerződés részlegesen érvénytelen akkor, ha az érvénytelenségi ok nem az egész szerződést, hanem annak csak egyes rendelkezéseit érinti, feltéve, hogy a szerződés az érvénytelen rész nélkül teljesíthető. Fogyasztói szerződés esetén tehát a Ptk. 239. § (1) bekezdésétől eltérően a bíróságnak nem azt kell vizsgálnia, hogy a felek a szerződést az érvénytelen rész nélkül megkötötték volna-e, hanem a Ptk. 239. § (2) bekezdése alapján azt, hogy az érvénytelen rész nélkül a szerződés teljesíthető-e.

A Hpt. 213. § (1) bekezdése a szerződés semmisségének a jogkövetkezményét írja elő olyan fogyasztói és lakossági kölcsönszerződésekre, amelyek nem tartalmazzák az a)-g) pontokban előírtakat. A Hpt. azzal, hogy a szerződés semmisségét mondja ki, nem határoz arról, hogy a semmisségnek a Ptk.-ban szabályozottaktól eltérő jogkövetkezménye lenne. A Ptk. alapján kell megítélni azt a kérdést is, hogy valamely kötelező tartalmi elem hiánya vagy a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő tartalmú szerződéses rendelkezés részleges vagy teljes érvénytelenséget eredményez-e. A Hpt. 213. § (1) bek. rendelkezéséből ugyanis nem következik, hogy részleges érvénytelenség megállapítása kizárt lenne. A Hpt. 213. § (1) bek. a)-g) pontjai közül a leggyakrabban hivatkozott érvénytelenségi ok a d) pont, amely szerint semmis a szerződés, ha nem tartalmazza azon feltételek, illetve körülmények részletes meghatározását, amelyek esetében a hiteldíj megváltoztatható. A Hpt. 213. § (1) bek. d)

pontjában írt semmisségi ok nyilvánvalóan jól körülhatárolható, a többi rendelkezésre kihatással nincs, a szerződés a hiteldíj változtatás figyelmen kívül hagyásával teljesíthető, így csak részleges érvénytelenséget eredményez. Ha az adott rendelkezés jogszabályba ütköző volta megállapítható, nem szükséges tovább vizsgálni, hogy az adott szerződéses rendelkezés egyéb okból tisztességtelen-e.

Ha a fél megállapítás iránti keresetében több érvénytelenségi okra is hivatkozik, a bíróság valamennyi érvénytelenségi okot köteles vizsgálni és ítéletében meg kell állapítania, hogy mely szerződési rendelkezések érvénytelenek, az alaptalanul hivatkozott érvénytelenségi okok tekintetében pedig a kereset el kell utasítania. Tipikus esetben az érvénytelen szerződéses rendelkezéseket úgy kell tekinteni, mintha nem váltak volna a szerződés részévé; a tisztességtelen feltételek elhagyásával a szerződés változatlan formában továbbra is köti a feleket.

A felek közötti elszámolásra erre irányuló kereset, illetve viszontkereset esetén van lehetőség, ami azt jelenti, hogy az érvénytelen rendelkezések figyelmen kívül hagyásával újra kell számolni, hogy az adósnak mennyit kellett volna fizetnie és ténylegesen mennyit fizetett.

Ha a szerződés az érvénytelennek talált feltétel nélkül nem teljesíthető, ez már az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi és annak megfelelően kell a jogkövetkezményt levonni.

Speciális esetet képez, ha a szerződés tisztességtelennek bizonyult kikötése az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi. Ez a kérdés merült fel a Kúria előtt folyamatban levő Pfv.VII.21.247/2012. számú ügyben, a kétnemű árfolyam alkalmazása (a folyósításkor deviza vételi, a törlesztésekkor deviza eladási árfolyam kikötése) kapcsán. E kérdéskör tekintetében a jogegységi tanács nem tud iránymutatást adni, ugyanis a 13/93/EGK irányelv értelmezésére kétely esetén az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikk (3) bekezdése értelmében az Európai Unió Bírósága jogosult. Ezért az említett számú ügyben előterjesztett előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatása iránti kérelmében a Kúria ítélkező tanácsa arra kért választ, hogy a kétnemű árfolyam használatának tisztességtelensége a bíróság által vizsgálható-e. Ha vizsgálható, elégséges-e, ha egy szerződéses rendelkezés nyelvtanilag egyértelmű, avagy annak érthetősége tágabb összefüggésben vizsgálandó. Végül, ha a tisztességtelennek bizonyult feltétel elhagyása esetén a szerződés nem teljesíthető, mi módon van a bíróságnak lehetősége az érvénytelenség kiküszöbölésére. Nyilvánvaló, hogy a harmadik kérdésre adandó iránymutatás minden olyan egyéb – eddig még nem ismert – esetben is irányadó lesz, amikor a tisztességtelen szerződési feltétel elhagyásával a szerződés nem teljesíthető. Az eljárás az Európai Unió Bírósága előtt C-26/13. szám alatt folyamatban van. Azokban a peres eljárásokban, amelyekben az érvénytelennek talált szerződéses rendelkezés nélkül a szerződés nem teljesíthető indokolt lehet, hogy a bíróság az előtte lévő per tárgyalását felfüggeszse. Ennek lehetőségét a tárgyalás felfüggesztésének egyes kérdéseiről szóló 3/2005. (II. 14.) PK-KK vélemény egyértelműen rögzíti.

6. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltétel mikor felel meg az átláthatóság követelményének, a jogegységi tanács a döntését az Európai Unió Bírósága előtt C-26/13. szám alatt folyó előzetes döntéshozatali eljárásban történő határozathozatalt követően fogja meghozni tekintettel arra, hogy ez a döntés várhatóan kihathat a jogegységi indítványban feltett kérdés megválaszolására.

7. A tartós hitelezési jogviszonyban a szerződéskötést követően olyan változások állhatnak be – és ez a szerződés érvényességét már nem érinti, arra nem hathat vissza –, amelyek eredményeként a szerződés gazdasági-kockázati egyensúlya utólag felborul, illetőleg súlyos aránytalanságok következnek be. Ha a felek a szerződés módosításával ezeket közösen nem orvosolják, a szerződésekbe való utólagos beavatkozás válhat szükségessé.

A Ptk. 241. §-a alapján a bíróság kivételes esetekben, csak az egyes egyedi jogviszonyokban módosíthatja a felek között létrejött szerződést. A Ptk. 226. § (2) bekezdése értelmében viszont jogszabály a hatályba lépése előtt megkötött szerződések tartalmát kivételesen megváltoztathatja. A társadalmi méretű, azonos hatású változásoknak a szerződések nagy tömegét hasonlóan érintő következményeit az egyes peres eljárások keretei között szinte lehetetlen kielégítő módon megoldani. Ha erre az igazságszolgáltatás mégis rákényszerül, a megoldások szükségszerűen eltérőek lesznek, figyelemmel a bírói mérlegelés lehetőségére. A nagyszámú jogvitát eredményező társadalmi problémák megoldásának nem a bírói út a megfelelő módja, figyelemmel annak időigényes és nem költséghatékony voltára, szemben a jogalkotási lehetőséggel, amely célszerű és legitim eszköze társadalmi problémák kezelésének. Ha a jogalkotó a Ptk. 226. § (2) bekezdése alapján a szerződéseket a körülmények lényeges megváltozása miatt módosítja, ennek során mérlegelni tudja a felek érdekeit és figyelembe tudja venni az osztársadalmi érdekeket is.

Ha a jogalkotó a társadalmi méretű változásoknak a szerződések nagy tömegét hasonlóan érintő következményeit jogszabályi eszközökkel rendezte (pl. végtörlesztés, árfolyamrögzítés), a jogalkotói beavatkozás e körben az egyedi bírói mérlegelést kizárja. A jogszabályokkal érintett szerződések tekintetében egyedi esetekben a bírói konkrét módosítás azt eredményezné, hogy a jogszabályi formában megjelenő osztársadalmi mérlegelést az egyedi bírói döntések felülírnák, ami megbontaná a jogalkotó által szándékolt egyensúlyt. Ha a jogalkotó az indokolt körben – a legszélesebb mérlegelés eredményeként – a szerződésmódosítást jogszabállyal elvégezte, a bírói szerződésmódosítás ugyanebben a körben kizárt.

IV.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében a rendelkező részben foglaltak szerint határozott és határozatát közzéteszi a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján (Bszi. 42. § (1) bekezdés).

Budapest, 2013. december 16.

Dr. Darák Péter a jogegységi tanács elnöke
Dr. Vezekényi Ursula előadó bíró
Dr. Kemenes István előadó bíró
Dr. Almásy Mária bíró
Dr. Baka András bíró
Dr. Bartal Géza bíró
Böszörményiné dr. Kovács Katalin bíró
Dr. Csentericsné dr. Ágh-Bíró Ágnes bíró
Dr. Csiki Péter bíró
Dr. Csóke Andrea bíró
Dr. Csúri Éva bíró
Dr. Eröss Monika bíró

Dr. Farkas Attila bíró
Dr. Harter Mária bíró
Dr. Havasi Péter bíró
Dr. Kiss Gábor bíró
Dr. Kollár Márta bíró
Dr. Kovács Zsuzsanna bíró
Dr. Kőrös András bíró
Dr. Madarász Anna bíró
Dr. Makai Katalin bíró
Dr. Mészáros Mátyás bíró
Dr. Mocsár Attila Zsolt bíró
Dr. Molnár Ambrus bíró
Dr. Orosz Árpád bíró
Dr. Osztovits András bíró
Dr. Pataki Árpád bíró
Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes bíró
Dr. Puskás Péter bíró
Dr. Simonné dr. Gombos Katalin bíró
Dr. Szabó Klára bíró
Dr. Szentpéteriné dr. Bán Erzsébet bíró
Dr. Szűcs József bíró
Tamáné dr. Nagy Erzsébet bíró
Dr. Török Judit bíró
Dr. Udvary Katalin bíró
Dr. Varga Edit bíró
Dr. Wellmann György bíró
Dr. Zábó Tamás bíró
a jogegységi tanács tagjai.

2. sz. melléklet

A KÚRIA 2013. ÉVBEN ELFOGADOTT KOLLÉGIUMI VÉLEMÉNYEI

TARTALOM

Büntető Kollégium.....	2
1/2013. (V. 8.) BK vélemény	2
2/2013. (VII. 8.) BK vélemény a büntetőjogi tárgyú büntető kollégiumi vélemények felülvizsgálatáról	4
3/2013. (VII.8.) BK vélemény.....	5
az ittas járművezetés megállapíthatóságáról	5
4/2013. (X. 14.) BK vélemény	6
Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium	6
1/2013.(IV.8.) KMK vélemény	6
a sztrájkjog gyakorlásának egyes kérdéseiről	6
2/2013.(IV.8.) KMK vélemény a munkaügyi perekben az illetékre és a munkavállalói költségkedvezményre vonatkozó szabályok alkalmazásáról	13
3/2013.(IX.23.) KMK vélemény a közigazgatási perekben érvényesülő felülvizsgálati szabályokról.....	16
4/2013.(IX.23.) KMK vélemény a munkajogi igény érvényesítésének egyes kérdései a 2012. évi I. törvény alapján	18
Polgári Kollégium.....	22
1/2013. (VI.17.) PK vélemény egyes kollégiumi vélemények meghaladottá nyilvánításáról	22

Büntető Kollégium

1/2013. (V. 8.) BK vélemény

I. Magánvádas büntetőügyben önmagában a feljelentés bírósághoz érkezése miatt a feljelentett személy mentelmi jogának felfüggesztése iránt a Be. 552. § (1) bekezdése szerinti intézkedések megtételének nincs helye.

II. Ha a feljelentésből megállapítható, hogy a cselekmény nem bűncselekmény (a cselekmény büntetendőségét, avagy az elkövető büntethetőségét kizáró ok áll fenn), a bűncselekmény gyanúja hiányzik, vagy más, az eljárás megszüntetésére okot adó körülmény esetén az eljárást személyes meghallgatás kitűzése és a Be. 552. § (1) bekezdése szerinti intézkedés megtétele nélkül meg kell szüntetni.

III. Az I-II. pontok megfelelően irányadóak a pótmagánvád alapján indult bírósági eljárásban is.

1. A Be. 551. § (1) bekezdése szerint a külön törvényben meghatározott közjogi tisztséget betöltő személyek ellen e tisztségük fennállása alatt csak a mentelmi jog felfüggesztése után indítható büntetőeljárás.

Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény 74. § (1) bekezdése szerint képviselő ellen csak az Országgyűlés előzetes hozzájárulásával lehet büntetőeljárást indítani.

Ezzel megegyező szabályozást tartalmaz az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény 14. § (1)-(2) bekezdése, az Állami Számvevőszékről szóló 2011. évi LXVI. törvény 10. § (1)-(2) bekezdése, továbbá az Európai Parlament magyarországi képviselőinek jogállásáról szóló 2004. évi LVII. törvény 10. § (2) bekezdése (azzal, hogy a mentelmi jog felfüggesztéséről az Európai Parlament határoz), az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 14. § (3) bekezdése (a mentelmi jog felfüggesztéséről az Alkotmánybíróság teljes ülése dönt), a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. CLXII. törvény 2. § (1) bekezdése (a mentelmi jog felfüggesztéséről az Országos Bírósági Hivatal elnökének javaslatára a köztársasági elnök dönt), valamint az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény 3. § (5)-(7) bekezdése (a mentelmi jog felfüggesztéséről a legfőbb ügyész esetében az Országgyűlés, a többi ügyész esetében a legfőbb ügyész dönt).

2. A mentelmi jog – bár azt nem a Be. 6. § (3) bekezdése, hanem a Be. 551. § (1) bekezdése tartalmazza – a büntetőeljárás külső, közjogi jogviszonyon alapuló, ezért külön törvényekben szabályozott – akadálya, amely a büntetőügyben a bíróság, az ügyész és a nyomozó hatóság elé állít eljárási akadályt. Nem tilalmazza azonban a mentelmi joggal védett személy elleni feljelentés megtételét.

A mentelmi jog személyhez kötött, fennállása alatt a feljelentett, vagy a bűncselekmény gyanújával terhelt személy ellen nem folyhat büntetőeljárás. A mentelmi jog, mint a meghatározott személy ellen folytatható büntetőeljárás közjogi tilalma alapján a mentelmi joggal védett személlyel szemben a megalapozott gyanú nem közölhető, és az ilyen személyt közvetlenül érintő eljárási cselekmény nem végezhető.

A mentelmi jog azonban csak az azzal védett személy elleni büntetőeljárás megindítását (folytatását) akadályozza. Nem lehet akadálya a bűncselekmény gyanúja miatt az eljárás megindításának, vagy olyan eljárási cselekmények elvégzésének (ekként a büntetőeljárás folytatásának), melyek nem irányulnak közvetlenül a mentelmi joggal védett személy ellen, azonban a gyanú megalapozását, személyre konkretizálását célozzák.

3. Bűncselekmény miatt bárki tehet feljelentést. A mentelmi jog nem képes megátolni azt, hogy az azzal védett személy ellen feljelentést tegyenek. Ezért önmagában a feljelentés megtétele még nem jár a mentelmi jog megsértésével. A feljelentés alapján azonban a hatósági cselekményeknek az előzőekben írtak szerint akadályt állít. Gyakorlati szempontból azt kell vizsgálni, hogy tartalmilag milyen eljárási cselekmény végezhető a mentelmi jog felfüggesztése nélkül.

Magánvádas ügyben nem jár a mentelmi jog megsértésével

- a feljelentő bírósági felhívása arra nézve, hogy írásban pontosítsa a feljelentését,
- a feljelentett személye kilétének kiderítése, illetve a kilétének ismerete nélkül a bizonyítási eszközök felkutatása érdekében elrendelt nyomozás;
- a bíróság általi előkészítő ülés tartása,
- a bíróság - Be. 501. § (2) bekezdésén alapuló - eljárást megszüntető határozatának meghozatala,
- a bíróság áttételt elrendelő határozatának meghozatala,
- a bíróság felfüggesztést elrendelő határozatának meghozatala.

A mentelmi jog felfüggesztése előtt azonban nem rendelhető el a feljelentett személyének kiléte ismeretében nyomozás, és nem tűzhető ki személyes meghallgatás. Ezek ugyanis már olyan eljárási cselekmények, amelyek ténylegesen a mentelmi joggal védett személy ellen irányulnak.

A mentelmi joghoz fűződő, így a büntetőeljáráson kívüli, közjogi követelmény, hogy a bűncselekmény gyanúját mentelmi joggal rendelkező személyre konkretizálják, ekként a gyanú a mentelmi joggal rendelkező személy felé "forduljon", és érje el a szintet, amikor a megalapozott gyanú már közölhető lenne. Csakis ekkor kerülhet sor a mentelmi jog felfüggesztése, mint közjogi aktus megindítására.

4. A Be. 6. § (2) bekezdése szerint büntetőeljárás csak bűncselekmény gyanúja alapján, és csak az ellen indítható, akit bűncselekmény megalapozott gyanúja terhel. Be. 497. § (1) bekezdése szerint a magánvádas eljárás feljelentésre indul meg. A feljelentésben elő kell adni, hogy a feljelentő ki ellen, milyen cselekmény miatt és milyen bizonyítékok alapján kéri a büntetőeljárás lefolytatását. A feljelentést a bíróságon kell írásban vagy szóban megtenni, a szóbeli feljelentést jegyzőkönyvbe kell foglalni.

Ha a feljelentésből nem derül ki, hogy azt ki ellen vagy milyen cselekmény miatt tette a feljelentő, a bíróság felhívhatja a feljelentőt, hogy írásban pontosítsa a feljelentést, előkészítő ülést tarthat, nyomozást rendelhet el (Be. 498. §).

A feljelentésben, mint történést vagy eseményt, le kell írni azt a cselekményt, amelyet a sértett az eljárás alapjának tekint. Ennek büntető törvénybe ütköző cselekménynek kell lennie, mégpedig olyan bűncselekménynek, amely miatt a törvény szerint a vádat magánvádoló is képviselheti (alaki legitimáció). Amennyiben a feljelentett cselekmény a feljelentésben foglalt adatok szerint nem bűncselekmény (hanem pl. csak szabálysértés) a bíróság személyes

meghallgatás nélkül - az általános szabályok [267. § (1) bek.: a feljelentésben vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény, a terhelt gyermekkorú, a terhelt halála, elévülés, vagy kegyelem, ítélt dolog, illetőleg a magánindítvány, kívánat, feljelentés már pótolhatatlan hiánya] szerint – a büntetőeljárást megszünteti.

A feljelentésnek tehát bűncselekményt kell tartalmaznia ahhoz, hogy az elkövető személye elleni eljárásnak jelentősége legyen. Ha azonban a feljelentés nem tartalmaz olyan cselekményt, ami a büntető törvénybe ütközik, vagy a feljelentésből egyértelműen megállapítható, hogy a cselekmény büntethetőségét vagy az elkövető büntetendőségét kizáró ok áll fenn, akkor nincs bűncselekmény, tehát nincs tárgya az eljárásnak. Ebben az esetben pedig nincs jelentősége a feljelentett személyének sem: esetleges mentelmi jogosult mivoltával kapcsolatban nem kell intézkedni.

Ugyanez a helyzet, ha a feljelentésből a bűncselekmény gyanúja – mint a büntetőeljárás megindításának általános feltétele [Be. 6. § (2) és (3) bek.] – nem állapítható meg. A gyanú és a megalapozott gyanú ugyanis nem a feljelentő, hanem a hatóságnak címzett törvényi fogalom, a gyanúra, megalapozott gyanúra vont következtetés a hatóság általi értékelés eredménye. Ezért, habár a feljelentésben a feljelentett személy megnevezetten, azonosíthatóan szerepel, de a hatóság a bűncselekményre nem lát gyanút, illetve a gyanút nem látja az elkövetőre konkretizálni, az eljárást személyes meghallgatás nélkül meg kell szüntetnie.

5. A leírtak irányadóak akkor is, ha a sértett pótmagánvádlóként nyújt be vádindítványt a bírósághoz mentelmi joggal védett személlyel szemben. A Be. 552. § (1) bekezdése szerinti, a mentelmi jog felfüggesztését a bíróságnak csak akkor kell indítványozni, ha a vádindítvány elutasításának vagy az eljárás bűncselekmény hiányában történő megszüntetésének nincs helye (BKv. 90. II. 1-3. és 6-7. pontok).

Budapest, 2013. május 8.

Dr. Kónya István kollégiumvezető
Dr. Soós László a kollégium jegyzője

2/2013. (VII. 8.) BK vélemény a büntetőjogi tárgyú büntető kollégiumi vélemények felülvizsgálatáról

A Kúria Büntető Kollégiuma a 2013. június hó 26. és július 8. napján tartott ülésén állást foglalt arról, hogy az eddig kibocsátott, büntetőjogi tárgyú kollégiumi véleményeket a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatályba lépésre figyelemmel felülvizsgálja, és a továbbra is fenntartott kollégiumi véleményeket a jogszabályi változásoknak és a bírói gyakorlat alakulásának megfelelő módosításokkal közzéteszi.

A Kúria Büntető Kollégiuma nem tartja fenn a 2/2007., az 5., 6., 12., 13., 44., 46., 47., 48., 63., 67., 70., 72., 73. és 88. számú büntető kollégiumi véleményt. A 15. számú büntető kollégiumi véleményt a 101. BKv-val a Kúria korábban nem tartotta fenn.

A fenntartott kollégiumi vélemények felülvizsgált szövegét a jelen kollégiumi vélemény melléklete tartalmazza.

Budapest, 2013. július 8.

Dr. Kónya István s.k. kollégiumvezető
Dr. Soós László s.k. a kollégium jegyzője

A kiadmány hitelül:

tanácsjegyző
N-né dr. TH

3/2013. (VII.8.) BK vélemény

az ittas járművezetés megállapíthatóságáról

Az ittas járművezetés bűncselekménye (Btk. 236. §) - az egyéb feltételek mellett – akkor állapítható meg, ha az elkövető vérében levő véralkohol-, illetve levegőalkohol-koncentráció a vezetéskor meghaladja a törvényben írt mértéket.

A 2012. évi C. törvény (Btk.) 236. §-ának (1) bekezdése az ittas állapotban történő járművezetést tekinti bűncselekménynek. Azt, hogy ki az, aki „ittas állapotban” van, a törvény a 240.§ (3) bekezdésében levő értelmező rendelkezéssel határozza meg a következőképpen: „a 236. és a 238. § alkalmazásában ittas állapotban lévő személy az, akinek a szervezetében 0,50 gramm/liter ezrelék véralkohol-, illetve 0,25 milligramm/liter ezrelék levegőalkohol-koncentrációnál nagyobb értéket eredményező szeszes ital fogyasztásából származó alkohol van.”

Értelmezési problémát vet fel az idézett jogszabályi szövegben az „eredményező” szó. Kérdés, hogy ezt a törvényszöveg milyen értelemben használja.

Eredményezésen ugyanis értendő egyrészt az, hogy a szervezetbe bevitt alkohol bizonyos véralkoholszintet „eredményez”, okoz, hoz létre.

Másrészt az eredményként létrejött alkoholszint „eredményezi” az egyén ittasságát, azaz befolyásoltságát.

Az nem vitás az értelmező rendelkezésből, hogy a vezetéskor kell fennállnia az „ittas állapotnak”.

A döntő kérdés az, hogy ez a vezetés kori állapot az, amikor a szervezetben meghatározott érték feletti alkoholszint (koncentráció) van, vagy az, amikor meghatározott mennyiségű alkohol van. Az „eredményező” szó mindkettőre utalhat.

A Kúria véleménye szerint az az értelmezés a helyes, mely szerint ez a kifejezés azt jelenti, hogy az alkohol fogyasztás, a szervezetbe bevitt alkohol a vezetéskor már „eredményezte” a meghatározott alkoholszintet, és a „eredményező” szó használata csupán arra utal, hogy ez egy folyamat volt, egy folyamat, amely az alkohol bevitelétől a meghatározott alkoholszint eléréséig tartott.

Az ittas járművezetés miatt indult büntetőeljárásokban tehát a továbbiakban sem mellőzhető a vezetéskori alkoholszint /koncentráció foka/ meghatározása.

Budapest, 2013. július 8.

Dr. Kónya István s.k. kollégiumvezető
Dr. Soós László s.k. a kollégium jegyzője

4/2013. (X. 14.) BK vélemény

Határozott tartamú szabadságvesztés esetében a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének legkorábbi, törvény erejénél fogva kötelező időpontjára vonatkozó rendelkezés a 2012. évi C. törvény (Btk.) 2. § (1)–(2) bekezdése szerinti elbírálás fogalmába tartozik.

Megváltozása alapot ad – enyhébb elbírálás címén – a módosító törvény alkalmazására.

Budapest, 2013. október 14.

Dr. Kónya István kollégiumvezető
Dr. Soós László a kollégium jegyzője

Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium

1/2013.(IV.8.) KMK vélemény

a sztrájkjog gyakorlásának egyes kérdéseiről

A Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 27. § (1) bekezdése alapján az egységes ítélkezési gyakorlat előmozdítása érdekében a következő kollégiumi véleményt alkotta:

I. A sztrájkjog gyakorolhatósága tekintetében a konkrétan megfogalmazott egyes sztrájkkövetelések alapján lehet dönteni. Amennyiben valamely követelés tekintetében megállapítható, hogy az a sztrájkot kezdeményezők gazdasági és szociális érdekei biztosítására irányul és a sztrájkot a törvény kifejezetten nem tiltja, a sztrájkjog a munkavállalókat megilleti.

II/1. A még elégséges szolgáltatás mértéke és feltételei megállapítása iránti és a sztrájk jogszerűségének, illetve jogellenességének megállapítása iránti nemperes eljárás egymástól független, önálló kérelemmel kezdeményezhető. Egyik eljárás sem minősül a másik eljárás előfeltételének.

II/2. Amennyiben a kérelmező kérelme a sztrájk megtarthatósága érdekében a még elégséges szolgáltatás mértéke és feltételei megállapítására irányul, előkérdésként erre irányuló kérelem hiányában nem kell a tervezett sztrájk jogszerűségét, illetve jogellenességét vizsgálni.

II/3. A még elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről a közigazgatási és munkaügyi bíróság a felek által megtett ajánlatok mérlegelésével, az egyik fél által tett végső ajánlat elfogadásáról rendelkező határozat meghozatalával dönthet.

III. Annak megítélésekor, hogy mely tevékenység, szolgáltatás minősülhet alapvető szolgáltatásnak, a munkáltató saját vagyoni védelmén és gazdasági érdekein túlmutató, a lakosságot közvetlenül és súlyosan érintő szempontokat lehet értékelni. A kizárólag alapvető szolgáltatásnak minősülő tevékenység végzésére új munkavállaló határozott idejű felvétele nem eredményezheti a sztrájkjog csorbítását.

IV. Amennyiben a sztrájkkövetelésben érintett munkáltató nem határozható meg, a Sztrájk törvény szerinti nemperes eljárásban kérelmezői, illetve kérelmezetti oldalon a Kormány vehet részt.

I n d o k o l á s

A sztrájkról szóló 1989. évi VII. törvény (Sztrájk tv.) 1989. április 12-én lépett hatályba. Ezt követően – néhány technikai módosítás kivételével – a törvényt érdemben több, mint 20 évig nem módosították, jóllehet időközben, 1992. július 1-jétől új Munka Törvénykönyve lépett hatályba.

A Sztrájk tv. 2. § (1) bekezdés a) pontjának eredeti szövege szerint akkor volt kezdeményezhető a sztrájk, ha „a vitatott kérdést érintő egyeztető eljárás 7 napon belül nem vezetett eredményre”. E rendelkezés 2010. december 31-ig visszautalt az 1992. július 1-jével hatályon kívül helyezett, a Munka Törvénykönyvéről szóló korábbi, 1967. évi II. törvény 66/A. § (2)-(5) bekezdésére. A Sztrájk tv. 2. § (1) bekezdés a) pontját a 2010. évi CLXXXVIII. törvény 2. § (2) bekezdése 2010. december 31-től akként módosította, hogy „sztrájk kezdeményezhető, ha a vitatott kérdést érintő kollektív munkaügyi vitában megtartott egyeztető eljárás 7 napon belül nem vezet eredményre”.

Ugyancsak 2010. december 31-től hatályos a Sztrájk tv. - lényeges érdemi változást jelentő – 4. § (2) és (3) bekezdése, melyek értelmében a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végző munkáltatónál csak úgy gyakorolható a sztrájk, hogy az a még elégséges szolgáltatás teljesítését ne gátolja. E kérdésben – a korábbi szabályozással ellentétben - törvényi szabályozás, illetve a felek megállapodása hiányában a közigazgatási és munkaügyi bíróságnak kell döntenie. Erre az eljárásra, valamint a sztrájk jogszerűségének, illetve jogellenességének megállapítására vonatkozó módosított szabályok [Sztrájk tv. 4. § (4) bekezdés, 5. § (2) bekezdés] 2012. július 1-től hatályosak.

A Sztrájk tv. közelmúltban történt módosításai, valamint a Sztrájk tv. egyes rendelkezései a bírói gyakorlatban több olyan értelmezési problémát vetettek fel, amelyek a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium részéről kollégiumi vélemény kialakítását teszik szükségessé.

I.

Magyarország 1922. óta tagja a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek (ILO), annak normái a magyar jogforrási rendszer részét képezik. Az ENSZ ILO a sztrájkjogot „Az egyesülési szabadságról és szervezkedési jog védelméről szóló 1948. évi Egyezményből” (87. számú Egyezmény), valamint „A szervezkedési és kollektív tárgyalási jogról szóló 1949. évi

Egyezményből” (98. számú Egyezmény) vezetik le. Ezek ratifikálásával Magyarország vállalta, hogy minden szükséges és megfelelő intézkedést megtesz annak biztosítására, hogy a munkavállalók szabadon gyakorolhassák szervezkedési jogukat. Ennek megfelelően az államot terheli az a kötelezettség, hogy a sztrájk gyakorlásával kapcsolatos szabályokat e kívánalomnak megfelelően alkossa meg.

Az ENSZ ILO sztrájkfogalma széles, az ENSZ ILO Egyesülési Szabadság Bizottságának (CFA) joggyakorlata szerint a gazdasági és szociális érdek fogalma túlterjed a munkavállalók élet- és munkafeltételeivel összefüggő érdekeken. Az ILO sztrájkfelfogása független a kollektív alkuától, nem teszi azt a sztrájkhoz való jog gyakorlásának feltételévé. Az Európa Tanács égisze alatt létrejött két alapvető fontosságú nemzetközi egyezményt is meg kell említeni. Az egyik Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában 1950. november 4-én kelt Egyezmény (továbbiakban: EJENY), a másik az Európai Szociális Karta, amely első dokumentumként 1961-ben szabályozta a sztrájkhoz való jogot. Mind az Európa Tanács, mind az ENSZ ILO egyezményei a kollektív alkuhoz való jog szabályozását a tagállamok hatáskörébe tartozónak tekintik. A 2009. évi VI. törvénnyel kihirdetett Módosított Európai Szociális Karta II. Rész 6. cikkének 4. pontja és függelékének 6. cikke feljogosítja a munkavállalói és a munkáltatói oldalt érdekütközések esetén a kollektív cselekvésre, beleértve a sztrájkjogot, amely a korábban elfogadott kollektív egyezményekből fakadó kötelezettségek függvénye.

A 2012. január 1-től hatályos Alaptörvény Q) cikk (3) bekezdése rendelkezik arról, hogy Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.

Az Alaptörvény XVII. cikk (2) bekezdése értelmében törvényben meghatározottak szerint a munkavállalóknak, a munkaadóknak, valamint szervezeteiknek joguk van ahhoz, hogy egymással tárgyalást folytassanak, annak alapján kollektív szerződést kössenek, érdekeik védelmében együttesen fellépjenek, amely magában foglalja a munkavállalók munkabeszüntetéshez való jogát.

A Sztrájktv. 1. § (1) bekezdése szerint a dolgozókat a gazdasági és szociális érdekeik biztosítására – az e törvényben meghatározott feltételek szerint – megilleti a sztrájk joga.

A Sztrájktv. munkavállalókat megillető jogot szabályoz és a szolidaritási sztrájk kivételével nem írja elő, hogy azt csak kollektív munkaügyi vita alanya kezdeményezheti. A sztrájk a magyar jogban tehát nem önálló szakszervezeti jogosítvány, azt ugyanis a munkavállalók és a szakszervezet egyaránt jogosultak kezdeményezni.

A Sztrájktv. 1. § (1) bekezdésének értelmezésénél irányadó a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 368. számú elvi határozata, amely szerint azok az érdekek, amelyeket a munkavállalók a sztrájkjog gyakorlásával védelmezhetnek, nemcsak kedvezőbb munkafeltételekre vagy foglalkoztatási jellegű kollektív igényekre irányulhatnak, hanem a munkavállalókat közvetlenül érintő gazdaság- és szociálpolitikai, valamint munkaügyi problémák megoldására is.

A Sztrájktv. 2. § (1) bekezdés a) pontjának módosítása szerinti kollektív munkaügyi vitára való utalás az 1. § (1) bekezdésében deklarált sztrájkjogot nem szűkíti. A törvénymódosítás kizárólag az akkor hatályos 1992. évi XXII. törvény (előző Mt.) 194. § (1) bekezdésében foglalt fogalomra utalt.

A munkavállalókat megillető sztrájkjog fennállásáról a konkrétan megfogalmazott egyes sztrájkkövetelések alapján lehet dönteni. Amennyiben valamely követelés tekintetében a Sztrájktv. 1. § (1) bekezdése szerinti gazdasági és szociális érdek megállapítható és a tervezett sztrájk gyakorlását a Sztrájktv. 3. § (2) és (3) bekezdése kifejezetten nem tiltja, a sztrájkjog a munkavállalókat megilleti. A tervezett sztrájk jogszerűségének, illetve jogellenességének kérdése erre irányuló kérelem alapján vizsgálható, annak megállapítását a Sztrájktv. 5. § (1)

bekezdése szerint az kérheti, akinek a jogszerűség, vagy a jogellenesség megállapításához jogi érdeke fűződik.

Ezért a sztrájkjog gyakorlása, mint a munkavállalókat megillető alkotmányos alapjog kifejezett tiltó törvényi rendelkezés hiányában nem korlátozható, a munka törvénykönyve szerinti kollektív munkaügyi vita alanyai között felmerült, jogvitának nem minősülő, munkavisztonnyal összefüggő, kollektív szerződéses, vagy annak minősülő megállapodás eléréséhez biztosított jogra nem szűkíthető. Ez az értelmezés következik a Sztrájkvt. 2. § (2) bekezdésében foglalt azon rendelkezésből is, miszerint amennyiben a sztrájkkövetelésben érintett munkáltató nem határozható meg, a Kormány öt napon belül kijelöli az egyeztető eljárásában résztvevő képviselőjét.

A 2012. július 1-jétől hatályos 2012. évi I. törvény (új Mt.) 291. § (1) bekezdése a kollektív munkaügyi vita fogalmát az előző Mt. 194. § (1) bekezdésében foglaltaktól eltérően akként szabályozza, hogy a kollektív munkaügyi vita alanyai között felmerült valamennyi vitát ekként jelöli és nemcsak a „jogvitának nem minősülő, munkavisztonnyal összefüggő” vitát.

A Legfelsőbb Bíróság (Kúria) eseti döntésében már állást foglalt abban a kérdésben, hogy a sztrájkjog nem kizárólag csak a munkáltató és a munkavállaló viszonylatában értelmezhető. A munkavállalók munkaviszonyával kapcsolatos (gazdasági és szociális) jogot, kötelezettséget ugyanis nemcsak a munkáltató, hanem kívülálló személy, vagy szerv is gyakorolhat, akinek az intézkedése ez esetben munkáltatói intézkedésnek minősül (Mfv.II.10.900/2009/3.). A nemzetközi gyakorlat szerint is a sztrájk a munkavállalókat közvetlenül érintő gazdaság-, szociálpolitikai, és munkaügyi kérdések megoldását szolgálhatja.

II/1.

A Sztrájkvt. 4. § (2) bekezdése szerint annál a munkáltatónál, amely a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végez – így különösen a közforgalmú tömegközlekedés és a távközlés terén, továbbá az áram, víz, a gáz és egyéb energia szolgáltatását ellátó szerveknél – csak úgy gyakorolható a sztrájk, hogy az a még elégséges szolgáltatás teljesítését ne gátolja. A Sztrájkvt. 4. § (3) bekezdése pedig arról rendelkezik, hogy a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit törvény megállapíthatja. Törvényi szabályozás hiányában a sztrájkot megelőző egyeztetés során kell a még elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről megállapodni; ebben az esetben a sztrájk akkor tartható meg, ha a felek a megállapodást megkötötték, vagy ennek meghíúsulása esetén bármelyikük kérelmére a közigazgatási és munkaügyi bíróság jogerős határozata megállapította a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit.

2012. július 1-től hatályos a személyszállítási szolgáltatásokról szóló 2012. évi XLI. törvény, melynek 39. §-a rendelkezik a még elégséges szolgáltatásról a személyszállítási szolgáltatások tekintetében. 2013. január 1-től hatályos a postai szolgáltatásokról szóló 2012. évi CLIX. törvény, melynek 34. § (3) bekezdése szabályozza, hogy sztrájk esetén mely szolgáltatások biztosítása, milyen mértékben és feltételekkel tartozik a még elégséges szolgáltatás körébe. A törvényben foglaltak megszegése esetén a sztrájk jogellenes [Sztrájkvt. 3. § (1) bekezdés a) pont], melynek megállapítása a Sztrájkvt. 5. § (1) bekezdése alapján kérhető.

Törvényi szabályozás, illetve a felek megállapodása hiányában a sztrájk akkor tartható meg, ha a közigazgatási és munkaügyi bíróság jogerős határozata megállapította a még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételeit. Ebből következően a Sztrájkvt. a még elégséges szolgáltatás vonatkozásában a végső döntést a közigazgatási és munkaügyi bíróság hatáskörébe utalta. A Sztrájkvt. 4. § (4) bekezdése értelmében erre a nemperes eljárásra ugyan az 5. § (1) bekezdésének hatásköri és illetékességi szabályait kell alkalmazni, valamint az 5. § (2) bekezdésében foglalt eljárási határidők vonatkoznak rá, de ez a nemperes eljárás elkülönül a törvény 5. § (1) bekezdésében szabályozott, a sztrájk jogszerűségének, illetve

jogellenességének megállapítására irányuló nemperes eljárástól, amely a még elégséges szolgáltatás mértéke és feltételei megállapítása iránti eljárástól függetlenül szintén önállóan kezdeményezhető.

A Sztrájkvtv-ben szabályozott két nemperes eljárás közötti lényeges különbség, hogy a Sztrájkvtv. 4. § (3) bekezdése szerinti eljárásnak kizárólag a sztrájk megtartását megelőzően lehet helye, míg az 5. § (1) bekezdése szerinti eljárásnak a tényleges munkabeszüntetés előtt és azt követően is. A törvény szerint mindkét eljárás kizárólag az erre irányuló kérelem alapján indul, a kérelem előterjesztésére jogosultak azonban nem azonosak. A Sztrájkvtv. 4. § (3) bekezdése iránti eljárás a sztrájkot megelőző egyeztetésben résztvevő ellenérdekű felek bármelyikének kérelmére, míg a Sztrájkvtv. 5. § (1) bekezdése szerinti eljárás annak a kérelmére indulhat, akinek a jogszerűség, vagy a jogellenesség megállapításához jogi érdeke fűződik.

A Sztrájkvtv. rendelkezéseiből nem vonható le olyan következtetés, hogy e törvényben szabályozott két önálló, egymástól független eljárás közül bármelyik a másik eljárás előfeltételét képezné, bármelyik eljárásban hozott jogerős bírósági döntés hiányában a másik eljárásban előterjesztett kérelem érdemi vizsgálat nélkül – a Pp. 130. § (1) bekezdés f) pontjában foglaltakra, a kérelem idő előttiségére hivatkozással – jogszerűen elutasítható lenne.

Az előbbiektől eltérő kérdés az, ha ugyanazon nemperes eljárásban, vagy azzal egy időben megindított másik nemperes eljárásban, utóbbi esetben legfeljebb a megindított eljárás elsőfokú befejezéséig a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező közigazgatási és munkaügyi bíróságnak ugyanazon dolgozói csoport (szakszervezet) által ugyanazon időben tervezett sztrájk tekintetében a sztrájk jogszerűségéről, illetve jogellenességéről, valamint a még elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről is döntenie kell. Ez esetben értelemszerűen a munkabeszüntetés (a még elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről való megállapodás hiányában) jogszerűen nem kezdődhet el, ezért ez esetben a sztrájk jogszerűségének, illetve jogellenességének megállapítása iránti kérelem elbírálásának célszerűen meg kell előznie a még elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről való döntést.

II/2.

Amennyiben a kérelmező kérelme a sztrájk megtarthatósága érdekében a még elégséges szolgáltatás mértéke és feltételei megállapítására irányul, előkérdésként erre irányuló kérelem hiányában – minthogy a Sztrájkvtv. 1. § (1) bekezdésében szabályozott jogot a I. alatt kifejtettek szerint nem kell a Sztrájkvtv. 2. § (1) bekezdés a) pontjával együtt értelmezni – nem kell a tervezett sztrájk jogszerűségét, illetve jogellenességét vizsgálni.

II/3.

A még elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről a bíróságnak a felek által megtett ajánlatok külön-külön való vizsgálatával az egyik fél által tett ajánlat elfogadásáról rendelkező határozat meghozatalával lehetséges döntenie.

A törvény elsődlegesen a megállapodásról rendelkezik, – ebből következően az erre irányuló egyeztetést a felek nem kezelhetik formálisan, hanem akkor járnak el a törvény céljának megfelelően, ha érdemben és komoly, szakmailag alátámasztott ajánlattal egyeztetnek. A még elégséges szolgáltatásról való egyeztetés nem irányulhat a sztrájk megakadályozására teljesíthetetlen, a sztrájk célját ellehetetlenítő ajánlat tételével. Másik oldalról: a sztrájkot kezdeményezőknek is annak ismeretében kell egyeztetési ajánlatot tenniük, hogy a még

elégséges szolgáltatás vállalása a sztrájkot megelőző érdekből rájuk kötelező, tehát a legminimálisabb ajánlat nem biztos, hogy rendeltetésszerű.

A nemperes eljárásra biztosított szűk határidőre tekintettel a felektől különösen elvárható, hogy – megállapodás hiányában – a bíróság előtti eljárásban a munkajogi alapelveknek (így a jóhiszeműség, tisztesség, kölcsönös együttműködési kötelezettség, rendeltetésszerű joggyakorlás) megfelelő, komoly, szakmailag kellően alátámasztott nyilatkozatot tegyenek a még elégséges szolgáltatás mértékére és feltételeire – amelyeket az előzetes egyeztetés során kölcsönösen értékelték a megegyezés szándékával - annak tudatában, hogy amennyiben ennek, valamint a Sztrájkvtv. 3. § (3) bekezdése szerinti tilalomnak – miszerint nincs helye sztrájknak, ha az az életet, egészséget, a testi épséget, vagy a környezetet közvetlenül és súlyosan veszélyeztetné, vagy elemi kár elhárítását gátolná – a végső ajánlat nem felel meg, a bíróság a döntését a másik fél végső javaslata szerint meghozhatja, vagy a kérelem elutasításáról dönthet.

A nemperes eljárásokra – eltérő rendelkezés hiányában – a 105/1952.(XII.28.) MT rendelet 13. § (3) bekezdése értelmében a Pp. szabályait kell megfelelően alkalmazni.

A még elégséges szolgáltatás mértéke és feltételei megállapítását ugyan a törvény szerint bármelyik fél kérheti, ugyanakkor mivel – megállapodás hiányában – az arról való jogerős bírósági döntés a tervezett sztrájk megtarthatóságának törvényi feltétele, nyilvánvalóan az kérelmezi, akinek a sztrájk megtartásához érdeke fűződik. Nem elegendő ezért csupán e körben a bírósági döntés kezdeményezése, a kérelemnek maradéktalanul meg kell felelnie a keresetlevéllel szemben támasztott Pp. 121. § (1) bekezdése szerinti feltételeknek.

A Pp. 121. § (1) bekezdés c) pontja értelmében a keresetlevélben fel kell tüntetni az érvényesíteni kívánt jogra vonatkozó minden releváns tényt és azok bizonyítékait, továbbá a Pp. 121. § (1) bekezdés e) pontja szerint a bíróság döntésére irányuló határozott kérelmet kell tartalmaznia. Ebből következően az adott nemperes eljárásban is elengedhetetlen, hogy a még elégséges szolgáltatás mértéke és feltételei megállapítására irányuló kérelem konkrétan tartalmazza a kérelmező szakmailag alátámasztott, felelősen megtett végső ajánlatát. Ennek hiányában a kérelmezőt indokolt hiánypótlásra felhívni és amennyiben az eredménytelen, ennek jogkövetkezményét kell levonni.

A kérelmezettnek a kérelemben foglaltak ismeretében kell előterjesznie az ellenkérelmét, melyben a Pp. 139. §-ában foglaltak szerint elő kell adni az annak alapjául szolgáló tényeket és azok bizonyítékait. Ez az adott eljárás keretei között feltételezi, hogy a kérelmezett – amennyiben az ellenkérelme nem az eljárás megszüntetésére irányul - a még elégséges szolgáltatás mértékére és feltételeire nézve megteszi a saját, szakmailag alátámasztott, felelősen megtett végső ajánlatát.

A bíróság érdemi döntésének a kérelmező kérelme, illetőleg a kérelmezett ellenkérelme szab határt (Pp. 215. §). A bíróság a Pp. 3. § (2) bekezdése értelmében ugyan a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van, azonban a kérelmező által ajánlott nagyobb munkabeszüntetés lehetőségében a kérelmezett munkáltató által ajánlott esetleg kisebb munkabeszüntetés lehetősége (mint több-ben a kevesebb) benne foglaltatik, ezért nincs eljárásjogi akadálya a még elégséges szolgáltatás feltételei és mértéke megállapításának a kérelmezett végső ajánlata szerint, amennyiben az a közigazgatási és munkaügyi bíróság megítélése szerint megalapozott.

A közigazgatási és munkaügyi bíróságnak annak vizsgálata során, hogy a döntése alapjául elfogadja-e valamelyik fél végső ajánlatát, figyelemmel kell lennie valamennyi elé tárt szakmai és egyéb érvre, amely a felek között a megállapodás megghiúsulását megelőzően elhangzott, ezért az e körben folytatott tárgyalások jegyzőkönyvében foglaltak értékelése szükséges. A törvényhozó a sztrájkjog gyakorlását ellehetetlenítő magatartások megakadályozása érdekében rövid (öt munkanap) eljárásjogi határidőt határozott meg, amely határidő rövidege részletes bizonyítás lefolytatására, szakvélemény beszerzésére, esetleg

szakvélemények ütköztetésére nem ad módot, ezért a feleknek kell felelősséget vállalniuk a végső ajánlatuk komolyságáért, az abban foglaltak működőképességéért. A még elégséges szolgáltatás mértékét és feltételét megállapító törvényi szabályozás hiányában csak ez esetben van lehetőség a sztrájk megtartására annál a munkáltatónál, amely a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végez.

III.

A Sztrájkvt. 4. § (2) bekezdése a lakosságot alapvetően érintő tevékenységet végző munkáltatóként jelöli meg a közforgalmú tömegközlekedés és távközlés terén működő, továbbá az áram, a víz, a gáz és egyéb energia szolgáltatását ellátó szerveket. E felsorolás - figyelemmel arra, hogy a törvényszöveg „az így különösen” kifejezést használja - csupán példálózó jellegű.

Az ENSZ ILO Egyesülési Szabadság Bizottságának eseti döntése szerint jogszerű sztrájk esetén a munkáltatón kívüli forrásokból munkaerő igénybevétele a sztrájkolók helyettesítése céljából maga után vonhatja a sztrájkjog csorbításának kockázatát és ez kihathat a szakszervezeti jogok szabad gyakorlására.

Az Európai Unió országai eltérő módon szabályozzák annak lehetőségét, hogy az adott munkáltató a sztrájkoló munkavállaló helyett alkalmazhat-e másik munkaerőt, vagy sem. Az olasz szabályozás tiltja akár a kölcsönzött, akár az általános szabályok szerint alkalmazandó munkavállaló felvételét. A francia jog kifejezetten kizárja a kollektív munkaügyi konfliktus miatt kiesett munkavállalók pótlását, az angol és a német jogban ilyen tilalom nincs. A német szabályozás szerint a munkaerő-kölcsönzés keretében foglalkoztatott munkavállaló nem köteles olyan kölcsönvevő munkáltatónál munkát végezni, amellyel szemben közvetlen munkaharc folyik.

A Sztrájkvt. kifejezetten nem tiltja a sztrájk idején új munkavállalók felvételét, a Munka Törvénykönyve csak azt szabályozza, hogy nem lehet munkavállalót kölcsönözni sztrájkban résztvevő munkavállaló helyettesítésére (új Mt. 216. § (1) bekezdés b) pont). A kölcsönzött munkaerő alkalmazására vonatkozó tilalmon túl a Sztrájkvt. további korlátozásokat állapít meg, így a jogszerű sztrájkban résztvevő munkavállalókkal szemben a munkabeszüntetés befejezését célzó kényszerítő eszközökkel nem lehet fellépni [1. § (2) bekezdés], s a törvény tiltja a sztrájkjoggal való visszaélést [1. § (3) bekezdés].

A Kúria (Legfelsőbb Bíróság) korábbi elvi döntésében azt már kifejtette, hogy mivel a sztrájk a munkáltatónak veszteséget okoz, ennek csökkentése érdekében a sztrájkban részt nem vett munkavállalóit olyan feladatok ellátására utasíthatja, amelyek egyébként a sztrájkoló munkavállalók munkakörébe tartoznak. E körben akár rendkívüli munkavégzés elrendelésére is sor kerülhet. (EBH 2000.361)

Annak a megítélésakor, hogy a sztrájkjog adott esetben valamely munkáltatói intézkedés folytán sérülhet-e, ügyszóként jelentősége a munkáltató által végzett tevékenység megítélésének lehet, annak, hogy az alapvető szolgáltatásnak minősíthető-e. A kizárólag ilyenként minősülő tevékenység végzésére új munkavállaló felvétele a sztrájk idejére nem eredményezheti a sztrájkjog csorbítását, nem minősül a munkabeszüntetés befejezését célzó kényszerítő eszköznek és nem valósít meg rendeltetésellenes joggyakorlást.

IV.

A Pp. 48. §-a értelmében a perben fél az lehet, akit a polgári jog szabályai szerint jogok illethetnek, vagy kötelezettségek terhelhetnek.

A Sztrájkvt. 2. § (2) bekezdésének rendelkezése szerint amennyiben a sztrájkkövetelésben érintett munkáltató nem határozható meg, a Kormány 5 napon belül kijelöli az egyeztető eljárásban résztvevő képviselőjét.

Egyes jogszabályok, illetve a bírói gyakorlat olyan szervezeteket is felruháznak perbeli jogalanyisággal, amelyek nem jogi személyek (ilyen rendelkezés pl. a Pp. 351. §). A Sztrájkvt. ugyan nem mondja ki a Kormány jogképességét a Sztrájkvt. szerinti nemperes eljárásokban, de mivel anyagi jogszabályként konkrétan megjelöli a Kormányt, ami kijelöli az egyeztető eljárásban résztvevő képviselőjét, a Sztrájkvt. alapján indított nemperes eljárás kérelmezője, illetve kérelmezettje e törvényben meghatározott speciális esetben a Kormány lehet, amit a kijelölt képviselője képviselhet.

2/2013.(IV.8.) KMK vélemény a munkaügyi perekben az illetékre és a munkavállalói költségkedvezményre vonatkozó szabályok alkalmazásáról

A Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 27. § (1) bekezdése alapján az egységes ítélkezési gyakorlat előmozdítása érdekében a következő kollégiumi véleményt alkotta:

I.a. A munkavállalói költségkedvezményt a 2012. július 1-jét követően indult munkaügyi perekben kell távolléti díj alapján megállapítani.

I.b. A 2008. január 1. - 2009. december 31. között indult még folyamatban lévő perekben a munkavállalói költségkedvezmény a perindításkor hatályos rendelkezések szerint és kérelemre engedélyezhető a keresetlevél előterjesztésére visszamenőleges hatállyal első fokon továbbá a fellebbezési és felülvizsgálati eljárásban is.

I.c. A 2010. január 1-jétől indult perekben a munkavállalói költségkedvezményt a jogosultságot megalapozó feltételek megléte esetén a bíróság a per egész tartama alatt hivatalból engedélyezi.

II. Az illeték alapja és mértéke a munkaügyi perben is a peres eljárás egyes különálló szakaszaiban külön vizsgálandó [1/2012. KMPJE].

III. A munkavállaló az őt megillető illetékmentesség folytán a munkaügyi perben is a perszakaszonként megállapított illetékalap után külön- külön számított (első-, másodfokú és felülvizsgálati) eljárási illeték megfizetése alól mentesül.

I. A munkavállalói költségkedvezmény

a)

A munkavállalói költségkedvezmény a Pp. 84. § (1) bekezdésében foglalt teljes költségmentességet jelent. A munkaügyi perekben a munkavállalót az előírt jogszabályi feltételek alapján bírói mérlegeléstől függetlenül a per egész tartamára, alanyi jogon illeti meg. Az arra való jogosultságot a bíróságnak hivatalból kell vizsgálnia.

A 2012. július 24-étől [a 2012. évi CXVII. törvény 14. § (1) bekezdésével] átszámozott Pp.358/B. §-a rendelkezik a munkavállalói költségkedvezmény módosított szabályairól.

A módosítás annyiban érintette a munkavállalói költségkedvezmény 2010. január 1-jével hatályba léptetett akkor Pp. 359/A. § rendelkezéseit, hogy a korábbi átlagkereset helyett távolléti díj alapján kell e költségkedvezményre a jogosultságot vizsgálni. Ezt a változtatást az Mt., a 2012. évi I. törvény rendelkezései alapján a 2012. évi LXXXVI. törvény, azaz az Mth.

vezette be 2012. július 1-jével - átmeneti rendelkezések nélkül. Ebből következően a 2012. július 1-jét követően indult munkaügyi perekben kell távolléti díj alapján a munkavállalói költségkedvezményre a jogosultságot vizsgálni.

A Pp. 358/B. § a távolléti díj figyelembe vételét, míg a munkavállalói költségkedvezmény megállapításáról és érvényesítésének szabályairól szóló 73/2009.(XII.22.) IRM rendelet (IRM.) változatlanul az átlagkeresettel történő számítást írja elő.

Az IRM. a Pp. 395. § (4) bekezdés j) pontja alapján rendelkezhet a munkavállalói költségkedvezményről. A felhatalmazás azonban a Pp.-ben nevesített munkabérforma kedvezményre jogosító mértékének meghatározására szól. 2012. július 1-jétől bérformaként az Mt. az átlagkeresetet nem szabályozza, ezért ezen időponttól indított perekben a Pp-ben foglaltak szerinti távolléti díjjal lehet számolni.

Ha a munkavállalói költségkedvezmény engedélyezése 2012. július 1-jéig megtörtént, az a per egész tartamára irányadó, tehát azt nem lehet megvonni azon az alapon, hogy a jogszabályi feltételek megváltoztak, így a számítás alapjává a távolléti díj vált. Az IRM. 4.§ szerint a költségkedvezmény megvonására ugyanis csak a megállapításához szükséges feltételek engedélyezéskori hiánya esetén kerülhet sor.

b)

Amennyiben eddig az időpontig az engedélyezésről nem született döntés, a 6/1986.(VI.26.) IM rendelet (KMR.) munkaügyi pereket érintő változásaira tekintettel a munkavállalót az alábbiak szerint illetheti meg költségmentesség.

Ha a per 2008. január 1-jét megelőzően indult, akkor a per egész tartamára a munkavállalót tárgyi költségmentesség illeti meg, függetlenül a munkavállalói költségkedvezmény részére történő engedélyezésétől.

2008. január 1. - február 5. közötti időszakban indult perekben a pert indító félnek az illetéket előre le kellett rónia.

2008. február 6-tól mind a munkavállalót, mind a munkáltatót tárgyi illetékfeljegyzési jog illeti meg szintén a per egész tartamára, ezért az illetéket előzetesen nem kell leróniuk, így illetéket a munkavállalónak is csak pervesztessége esetén kell viselnie.

A 2008. január 1. - 2009. december 31. között indult még folyamatban lévő perekben a munkavállalói költségkedvezmény a perindításkor hatályos rendelkezések szerint engedélyezhető a keresetlevél előterjesztésére visszamenőleges hatállyal első fokon, a fellebbezési és felülvizsgálati eljárásban is. Ennek feltétele az IRM. 7. §-a alapján erre irányuló kérelem előterjesztése. A visszamenőleges hatállyal történő engedélyezést a jogosultság IRM. 1.§-ban és 7.§ (2) bekezdésben foglalt feltételrendszere (amely szerint az alapul szolgáló átlagkereset, távolléti díj mértéke meghatározott időpontban rögzül), továbbá az teszi lehetővé, hogy a hivatalból engedélyezendő kedvezmény is a per egész tartamára szól [Pp. korábbi 359/A.§ , jelenleg 358/B.§].

c)

A 2010. január 1-jétől indult perekben a munkavállalói költségkedvezményt a jogosultságot megalapozó feltételek megléte esetén hivatalból kell engedélyezni a per egész tartama alatt. A munkavállalói költségkedvezmény szabályai ezen időponttal léptek hatályba, és az azt bevezető Pp. 359/A. §, de a jelenleg hatályos 358/B.§ szerint is az arra való jogosultságot hivatalból kell vizsgálni.

Ez a hivatalból történő vizsgálat elvégezhető akkor, ha a keresetlevél tartalmazza az ehhez szükséges adatokat.

Az előírt adatok hiányában a keresetlevelet a Pp. 95. § (2) bekezdés alapján hiánypótlásra vissza kell adni [Pp. 124. § (2) bekezdés a) pontja szerint a jogi képviselővel eljáró fél esetében is] tekintettel arra, hogy a Pp. 121. § (2) bekezdés alapján a keresetlevélhez csatolni kell azokat az okiratokat, amelyek hivatalból figyelembe veendő körülmények igazolásához

szükségesek. A Pp.359/A. §, a jelenleg hatályos Pp. 358/B. § és az IRM. 2. § (1) bekezdése szerint is a munkavállalói költségkedvezmény megállapításához szükséges adatokat a keresetlevélben fel kell tüntetni, és ahhoz csatolni kell az adatok igazolására alkalmas iratokat.

A fenti rendelkezésekből is következően a munkaügyi bíróságnak főszabályként a keresetlevél benyújtását követően kell rendelkeznie a munkavállalói költségkedvezmény engedélyezéséről [kivéve, ha a perben a jogosultság alapját jelentő munkabér összege vitás, mert akkor az ügydöntő határozatban az IRM. 7. § (2) bekezdés szerint]. A jogosultság kötelező és hivatalból történő vizsgálatára vonatkozó Pp.-beli előírás folytán az engedélyezés a per későbbi (első fokú vagy a rendes és rendkívüli jogorvoslati) szakaszában is megtörténhet az alábbiak szerint.

A munkaügyi perben a KMR. alapján (a 2008. január 1 - február 6. közötti időszakot kivéve) az illetéket a feleknek nem kell(ett) előzetesen leróni. A munkavállalói költségkedvezmény az arra jogosító feltételek fennállása esetén alanyi jogon illeti meg a munkavállalót, és ez alapján mentesül a törvény erejénél fogva pervesztessége esetén is az illetékfizetési kötelezettség alól. A le nem rótt illeték és az állam által előlegezett költségek viselésére vonatkozó rendelkezéseket a bíróságnak hivatalból kell alkalmazniuk az eljárás bármely szakaszában [Pp.78.§ (2) bekezdés]. Az engedélyezett munkavállalói költségkedvezmény a per egész tartamára szól a Pp. 358/B. § alapján.

Az 1/1998. PJE jogegységi határozat figyelembe vételével a Pp. szabályrendszere alapján [Pp.1.§, 3.§ (1) bekezdés, 239. §, 269.§, 270.§ (1) bekezdés] a folyamatban lévő eljárás („ügy”), per fogalmába az első fokú eljáráson kívül a rendes és a rendkívüli jogorvoslati eljárások is beletartoznak. Ezért a munkaügyi perben sem kell az egyes perszakaszokban külön rendelkezni a munkavállalói költségkedvezményről, azt a fellebbezési vagy rendkívüli jogorvoslati eljárás során az első fokú eljárásra visszamenőlegesen kell engedélyezni.

II. Az illetékalapra vonatkozó 2012. július 1-jétől hatályos rendelkezések

A Pp. 2012. július 1-jétől hatályos módosítása szerint a munkaügyi perben az egyévi távolléti díjat kell pertárgy-értékként figyelembe venni, ha a perben maga a munkaviszony vitás [Pp. 24. § (1) bekezdés b) pont]. Ha tehát a keresetlevelet ezen időpontot követően nyújtják be, az egyévi távolléti díj lesz a pertárgyérték az első-, a másodfokú és a felülvizsgálati eljárásban is. E rendelkezést már folyamatban lévő ügyekben az alábbiak szerint kell alkalmazni.

Az 1/2012. KMPJE határozat az illeték alapja, mértéke meghatározásánál az illetéktörvény rendelkezéseire tekintettel a bírósági eljárás egyes szakaszait önálló illetékköteles eljárásoknak tekinti, ezért az illeték alapját is eljárásonként kell meghatározni [az Itv. 39. § (1) - (3) bekezdés szerint]. Az Itv. 39. § (2) bekezdése kifejezetten arról rendelkezik, hogy a Pp. 24. § (2) bekezdésében felsorolt perekben az illeték számításának alapja az ott meghatározott pertárgy értéke.

Az Itv. e rendelkezéseire tekintettel az 1/2012. KMPJE határozatra figyelemmel a munkaügyi perben is a peres eljárás egyes különálló szakaszaiban külön vizsgálendő az illeték alapja és mértéke. Ez az előírás – a perszakaszok illetékszámítás miatti elkülönítésére tekintettel - a folyamatban lévő perben is irányadó függetlenül attól, hogy a jogalkotó kifejezetten nem rendelkezett az új tartalmú Pp. 24. § (2) bekezdés b) pont szabályának a folyamatban lévő perekben történő alkalmazásáról.

Ezért ha a munkaviszony megszüntetése vagy fennállása megállapítása tárgyában a fellebbezés vagy a felülvizsgálati kérelem benyújtására 2012. június 30-a után került sor,

akkor csak az ezt követő bírósági eljárási szakaszokban kell az illeték alapját távolléti díjjal számolni.

III. A munkavállalót megillető illetékmentesség a munkaügyi perekben

A munkaügyi perben a munkavállaló a részére engedélyezett munkavállalói költségkedvezmény, (esetleg személyes költségmentesség, illetékmentesség) vagy (a 2008. január 1-jét megelőzően indult még folyamatban lévő perben) a KMR. 2.§ (1) bekezdés f) pontja alapján fennálló tárgyi költségmentesség folytán mentesülhet az illetékfizetési kötelezettség alól (Itv. 56. §.). E mentesülés a perszakaszonként megállapított illetékalap után külön- külön számított és megállapított mértékű (első-, másodfokú és felülvizsgálati) eljárási illeték megfizetésére vonatkozik az 1/2012.KMPJE határozatnak megfelelően, amely szerint az illeték alapja és mértéke megállapításánál a per egyes szakaszai önállónak tekintendők.

3/2013.(IX.23.) KMK vélemény a közigazgatási perekben érvényesülő felülvizsgálati szabályokról

A Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. tv. 27. § (1) bekezdése alapján a közigazgatási perekben érvényesülő felülvizsgálati szabályok értelmezéséről a következő kollégiumi véleményt alkotta:

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) 340/A. § (2) bekezdés a) pontja értelmében az adóhatósági határozatban az adózó terhére megállapított fizetési kötelezettség összege határozza meg a közigazgatási perben a felülvizsgálati eljárás lehetőségét. A fizetési kötelezettség összegénél figyelembe kell venni a törvény szerinti jogkövetkezményeket, így adóügyekben a késedelmi pótlék, valamint az adóbírság és a mulasztási bírság összegét is. Az adózó javára mutató, az adóhatóságot terhelő fizetési kötelezettség esetében a Pp.340/A.§ (2) bekezdés a) pontja szerinti korlátozás nem érvényesül.

A Pp. 340/A. § (2) bekezdés c) pontja szerinti kisajátítási tárgyú közigazgatási perekben a hatósági határozatban a keresetet előterjesztő ügyfél részére megállapított kisajátítási kártalanítás összege határozza meg a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának lehetőségét. A felülvizsgálati eljárás lehetsége szempontjából a kártalanítási összeg törvényes kamata nem vehető figyelembe.

A Pp. 340/A. (2) bekezdésben foglalt esetekben a közigazgatási perek egyesítése, illetve az egyesítés alapján megállapítható magasabb fizetési kötelezettség nem alapozza meg a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának lehetőségét.

A közigazgatási perekben a Pp. 271. § (1) bekezdés d) pontja utolsó fordulata szerinti felülvizsgálati eljárást kizáró körülményt a perben hozott ítélet rendelkező része és indokolása együttes vizsgálatával lehet megállapítani. Nem minősül csupán a jogerős ítélet indokolása ellen benyújtott felülvizsgálati kérelemnek az olyan felülvizsgálati kérelem, amely a jogerős ítélet indokolásának az ügy érdemére kiható megváltoztatására irányul.

A jogerős ítélet felülvizsgálatára vonatkozó szabályokat az igazságügyi és közigazgatási tárgyú törvények módosításáról szóló 2012. évi CXVII. tv. a közigazgatási perek vonatkozásában is módosította. A módosítás részben a Pp. 340/A. (1) és (2) bekezdésének új szövegét jelentette, részben pedig a felülvizsgálat általános szabályainak olyan módosítását, amelyek a közigazgatási perekben is érvényesülnek. A Pp. 340/A. § (2) bekezdés értékhatárhoz kötötte a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának lehetőségét. Az egyes értékhatárhoz kötött bírósági eljárások lefolytatása, az ahhoz kapcsolódó bírósági hatáskör a gyakorlatban többféle értelmezésre adhat alapot. Emiatt a kollégium a felülvizsgálati szabályok egységes értelmezése és alkalmazása céljából alkotott véleményt.

A Pp. 340/A. § (2) bekezdésben írt korlátozások közös jellemzője az, hogy a korlátozás nem a pertárgyértékhez vagy a felülvizsgálati kérelemben vitássá tett értékhez kapcsolódik, hanem a közigazgatási határozatban megállapított fizetési kötelezettséghez. Ez a szabályozás kiküszöbölte annak lehetőségét, hogy a fél által előterjesztett kereseti vagy felülvizsgálati igény képezze az alapját a későbbi jogorvoslat lehetőségének. Ennek nyomán olyan objektívnek tekinthető helyzet jött létre, amely a közigazgatási határozat ismeretében már meghatározza az ügy Kúria elé kerülésének lehetőségét. Mindezzel együtt a Pp. 340/A. § (2) bekezdés megfogalmazásai több esetben vitára adhatnak alapot. A 340/A. § (2) bekezdés a) pontjában foglalt „adóhatóságnál” fennálló fizetési kötelezettséget megállapító határozat jellege azt vetette fel, hogy miként minősíthetők azon határozatok amelyek az ügyfél irányába fennálló fizetési igényre vonatkoznak (pl. adó-visszatérítés). Ezek az ügyek Pp. 340/A. § (2) bekezdés a) pontja alkalmazásában nem minősíthetők adóhatóságnál fennálló fizetési kötelezettséget megállapító határozatnak, mivel ez esetben „formailag” az adóhatóság a fizetésre kötelezett, így az ilyen tárgyú közigazgatási perekben a felülvizsgálat lehetősége összehatár nélkül biztosított.

Az adóhatóságnál fennálló fizetési kötelezettség több jogcímből eredhet, így az adókülönbözet és az adóhiány mellett jelentkezhetnek a törvényi alapon álló jogkövetkezmények, mint az adóbírság, a mulasztási bírság és a késedelmi pótlék. Ezeket az összegeket a felülvizsgálati értékhatár szempontjából az adókülönbözettel együtt kell tekinteni, mivel a vitatott fizetési kötelezettség részét képezik. Valamennyi esetben azonban kizárólag az adóhatósági határozatban megállapított adókülönbözet, illetve adóhiány és megjelölt jogkövetkezményei vehetők figyelembe a felülvizsgálati eljárás lefolytatásának lehetősége körében, a kötelezettségek határozaton kívüli számszerű módosulása a felülvizsgálati eljárás lehetőségét nem érinti.

A kisajátítási eljárásban megállapított kártalanítási összeg vonatkozásában a kamatelőírás nem minősíthető önálló kártalanítási összegnek, így annak figyelembevétele a felülvizsgálati értékhatár esetében nem lehetséges. E vonatkozásban a törvényes kamat összege folyamatosan változik, illetve azt az esetleges időközi teljesítés is befolyásolhatja, így a fizetési kötelezettség módosulása a felülvizsgálati eljárás lehetőségét nem érinti.

A Pp. 340/A. § (2) bekezdésben írt valamennyi esetben az értékhatárt a közigazgatási határozatban megállapított fizetési kötelezettség összege határozza meg. Amennyiben a közigazgatási perek a Pp. 149. § (2) bekezdés alapján egyesítésre kerülnek, úgy a felülvizsgálati értékhatárt külön-külön az adott felperesre vonatkozó közigazgatási határozat alapján kell vizsgálni. Nincs lehetőség a határozatokban foglalt fizetési kötelezettség egybeszámítására és ennek alapján magasabb összegre hivatkozással a felülvizsgálat lehetőségének megállapítására.

A felülvizsgálat általános szabályainak változása közigazgatási perekben is érvényesült a Pp. 324. § (1) bekezdés alapján alkalmazandó Pp. 271. § (1) bekezdés d) pontja szerint. Ez azt jelenti, hogy a közigazgatási perben sem kérhető csupán a jogerős ítélet indokolásának felülvizsgálata. A közigazgatási perek azonban a polgári perekhez képest azt indokolás szerepében elvi különbséget mutatnak, mivel a Ket. 109. § (4) bekezdése - adóügyekben az Art. 140.§ (2) bekezdése - alapján a közigazgatási perben hozott ítélet indokolása is köti a közigazgatási szervet, és amennyiben új eljárás elrendelésére kerül sor az eljárást ennek megfelelően kell lefolytatni. A közigazgatási perben az ítélet indokolása határozza meg a lefolytatandó új eljárás tartalmát, irányát, illetőleg magát az érdemi döntést is, s emiatt a felülvizsgálati kérelmek nagy része érdemben a jogerős ítélet indokolását is támadja.

Figyelembe kell az is venni, hogy a közigazgatási perekben az ítélet rendelkező részéhez kapcsolódó jogi lehetőségek - figyelemmel a Pp. 339. § (1) és (2) bekezdésére - viszonylag korlátozottak. Az ítélet rendelkező részében foglalt bírósági döntés az indokolással együtt határozza meg a jogerős határozat érdemét, így a felülvizsgálati eljárás lefolytathatósága szempontjából is az ítélet egészéből, tehát a rendelkező részből és indokolásból kell kiindulni. A Pp. 271. § (1) bekezdés d) pontjában rögzített „a csupán az ítélet indokolása elleni” megfogalmazás szerinti eset a közigazgatási perekben ritka, és megállapítására akkor kerülhet sor, amennyiben a felülvizsgálati kérelem a jogerős ítélet érdemi korrekcióját nem kívánja, arra nem irányul, és csupán az indokolás formai megváltoztatását kéri. Ezzel szemben az olyan felülvizsgálati kérelem, amely a jogerős ítélet indokolásában foglaltakkal szemben az elrendelt új eljárás tárgyát, irányát, az arra irányuló döntés tartalmát teszi vitássá, a felülvizsgálati eljárás szempontjából egyaránt érinti az ítélet rendelkező részét és indokolását, s ezáltal olyan az ügy érdemére vonatkozó felülvizsgálati kérelemnek minősül, amelyre nézve a Pp. 271. § (1) bekezdés d) pontja szerinti tilalom nem érvényesül. Mindez azt jelenti, hogy a közigazgatási perekben a Pp. 271. § (1) bekezdés d) pont utolsó fordulatában foglalt felülvizsgálati eljárást kizáró szabályt minden esetben az ítélet rendelkező részével összhangban, a jogerős ítéletben foglalt döntés érdemének elemzésével kell vizsgálni. A ténylegesen az ügy érdemére irányuló, de formailag az ítélet indokolását vitató felülvizsgálati kérelem esetében a hivatalbóli elutasításnak a Pp. 271. § (1) bekezdés d) pontjára hivatkozással nincs helye.

4/2013.(IX.23.) KMK vélemény a munkajogi igény érvényesítésének egyes kérdései a 2012. évi I. törvény alapján

A Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. tv. 27. § (1) bekezdése alapján a munkajogi igényeknek a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény szerinti érvényesítése egyes kérdéseiről a következő véleményt alkotta:

- 1.) A munkaviszony jogellenes megszüntetése miatt előterjesztett kereset általában nem tartalmazhat megállapításra irányuló kereseti kérelmet.
- 2.) Az új Mt. 286. §-ban szabályozott általános igényérvényesítési határidőtől eltérő, szűkebb, 30 napos határidőre vonatkozó jogszabályt (Mt. 287. §) nem lehet kiterjesztően értelmezni.
- 3.) A keresetlevelet a munkaviszony megszüntetésének jogellenességével kapcsolatos valamely igény érvényesítése iránt az erre vonatkozó jognyilatkozat közlésétől, illetve a munkaviszony közös megegyezéssel történő megszüntetésére vonatkozó megállapodás megtámadása eredménytelenségének megállapításától számított harminc napon belül kell

előterjeszteni. Nem zárható ki azonban ezen kívül a jogellenességhez kapcsolódó, keresetlevélben nem érvényesített igény elévülési időn belüli érvényesítése.

4.) Az új Mt. 40. §-ában szabályozott igényét a munkavállaló három éven belül érvényesítheti.

5.) Az új Mt. 285. § (2) bekezdésben lévő fizetési felszólítás a munkáltató számára kivételes szabállyal biztosított lehetőség, amellyel a munkáltató akkor is élhet, ha a munkavállaló – jogellenesnek minősített – munkaviszony megszüntetésével összefüggésben keletkezett, a törvényben korlátozott mértékű anyagi igényét kívánja érvényesíteni. E kivételes szabály alapján ebben az esetben kibocsátott jognyilatkozatra is irányadó a 30 napos igényérvényesítési határidő, továbbá alkalmazni kell a jognyilatkozat közlésére vonatkozó 24. §-t.

6.) A feleknek a bármelyikük által közölt megszüntető jognyilatkozattal összefüggésben folytatott egyeztetése a keresetindítási határidő kezdő napját nem módosítja.

7.) A munkavállaló magatartása akkor minősül a munkaviszony megszüntetésének, amikor a munkáltató az eset összes körülményei alapján az új Mt. 6. § (2) bekezdését alkalmazva megállapítja a munkaviszony felszámolása napját. Ez a jogszabály-értelmezés irányadó a munkáltatónak a munkaviszonyt megszüntető magatartása és annak időpontja meghatározására is.

8.) A munkaviszony közös megegyezéssel történő megszüntetésére vonatkozó megállapodás megtámadása esetén a keresetindítási határidő betartását a megtámadási határidő valamennyi feltételének vizsgálatával kell megállapítani.

9.) A munkáltató írásbeli kioktatási kötelezettsége az egyoldalú jognyilatkozata megtételekor, az általános elévülési időnél rövidebb, bíróság előtti igényérvényesíthetőség határidejére vonatkozóan áll fenn.

A bírósághoz fordulás – keresetindítás – joga az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében szereplő olyan jogosultság, amelynek e jogot nem sértő korlátozása a Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben (Pp.) [130. § (1) bekezdés h) pont] lévő keresetindítási határidő elmulasztásának jogkövetkezményéről szóló rendelkezés.

A 2012. június 30-áig hatályos [a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti rendelkezésekről és törvénymódosításokról szóló 2012. évi LXXXVI. tv. (Mth.)], a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. törvénynek (rég. Mt.) a munkaügyi jogvitáról szóló II. fejezete 201. § és 202. §-ai rendelkeztek a keresetlevél benyújtásának határidejéről, és az igazolási kérelem előterjeszhetőségéről. A törvény taxatív felsorolást tartalmazott a három éves elévülési időnél rövidebb, 30 napos keresetindítási határidő hatálya alá eső intézkedésekről, illetve jognyilatkozatokról.

A Pp. XXIII., a munkaviszonyból és a munkaviszony jellegű jogviszonyból származó perekéről szóló fejezetében az Mth-val módosított 349. § (1) bekezdése értelmében a Pp. általános rendelkezései irányadók a Pp. 130. § (1) bekezdés h) pontja alkalmazásánál.

Az ítélezési gyakorlatban a rég. Mt. 202. § (1) bekezdés c) pont alkalmazása abban az esetben volt vitatott, amikor a munkavállaló rendkívüli felmondása (rég. Mt. 96. §) folytán alkalmazandó jogkövetkezmények iránt indított pert, valamint olyan ügyben kellett határozni, amikor a követelést a munkáltató kívánta érvényesíteni. Az előbbi kérdést az EBH.2006.1445. számú elvi határozat alapján kialakult gyakorlat megoldotta. Az utóbbi kérdéssel kapcsolatban kialakult többségi álláspont szerint az igényérvényesítési határidő ilyenkor 3 év (rég. Mt. 201. §), más vélemény szerint a munkaviszony két alanyára nézve nem lehet eltérés, ezért a rég. Mt. 202. § (1) bekezdés c) pont alapján a határidő 30 nap. Az előbbi álláspont azon a megfontoláson alapult, hogy a munkavállaló jogellenesnek minősített egyoldalú jognyilatkozata miatt a munkáltató anyagi igényt kíván érvényesíteni, ez esetben (rég. Mt. 101. §) nem merülhet fel a

jogviszony helyreállítására irányuló, emiatt indokoltan rövidebb határidőt előíró szabály alkalmazása (EBH.2002.681., Mfv.I.10.427/2009/4., Mfv.I.10.381/2007/3).

A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. tv. (új Mt.) hatálybalépésével – figyelemmel arra, hogy egyes álláspontok szerint ezt a jogkérdést a törvény 285-288. §-ai nem rendezték megnyugtatóan, továbbá egyéb kapcsolódó jogkérdések is felmerültek -, a Kúria Közigazgatási-Munkaügyi Kollégiuma joggyakorlat elemző csoportja vizsgálatot végzett a régi és az új Mt. keresetindítási határidőről szóló rendelkezései alkalmazásáról, amely alapján az új Mt.-re vonatkozóan kollégiumi vélemény megalkotását tartotta szükségesnek.

A

2012. július 1-jétől 2013. július 31-éig tartó időszak

1. A Pp. 123. § második mondatában lévő megállapítási kereset feltételei a munkajogi igényekre vonatkozóan – ezen belül az új Mt. 287. § (1) bekezdés b) pontjában és a 287. § (2) bekezdés a) pontjában megjelölt, a munkaviszony megszüntetésének jogellenessége miatt keletkezett igényre - is irányadóak.

Az új Mt. 82. - 84. §-ai a munkáltatóra és a munkavállalóra vonatkozóan is meghatározzák a munkaviszony jogellenes megszüntetésének jogkövetkezményeit (pl. kártérítés megfizetése, kivételesen a munkaviszony helyreállítása; a munkavállalói felmondás esetén irányadó felmondási időre járó távolléti díjnak megfelelő összeg megfizetése).

Amennyiben a munkáltató tudomásul veszi a munkavállaló azonnali hatályú felmondását, de nem teljesít, az igényt a munkavállalónak kell érvényesítenie a Pp. 123. § második mondatában rögzített együttes feltételek alapján. Az igényt érvényesítő munkáltató a munkavállaló azonnali hatályú felmondásakor pedig azért nem nyújthat be megállapításra irányuló kereseti kérelmet, mert ő is követelhet teljesítést [új Mt. 84. § (1)-(3) bekezdés]. A fentiekkel szemben szűk körben érvényesülhet kivétel, pl. ha a munkavállalónak jogos érdeke fűződik a munkaviszony fennállása megállapításához, de nem igényelhet teljesítést.

2. Nem sérti a bírósághoz fordulás jogát, ha a törvény az igényérvényesítést határidőhöz köti [8/1991. (III.5.) AB határozat, 59/1993. (XI.29.) AB határozat, 935/B/1997. AB határozat, 5/2013. (II.21.) AB határozat], ily módon az új Mt. az általános igényérvényesítési határidőtől eltérő, szűkebb határidőt is megállapíthat. Ezt a rendelkezést azonban az új Mt. 5. § (1) bekezdése és az Alaptörvény I. cikk (3) bekezdése alapján nem lehet kiterjesztően értelmezni, ebből következően az új Mt. 287. § (1) - (3) bekezdései - kimerítően – tartalmazzák azokat az eseteket, amikor a keresetlevelet harminc napon belül kell előterjeszteni.

3. Az új Mt-ben meghatározott valamennyi olyan esetben, amikor az érvényesíteni kívánt jogként [Pp. 121. § (1) bekezdés c) pont] a fél a másik fél megszüntetésre irányuló jognyilatkozatának jogellenességét állítva kívánja érvényesíteni az ebből eredő jogkövetkezményeket, a keresetlevél benyújtásának határideje harminc nap. Az új Mt. a XXIII. fejezet címében: A munkajogi igény érvényesítése, mind a jogszabály szövegében az igény kifejezést alkalmazza [új Mt. 287. § (1) - (2) bekezdés]. Harminc napon belül az esedékessé vált igény érvényesíthető, a törvény nyelvtani, tartalmi és az Alaptörvény 28. cikk alapján történő értelmezéséből nem következik, hogy az igényérvényesítés egyben valamennyi jogcím e határidőn belüli megjelölését írja elő. E következtetést nem támasztják alá a Pp. említett és további rendelkezései sem [pl. Pp. 146. § (1) bekezdés].

A Pp. 229. § (1) bekezdés alapján anyagi jogerő a keresettel érvényesített joghoz (a másik fél jognyilatkozatának jogellenessége) fűződik. Ezért elévülési időn belül érvényesíthetőek a jogerős ítélettel el nem bírált igények, pl. a munkáltatót terhelő távolléti díj megfizetése, ha a

jogerős ítélet meghozatalakor az igény nem meríthette ki az új Mt. 82. § (2) bekezdésben lévő mértéket.

4. Az új Mt. a szűkebb, harminc napos keresetindítási határidőt a jogellenes, valamint azonnali hatályú jognyilatkozatokra vonatkozóan írja elő, ilyen rendelkezés hiányában a szóban lévő igény három éven belül érvényesíthető.

5. A munkajogi igény érvényesítésére irányadó általános szabálytól [új Mt. 285. § (1) bekezdés] eltérően a törvény csupán a munkáltató számára nyitva álló, írásba foglalt fizetési felszólítás lehetőségét a 153. § (1) bekezdés a) pontban lévő kötelező legkisebb munkabér háromszorosának összegét meg nem haladó követelésre vonatkozóan biztosítja [285. § (2) bekezdés]. A kivételes szabály kiterjesztő értelmezését tiltó általános ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a munkáltató – ez esetben a keresetlevél helyébe lépő – fizetési felszólítását a 287. § (2) bekezdésben lévő igények érvényesítése iránt 30 napos határidőben adhatja ki. Ebből következően a munkavállalóval szemben kibocsátott fizetési felszólításra a jognyilatkozat közlésére irányadó 24. § rendelkezéseit alkalmazni kell.

6. A gyakorlatban előfordul, hogy a per elkerülése, vagy bármely más cél miatt a felek a munkaviszony megszüntetésére irányuló egyoldalú jognyilatkozat közlését követően egyeztetést folytatnak, amely hosszabb időn át is tarthat. Ez azonban nem hathat ki a közlés, a határidő fogalma és számítása, továbbá a keresetlevél benyújtása kógens szabályaira (új Mt. 24. §, 25. §, 287. §, 288. §).

7. A munkaviszony ráutaló magatartással is megszüntethető, ekkor vita esetén a bíróságnak kell meghatároznia ennek időpontját. Ez az időpont irányadó a keresetindítási határidő és a jogkövetkezmények alkalmazásánál.

Az időpont meghatározásánál is irányadó általános magatartási követelmények: jóhiszemű és tisztességes joggyakorlás alapján a munkáltatónak az eset összes körülményei (pl. a munkavégzés abbahagyása, saját ingóságok hazavitele, tartalmilag a munkavégzéssel felhagyásnak minősülő szóbeli nyilatkozat stb.) szerint kell eljárnia. Az ilyen megállapítás – természeténél fogva – visszamenőleges.

A munkavállalónak is a fentieknek megfelelően van jogszerű lehetősége arra, hogy a munkáltató magatartását a munkaviszony felszámolásának minősítse, és ennek időpontját megállapítsa (pl. kizárás a munkahelyről).

8. A törvény külön szabályban rendelkezik a keresetlevél benyújtásának határidejéről arra az esetre, ha a fél a munkaviszony közös megegyezéssel történő megszüntetéséről szóló megállapodást megtámadja. A Pp. 121. § (1) bekezdés c) pontja és (2) bekezdése szerint ekkor a keresetlevélben elő kell adni, illetve csatolni kell azokat a bizonyítékokat, amelyekből a megtámadás szabályszerűsége megállapítható: új Mt. 28. § (4) - (5) bekezdés, 287. § (3) bekezdés. Az utóbbi olyan külön jogszabálynak minősül, amely a keresetindításra határidőt állapít meg, e határidő elmulasztása a Pp. 130. § (1) bekezdés h) pont alkalmazását vonja maga után. A keresetindítási határidő akkor tekinthető elmulasztottnak, ha a fél a megtámadás eredménytelenségétől számított 30 nap után nyújtja be a keresetlevelét [a 287. § (4) bekezdést is figyelembe véve]. A keresetindítási határidő vizsgálatához az is hozzátartozik, hogy a bíróság értékelje a 287. § (3) bekezdés második mondatában foglaltak betartását is. A keresetlevél megvizsgálásának eredménye alapján a Pp. 124. §-a alkalmazható.

9. Az egységes ítélkezési gyakorlat nem változott azáltal, hogy a törvényalkotó 2003. július 1-jei hatállyal, a 2003. évi XX. törvény 28. §-ával a régi Mt. 202. § új (2) bekezdését iktatta be,

amely a keresetindítási határidő megtartottságáról szól (EBH.2010.2247., Mfv.I.10.995/2011/4., Mfv.II.10.529/2010/6., Mfv.III.10.053/2012/3.). A módosító törvényre vonatkozó javaslat indokolása szerint ez a rendelkezés a 30 napos keresetindítási határidő elmulasztásának kimentése tekintetében alkalmazandó (4/2003. PJE VI. pont); nem érintette a munkáltatót terhelő kioktatási kötelezettséget tartalmazó kógens szabályt. Ezért a régi Mt. hatálya alá eső jogviták esetében a kialakult ítélkezési gyakorlat irányadó (a teljeskörű kioktatás elmaradása folytán a munkavállaló az igényét 3 éven belül érvényesítheti). Az új Mt. az előbbtől eltérően szabályozta az igényérvényesítési határidőre vonatkozó, a munkáltatót terhelő kioktatás kötelezettségét. Meghatározta a kötelezettség tartalmát, ennél fogva a törvény 22. § (5) bekezdésének megfelelő kioktatást kell „teljeskörűnek” tekinteni, erre vonatkozóan tehát nem irányadó a kioktatás terjedelmére vonatkozó korábbi ítélkezési gyakorlat (pl. BH.1995.496.), másrészt a szóban lévő kötelezettség csak a munkáltató egyoldalú nyilatkozatára vonatkozik. A régi Mt-hez képest változás az is, hogy a kioktatás elmaradása esetén az igény hat hónap elteltével nem érvényesíthető [új Mt. 22. § (5) bekezdés]. Az új Mt. 6. § (2) bekezdése a kioktatási kötelezettségre is alkalmazandó.

B

2013. augusztus 1-jétől kezdődő időszak

A 2013. évi CIII. törvény – a joggyakorlat-elemzés során kialakult jogalkalmazói véleményeket is figyelembe véve – módosította az új Mt-t és az Mth-t. A módosítás az új Mt. 287. § (2) és (3) bekezdését a 2013. augusztus 1-jétől közölt jognyilatkozatok tekintetében érinti [2013. évi CIII. törvény 8. § (28) bekezdés, 37. § (5) bekezdés]. Az új Mt. a 278. § (3) bekezdés kiegészítésével a munkaviszony megszüntetésére vonatkozó megállapodás megtámadásakor irányadó keresetindítási határidővel azonosan szabályozta az egyoldalú jognyilatkozat megtámadásakor irányadó keresetindítási határidőt.

A módosítások nem érinti a kollégiumi vélemény 1., továbbá 5-8. pontjaiban foglaltakat. A kollégiumi vélemény 8. pontja az egyoldalú jognyilatkozat megtámadására megfelelően alkalmazandó.

Polgári Kollégium

1/2013. (VI.17.) PK vélemény egyes kollégiumi vélemények meghaladottá nyilvánításáról

A Kúria a bíróságok egységes jogalkalmazásának elősegítése érdekében a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 27.§-ának (1) bekezdése alapján a következő

v é l e m é n y t

nyilvánítja.

1. A Kúria Polgári Kollégiuma a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának az anyanyelv, regionális vagy kisebbségi nyelv használatának biztosításával összefüggő tolmács- és fordítási költség előlegezéséről és viseléséről szóló 3/2006. (XI.27.) PK véleményt nem tartja fenn.

2. A Kúria Polgári Kollégiuma a Legfelsőbb Bíróság Polgári Kollégiumának az érvénytelenségi perekben felmerülő egyes eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010. (VI.28.) PK véleménye 3.b. pontját és az ahhoz kapcsolódó indokolást nem tartja fenn.

1. A Legfelsőbb Bíróság a 3/2006.(XI. 27.) PK véleményében az anyanyelv használat alapelveinek biztosításával összefüggésben felmerülő tolmács- és fordítási költségek előlegezésével és viselésével kapcsolatban a vonatkozó Pp. rendelkezéseket [Pp. 6. §, 78. § (4) bekezdés], valamint a 7/1972.(XI. 28.) IM rendelet 19. §-át értelmezte. Ez utóbbi jogszabályhely képezte a jogszabályi alapját annak az álláspontnak, amely szerint a magyar nyelvtől eltérő más nyelv használatára jogosult fél részére kirendelt tolmács költségeit, valamint az ilyen fél beadványainak fordítási költségeit és a bizonyítási indítványai kapcsán felmerülő fordítások költségeit az állam előlegezi; e költségek viselésére pedig a perköltségviselésre vonatkozó szabályok az irányadóak.

A 7/1972.(XI. 28.) IM rendeletet a 2007. évi LXXXII. törvény 1. §-ának (2) bekezdése dereguláció kapcsán hatályon kívül helyezte anélkül, hogy a tolmács- és fordítási költségek előlegezésének és viselésének a kérdését más jogszabály rendezte volna. Ezáltal a meghozatalakor helytálló 3/2006. (XI. 27.) PK vélemény legfontosabb megállapításai (I. és II. pontjai) jogszabályi alap nélkül maradtak. A jogi szabályozás hiányossága következtében pedig a bírói gyakorlatban jogbizonytalanság alakult ki abban a kérdésben, hogy az állam által előlegezett tolmács- és fordítási költségeket az állam a pernyertesség-pervesztesség alakulásától függetlenül, mintegy tárgyi költségmentesen, avagy csak a perköltség viselésre vonatkozó szabályok szerint viseli.

A kérdés kollégiumi véleménnyel nem dönthető el, az mindenképpen jogi szabályozást igényel. Ezért a Kúria Elnöke javasolta az Országos Bírósági Hivatal Elnökének a kérdésben jogalkotás kezdeményezését. Annak érdekében, hogy a várható jogszabályi rendezésnek a jórészt meghaladottá vált 3/2006.(XI. 27.) PK vélemény semmilyen módon se jelentse akadályát, a Kúria Polgári Kollégiuma úgy döntött, hogy a véleményt – noha annak III. pontja ma is helytálló – teljes egészében meghaladottá nyilvánítja, azt nem tartja fenn.

2. A Pp. 23.§ (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ha valamelyik pertársra a törvényszéknek van hatásköre, a per a törvényszék hatáskörébe tartozik. Ugyanakkor a tárgyi keresethalmazat esetében ilyen törvényi rendelkezés nincs. A bírói gyakorlat analógiaként a tárgyi keresethalmazat esetén is alkalmazta az említett szabályt, de ezzel ellentétes álláspont is kialakult a gyakorlatban, amely azon alapult, hogy ha az elsődleges kereseti kérelem a járásbíróság hatáskörébe tartozik, úgy azt a járásbíróságnak kell letárgyalnia, figyelemmel arra, hogy az eshetőlegesen előterjesztett további kereseti kérelem tárgyalására esetleg nem is fog sor kerülni.

Az érvénytelenségi perekben felmerülő eljárásjogi kérdésekről szóló 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 3.b pontja szerint vagylagos vagy eshetőleges kereseti (vizontkereseti) kérelem esetében a bíróságnak a hatásköri és illetékességi szabályokat az adott, vizsgált kérelem vonatkozásában kell alkalmaznia. A PK véleményben foglaltak ellenére a bírói gyakorlat egységessége nem állt helyre, mert a PK véleményben kifejtett jogi álláspontot – különböző érvek alapján – sokan vitatták és az további jogalkalmazási kérdéseket is felvetett. A látszólagos tárgyi keresethalmazat esetén felmerülő hatásköri kérdéseket illetően jogegységi eljárás iránti kezdeményezés is érkezett a Kúria Polgári Kollégiumához. A Polgári Kollégiumnak azonban az az álláspontja, hogy a kérdést jogértelmezéssel nem lehet megnyugtatóan megoldani, az jogszabályi rendezést igényel. Ezért a Kúria Elnöke javasolta az Országos Bírósági Hivatal Elnökének a kérdésben jogalkotás kezdeményezését. A várható jogszabályi rendezésre figyelemmel a Kúria Polgári Kollégiuma úgy döntött, hogy a 2/2010.(VI. 28.) Pk véleménye 3.b. pontját és az ahhoz kapcsolódó indokolást nem tartja fenn.

3. sz. melléklet

A KÚRIA ÁLTAL A 2013. ÉVBEN KÖZZÉTETT ELVI BÍRÓSÁGI HATÁROZATOK ÉS ELVI BÍRÓSÁGI DÖNTÉSEK

TARTALOM

1. A Büntető Kollégium által közzétett elvi határozatok és elvi döntések.....	2
Büntető Elvi Határozatok:	2
Büntető Elvi Döntések:	6
2. A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium által közzétett elvi határozatok és elvi döntések.....	7
Közigazgatási Elvi Határozatok:	7
Közigazgatási Elvi Döntések:	15
Munkaügyi Elvi Határozatok:	15
Munkaügyi Elvi Döntések:.....	19
3. A Polgári Kollégium által közzétett elvi határozatok és elvi döntések.....	20
Polgári szakágú elvi határozatok és elvi döntések:	20
Gazdasági szakágú elvi határozatok és elvi döntések:	24

1. A Büntető Kollégium által közzétett elvi határozatok és elvi döntések

A Kúria Büntető Elvi Közzétételi Tanácsa 2013-ban a Kúriai Döntések című folyóiratban a 24 elvi határozatot és 1 elvi döntést tett közzé.

Az elvi határozatok és az elvi döntések lényege, a közzététel sorrendjében:

Büntető Elvi Határozatok:

2013. B.1.

A törvényszék egyesbírája az előzetes letartóztatás egy éven túli meghosszabbítása tárgyában nem nyomozási bíróként dönt, nem a nyomozási bíró feladatát látja el, így ez okból az ügy érdemi elbírálásából nincs kizárva [Kúria Bfv.III.427/2012.].¹

2013. B.2

I. Nem valósul meg felülvizsgálatra okot adó feltétlen eljárási szabálysértés azzal, hogy több terhelt védelmét – kötelező védelem esetén – azonos védő látja el, ha e terheltek ellen különböző, térben és időben elkülönülő, egymással semmiben sem összefüggő cselekmények miatt emeltek vádat.

II. A felülvizsgálat az erre alapul szolgáló bármely ok esetén is csak arra a terheltre folytatható le, akinek a javára vagy terhére a felülvizsgálati indítványt az arra jogosultak benyújtották [Kúria Bfv.I.505/2012.].

2013. B.3

Nem valósul meg feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés, ha az elsőfokú bíróság a vádtól eltérő minősítés megállapításával egyidejűleg nem rendelkezik ugyan az ügynek a magasabb hatáskörű elsőfokú bírósághoz történő áttételéről, ám ügydöntő határozatát – hatáskör elvonása nélkül – az eredeti vád szerinti minősítéssel egyezően hozta meg, s azt a másodfokú bíróság is helybenhagyta [Kúria Bfv.III.232/2012.].

2013. B.4

A nemzetközi bűnügyi együttműködésről, illetve az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló törvények rendelkezései nem tartoznak a büntető anyagi jog szabályai és a feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértések fogalmi körébe, ezért az e törvényekben szabályozott „specialitás elvének” sérelmével lefolytatott büntetőeljárás, még az erre hivatkozás alapossága esetén sem lehet alapja felülvizsgálati eljárás lefolytatásának [Kúria Bfv.I.346/2012.].

2013. B.5

A büntetőtörvény időbeli hatályát szabályozó rendelkezés a bűncselekmény elbírálására vonatkozik. A bűncselekmény elbírálásától elkülönülő, független kérdés, hogy az elbírálás

¹ Lásd még: 34/2013 (XI. 22.)AB határozatot.

eredményeként kiszabott büntetésbe, annak végrehajtása során a büntetőeljárás folyamán alkalmazott mely kényszerintézkedés időtartama és miként számítható be. A bűncselekmény elkövetése idején hatályos büntetőtörvény szerint történő elbírálás esetén helye van a házi őrizet beszámításának akkor is, ha ezt csak az elbírálás idején hatályos büntetőtörvény teszi lehetővé [Kúria Bfv.I.279/2012.].

2013. B.6

A vádirat benyújtása után elrendelt vagy fenntartott előzetes letartóztatás hathavonta történő felülvizsgálatának előfeltétele a fogvatartás hat hónapot ténylegesen és folyamatosan meghaladó foganatosítása. Folyamatos a fogvatartás akkor is, ha az előzetes letartóztatást – megszakítás nélkül – házi őrizet váltja fel.

Ha azonban időközben az előzetes letartóztatás házi őrizet elrendelése nélkül, illetve az előzetes letartóztatást felváltó házi őrizet előzetes letartóztatás elrendelése nélkül megszűnik, akkor a felülvizsgálat esedékességét is az előzetes letartóztatás ismételt elrendelésétől, illetve annak tényleges foganatosításától kell számítani [Kúria Bkf.III.1.127/2012].

2013. B.7

I. Az előre kiterveltség nem egyszerűen az ölési szándék átgondolását, hanem többet: a véghezvitel előregondolását jelenti, ami által az ölési szándék eltökéltté válik.

II. Az a körülmény, hogy az igazságügyi orvosszakértői véleményt betérjesztő szakértői páros egyik tagja utóbb - valamely okból - a tárgyaláson nem hallgatható meg, a szakvélemény bizonyítékkénti felhasználhatóságát nem zárja ki [Kúria Bfv.III.407/2012].

2013. B.8

Bírósági tárgyaláson peres félként az ellenérdekű peres fél – jogvita tárgyával összefüggő szaktudását bíráló, hozzá nem értését szemléletesen (népi szólás használatával) kifejező – véleménynyilvánítás sem rágalmazást, sem becsületsértést nem valósít meg [Kúria Bfv.III.116/2012.].

2013. B.9

Amennyiben a mű először külföldön került nyilvánosságra és szerzője külföldi, ő, illetve műve magyar szerzői jogi védelemben csak nemzetközi egyezmény, illetőleg viszonyosság alapján részesülhet. Ezért a büntetőeljárás során a szerző (jogtulajdonos) honosságára és a mű első nyilvánosságra hozatalának helyére vonatkozó adatokat tisztázni kell [Kúria Bfv.III.377/2011.].

2013. B.10

A törvényes vád követelményét nem sérti, ha a bíróság bűnösséget kimondó ítélete – a vádbeli jogi értékeléstől eltérően – bünszervezetben elkövetővel szemben szabja ki a büntetést, ha ennek ténybeli alapjai a vádban leírt tények között szerepelnek. Ettől függetlenül a bíróság a tettazonosság keretei között a bűncselekmény bünszervezetben elkövetésének tényét akkor is megállapíthatja és ennek megfelelően szabhatja ki a büntetést, ha a bünszervezetben elkövetésre vonatkozó adatokat a vád nem rögzíti, azokra csak a bíróság előtti bizonyítási

eljárás nyomán derült fény [Kúria Bfv. I.994/2012.].

2013. B.11.

I. A büntetőeljárást megszüntető, első fokon jogerőre emelkedett végzésben a történeti tényállás leírása az ún. rövid indokolás esetén sem mellőzhető.

II. Az indokolási kötelezettség felülvizsgálatra okot adó megsértését jelenti, s emiatt a határozat hatályon kívül helyezésének és az eljárást bíróság új eljárásra utasításának van helye, ha a bíróság rövid indokolású, tevékeny megbánásra alapozott eljárást megszüntető végzése nem tartalmaz tényállást, és emiatt nem dönthető el, hogy az elbírált cselekmény miként minősül, ehhez képest a tevékeny megbánás ilyen végzés meghozatalára vagy csak korlátlan enyhítésre, azaz ítélettel történő elbírálásra nyújt lehetőséget [Kúria Bfv.I.1023/2012].

2013. B.12

I. A garázdaság vétségeként értékelt cselekvőség folyamatában a dolog elleni erőszakkal okozott szabálysértési értékhatárt meg nem haladó kár - a beadvány folytán - a rongálással elkövetett tulajdon elleni szabálysértés megállapítását nem teszi lehetővé

II. Nem a bűnösség törvénysértő megállapítása, hanem anyagi jogszabályt sértő minősítés miatt van helye felülvizsgálatnak, ha a támadott jogerős ügydöntő határozatban a rongálás vétségének a garázdaság vétségével alaki halmazatban történő megállapításának azért nem volt helye, mert az elbíráláskor az már csak szabálysértésnek minősült [Kúria Bfv.I.1466/2012].

2013. B.13

A tettenérés kapcsán a jogszabály olyan feltételt nem fogalmaz meg, hogy az elfogásnak anélkül kell megtörténnie, hogy az elkövetőt szem elől tévesztették volna [Kúria Bfv.III.832/2012.].

2013. B.14

Aki érvényes, államhatár átlépésére jogosító úti okmánnal nem rendelkező, harmadik országbeli állampolgárnak segítséget nyújt más schengeni tagállamba való beutazáshoz, attól függetlenül elköveti az embercsempészés büntetettét, hogy ezen a „belső” határon van-e határellenőrzés [Kúria Bfv.II.573/2012.].

2013. B.15

Amennyiben a járásbíróság előtt folyó büntetőügyben a bíróság, a törvényszék és az ítélőtábla büntetőbírái maguk ellen kizárást jelentenek be, a kizárás és kijelölés tárgyában a Kúria jár el; a törvényszék illetékességi körébe tartozó további járásbíróságok bírójának kizárás iránti bejelentése ilyenkor közömbös. A járásbírósági hatáskörbe tartozó ügyben olyan helyi bíróságot kell kijelölni, amelynek a felsőbbbíróságai (törvényszék és tábla) a kizárással nem érintettek [Kúria Bkk.III.147/2013.].

2013. B.16

Becsület csorbítására nem alkalmas, ezért rágalmozást nem valósít meg a fizetési kötelezettség teljesítésével elmaradt tulajdonostársak közüzemi díjtartozások összegszerű megjelölését is tartalmazó névjegyzékének a társasház lépcsőházában történő, a jogkövetkeztetésekre is figyelemfelhívást tartalmazó kifüggesztése [Kúria Bfv.III.973/2012.].

2013. B.17

I. Súlyos fenyegetéssel elkövetett zsarolás büntettének befejezett alakzata valósul meg, ha a sértett halálának lehetséges következményével járó megverésének kilátásba helyezése hatására adja át a zsarolónak a követelt pénzösszeg egy részét.

II. A zsarolás tényállásszerűsége szempontjából a fenyegetés komolyságát, annak a sértettre gyakorolt hatása – nem pedig az elkövető ki nem nyilvánított szándéka – alapján kell megítélni.

III. A fenyegetés félelemkeltésre alkalmassága megállapítható, ha a halál lehetőségét is magában foglaló megverés ígérete a sértettet arra készíti, hogy a hatóság beavatkozását kérje [Kúria Bfv.III.965/2012].

2013. B.18

Ha a folytatólagosság törvényi egysége úgy jön létre, hogy a szabálysértési értékre elkövetett lopási cselekmények az üzletszerűség folytán válnak bűncselekménnyé, a szabálysértési értékhatárt meghaladó folytatólagosan megvalósított vétséget – a kétszeres értékelés tilalmából fakadóan – az üzletszerűség nem minősíti büntetté [Kúria Bfv.III.1499/2012.].

2013. B.19

I. Rablás valósul meg, ha az elkövető a fülbevalót a sértett füléből kitépve tulajdonítja el.

II. A rablás büntettének megállapíthatóságához megkívánt erőszak nem abszolút, hanem relatív természetű, mert mindig a terhelt és a sértett viszonylatában kell vizsgálni és eldönteni, hogy a konkrét esetben alkalmazott erőszak kizárhatta-e a sértett ellenállását vagy sem [Kúria Bfv.II.38/2013.].

2013. B.20

A külföldi ítélet érvénye nem ismerhető el, ha annak meghozatala során a Be. alapelvi szintű rendelkezései nem érvényesültek, ez esetben ugyanis hiányzik az a feltétel, hogy a külföldön folyamatban levő eljárás összhangban van a magyar joggal [Kúria Bt.II.152/2013.].

2013. B.21

I. A szexuális szokások, a nemi identitás és az ezek körébe tartozó tények az intim szféra részét képezik, s azoknak nagy nyilvánosság elé tárása a sértett személyiségi jogát, emberi méltóságát sérthetik, ezért alkalmas lehet a becsület csorbítására, s a rágalmozás vétségének megvalósítására.

II. A sértettet felismerhetően ábrázoló (azonosítható), szexuális magatartást bemutató fényképek elektronikus levélben történő közzététele tényállítást valósít meg [Kúria Bfv.II.1.632/2012.].

2013. B.22

I. A védő részvétele kötelező a személyesen védekezni nem képes terheltnek az ügyében, aki komoly betegségeivel magyarázhatóan a bíróság által észlelhetően nem érti a tárgyalás eseményeit, a feltett kérdésekre válaszait megfogalmazni nem, vagy csak nagy nehézségek árán tudja.

II. A védő részvételének elmaradása ez esetben hatályon kívül helyezést eredményező, feltétlen eljárási szabálysértést valósít meg, mert a bíróság olyan személy hiányában tárgyal, akinek a jelenléte kötelező [Kúria Bfv.III.434/2013].

2013. B.23

A vád törvényességét nem befolyásolja - ezért a vád törvényes -, ha a végrehajtóval szemben indult büntetőeljárás során a nyomozást nem a nyomozó ügyészség, hanem a rendőrkapitányság folytatta le, majd a városi ügyészség emelt vádat. A nyomozás során megvalósult eljárási szabálysértés a vád törvényességét nem érinti [Kúria Bfv.III.219/2013].

2013. B.24

A perújítás elrendelésekor a bíróságnak csak arról kell rendelkeznie, ha egyidejűleg bármely rendelkezés végrehajtását felfüggeszti, félbeszakítja vagy a szükséges kényszerintézkedést elrendeli. Éppen ezért, ha ezek tárgyában döntenem nem kell, úgy azokról az alakszerű rendelkezés szükségtelen. A pozitív rendelkezés hiánya éppen a negatív, azaz elutasító álláspontot is jelenti.

Ezért a perújítás megengedhetősége tárgyában hozott másodfokú határozatban a szabadságvesztés félbeszakítását célzó indítvány elutasítása felesleges, az ellene bejelentett fellebbezés pedig kizárt [Kúria Bkf.III.536/2013.].

Büntető Elvi Döntések:

1/2013. Büntető Elvi Döntés

I. A magyar anyanyelvű terheltet nem illeti meg az anyanyelv használatának joga alapján az a jogosultság, hogy részére a büntetőeljárás iratait más nyelvre lefordítsák.

II. A nem magyar anyanyelvű terheltnek írásban szükséges lefordítani a büntetőügy lényeges iratait, így a szabadságelvonásról szóló határozatot, a vádiratot és minden ügydöntő határozatot.

III. A nem magyar anyanyelvű terheltet a védőjével való kommunikáció alatt – amely az eljárás során lefolytatott bármely kihallgatással vagy meghallgatással áll kapcsolatban, vagy a fellebbezés vagy más eljárási kérelmek benyújtásához kapcsolódik – a védői, terhelti, a védekezéshez szükséges megbeszélés érdekében igénybe vett tolmács-költség nem a terheltet, hanem a nemzeti államot terheli. [1998. évi XIX. törvény 9. § (1) és (2) bekezdés; az Európai Parlament és a Tanács által 2010. október 20. napján elfogadott - és 2010. november 9. napján hatályba lépett - 2010/64/EU irányelv 2. cikk (4) bekezdése.] (Fővárosi Ítéltábla 4.Bkf.10.720/2012.)

2. A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium által közzétett elvi határozatok és elvi döntések

A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium Közigazgatási Szakága 50 elvi határozatot és 1 elvi bírósági döntést tett közzé. A Munkaügyi Szakág részéről 17 elvi határozat, és 4 elvi bírósági döntés közzétételére került sor.

Az elvi határozatok és az elvi döntések lényege, a közzététel sorrendjében:

Közigazgatási Elvi Határozatok:

EH 2013.01.K1

Magyar Állam tulajdonában álló ingatlan esetében a joggyakorló személyében bekövetkezett változás átvezetése során irányadó jogszabályi előírások. Amennyiben az ingatlan egésze a Nemzeti Földalapba tartozik, ez irányú megállapodás hiányában és jogerős változási vázrajz nélkül kettős tulajdonosi joggyakorlás és annak ingatlan-nyilvántartási átvezetése nem lehetséges [2010. évi LXXXVII. tv. 3. §, 15. §, 34. §, 109/1999. (XII. 29.) FVM r. 7. §, 1997. évi CXLI. tv. 5. §].

EH 2013.01.K2

Ügyfélszolgálat működtetésének módjára, nyitva tartására elektronikus hírközlési szolgáltató esetében a fogyasztóvédelemről szóló törvény 17/B. § (1)-(2) bekezdése előírásai vonatkoznak [1997. évi CXL. tv. 17/B. § (1) és (2) bek., 2003. évi C. tv. 138. § (1) bek.].

EH 2013.01.K3

Az igénybevételi kamatfizetési kötelezettséget az év elején igényelt összeg és az intézményfenntartónak járó támogatás után kell megállapítani [188/1999. (XII. 16.) Korm. r. 22/C. § (1) bek.].

EH 2013.01.K4

Az uniós jogszabályok hatályba lépése előtti időben elkövetett jogsértésre a később hatályba lépett uniós normák nem alkalmazhatók. A megtévesztő reklám a közzétételkor fennálló fogyasztói ismeretek tükrében ítélnélhető meg [1996. évi LVII. tv. 8. §, 29/2005. EK. 19. Cikk., 1008/2008. EK 28. Cikk].

EH 2013.02.K5

Az adóhatóságot terheli annak bizonyítása, hogy a felperes tudta vagy tudnia kellett volna, hogy a levonási jogának érvényesítésére felhozott ügylettel kapcsolatban a korábban közreműködő gazdasági szereplő által elkövetett adócsalásban vesz részt [112/2006. EK irányelv 1. §, 2003. évi XCII. tv. 97. §].

EH 2013.02.K6

Az adózó nem csökkentheti az adózás előtti eredményét a visszafizetési kötelezettség nélkül kapott - pénzügyileg rendezett - jogszabályon alapuló támogatás összegével. Jogszabály alapján kapott támogatásnak minősül az a támogatás, amelynek forrását, jogcímét, összegét, címzettjét költségvetési törvény, önkormányzati rendelet tartalmazza [1987. évi XI. tv. 1. §, 1992. évi XXXVIII. tv. 65. §, 62. §, 64. §, 13/A. §, 1996. évi LXXXI. tv. 7. § (1) és (8) bekezdés].

EH 2013.02.K7

Az állami készfizető kezesség - a számos közjogi elem miatt - nem azonos a polgári jog által szabályozott kezességgel. Az állam csak a jogszabályokban rögzített, állam által támogatni kívánt célnak és szabályozásnak megfelelő hitelhez biztosítja a készfizető kezességet [2003. évi XCII. tv. 117. §, 1996. évi CXII. tv. 78. §, 317/2011. (XII. 27.) Korm. r. 2. § (1) bekezdés, 7. § (1) és (2) bekezdés].

EH 2013.03.K9 1.

A cserét pótló vétel kedvezménye nem alkalmazható, ha az egyik ingatlan külföldön, a másik belföldön található. 2. Az EKSz. 18., 39., 43. cikkeit nem sérti az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvénynek a területi hatályt meghatározó 2. § (2) bekezdése és a cserét pótló vétel szabályait tartalmazó 21. § (5) bekezdése [1990. évi XCIII. tv. 2. § (2) bek., 21. § (5) bek.].

EH 2013.03.K10

Illetékügyben az ingatlan forgalmi értékének a meghatározása független attól, hogy a vagyonszerzéshez további közteljesítés, pl.: adófizetés kapcsolódik-e [1990. évi XCIII. tv. 3. § (3) bek., 18. § (1) bek., 19. § (1) bek., 70. §, 102. § (1) bek.].

EH 2013.03.K11

A felszámolási eljárás elrendeléséről szóló cégbírósági végzés földhivatalnak történő megküldése nem jelenti a felszámolási eljárás megindításának tényfeljegyzése iránti kérelem előterjesztését. A felszámoló terhére igazgatási díj nem írható elő [1991. évi XLIX. tv. 29. §, 1997. évi CXLI. tv. 26. § (8) bek., 32. §].

EH 2013.03.K12

Jogsértő az olyan szerencsejáték reklám közzététele, amelynek szervezéséhez a reklámozó nem rendelkezik a magyar adóhatóságtól származó engedéllyel [2008. évi XLVIII. tv. 10. §, 1991. évi XXXIV. tv. 1. § (4), (5) bek., 2. § (7) bek.].

EH 2013.04.K13

Kártalanítás leszállítása esetén a bíróság a különbözetként mutatkozó összeg visszafizetéséről nem rendelkezik [1993. évi XLVII. tv. 38. § (5) bek.].

EH 2013.04.K14

A követelésről ellenszolgáltatás nélkül történő lemondás esetén ajándékozási illetékfizetési kötelezettség keletkezik. Az ellentételezés nélkül maradt követelés ingyenesen elengedettnek minősül [1990. évi XCIII. tv. 11. § (1) bek., 102. § (1) bek.].

EH 2013.04.K15

Az önkormányzatoknak nincs törvényi felhatalmazása óvadék kikötés rendeleti meghatározására közművek, közcélú vezetékek létesítését, javítását, karbantartását követő helyreállítási kötelezettség szerződés szerű teljesítésének biztosítékként [2007. évi LXXXVI. tv. 121. § (1), (2) bek., 123. § (1) bek., 124. § (1), (2) bek., 2003. évi C. tv. 94. § (3) bek., 382/2007. (XII. 23.) Korm. rendelet 10. § (1) bek., 1959. évi IV. tv. 226. § (1) bek., 685. §].

EH 2013.05.K17

Ingatlanon haszonélvezeti jog alapítható abban az esetben is, ha a vételár megfizetése állam által vállalt kezességgel biztosított hitelből történik. Az adóhatóság köteles bizonyítani, hogy a pénztintézet a kihelyezett kölcsönrel az adásvételt túlfinanszírozta, illetve az állami kezességvállalás célját megsértette [2003. évi XCII. tv. 117. §, 1959. évi IV. tv. 94. §, 98. §, 157. §, 158. §, 1996. évi XLIII. tv. 115. §].

EH 2013.05.K18

Megalapozott a korlátozási kártalanítás iránti igény, amennyiben a települési helyi építési szabályzat hatályba lépésével az ingatlan forgalmi értéke csökkent. A korlátozási kártalanítás megfizetésére a települési önkormányzat köteles abban az esetben, amikor a helyi építési szabályzat módosítására országos szintű jogszabály kötelezi [1997. évi LXXVIII. tv. 30. § (1), (2), (3), (6) bek.].

EH 2013.05.K19

Egy repülőtér épületeit, létesítményeit vagy felszereléseit érintő minden munkát a repülőtéren végzett munkának kell tekinteni [314/2005. (XII. 25.) Korm. r. 1-3. §, 1. sz. mell. 43. pontja, 85/337/EGK tanácsi irányelv 4. cikk].

EH 2013.05.K20

A villamosenergia-ellátásról a fogyasztó akkor kapcsolható le, ha a törvényi feltételek együttes teljesülése kétség kívül megállapítható, a villamosenergia-kereskedő az erre

vonatkozó eljárási szabályokat betartotta [2007. évi LXXXVI. tv. 47. § (7) bek., 273/2007. (X. 19.) Korm. r. 24. § (8) bek., 25. § (1) bek.].

EH 2013.06.K21

A szerkesztői szabadság gyakorlása nem korlátozhatja a kiegyensúlyozott tájékoztatás fogalmába tartozó, sokoldalú, tényszerű, időszerű, tárgyilagos tájékoztatás követelményét [2010. évi CLXXXV. tv. 12. §, 2010. évi CIV. tv. 13. §].

EH 2013.06.K22

I. A közigazgatási bíróság a közigazgatási szerveknek csak azon cselekményeinek jogszerűségéről és alkotmányosságáról foglalhat állást, amelyek (köz)igazgatási természetűek és az Alaptörvény, valamint más törvény az aktusfelülvizsgálatot a hatáskörébe utalja.

II. Ha a rendőri intézkedés célja és tartalma alapján nem minősül közigazgatási cselekménynek, azt - az irányadó jogszabályi rendelkezésekre figyelemmel - a megfelelő jogorvoslati rendben lehet kifogás tárgyává tenni [2004. évi CXL. tv. 121. § 12. §, 1998. évi XIX. tv. 177. §, 195. §, 1994. évi XXXIV. tv. 13. §, 19. §, 20. §, 29. §, 30. §, 39. §, 92. §, 93. §].

EH 2013.06.K23

A birtok-összevonási célú önkéntes földcsere nem minősül az illetékfizetés szempontjából elidegenítésnek, ezért az az illetékmentesség elvesztését nem eredményezi [1990. évi XCIII. tv. 26. § (1) bek., 1994. évi LV. tv. 27. § (1) bek., 28. § (1), (2) bek., 1995. évi CXVII. tv. 6. § (4) bek.].

EH 2013.06.K24

Felszámoló általi értékesítéssel, pályázat keretében történt vagyonszerzés esetén is jogosult az állami adóhatóság az ingatlanvagyon forgalmi értékének (a vételártól eltérő) megállapítására [1990. évi XCIII. tv. 23/A. §, 23/C. §, 70. §].

EH 2013.07.K25

Helyi önkormányzat törvényen alapuló jogalkotási kötelezettségének elmulasztása miatt a kormányhivatal vezetőjének felhatalmazása rendeletalkotásra [Alaptörvény 32. cikk (5) bek., 2011. évi CLXI. tv. 60. §, 2011. évi CLXXXIX. tv. 137. §].

EH 2013.07.K26

Nem gyakorolható az adólevonási jog, ha az adóhatóság objektív körülmények alapján megállapítja, hogy a számla címzettje tudta, vagy tudnia kellett volna, hogy a levonási

jogának megalapozására felhozott ügylettel a számlakibocsátó által elkövetett adókijátszásban vesz részt [2007. évi CXXVII. tv. 120. §, 127. §].

EH 2013.07.K27

Az (emelt szintű) érettségi vizsga eredményének vitatására csak jogsértésre hivatkozással van lehetőség. A vizsga értékelése a vizsgáztató mérlegelésének eredménye, amennyiben a vizsga levezetése megfelel a jogszabályoknak és a szabályzatokban foglalt előírásoknak, a bíróság a vizsga eredményét nem változtatja meg [1993. évi LXXIX. tv. 83. § (4), (5), (7), (8), (9) bekezdése, 84. § (4), (5) bekezdése, 100/1997. (VI. 13.) Korm. r. 36. §, 40/A. §].

EH 2013.07.K28

A felszámolót nem lehet mulasztási bírsággal sújtani helyi adóbecslési kötelezettség elmulasztása miatt, ha a felszámolási eljárás lefolytatására az általánostól eltérő, a Cstv. 63/B. § (2) bekezdése szerinti speciális egyszerűsített felszámolási eljárás keretében kerül sor [1991. évi XLIX. tv. 63/B. §].

EH 2013.07.K29

A hirdetménnyel induló tárgyalásos eljárás alkalmazásának lehetősége kivételes és szigorú feltételekhez kötött. Az általános szabályoktól való eltérést - az uniós szabályokkal összhangban - csakis megszorítóan lehet értelmezni [2003. évi CXXIX. tv. 124. § (2) bek., 1952. évi III. tv. 335/A. §, 18/2004. EK r. 28., 30. cikk].

EH 2013.07.K30

Állami tulajdonban álló vállalkozás nem indulhatott az NMHH rádiófrekvencia pályázatán. A belföldi roaming szolgáltatási kötelezettség nem lehet árverési eljáráson való részvétel feltétele [2010. évi CXXX. tv. 10. § (1) bek., 13. § (2) bek., 2001. évi CVII. tv. 60. § (3) bek.].

EH 2013.07.K31

Ajándéksorsolási ügyben hozott játékadó fizetésre kötelező határozat bíróság által megváltoztatható közigazgatási határozat, amely kapcsán hozott elsőfokú ítélet ellen fellebbezéssel lehet élni [1991. évi XXXIV. tv. 7/A. §, 10. § (1) bek., 23. § (2) bek., 18. § (1) bek., 2003. évi XCII. tv. 4. § (4) bek., 1952. évi III. tv. 339. § (2) bek., 32/2005. (X. 21.) PM r. 22. § (1), (5), (8), (9) bek.].

EH 2013.08.K32

A gyülekezés jogszerűségének a megítélésekor figyelembe kell venni, hogy az állami ünnepek nem tartoznak a Gytv. hatálya alá, azok leginkább kulturális rendezvénynek minősülnek [1989. évi III. tv. 3. §, 6. §, 11. § (1) bek., 14. §].

EH 2013.08.K33

Túllépi jogalkotói hatáskörét az önkormányzat képviselő-testülete akkor, ha a közszolgálati jogviszonyok tekintetében a szociális, jóléti, kulturális, egészségügyi juttatásokon, szociális és kegyeleti támogatásokon túl, az egyéb jellegű juttatások körét is szabályozza (hűségjutalom) [1992. évi XXIII. tv. 4. §; 2011. évi CLXI. tv. 48. § (3) bek.; 2010. évi CXXX. tv. 23. § (4) bek., 24. §].

EH 2013.08.K34

A teherbíró képességet meghaladó, a vagyont elvonó, konfiskáló jellegű az az adó, amely mértékénél fogva és az adó tárgyát képező vagyontömeghez képest súlyosan aránytalan. Az ilyen adó elveszti az adóhoz, mint jogintézményhez kapcsolódó jellegzetességeit, és lényegében szankciónak tekinthető, amely az adó intézményével összeegyeztethetetlen [1990. évi C. tv. 6. §, 17. §, 22. §].

EH 2013.08.K35

Az Szja. tv. 44/A. § (1) bekezdés szerint az önkéntes önszegélyező pénztárba történő befizetés összegével az összevont adó alapjának adója sem csökkenthető, hanem a 44/A. § (1) bekezdés b) pontjában meghatározott rész átutalása illeti meg a pénztárba [1995. évi CXVII. tv. 44/A. § (1), (2) bek.; 2003. évi XCII. tv. 13. § (1) és (3) bek.].

EH 2013.08.K36

Kötelezően betartandó minimál-árak elfogadására és alkalmazására irányuló magatartás jogsértő. A szervezet a belső szervezeti egysége által elkövetett jogsértésért felelőssé tehető [1996. évi LVII. tv. 11. § (1) és (2) bek.].

EH 2013.08.K36

Kötelezően betartandó minimál-árak elfogadására és alkalmazására irányuló magatartás jogsértő. A szervezet a belső szervezeti egysége által elkövetett jogsértésért felelőssé tehető [1996. évi LVII. tv. 11. § (1) és (2) bek.].

EH 2013.09.K38

Törvényt sértő az az önkormányzati rendelet, amely a szociális segély feltételül az egy főre jutó minimális lakótér meglétének feltételét köti [1993. évi III. tv. 33. § (7) bek., 132. § (4) bek.]

EH 2013.09.K39

A telekadóra vonatkozó törvényi keretek értelmezése; hátrányos megkülönböztetés adófizetési kötelezettség esetében; önkormányzati rendelet hatályba lépése és a felkészülési idő kérdései [1990. évi C. tv. 6. §, 17. §, 21. §, 22. §; 2010. évi CXXX. tv. 2. §].

EH 2013.09.K40

Elévülés nyugvása alatt adójogviszonyban az elévülés ideje nem folyik [2003. évi XCII. tv. 164. §; 1959. évi IV. tv. 326. §].

EH 2013.09.K41

Ha a gépjármű forgalmazására jogosult vállalkozó gépjármű szerzése mentes a visszerhes vagyonátruházási illeték alól, vagyonszerzése bejelentésének elmulasztása miatt illetékügyben mulasztási bírsággal nem sújtható [1990. évi XCIII. tv. 1. §, 18. § (1), (2) bek., 3. § (3) bek., 26. § (1) bek., 76. §, 82. § (1) bek., 88. § (1) bek., 125. §, 172. §].

EH 2013.09.K42

Az ügyvédi tevékenység ellátása során az ügyvéd véleménynyilvánítási joga nem terjed ki a bíró munkájának és személyének a becsmérlésére [1998. évi XI. tv. 111. § (2) bek., 3. § (2) bek., 1993. évi XXXI. tv. 1. §; 1949. évi XX. tv. 2. §, 8. § (2) bek., 61. §].

EH 2013.10.K43

2013. január 1-jétől a hulladékkezelési közszolgáltatás díját a miniszter állapítja meg, ezért az erre az időszakra is hatályos önkormányzati szemétszállítási díjat megállapító rendelet 2013. január 1-jétől más jogszabályba ütközik. Ugyanakkor nem ütközik más jogszabályba a 2013. január 1-jéig hatályos önkormányzati szabályozás, ez tekinthető a hulladéktörvény alapján a 2012. december 31-én alkalmazott díjnak [2012. évi CLXXXV. tv. 47. § (4) bek., 88. §, 91. § (2) bek., 64/2008. (III. 28.) Korm. r. 2. § (1) bek.].

EH 2013.10.K44

A Közbeszerzési Döntőbizottság Elnöke hivatalbóli eljárás-kezdeményezési határidejének számítása során figyelembe veendő szempontok [2003. évi CXXIX. tv. 329. § (1) bek., 322. §, 132. §, 2004. évi CXL. tv. 65. §, 172. §].

EH 2013.10.K45

A vételi jog gyakorlásának feltétele (lejárt és kiegyenlített kölcsöntartozás fennállása) nem jelenti azt, hogy a bejegyzési engedély is feltételhez kötöttnek minősülne [1997. évi CXLI. tv. 29. §, 37. § (1) bek., 39. § (3) bek., 1959. évi IV. tv. 375. § (1) bek., 228. § (1) bek.].

EH 2013.10.K46

A forgalmi értéket megállapító vagyonszerzési illetéket kiszabó határozat nem mérlegelési jogkörben hozott döntés [1990. évi XCIII. tv. 70. §, 102. § (1) bek., 1952. évi III. tv. 206. § (1) bek., 339/B. §, 226. § (1) bek.].

EH 2013.11.K47

Két telek határán húzódó támfal életveszélyes állapotának megszüntetésére vonatkozó hatósági kötelezés során az érintett ingatlanok tulajdonosai közötti elszámolási viszonyt nem kell rendezni. A közigazgatási jogviszonyban megállapított egyetemleges kötelezés nem zárja ki, hogy a felek később polgári jogi igényeiket egymás között polgári perben érvényesítsék [1997. évi LXXVIII. tv. 47. § (2) bek., 51. § (1) bek.; 253/1997. (XII. 20.) Korm. r. 45. §].

EH 2013.11.K48

Az engedély nélküli hulladék szállítási tevékenység kapcsán nem lehet hivatkozni olyan irányelvre, amelyre vonatkozó átültetési határidő még nem telt el. Hulladékgazdálkodási terv készítés elmulasztása utóbb nem orvosolható jogsértés. Több tényállás után kiszabható szankció mértéke [271/2001. (XII. 21.) Korm. r. 3. § (6) bek.; 98/2008. EK. r. 3. cikk, 40. cikk, 41. cikk].

EH 2013.11.K49

Az ingatlanügyi hatóság abban az esetben is köteles a végrehajtási jog bejegyzésére, ha az igazgatási szolgáltatási díj megfizetésére kötelezett a díjat nem fizeti meg. A földhivatalnak eljárása során e körben az 1996. évi LXXXV. törvény (Díjtörvény) rendelkezéseit kell alkalmaznia, nem feladata annak vizsgálata, hogy a végrehajtó eljárása a Vht. rendelkezéseinek megfelelt-e [1994. évi LIII. tv. 138. § (1) bek., 138/A. §].

EH 2013.12.K50

A közösségen kívüli eredetű gépjármű magáncélú használata esetén a vámmentesség munkaszerződéssel igazolható [2454/1993. EGK rendelet 561. cikk (2) bek.].

EH 2013.12.K51

Ellentétes az egyértelműséget előíró törvényi rendelkezéssel a népi kezdeményezésre irányuló olyan kérdés, amely azt a látszatot kelti, hogy a választópolgárok népszavazással döntenek az adott kérdésben [1998. évi III. tv. 1. § (1) bek., 17. §; 1997. évi C. tv. 130. §].

Közigazgatási Elvi Döntések:

EBD 2013.02.K8

Műsorszám korhatár kategóriába történő besorolásánál a kiskorúak testi, lelki, erkölcsi, szellemi, fizikai fejlődése elsőbbséget élvez. A kiskorúak védelmével szemben nem vezethet eredményre az a hivatkozás, miszerint köztudomású tény, hogy a konkrét képsorok a korosztályhoz tartozók egészséges lelki, fizikai, erkölcsi fejlődésére hátrányosan hatni nem tudnak [2010. évi CLXXXV. tv. 9. §, 167. §]. (Fővárosi Törvényszék, 26.K.31.057/2012/3.)

EBD 2013.04.K16

Közlekedési szabályszegés miatt közigazgatási bírságról rendelkező határozatot nem teszi jogszabálysértővé, ha ismert a gépjármű vezetője és a közigazgatási bírságot az üzembentartóval szemben szabják ki abban az esetben, ha a gépjárművezető és az üzembentartó személye azonos, ez esetben ugyanis nem áll fenn a gépjárművezető bírságolásának törvényi feltétele [410/2007. (XII. 29.) Korm. r. 1. § (1) bek., 1/1975. (II. 5.) KPM-BM együttes r. 14. § (1) bek. d) pont, 2004. évi CXL. tv. 68. § (1) bek.]. (Fővárosi Törvényszék, 26.K.34.073/2011/4.)

EH 2013.08.K37

Ha az adóhatóság a beszerzést és nem az értékesítést vitatja, akkor az áru útjának követésére az egyszerűsített vámáru nyilatkozat nem megfelelő bizonyíték, mivel csak azt igazolja, hogy értékesítés után a felperestől hova került az áru, de nem alkalmas annak igazolására, hogy a felperes kitől szerezte be az árut [2003. évi XCII. tv. (továbbiakban: Art.) 44. §, 97. §, 55. § 119. §, 127. §]. (Fővárosi Törvényszék 26. K. 33.957/2011.)

Munkaügyi Elvi Határozatok:

EH 2013.01.M1

A munkáltató kártérítési igényének érvényesítése szempontjából nemcsak az tekinthető munkavállalónak, akinek a munkaviszonya a munkáltatónál még fennáll [rég Mt. 36. § (1) és (4) bekezdés, 173. §].

EH 2013.02.M4

- I. A munkáltató részéről a szabadság kiadása megszakításának minősül, ha a szabadság első napján 4 órától kezdődően a munkavállalót munkavégzésre utasítja. E munkáltatói intézkedésnek általában csak a munkáltató működési körét közvetlenül és súlyosan érintő ok, vagy kivételesen fontos gazdasági érdeke miatt lehet helye, attól függetlenül, hogy a munkavállaló a lakóhelyén tartózkodik-e [régi Mt. 134. § (6) bekezdés].
- II. II. A munkáltató rendkívüli felmondásának nem lehet jogszerű indoka a munkavállalónak az a magatartása, hogy a munkáltató utasításának - különös, rendkívüli körülmény hiányában - munkaidőben történő közlését kéri [régi Mt. 3. § (1) bekezdés]. III. A fél a részére megállapítandó perköltség szempontjából túlnyomórészt pernyertesnek minősül, ha a bíróság az általa követelt összegnél kevesebbet ítélt meg, azonban a követelés nem minősül nyilvánvalóan túlzottnak [Pp. 81. § (2) bekezdés].

EH 2013.02.M5

- I. Ha a munkavállalónak a jogalap nélkül kifizetett munkabér tekintetében a kifizetés alaptalanságát bizonyítottan fel kellett ismernie, a munkáltató a munkabér teljes összegét 60 napon túl - elévülési időben - visszakövetelheti, amit nem érint a munkáltatónak a kifizetést illetően nem kellően körültekintő eljárása [1992. évi XXII. törvény 162. § (2) bekezdés]*.
- II. Írásbeli kérelem és kifejezett engedélyezés hiányában is megállapítható a felek magatartása alapján, hogy a munkavállaló fizetés nélküli szabadságot vett igénybe, amelyre munkabér nem illette meg [1992. évi XXII. törvény 3. § (1)-(2) bekezdések].

EH 2013.02.M6

A vizsgálóbiztos fegyelmi elbocsátásra irányuló javaslatának tudatában a munkavállaló, aki közalkalmazotti jogviszonya munkáltatói felmentéssel történő megszüntetését kezdeményezte, nem igényelhet jogvédelmet arra tekintettel, hogy a munkáltató a felettes szakszervezeti szervet az intézkedéséről nem értesítette [Kjt. 3. § alapján irányadó Mt. 3. § (1) bekezdés].

EH 2013.03.M7

Amennyiben valamely sorszerű betegség a szolgálati viszony sajátosságaival összefüggésben jelentősen súlyosbodott, az nem a hivatásos szolgálati viszonyon alapuló társadalombiztosítási ellátásra való jogosultságra teremt alapot, hanem a fegyveres szerv kártérítési felelősségét vetheti fel [1996. évi XLIII. törvény 162. §, 177. § (1) bekezdés, 181. § (3) bekezdés, 196. § (1) bekezdés b) pont].

EH 2013.03.M8

A tartozáselismerő nyilatkozat jogszabály tiltó rendelkezése hiányában közjegyzői okiratba foglalható. A munkavállaló ilyen érvényes jognyilatkozatával szemben is bizonyíthatja, hogy a tartozása nem, vagy az elismertnél kisebb mértékben áll fenn [Mt. 8. §, 170. §, Ptk. 200. §, 242. §].

EH 2013.04.M10

- I. Amennyiben a Sztrájkvtv. 1. § (1) bekezdése szerinti gazdasági és szociális érdek megállapítható és a tervezett sztrájk gyakorlását a Sztrájkvtv. 3. § (2) és (3) bekezdése kifejezetten nem tiltja, a sztrájkjog a munkavállalókat megilleti.
- II. II. Törvényi szabályozás és a felek megállapodása hiányában a még elégséges szolgáltatás mértékéről és feltételeiről a közigazgatási és munkaügyi bíróságnak a felek által megtett ajánlatok vizsgálatával és egyik fél által tett végső ajánlat elfogadásáról rendelkező határozat meghozatalával lehetséges döntenie [Alkotmány 70/C. § (2) bekezdés, 1989. évi VII. törvény 1. § (1) bekezdés, 3. § (2) és (3) bekezdések, 5. § (1) bekezdés, 1992. évi XXII. törvény 194. § (1) bekezdés].

EH 2013.04.M9

A munkavállalónál alkalmazott poligráfós vizsgálat - beleegyezése esetén is - személyiségi jogi jogsértést valósít meg, ezáltal nem vagyoni kártérítés iránti követelést alapozhat meg [régi Mt. 96. §, 177. §].

EH 2013.06.M11

Munkaügyi perben kizárólagos illetékesség megállapításának van helye, ennek törvényi feltételei hiányában azonban az általános illetékességi szabályok az irányadóak [Pp. 29. § (1) bek., 45. § (2) bek., 349. § (2) bek.].

EH 2013.07.M13

Nem köthető tanulmányi szerződés, ha a tanulmányok elvégzésére a munkáltató kötelezte a közalkalmazottat, munkavállalót, ezért ha a szabályszerűen korábban megkötött tanulmányi szerződés hatálya alatt munkakör módosításra tekintettel a munkáltató ehhez a munkakörhöz ír elő felsőfokú iskolai végzettséget, a korábbi tanulmányi szerződés megszűnik [1992. évi XXII. törvény 111. § b) pont, Kjt. 2. § (3) bekezdés*].

EH 2013.07.M14

A versenytilalmi megállapodás elévülésére, függetlenül annak polgári jogi tartalmától, a munkajogi elévülés szabályai irányadók [1992. évi XXII. törvény (továbbiakban: régi Mt.) 3. § (6) bekezdés, 11. § (1) bekezdés].

EH 2013.08.M15

- I. Amennyiben a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság által megállapított tényállást kiegészíti és eltérő jogszabályi rendelkezések alkalmazásával, eltérő jogkövetkeztetést von le, az a felülvizsgálati érvelés, amely csupán az elsőfokú bírósággal egyező jogi álláspontot jelöl meg, annak, és a másodfokú ítélet jogszabálysértő voltára vonatkozó indokai nélkül - nem felel meg a törvénynek [Pp. 272. § (2) bekezdés, 275. § (2) bekezdés].

II. II. A munkáltatónak az az általános érvénnyel előre megtett jognyilatkozata, hogy a munkavállalók a harmadik személy magatartása miatt keletkezett hiányért teljes mértékben felelnek, semmis [1992. évi XXII. törvény (továbbiakban: Mt.) 8. §, 166-176. §].

EH 2013.09.M16

A gépjárművezetői pótlékra jogosultság szempontjából vizsgálni kell a szolgálati gépkocsi vezetésének rendszerességét, amelynek megítélésénél nem annak van kizárólagos jelentősége, hogy a felperes egy hónapon belül hány alkalommal vezeti a szolgálati gépkocsit, hanem azt is értékelni kell, hogy folyamatosan visszatérő feladatként a szolgálati elöljáró parancsára bármikor köteles ellátni ezt a feladatot [140/1996. (VIII. 31.) Korm. rendelet 42. § (3) bekezdés a) pont].

EH 2013.10.M17

Ha a közalkalmazott illetménye számlára átutalásához és egyszeri felvételéhez bankszámla és bankkártya szerződés kötése szükséges, amely alapján számlavezetési díj, kártyadíj és tranzakciós díj merül fel, a munkáltató ezeket csökkentés nélkül köteles a közalkalmazott részére megtéríteni [1992. évi XXXIII. törvény 79. § (1) és (2) bekezdés].

EH 2013.10.M18

1. A bűnügyi technikus beosztásban szolgálatot teljesítők esetében a 2006. január 1-jét megelőző időszakban a végrehajtási rendeletben megjelölt egészségi ártalmak egyenként is megalapozzák a szolgálati idő kedvezményes számítására való jogosultságot [1996. évi XLIII. törvény 329. § (1) bekezdés c) pont, 140/1996. (VIII. 31.) Korm. r. 25. § (5) bekezdés, 1. számú melléklet 1., 5. és 8. pont].
2. A fokozottan veszélyes beosztás pótlékának jogszabályi feltétele azonos a szolgálati idő 1,2-szeres kedvezményre való jogosultsággal, azzal a különbséggel, hogy e körben a pszichikai ártalmak értékelése nem merülhet fel, azonban a vegyi anyagok és a biológiai kóroki tényezők fennállta miatti egészségügyi kockázat, valamint a szolgálatteljesítési mérték tekintetében a feltételek a 2006. január 1-jét megelőző és azt követő időszakban megegyeznek [140/1996. (VIII. 31.) Korm. rendelet 23. § (1) bekezdés, 36. §, 1. számú melléklet 1. és 8. pont].

EH 2013.11.M19

A bíróságnak csak a rendelkezésére álló bizonyítási anyag alapján tényként egyértelműen megállapítható nyilvánvaló semmisséget kell hivatalból észlelnie (1992. évi XXII. tv. (továbbiakban: régi Mt.) 4. §, 8. §, 79. §).

EH 2013.11.M20

Ha a munkáltató jelentős mértékben megváltoztatja a munkakörülményeket, ami különösen érinti a munkavégzés helyeként megjelölt települések listáját köteles a munkavállalót a munkavégzéshez szükséges feltételekről részletesen tájékoztatni, ezeket biztosítani annak érdekében, hogy a munkaviszonyból eredő jogait megfelelően gyakorolhassa, kötelezettségeit teljesíteni tudja [1992. évi XXII. törvény 76/C. § (1)-(2) bekezdések, 102. § (3) bekezdés].*

EH 2013.12.M21

A munkaügyi perben nem vizsgálható, hogy a munkáltató gazdasági helyzete valóban szükségessé tette-e az átszervezést és a létszámcsökkentést [1992. évi XXII. tv. (továbbiakban: Mt.) 89. § (2) bek.].

Munkaügyi Elvi Döntések:

EBD 2013.01.M2

- I. Változó munkahelyre vonatkozóan jön létre a munkaviszony, ha a munkavállaló munkaszerződése szerint a munkavégzés helye a munkáltató székhelye, telephelye, fióktelepe, vagy az üzleti partnerek székhelye, telephelye, telepe.
- II. II. A munkavállaló lakása nem tekinthető a munkáltató telephelyének, különösen, ha a munkavállaló itt csak havi rendszerességgel, részfeladat ellátása, utasítás átvétele céljából jelenik meg. A telephely csak állandó munkavégzési helyként alapozza meg a munkaügyi bíróság illetékességét [Pp. 349/B. § (2) bekezdés, régi Mt. 76/C. § (2) bekezdés].
(Zalaegerszegi Törvényszék, 4.Mf.21.802/2011/2.)

EBD 2013.01.M3

Az ápolást és a háztartási kiegészítő munkát a hozzátartozók díjazás nélkül a családi kapcsolat miatt végzik, ez nem értékelhető a munkáltató javára, mivel e tevékenységeket nem rá tekintettel, hanem a munkavállalóra és az erkölcsi kötelekre figyelemmel vállalják [rég Mt. 174. §, 177. §]. (Veszprémi Törvényszék 3.Mf.20.571/2012/4.)

EBD 2013.06.M12

Személyszállítást végző hivatásos katonai szolgálati jogviszonyban álló által e jogviszonnyal összefüggésben elszenvedett baleset miatt bekövetkezett károkért nem felel a honvédség, ha a baleset kizárólagos oka a hivatásos katona közlekedési szabályszegése [2001. évi XCV. törvény (továbbiakban: Hjt.) 183. §, 6/1990. (IV. 12.) KöHÉM rendelet 80. § (4) bekezdés a) pont]. (Szegedi Törvényszék 2.Mf.20.808/2012/2.)

EBD 2013.12.M22

- I. A munkaügyi perre alkalmazandó kizárólagos illetékességről szóló szabályt csak a munkáltató vonatkozásában kell vizsgálni.
- II. II. Kölcsönzésre irányuló munkaviszony esetében az illetékességet a kölcsönbeadó munkáltató székhelye, illetve telephelye alapozza meg [Pp. 349/B. § (2) bekezdés].
(Fővárosi Törvényszék 49.Mf.634.149/2013.)

3. A Polgári Kollégium által közzétett elvi határozatok és elvi döntések

A Kúria Polgári Kollégiumának Polgári Szakága 2013-ban 10 polgári szakágú elvi határozatot, 8 polgári szakágú elvi döntést tett közzé. A Gazdasági Szakág részéről 5 elvi határozat és 6 elvi döntés került közzétételre.

Az elvi határozatok (EBH) és az elvi döntések (EBD) lényege, a közzététel sorrendjében:

Polgári szakágú elvi határozatok és elvi döntések:

EBD 2013. P.1.

A FILMJUS Egyesület, mint közös jogkezelő szervezet, a nyilvántartásba vételéről szóló határozata értelmében jogosult a filmszerzőknek felhasználási módonként külön-külön járó szerzői jogdíjak kezelésére. A filmalkotások szerzőit, ellenkező kikötés hiányában, díjazás illeti meg a filmelőállítóktól minden újabb felhasználás után, függetlenül attól, hogy a felhasználás engedélyezési joga a szerzőknél maradtak, vagy az előállítót illetik meg [Szt. 66. § (3) bekezdése, 86., 87., 90. §.].

EBD 2013. P.2.

A Pp. perköltség viselésére vonatkozó azon rendelkezései, amelyek a pernyertességtől, illetve pervesztességtől függenek, nem alkalmazhatók akkor, ha a per szünetelés folytán megszűnik [Pp. 78. § (1) bek., 137. §].

EBH 2013. P.3.

I. A konszernjogi felelősség átvitel alapja egy sui generis delictuális kárfelelősség, ahol az ellenőrzött társaság hitelezője és az uralkodó (minősített befolyást szerző) tag között a károkozás ténye keletkeztet kötelmi jogviszonyt.

II. Ha a volt uralkodó tagnak az ellenőrzött társasággal szembeni tartósan hátrányos üzletpolitikát folytató magatartása alapján a kár – az ellenőrzött társaság vagyonsökkenése – megállapítható, a kár bekövetkezte miatt az ellenőrzött társaság felszámolása megindult, és vagyona a hitelezők kielégítésére nem nyújt fedezetet, akkor a volt uralkodó taggal szemben a kártérítési felelősségének megállapítása iránti igény az elévülési időn belül érvényesíthető. A volt uralkodó tag tagsági viszonyának időközbeni megszűnése nem akadályozza a kártérítési felelősség megállapításának.

III. Az egymást követő uralkodó tagok felelőssége nem egyetemleges, egymás tevékenységéért nem tartoznak felelősséggel. [1997. évi CXLIV. tv. (régi Gt.) 296. § (1) bek., 2006. évi IV. tv. (új Gt.) 54.§ (2) bek., 1991. évi XLIX. tv. (Cstv. 63. § (2) bek., Ptk. 344. § (1) bek.]

EBH 2013. P.4.

A lízingbe vevőnek a tulajdonjog megszerzésére irányuló várományi joga olyan jogi érdekeltiségnek minősül, amely kellő alapul szolgál ahhoz, hogy a lízingtárgyra vagyonbiztosítási szerződést köthessen akként, hogy abban magát szerződő félnek, a lízingbe adót pedig biztosítottként tüntesse fel.

Annak sincs jogi akadálya, hogy a lízingbe vevő keresettel kérhesse a bíróságtól az így megkötött vagyonbiztosítási szerződésnek a teljesítését, kérelme azonban az ügyleti feltételeknek megfelelően csak a biztosított javára történő teljesítésre irányulhat [Ptk. 548. §, 550. §, 567. § (1) bek.].

EBH 2013. P.5.

I. Írásba foglalt építőközösségi szerződés hiányában a tulajdonostársakat nem terheli a társasház-alapító okirat aláírásának mint szerződéskötésnek a kötelezettsége.

II. A közös költségviselés melletti építkezés a közös tulajdonban álló ingatlanon ráépítés címén nem eredményez tulajdonjogot. Nem lehet közös tulajdont keletkeztető építkezésnek tekinteni az épület szerkezetét nem érintő karbantartási, korszerűsítési, felújítási és más építési munkákat sem. Az ilyen jellegű munkálatok eredménye nem a tulajdoni hányadok mértékében, hanem az egyes tulajdoni hányadok piaci értékében jut kifejezésre [Ptk. 137. § (3) bek., Ptk. 205. §, 207. § (4) bek., 578/B. § (2)-(3) bek., PK 7. állásfoglalás].

EBH 2013. P.6.

Érvénytelen öröklési szerződés jogkövetkezményeként nincs akadálya az eredeti állapot helyreállításának, ha az annak alapján teljesítendő szolgáltatások visszatéríthetőek. Ilyen esetben az elszámolási kötelezettség a feleket – az elévülés korlátjára tekintet nélkül – a szerződéskötésre visszamenőleg terheli az eltartónak visszajáró életjáradék összegének kamataira – mint járulékos igényre - is kiterjedően [Ptk. 195. § (3) bek. 237. § (1) és (2) bek., 655. § (1) bek.].

EBH 2013. P.7.

I. Ha a jogosult a kötelesrészt természetben kéri kiadni és a keresetének helyt adó ítéletet a másodfokú bíróság úgy változtatja meg, hogy a kötelesrész pénzbeni kiadását rendeli el, akkor a kötelezett a megítélt összeg után a felülvizsgálati eljárás korlátaira tekintet nélkül kötelezhető késedelmi kamat megfizetésére.

II. Olyan, a kötelesrész alapjába számítandó összeg után, amely a kötelesrész megfizetésére kötelezett örökös is csak egy későbbi időpontban illeti meg, a kamatfizetés kezdő időpontja ez utóbbi összeg esedékességének az időpontjához igazodik. [1959. évi IV. tv. 301.§ (1), 1959. évi IV. tv. 672.§ (1)-(3)].

EBH 2013. P.8.

A közalapítvány kuratóriumának elnöke az e minőségében tett nyilatkozatával harmadik személynek okozott nem vagyoni kárért nem tartozik helytállni. Kártérítési igény kizárólag a közalapítvánnyal szemben érvényesíthető [Ptk. 74/C. § (5) bek., 75. § (1) bek., 78. § (1) bek.

és 84. § (1) bek. e) pont].

EBD 2013. P.9.

Az engedményezésről történő értesítésig az engedményező tartozáselengedése illetve az engedményezőnek és a kötelezettnek a követelést érintő megállapodása érvényes, arra a kötelezett kifogásként hivatkozhat az engedményessel szemben. Az engedményes helyzetét hátrányosan érintő változás (pl. a követelés elengedése) az engedményező engedményessel szembeni felelősségét alapozhatja meg [Ptk. 329. § (1), (3) bek.; Pp. 196. § (1) bek.].

EBH 2013. P.10.

Az örökhagyó a törvényes öröklés szabályai szerint utána öröklésre jogosult személyre (ún. reménybeli örökös) tekintet nélkül rendelkezhet a vagyonáról mind élők közötti, mind halála esetére szóló jogüggyel. Ebből következően a reménybeli örökös örökségi váromány megszerzéséhez fűződő érdeke nem olyan jogi érdek, amely az örökhagyó által kötött szerződés érvénytelensége iránti perben a keresetösségi jogot (aktív perbeli legitimációt) megalapozná [Ptk. 2. § (1) bek., 234. § (1) bek., 599. § (2) bek., 673. § (2) bek., 2/2010.(VI. 28.) PK vélemény 10.a. pont, Pp. 3. § (1) bek.].

EBH 2013. P.11.

A vadászatra jogosult akkor is köteles a vadkár megtérítésére, ha az gyepként, kaszálóként, illetve legelőként hasznosított szántó művelési ágba tartozó ingatlanon következett be [1996. évi LV. tv. 75. §, 79/2004.(V. 4.) FVM. 82. § (2)-(3) bek.].

EBD 2013. P.12.

I. Az ajánlat elfogadjának az adásvételi szerződés létrejöttének megállapítása érdekében azt kell bizonyítania, hogy az ajánlattevő ajánlatát teljes terjedelmében elfogadta, és – konjunktív feltételként – az ajánlati kötöttségi időn belül az elfogadó nyilatkozat az ajánlattevőhöz visszaérkezett. Létrejön ugyan a szerződés akkor is, ha az ajánlat elfogadása elkészen érkezik vissza az ajánlattevőhöz, de csak akkor, ha az ajánlatot elfogadó fél bizonyítja, hogy azt az ajánlati kötöttségi időn belül elfogadta és elküldte, csupán rajta kívülálló okból – például a posta késedelmes kézbesítése miatt – érkezett meg az ajánlati kötöttségi idő eltelte után.

II. Önmagában amiatt, mert a felek előrehaladott szerződéses tárgyalásokat folytattak, amelyek során nyomatékkal felmerülhetett a szerződéskötés lehetősége, a szerződés létrejöttének elmaradása nem alapozza meg az utaló magatartás miatt a biztatási kártalanítást. A kár megtérítésére csak az adhat alapot, ha az egyik fél – adott esetben a vevő – szándékosan hozza a másik felet – adott esetben az eladót – abba a helyzetbe, hogy magas költséggel beszerezze az adásvételi szerződés tárgyát, majd pedig lényegében ésszerű indokok nélkül, önkényesen tagadja meg a szerződés megkötését. Az a fél tartozik a másik, jóhiszemű fél

káranak részben vagy egészben történő megtérítésével, aki a jóhiszeműség és tisztesség követelményével ellentétben bocsátkozik szerződési tárgyalásokba, vagy szakítja meg azokat [Ptk. 211. § (2) bekezdés, 213. § (1) bekezdés; Ptk. 6. §].

EBD 2013. P.13.

I. Az ingatlan tulajdonjogának átruházására irányuló szerződéstől az eladó elállása folytán az eredeti állapot helyreállítása anyagi jogilag egységes. Az eladó akkor követelheti eredményesen a visszajáró szolgáltatást – az ingatlan tulajdonjogának visszajegyzését –, ha egyben vállalja, hogy maga is visszatéríti a számára teljesített szolgáltatást, a vételárat. Miután a vételár visszafizetési kötelezettség az eredeti állapot helyreállítására irányuló keresetének megfelel, etekintetben pervesztesnek sem minősíthető.

II. Az eredeti állapot helyreállítása folytán visszaadási kötelezettség alá eső szolgáltatások tekintetében a felek egyidejű teljesítésre kötelesek, a késedelem szabályai ebben a körben nem alkalmazhatók. A kölcsönös jogalap nélküli használat időtartama alatt a visszterhes szolgáltatások használati díja egymást kölcsönösen kiegyenlíti, kompenzálja. Használati díjnak minősül a teljesített vételár kamata is. Amíg a felek kölcsönösen használják a másiknak visszajáró egyenértékű szolgáltatást, addig az átvett pénzösszeg után kamat, a dolog birtoklásáért pedig használati díj fizetésére – gazdagodás hiányában és annak elkerülése érdekében – egymással szemben nem kötelezhetőek [Ptk. 320.§ (1) bekezdés, 319. § (3) bekezdés].

EBD 2013. P.14.

I. A végrehajtási eljárás ügyviteli befejezése tényének, módjának, időpontjának egyértelműen megállapíthatónak kell lennie az eljárás irataiból, azt az eljáró önálló bírósági végrehajtónak fel kell tüntetnie.

II. Az 1/2002.(I.17.) IM rendelet (Vüsz.) 34. § e) pontja alapján a végrehajtási eljárás akkor minősül befejezettnek, ha a letiltás előjegyzését a munkáltató írásban igazolta a végrehajtó felé és más intézkedésre objektíve nincs lehetőség, vagy az eljárás adatai szerint a végrehajtás ésszerű időn belüli sikeres befejezéséhez nincs szükség.

III. A letiltás mellett az adós ingatlanának a lefoglalása kizárja ezen ok folytán az ügykezelési befejezés megállapítását, mert a végrehajtási jog bejegyzése nem válhat végleges hatályúvá: a végrehajtandó követelés teljes kielégítése esetén annak törlése, a kielégítés hiánya esetén az ingatlan értékesítése iránti intézkedés válik szükségessé [1994. évi LIII. tv. [Vht.] 7.§ (1), (2); 8.§ (2); 58. §.; 1/2002.(I.17.) IM rendelet (Vüsz.) 34. §. e) pontja].

EBD 2013. P.15.

I. A megrendelő a vállalkozó előzetes szerződésszegése, a kivitelezési ütemtől való elmaradása miatt a szerződéstől csak a konjunktív törvényi feltételek bizonyítása esetén állhat el, ha

- már a teljesítési határidő előtt nyilvánvalóvá vált, hogy
- a vállalkozó a munkát csak olyan számottevő késéssel tudja elvégezni, hogy
- a teljesítés emiatt a megrendelőnek már nem áll érdekében.

Az érdekmúlás szempontjából a megrendelőnek nem azt kell bizonyítania, hogy általában az építési munka befejezése már nem áll az érdekében, hanem azt, hogy az adott vállalkozó részéről (relatív) megvalósuló további teljesítéshez fűződő érdeke szűnt meg. A számottevő késedelem szempontjából ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a megrendelő objektív késedelmének következményeként az eredeti teljesítési határidő jelentős mértékben módosult, kitolódott.

II. A vállalkozási szerződés keretében végzett, de a megrendelő elállása miatt félbemaradt, befejezetlen építményért járó ellenszolgáltatást – átalányáras kivitelezés esetén – a szerződésben elvállalt teljes műszaki tartalom és a ténylegesen elért műszaki készülség egymáshoz viszonyított arányának meghatározásával, és ennek a szerződésben kikötött átalánydíjra való vetítésével kell számítani.

III. A felek bármely szerződésszegési esetre kiköthetnek kötbérfelelősséget, a jogosultat azonban kötbér kizárólag ennek a szerződéses kötelezettségnek a nemteljesítése vagy nem szerződésszerű teljesítése után illeti meg. A kikötést nem lehet más szerződésszegési esetre kiterjesztően értelmezni [Ptk. 395. § (1), (3) bekezdés].

EBH 2013. P.16.

A közérdekű adat, illetve a közérdekből nyilvános adat kiadása iránti perben is érvényesülnek a Ptk. alapelvei. Joggal való visszaélésnek minősül személyes motivációval, mintegy vélt konfliktus miatti retorzióként igényelni speciális információkat, amelyeknek érdemi közérdekű adattartalmuk alig van. Az ilyen motivációjú, személyes érdek által vezérelt joggyakorlás nem felel meg az alanyi jog társadalmi rendeltetésének [Alaptörvény VI. cikk (2) bek., 28. cikk, 2011. évi CXII. tv. 3. §, 26. § (1) és (2) bek., Ptk. 5. § (1) és (2) bek.].

EBH 2013. P.17.

A Ptk. 305/A. § (1) bekezdésének alkalmazása során az ismert hibák körébe azok a hibák tartoznak, amelyekről a jogosultnak a szerződéskötéskor ténylegesen tudomása volt. Felismerhető hibának pedig az ún. nyílt, tehát az egyszerű észleléssel megállapítható hibák minősülnek, továbbá azok a hibák, amelyeket a jogosultnak a kötelezett tájékoztatása, a szerződéskötés körülményei, illetőleg a dolog életkora, állapota és használati foka alapján egyébként számításba kell vennie, valamint azok a hibák is, amelyek fennállása, illetve jelentkezése a ténylegesen ismert, illetve a nyílt hibákra tekintettel a szerződéskötéskor alappal feltételezhető, előrelátható [Ptk. 305. § (1) bek., 305/A. § (1) bek.].

EBD 2013. P.18.

A birtokvédelem és a személyiségi jogi védelem egymással párhuzamosan igénybe vehető jogvédelmi lehetőséget biztosít a sérelmet szenvedett fél számára. Nincs akadálya ezért annak, hogy a bíróság az eredményes birtokvédelmi eljárást követően a jogi személy céljaira szolgáló helyiséghez fűződő jog megsértését megállapítsa [Ptk. 82. §, 84. § (1) bek. a) pont, 188. § (1) bek.].

Gazdasági szakágú elvi határozatok és elvi döntések:

EBD 2013. G.1.

I. A gazdasági társaság és harmadik személy jogvitájának tárgyát képező polgári perben a bíróságnak nincs arra hatásköre, hogy a folyamatban lévő változásbejegyzés iránti kérelmek elbírálása és a bejegyzett adatok közzététele előtt bizonyítási eljárást lefolytatva a cégnyilvántartásban feltüntetett cégadatok változását állapítsa meg.
II. A vezető tisztségviselőt választó társasági határozatot hatályon kívül helyező bírósági határozat a jövőre nézve (ex nunc) fejt ki joghatást.
III. A peres eljárás félbeszakadása nem állapítható meg, ha a korábban cégnyilvántartásba bejegyzett törvényes képviselő által adott ügyvédi meghatalmazás alapján a peres fél rendelkezik jogi képviselővel [2006. évi IV. tv. (Ctv.) 8. § (1) bek., 22. § (1) bek., 24. § (1) bek., 32. § (1) bek. h/ pont, Pp. 111. § (3) bek., 252. § (2) bek.].

EBD 2013. G.2.

A létesítő okirat módosítása érvénytelensége megállapításának nincs helye a taggyűlés összehívásával, a napirendi pontok meghatározásával, valamint a módosításokat a cégjegyzékbe bejegyző eljárással kapcsolatos kifogásokra alapítottan [2006. évi IV. tv. (Gt.) 45. § (1) és (3) bek., 2006. évi V. tv. (Ctv.) 70. § (1) bek., Ptk. 200. § (2) bek.].

EBD 2013. G.3.

I. Az EU Bíróság C-378/2010. számú ítéletében kifejtettek szerint nemzetközi átalakulásnak minősül az, ha egy külföldi honosságú gazdasági társaság akként határoz, hogy tevékenységét az EU másik tagállamában, az ott irányadó jogszabályoknak megfelelően megalkotott létesítő okirattal létrejött társaság keretei között kívánja folytatni a korábbi társaság jogutódként. A nemzetközi átalakulásra vonatkozó nemzeti jog szabályai nem tehetik gyakorlatilag lehetetlenné a nemzetközi átalakulást.
II. Nemzetközi átalakulás esetén két nemzeti jog alapján kell két nemzet illetékes szervének döntenie a kérelemről, a törlésre a jogelőd államának a joga, a bejegyzésre a jogutód államának a joga az irányadó.
III. Nemzetközi átalakulás esetén is teljesülnie kell annak a feltételnek, hogy legkésőbb a jogelőd törlésekor már a jogutód társaság létesítő okiratát el kell fogadni.
IV. Ugyancsak követelmény, hogy a jogelőd társaság tagjai közül legalább egy a jogutód tagjává váljék, illetve a jogelőd vagyonának legalább egy része a jogutód vagyonának részévé váljon.
[2006. évi V. tv. (Ctv.) 24-29. §, EUMSZ. 49., 54. cikk, 267. cikk (3) bek.].

EBH 2013. G.4.

I. A 1346/2000/EK rendelet (Rendelet) 5. cikk (1) bekezdése akként értelmezendő, hogy a főeljárást megindító tagállamtól eltérő tagállamban levő vagyontárgyon fennálló dologi jog jogosultja az igényét olyan módon érvényesítheti, mintha a főeljárást meg sem indították volna, mintha az adós nem lenne fizetéseképtelenségi eljárás hatálya alatt.
II. A dologi jogi igény általában a dolog fekvése szerinti állam joga alapján bírálendő el, a dologi jogi igény elbírálására a 44/2001/EK rendelet (Brüsszel I. rendelet) alapján Magyarországnak fennáll a joghatósága. Az 1979. évi 13. tvr. (Nmjtvr.) 63. §-a értelmében a magyar bíróságnak a magyar eljárási jogot kell alkalmaznia.
III. A perbeli alperes meghatározásánál a fizetéseképtelenségi eljárás hatálya alatt álló alperes

személyes joga alkalmazásával kell állást foglalni.
[1346/2000/EK. rendelet 5. cikk, 44/2001/EK. rendelet 5. cikk, Pp. 130. § (1) bek., 1979. évi 13. tvr. (Nmjtvr.) 18.§]

EBH 2013. G.5.

I. A felszámolási eljárásban az ügy érdemében hozott végzések a peres eljárásra is kiható jogerővel rendelkeznek.

II. A Cstv. 49. § (5) bekezdése a Ptk-ban meghatározott megtámadási lehetőségeken felül biztosít megtámadási jogot az érdekelt fél részére. Az ebben a tényállásban található „értékesítés formáira vonatkozó rendelkezés” kifejezés nem csak a pályázat vagy az árverés, mint értékesítési forma betartásának kötelezettségét tartalmazza, hanem azt is, hogy a felszámolónak a választott értékesítési forma törvényben foglalt valamennyi szabályát be kell tartania.

III. A felszámolás során kötött adásvételi szerződés Cstv. 49. § (5) bekezdése alapján történt eredményes megtámadása esetén, ha az érvénytelenség jogkövetkezményének levonása körében az eredeti állapot visszaállítása indokolt és lehetséges, akkor a szerző félnek vissza kell adnia a vagyontárgyat, míg az adósnak ezzel egyidejűleg vissza kell fizetnie a vételárat a vevő részére, és a vevőnek csak az ezen kívüli igényeit kell hitelezői igényként bejelentenie a felszámolónak.

IV. A Cstv. 49/D. § (1) bekezdésének „haladéktalanul” kifejezését – a 30 napos jogvesztő megtámadási határidő tartamára tekintettel – úgy kell értelmezni, hogy a felszámolónak csak a jogvesztő határidő letelte után kell elszámolnia a zálogtárgy értékesítéséből befolyt vételárral szemben a Cstv.-ben megengedett költségeket, levonnia a felszámolói díjat és átutalnia a zálogjogosult részére a fennmaradó összeget.
[1991. évi XLIX. tv. (Cstv.) 49. § (5) bek., 49/D. § (1) bek., 58. § (1) bek., Ptk. 237. § (1) bek., 1/2010. (VI.28.) PK vélemény 3., 4. és 8. pontja, 2/2010. (VI.28.) PK vélemény 10/b. és 11. pontja, Pp. 229.§ (1) bek.]

EBD 2013. G.6.

Ha a kérelmező az adós felszámolását nem az adós vele szemben fennálló, hanem a csődegyezséggel érintett másik hitelezőnek az adós által ki nem egyenlített követelése miatt kezdeményezte, a kérelmező nem minősül hitelezőnek, ezért kérelmét érdemi vizsgálat nélkül kell elutasítani [1991. évi XLIX. tv. (Cstv.) 3. § (1) bek. c/ pont, 22. § (1) bek. b/ pont, 25. § (1) bek. a/ pont, 27. § (2) bek. d/ pont].

EBD 2013. G.7.

A csődeljárásban nyilvántartásba vett hitelezői igény bejelentése az eredménytelen csődeljárást követő felszámolási eljárásban szükségtelen. Besorolását azonban automatikusan nem tartja meg, azt a felszámoló jogosult más kategóriába sorolni, illetve a korábban elismertként nyilvántartásba vett hitelezői igényt vitatottá minősíteni, és azt eldöntés végett a bíróság elé terjeszteni [1991. évi XLIX. tv. (Cstv.) 28. § (2) bek. f/ pont, 46. § (6) bek.].

EBD 2013. G.8.

I. Önmagában az a körülmény, hogy a szerződés kötelezettje már a szerződés megkötésekor eleve nem akarta megfizetni a tartozását, büntetőjogi szempontból megvalósíthatja a csalás tényállását, polgári jogi szempontból ugyanez a körülmény a szerződés semmisségét nem eredményezi, mert e magatartást a polgári jog önálló tényállásként szabályozza és ahhoz saját jogkövetkezményt fűz. A tévedésbe ejtés miatt a szerződés nem a büntető jogszabályba ütközik, hanem a büntető jogilag bűncselekményként értékelt magatartás a szerződés megtámadására ad lehetőséget. Az eredményes megtámadás folytán nem a kártérítés, hanem az érvénytelenség jogkövetkezményét kell alkalmazni; a bűncselekménnyel okozott kár deliktuális tényállását a Ptk. nem ismeri.

II. Aki hatósági engedélyhez kötött tevékenységet e nélkül végez, az az adott közigazgatási normában meghatározott szankciókkal sújtható, a jogosítvány hiánya azonban önmagában nem vonja maga után a szerződés semmisségét, ha a szerződés tárgyát képező szolgáltatás a jogszabály által kifejezetten nem tiltott és az érvénytelenség jogkövetkezménye abban nem nevesített. Nem teszi érvénytelenné a szerződést, ha az abban vállalt tevékenység a cégjegyzékbe nem került bevezetésre; a szerződés csak akkor semmis, ha az tiltott tevékenység végzésére irányult.

III. A jóhiszemű, visszterhesen szerző vevő kereskedelmi forgalmon kívüli tulajdonszerzése szempontjából közömbös az, hogy az eladó miként számolt el, teljesített az árut részére értékesítő féllel szemben. A rábízás, mint a tulajdonszerzés egyik feltétele minden olyan esetben megvalósul, amikor a dolog az eredeti tulajdonos birtokából nem jogellenesen kerül ki.

[Ptk.55. §, 118. §, 210. § (4) bekezdés, 2006. évi IV.tv. (Gt.) 29. § (1) bek., 2006. évi V. tv. (Ctv.) 8. § (1) bek.]

EBD 2013. G.9.

I. A pénzügyi lízing során ténylegesen hitelnyújtás történik, a dolog elpusztulásának vagy értékcsökkenésének veszélyét ezért a lízingbevevő viseli, és változatlan feltételek mellett köteles lízingdíjat fizetni akkor is, ha a lízingtárgyat rajta kívülálló okból nem használhatja. Nem a kárveszélyviselés körébe tartozik azonban, ha a lízingbevevő nem szerzheti meg a lízingtárgy tulajdonjogát, mert a lízingbeadó – aki a tulajdonjogot maga sem szerezte meg – a tulajdonjog átruházására nem képes.

II. Ha egyik félnek sem felróható okból szűnik meg annak lehetősége, hogy a lízingbeadó a lízingtárgy tulajdonjogát a lízingbevevőre átruházza, a lízingszerződés objektív meghiúsulása folytán a felek között el kell számolni. További díj a lízingbevevőtől nem követelhető, ugyanakkor a lízingbevevő az addigi tényleges hasznosítás folytán a kifizetett lízingdíjat teljes összegben nem követelheti vissza, hanem csak a lízingdíj vételár rész hányadát.

Az objektív meghiúsulás, mint szerződésszegés jogkövetkezményeinek alkalmazását érvényesen a lízingbeadó az ÁSZF-ben sem zárhatja ki.[Ptk. 312. § (1) bek., 314. § (2) bek., 319. § (2) bek.]

EBH 2013. G.10.

I. A lakossági, fogyasztási kölcsönszerződésben a kétnemű devizaárfolyam (vételi és eladási árfolyam) alkalmazása során felmerülő különbözet költségnek minősül, mely mértéke feltüntetésének hiánya a szerződés semmisségét eredményezi.

II. A Hpt. 213. §-a csak a szerződés semmisségéről rendelkezik, annak jogkövetkezményeiről nem, ezért az utóbbiakra a Ptk. 237-239. § rendelkezései irányadók. A kétnemű devizaárfolyam közötti eltérés, mint költség mértéke feltüntetésének hiánya olyan

érvénytelenségi ok, amely kiküszöbölhető. A szerződés érvényessé nyilvánítható akként, hogy a bíróság rögzíti a kétnemű devizaárfolyam közötti eltérés mértékét, mely a THM kiszámításakor, illetve a szerződés megkötésekor fennállt.

[1996. évi CXII. tv. (Hpt.) 213. § (1) bek; Ptk. 237. §, 238. §, 239. §; 41/1997. (III.5.) Korm. r. 8. §, 11/B. §, 12. §].

EBH 2013. G.11.

I. Az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárásban hozott ítélete nem pótolja a közbeszerzési eljárásban történt jogszabálysértést megállapító jogerős közigazgatási határozatot.

II. A közbeszerzésekről szóló 2003. évi CXXIX. törvény (Kbt.) 350-351. §-ai alapján indított kártérítési perben, ha azt megelőzően a közigazgatási perben jogerős ítélet alapján nem történt jogszabálysértés, nincs helye a keresetlevél Pp. 130. § (1) bekezdés c/ pontja szerinti idézés kibocsátása nélküli elutasításának; a keresetet érdemben kell tárgyalni.

III. Az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének nincs helye, ha a keresetlevelet idézés kibocsátása nélkül elutasító jogerős végzés elleni felülvizsgálati kérelem elbírálása kizárólag eljárásjogi, uniós jogszabállyal és alapelvvel nem érintett rendelkezés alapján történt.

[EUMSZ. 267. cikk. 288. cikk; 2003. évi CXXIX. tv. (Kbt.) 350-351. §-ai; Pp. 130. § (1) bek. c/ pont]

4. sz. melléklet

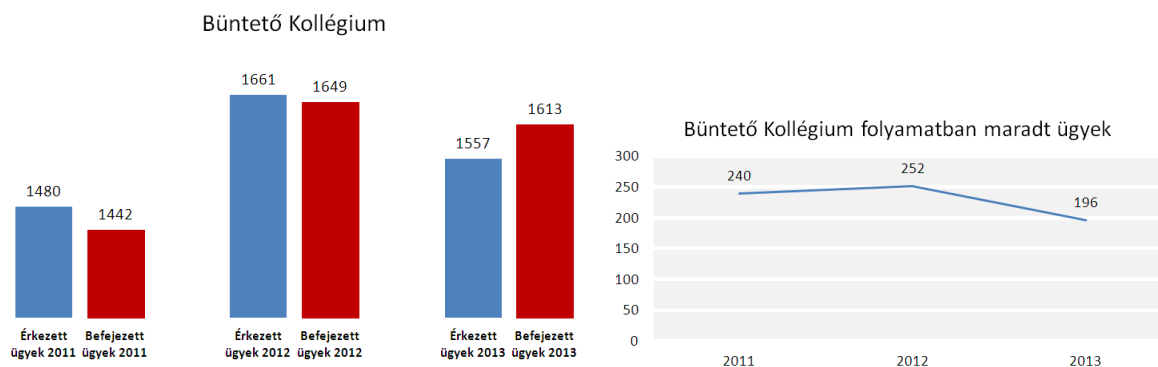
A KÚRIA 2013. ÉVI ÜGYFORGALMI ADATAI

1. Az ügyérkezés, a befejezés, a folyamatban maradt ügyek általános adatai/tendenciái az előző három év viszonylatában

Az alábbi táblázatban az egyes szakágak összesített (valamennyi ügytípus adatainak egybe számításával képzett) ügyforgalmi adatai olvashatók. A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium Közigazgatási Szakágának adataiban 2013 évben az önkormányzati és választási ügyek adatai is szerepelnek.)

	2011			2012			2013		
	Érkezett	Befejezett	Folyamatban	Érkezett	Befejezett	Folyamatban	Érkezett	Befejezett	Folyamatban
Büntető Kollégium	1480	1442	240	1661	1649	252	1557	1613	196
Közigazgatási - Munkaügyi Kollégium Közigazgatási Szakág	1820	1797	1048	1824	1625	1247	1710	1977	980
Közigazgatási - Munkaügyi Kollégium Munkaügyi Szakág	1071	1273	795	852	959	688	765	997	456
Polgári Kollégium Polgári Szakág	3002	2796	1173	2708	2584	1297	2357	2645	1009
Polgári Kollégium Gazdasági Szakág	413	425	133	395	336	192	380	415	157

A táblázat adatainak elemzéséből megállapítható, hogy a Büntető Kollégiumban a 2012-es évhez képest kis mértékben csökkent ugyan a befejezések száma, de a Kollégium valamennyi vizsgált időszakban szinte teljes mértékben fel tudta dolgozni az érkezőt. A 2013-as évben a befejezések száma jóval meghaladta az érkezőt, ami a bírói munkateljesítmény és a munkaszervezés hatékonyságára utal.

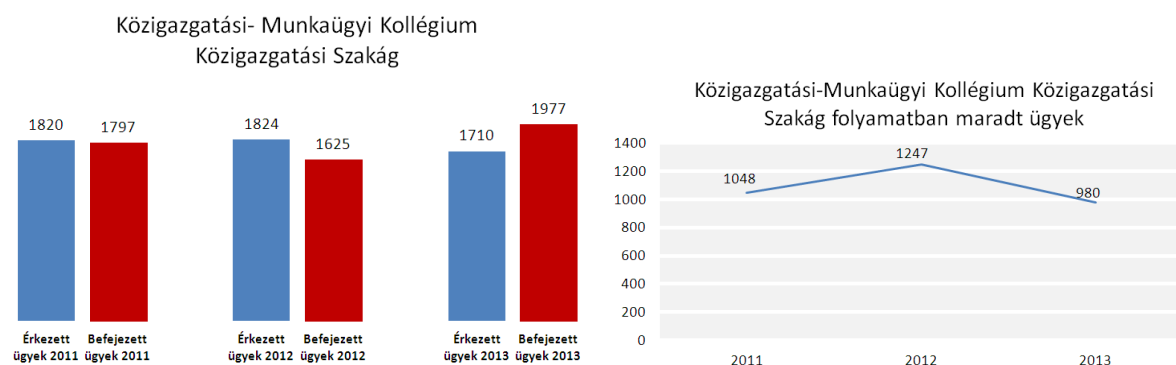

A fenti oszlopdiagram a Büntető Kollégium utolsó három éves összesített érkezési és befejezési adatait mutatja meg, míg a grafikon a folyamatos ügyek számának alakulását ábrázolja.

A **Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium** mindkét szakágában a 2013. évet megelőző három évben összességében kedvezőtlen ügyforgalmi tendenciák jelentkeztek, amely elsősorban az érkezőkhez képest a befejezések számának elmaradását, és a folyamatban lévő ügyek számának lassú emelkedését jelentette. Mindhárom előző évben az érkezők és a befejezések hasonló adatokat jelentettek, de egyértelműen látható volt az ügyforgalmi statisztika – fokozatos - kedvezőtlenebbé válása.

2013-ban ez a tendencia megfordult a Közigazgatási Szakágban a befejezett ügyek száma mintegy 270-nel haladta meg az érkező ügyek számát, ami a folyamatban lévő ügyek számának jelentős csökkenését is eredményezte. Ennek eredményeként a Közigazgatási Szakágban 1000 alá esett a folyamatban lévő ügyek száma, amely szintek elérése a középtávú célkitűzésekben szerepelt.

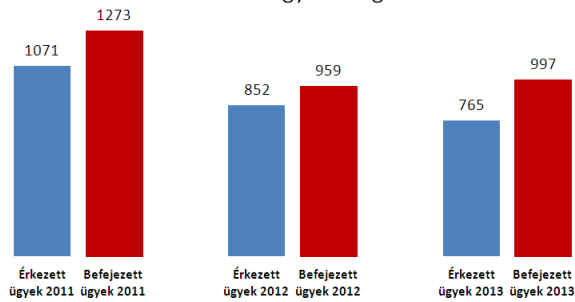
A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium Közigazgatási Szakágában az előbbi két év érkezési adatai körülbelül azonosak. 2013. évben az érkező ügyek száma kismértékben csökkent, de a befejezés erőteljes növekedést mutat az előző évekhez képest. A befejezések száma abszolút értékben, a korábbi évekhez viszonyítottan az egyik legmagasabbnak tekinthető.

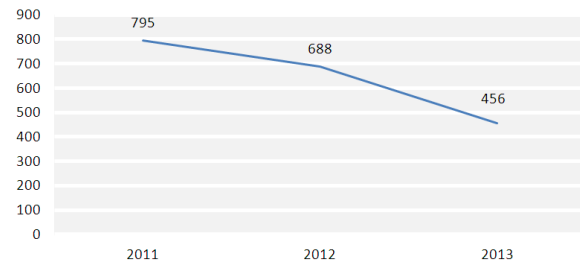
A fenti oszlopdiagram a Közigazgatási Szakág utolsó három éves összesített érkezési és befejezési adatait ábrázolja, míg a grafikonon a folyamatos ügyek számának csökkenése látható.

A Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium Munkaügyi Szakágában mind az ügyérkezés mind a befejezett ügyek száma a 2011-es évhez képest több, mint 20 %-os csökkenést mutat. A befejezett ügyek száma mintegy 230-al haladta meg az érkező ügyek számát ami a folyamatban lévő ügyek számának jelentős csökkenését eredményezte. Ennek eredményeként 500 alá esett a folyamatban lévő ügyek száma. A Munkaügyi Szakágban három tanács ítélkezik, így egy tanácsra átlagosan 150 ügy jut.

Közigazgatási- Munkaügyi Kollégium
Munkaügyi Szakág

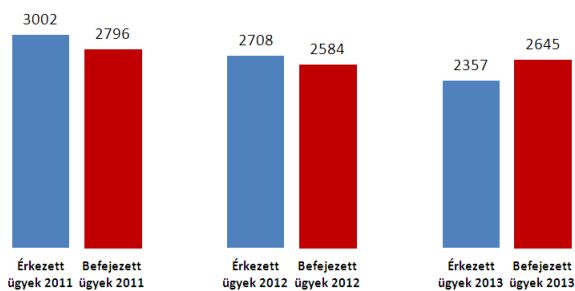
Közigazgatási -Munkaügyi Kollégium Munkaügyi Szakág folyamatban maradt ügyek

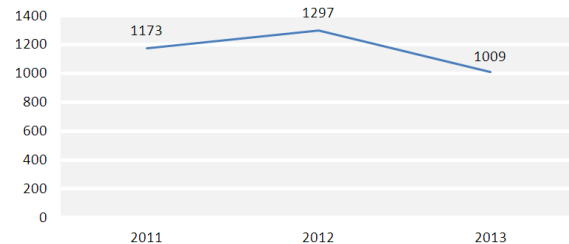
A fenti oszlopdiagram a Munkaügyi Szakág utolsó három éves összesített folyamatos csökkenést mutató érkezési adatait ábrázolja, míg a grafikonon a folyamatos ügyek számának egyenletes csökkenése rajzolódik ki.

A Polgári Kollégium Polgári Szakágában a csökkenő ügyérkezési adatokban valószínűleg a felülvizsgálati értékhatár emelésének és a hivatalból történő elutasítás esetén megfizetendő mérsékelt illeték bevezetésének hatása mutatkozott meg, mert az ügyérkezés nemcsak a 2011-es ügyérkezési csúcshoz, de a 2012-es ügyérkezési adathoz képest is jelentősen csökkent, mind a felülvizsgálati (-14%), mind a fellebbezett (-24%) ügyek vonatkozásában, míg az egyéb ügyek száma 2012-höz képest gyakorlatilag nem változott. Ezekben az adatokban azonban még értelemszerűen nem tükröződik a Pp. 271.§ (2) bekezdése 2013. június 1-jén hatályba lépett – a felülvizsgálati értékhatár alól széles körben kivételeket megállapító - módosításának hosszú távú hatása.

Polgári Kollégium Polgári Szakág

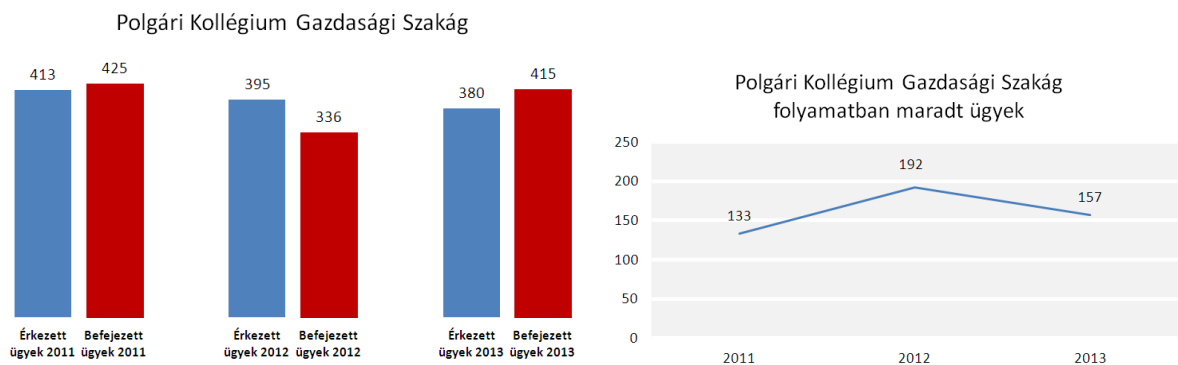

Polgári Kollégium Polgári Szakág folyamatban maradt ügyek

A fenti oszlopdiagram a Polgári Kollégium Polgári Szakágának utolsó három éves összesített (2013-ban erős csökkenést mutató) érkezési és befejezési adatait mutatja meg, míg a grafikonon a folyamatban maradt ügyek 2013. évi csökkenése ábrázolódik.

A Polgári Kollégium Gazdasági Szakágában a kis mértékben (-4%) folyamatosan csökkenő érkezés mellett a befejezés-szám a 2012. évi erős csökkenéshez képest jelentősen növekedett (23,5%-kal), megközelítette a 2011. évi adatokat, ami a folyamatos ügyek számának jelentős csökkenését (-18%) eredményezte.

A fenti oszlopdiaagram a Gazdasági Szakág utolsó három éves összesített érkező (2011-től folyamatosan csökkenő) és befejezési adatait mutatja meg, míg a grafikonon a folyamatos ügyek számának utolsó három éves változása ábrázolódik.

2. Az ügyforgalmi adatok alakulása az egyes szakágakban

2.1. Büntető Kollégium

- 2012. évről áthozott ügyek száma:	252
- 2013. évben érkezett ügyek száma:	1557
befejezett ügyek száma:	1613
folyamatban maradt ügyek száma:	196

Ügycsoportonkénti bontások:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat (Bfv.):	1015
fellebbezett (Bkf.)	379
harmadfok (Bhar.)	29
bíróság kijelölése (Bkk.)	100
törvényességi (Bt.)	8
kifogás (Bkif.)	24
semmisségi (Bsf.Ntf.)	2
Összesen:	1557

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat (Bfv.):	1074
fellebbezett (Bkf.)	383
harmadfok (Bhar.)	29
bíróság kijelölése (Bkk.)	93
törvényességi (Bt.)	8
kifogás (Bkif.)	24
semmisségi (Bsf.,Ntf.)	2
Összesen:	1613

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat (Bfv.):	163
fellebbezett (Bkf.)	12
harmadfok (Bhar.)	7
bíróság kijelölése (Bkk.)	11
törvényességi (Bt.)	3
Összesen:	196

Vegyes ügyként (nem elnöki számra iktatott) ügyek statisztikája

2013. évben érkezett vegyes ügyek száma:	924
2013. évben befejezett vegyes ügyek száma:	943

A Büntető Kollégiumban a 2013. évben befejezett felülvizsgálati ügyek száma 1082 volt, az elbírálás időtartamát nézve az ügyek több mint a fele (707) 0-3 hónapon belül került befejezésre, a többi ügy 3- 12 hónap között fejeződött be. 2013-ban 1 éven túli pertartamú ügy nem volt.

2013. évben a Büntető Kollégiumban „kiemelt ügy” nem érkezett.

2.2. Közigazgatási-Munkaügyi Kollégium**2.2.1. Közigazgatási Szakág**

Ügycsoportonkénti bontások:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat	1495
fellebbezett	12
önkormányzati, választási, népszavazási	101
egyéb ügyek	101
kifogás	1
Összesen:	1710

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat	1759
fellebbezett	21
önkormányzati, választási, népszavazási	99
egyéb ügyek	97
kifogás	1
Összesen:	1977

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat	956
fellebbezett	-
önkormányzati, választási, népszavazási	17

egyéb ügyek	7
kifogás	0
Összesen	980

Vegyes ügyként (nem elnöki számra iktatott) ügyek statisztikája

2013. évben érkezett vegyes ügyek száma:	90
2013. évben befejezett vegyes ügyek száma:	91

A **Közigazgatási Szakágban** összesen 1495 felülvizsgálati ügy érkezett, valamint 101 önkormányzati, választási és népszavazási ügy, és 114 db egyéb ügy. A felülvizsgálati ügyek száma a 2011. évi 1764-es érkezéshez képest csökkenést mutat, ugyanakkor a befejezett felülvizsgálati ügyek száma 2013-ban jóval meghaladta az érkezett ügyek számát, és ez a folyamatos ügyek előző évekhez képest erőteljes csökkenését mutatja.

A 2013. évben befejezett felülvizsgálati ügyek száma 1759 volt, az elbírálás időtartamát nézve az ügyek közel ¼-e (423) 0-6 hónapon belül, majdnem a fele (841) 6-12 hónapon belül került befejezésre. Az egy évet meghaladóan elbírált ügyek száma 495 volt.

A Közigazgatási Szakág 2013. évi ügyforgalmi helyzetét az ügyérkezést jelentősen meghaladó befejezés és ez által a folyamatban lévő ügyek számának markáns csökkenése jellemezte. A **felülvizsgálati ügyérkezés** a felülvizsgálati szabályok változása alapján alatta maradt a korábbi évek ügyérkezésének, 2011. évben összesen 1796 ügy, 2012. évben 1696 ügy, 2013. évben pedig 1507 ügy érkezett. A befejezések száma ugyanakkor az előző két év számát meghaladta, mivel 2011. évben 1774, 2012. évben 1514, 2013-ban pedig 1780 ügy került befejezésre. Ez azt eredményezte, hogy hosszú idő után a Közigazgatási Szakágban a folyamatban lévő ügyek száma 1.000 alá csökkent (956-ra), ami jelentős javulás a 2011. évi 1047, valamint a 2012. évi 1229 ügyszámhoz képest. A Közigazgatási Szakág esetében arra is utalni kell, hogy 2012-2013. években a bírói tevékenység felső korhatárára vonatkozó szabályok a létszámban és a tanácsok összetételében folyamatos változásokat hoztak, valamint sor került a tanácsszerkezet átalakítására is. 2013 második félévére a szervezeti és személyi változások lezárultak és a kialakított ítélkezési struktúra ebben az időszakban már kiemelkedő teljesítményt nyújtott.

2.2.2. Munkaügyi Szakág

Ügycsoportonkénti bontások:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat	740
egyéb ügyek	25
Összesen:	765

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat	974
egyéb ügyek	23
Összesen:	997

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat	454
egyéb ügyek	2
Összesen	456

Vegyes ügyként (nem elnöki számra iktatott) ügyek statisztikája

2013. évben érkezett vegyes ügyek száma:	82
2013. évben befejezett vegyes ügyek száma:	81

A **Munkaügyi Szakág** ügyforgalmi helyzetét 2013. évben kedvezőnek lehet minősíteni, azzal együtt, hogy a korábbi években jelentkező hátralék feldolgozása csak részben történhetett meg. Ez elsősorban az elbírálások időszerűségében jelentkezik, mivel a Szakágban jelenleg is jellemző a félévet meghaladó, de inkább egyéves határidőhöz közelítő elbírálási időtartam és a Szakágban mindössze 4 db 1 éven túli pertartamú ügy maradt folyamatban.

2013. évben Munkaügyi Szakágban a **felülvizsgálati ügyek** számának folyamatos csökkenése és a befejezések érkezést meghaladó jellege határozta meg az ügyforgalmi helyzetet. 2011. évben a szakágban 1047 ügy érkezett, 2012. évben 841, 2013. évben pedig 740. A Munkaügyi Szakág 2011-ben 1248 ügyet, 2012-ben 947 ügyet, 2013-ban pedig 974 ügyet fejezett be. Ez azt is eredményezte, hogy amíg 2011. januárjában 1.000 ügy körül volt a szakágban a folyamatban lévő felülvizsgálati ügyek száma, addig 2013. év végére ez a szám kevesebb mint a felére, egészen pontosan 454-re csökkent. 2013. év eredménye korábbi évekhez képest azért is kimagasló, mivel a befejezések száma a korábbi évekhez képest ez évben haladta meg legnagyobb mértékben (mintegy 230-cal) az érkezett ügyek számát.

2.3. Polgári Kollégium

2.3.1. Polgári Szakág

Ügycsoportonkénti bontásban:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat	1869
fellebbezett	120
egyéb ügyek	351
kifogás	17
Összesen:	2357

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat	2135
fellebbezett	135
egyéb ügyek	356
kifogás	19
Összesen:	2645

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat	947
fellebbezett	32

egyéb ügyek	29
kifogás	1
Összesen	1009

Vegyes ügyként (nem elnöki számra iktatott) ügyek statisztikája

2013. évben érkezett vegyes ügyek száma:	404
2013. évben befejezett vegyes ügyek száma:	398

2.3.2. Gazdasági Szakág

Ügycsoportonkénti bontásban:

Érkezett ügyek:

felülvizsgálat	315
fellebbezett	63
egyéb ügyek	0
kifogás	2
Összesen:	380

Befejezett ügyek:

felülvizsgálat	338
fellebbezett	77
egyéb ügyek	0
kifogás	0
Összesen:	415

Folyamatban maradt ügyek:

felülvizsgálat	135
fellebbezett	20
egyéb ügyek	0
kifogás	2
Összesen	157

Vegyes ügyként (nem elnöki számra iktatott) ügyek statisztikája

2013. évben érkezett vegyes ügyek száma:	26
2013. évben befejezett vegyes ügyek száma:	20

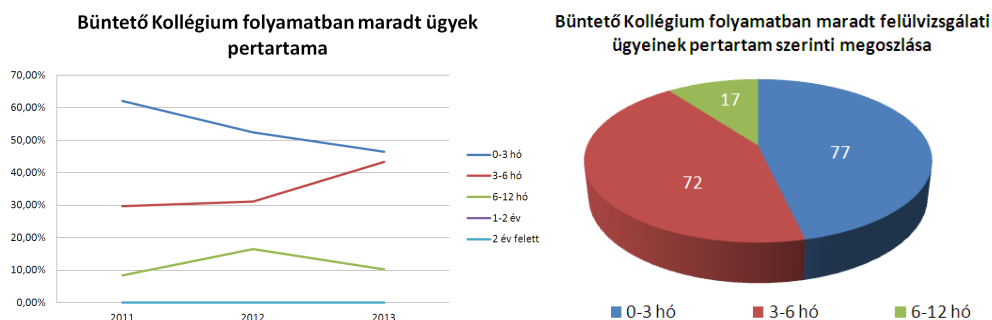
A Polgári Kollégium két szakágához (polgári szakág, gazdasági szakág) 2013. évben 2737 ügy érkezett (ebből felülvizsgálati ügy 2184, fellebbezett ügy 183, nemperes ügy (kijelölés, elfogultság) 351, eljárás elhúzódása miatti kifogás 19. Összehasonlításképpen ugyanez a szám 2012. évben az említett két szakágra nézve 3103 volt, vagyis az ügyérkezés mintegy 12 %-kal csökkent. A befejezett ügyek száma 3060 volt (140 üggyel több, mint az előző évben). A folyamatban lévő ügyek száma 2013. év végén 1168 volt, 331 üggyel kevesebb, mint az előző évben. A befejezett ügyekből 64 db „elvi ügyként”, 60 db pedig „munkaigényes ügyként” nyert befejezést. 2013-ben 16 polgári és 25 gazdasági kiemelt ügy érkezett, 2013-ben a két szakágban összesen 43 kiemelt ügyet fejeztek be (20 polgári, 23 gazdasági), 13 üggyel többet, mint 2012-ben.

A kollégiumban mindezekeken felül 2013-ben még 430 vegyes ügy is érkezett, amelyből 418 elintézészt nyert.

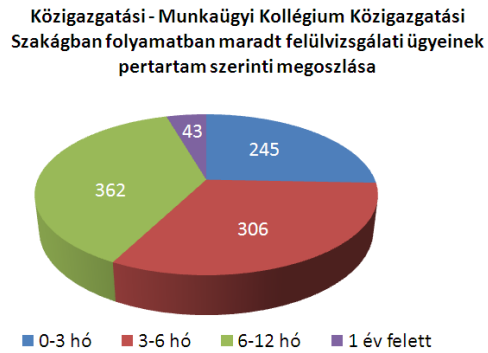
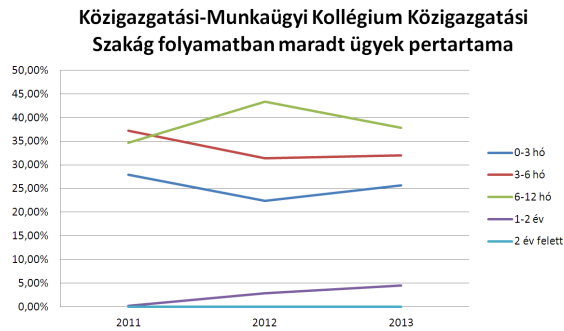
Tanácsenként 130-150 folyamatban levő ügy van; kivételt képez a két nagytanács (P. I. és P. III.), ahol a folyamatban lévő ügyek száma a 200-at is meghaladta, valamint a P. IV. tanácsot, ahol a folyamatban maradt ügyek száma 100 körüli volt. Az ügyek 53,86 %-a 6 hónapon belül, 43,1 %-a 6 hónap és egy év között befejeződik, és csak 93 ügy (az ügyek alig több mint 3 %-a) fejeződött be egy éven túl.

Az ügyforgalmi adatok alakulása szempontjából megjegyezendő, hogy a Kollégium 2013-ban is éves átlagban 2 fő létszámhiány mellett működött (két, korábban nyugdíjazott bírót februártól állt ismét munkába, két üres álláshely pedig szeptember 1-jével, illetve október 1-jével került betöltésre). Az év végére a kollégium már elérte a teljes (33 fős) létszámot, és a tanácselnöki helyek (14 fő) is betöltésre kerültek. Megemlítendő még, hogy 2013 évben a kollégium munkáját folyamatosan 5 kirendelt bírót is segítette. A magasabb befejezés-szám egyértelműen az üres bírói álláshelyek betöltéséből és a kirendelt bírák alkalmazásából fakadó többlet-befejezést tükrözi.

3.3. Az időszerűségi adatok - különösen az éven túl folyamatban maradt ügyek alakulása

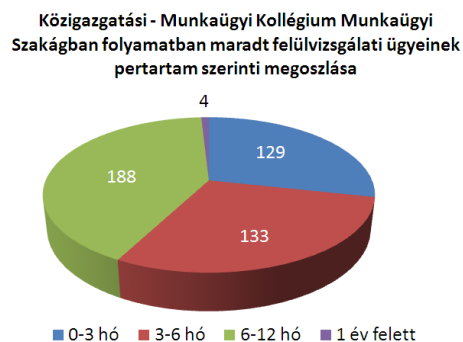
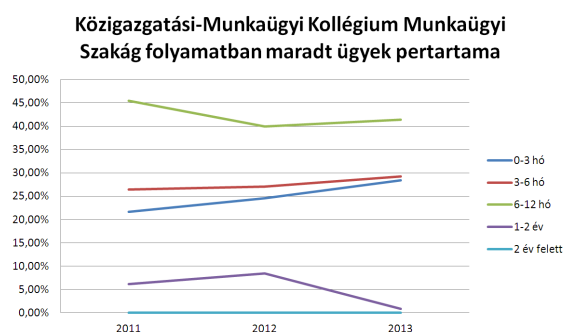

A Büntető Kollégium időszerűségi mutatói megfelelnek az elvárásoknak. A folyamatos ügyek több mint háromnegyede fél éven belüli, éven túli ügy nincs. Ugyanakkor az utóbbi három év időszerűségi mutatóiból rajzolt grafikonról leolvasható, hogy a 0-3 hónap között folyamatos ügyek százalékos aránya enyhén csökken, a 3-6 illetve a 6-12 hónap közötti ügyek aránya pedig enyhén emelkedik, ami annyit jelent, hogy a folyamatos ügyek pertartama kis mértékben növekszik.

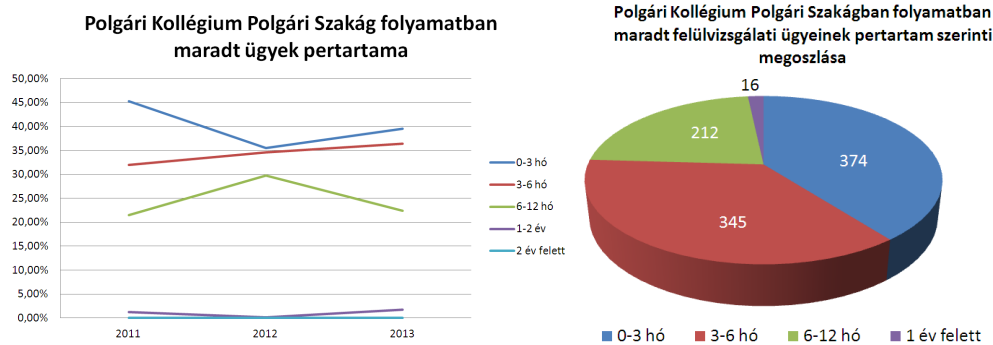
A Közigazgatási Kollégium Közigazgatási Szakágában a folyamatban maradt ügyek kicsivel több, mint fele fél éven belüli pertartamú, a 43 db éven túli ügy mellett az ügyek 38 %-a 6 és 12 hónap közötti. A szakágban folyamatban maradt felülvizsgálati ügyek pertartam szerinti megoszlását ábrázoló kimutatás szerint megállapítható, hogy 495 felülvizsgálati ügy egy éven túl került befejezésre, vagyis éves szinten jelentős számú ügy válik éven túlivá, noha ez az év végi statisztikában nem jelenik meg. Az utóbbi három év időszériás folyamatait bemutató grafikonról is leolvasható, hogy a folyamatban maradt ügyek között 2013-ban a 2012-ben nagyobb százalékos arányt képviselő fél éven túli pertartamú ügyek aránya csaknem visszaesett a 2011. évi szintre. A Közigazgatási Szakág egyes ítélkezési területein a Polgári perrendtartásban írt 120 napos határidő is megközelíthetővé vált, ugyanakkor tovább emelkedett a 2012. évihez képest az éven túli ügyek százalékos aránya, ami szintén az időszériás kismértékű romlására utal.

Éven túli ügyek döntően a pénzügyi ítélkezés területén jelentkeztek, melynek oka az, hogy a Kúria pénzügyi ítélkező tanácsai a legmagasabb folyamatban lévő ügyszámmal dolgoztak hosszabb ideje. Az éven túli ügyek száma 2013 év végére tovább emelkedett, azonban ennek mértéke a korábbi évekhez képest alacsonyabb, a megtett igazgatási intézkedésekre tekintettel. A Közigazgatási Szakágban 2013. szeptember 1. napjától az éven túli ügyek feldolgozásához újabb pénzügyi tanács került felállításra, melynek működéséhez a szakág bírái többletmunkával biztosítják.

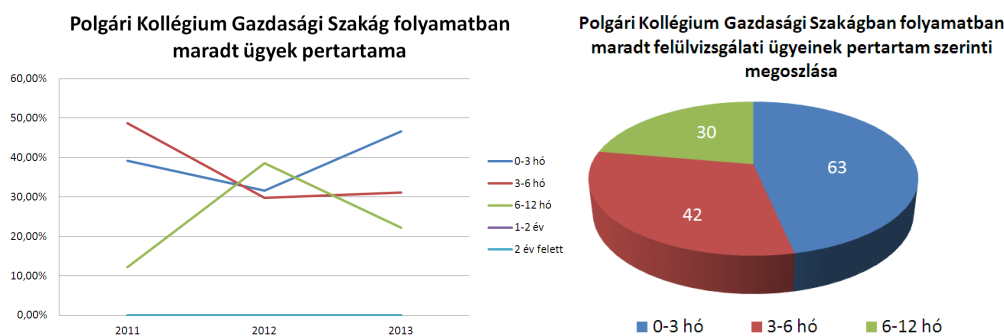
A Munkaügyi Szakágban az éven túli folyamatos ügyek arányát csak az elmúlt évben sikerült a 2012. évhez képest drasztikusan csökkenteni. A folyamatban lévő ügyek jelentős csökkenése a gyakorlatban azt eredményezte, hogy a munkaügyi és társadalom-biztosítási ügyekben az átlagos elbírálási határidő egy év alá csökkent. Az év közben éven túlivá váló, az év folyamán befejezett ügyek száma kifejezetten magas (2013-ban 221 éven túli ügy került befejezésre),

amely adat arra utal, hogy végül a 6-12 hónap közötti pertartamú ügyek jelentős hányada is éven túli ügyként kerül befejezésre.

A Polgári Szakág folyamatban maradt ügyeinek több mint háromnegyede (77 %) fél éven belüli pertartamú, éven túli ügy 2013. december 31-én csak 16 volt, azonban 2013-ban 91 éven túli ügyet fejezett be a szakág, ami arra utal, hogy a folyamatban maradt ügyek számához képest nem jelentős arányban (1,59%), de a Polgári Szakágban is előfordulnak hosszabb pertartamú ügyek.

Az utóbbi három év időszerűségi mutatóiról készített grafikonról az olvasható le, hogy a szakág folyamatban maradt ügyeinek belső arányai 2013 évben kis mértékben javultak (nagyobb mértékben nőtt a 0-3 és 3-6 hónap közötti, és csökkent 6-12 hónap közötti pertartamú ügyek százalékos aránya, mint amilyen mértékben az 1 éven túli ügyek aránya nőtt), ugyanakkor még mindig nem olyan kedvezőek, mint három évvel korábban. A csökkenő ügyérkezés és a bírói létszámhelyzet javulása mellett azonban reális esély van a korábbi időszerűségi mutatók elérésére is.

A Gazdasági Szakágban a folyamatban maradt ügyek közel négyötöde (78,99%) fél éven belüli pertartamú, éven túli ügy nincs, év közben mindössze két 1 éven túli ügy került befejezésre.

Az utóbbi három év időszerűségi adatait bemutató grafikonon látszik, hogy a fél évet meghaladó pertartamú ügyek aránya a 2012. évi erős emelkedést követően jelentősen csökkent, azonban még nem érte el a 2011. évi szintet. A 0-3 hónap közötti ügyek százalékos aránya emelkedett, míg a 3-6 hónap közötti pertartamú ügyek aránya csaknem változatlan maradt. A Szakággal szembeni igazgatási elvárás a jövőre nézve az, hogy a 2013. évi kedvező folyamatok fenntartása révén elérje a korábbi időszerűségi mutatókat.